

CORNELIU PĂDUREAN

DORU SINACI

INSTAURAREA ADMINISTRAȚIEI ROMÂNEȘTI ÎN COMITATUL ARAD MĂRTURII DOCUMENTARE

Editura Universității „Aurel Vlaicu” Arad

Arad - 2018

**INSTAURAREA
ADMINISTRAȚIEI ROMÂNEȘTI
ÎN COMITATUL ARAD:**

MĂRTURII DOCUMENTARE

94(198)
712

Cmc

**CORNELIU PĂDUREAN
DORU SINACI**

**INSTAURAREA
ADMINISTRAȚIEI ROMÂNEȘTI
ÎN COMITATUL ARAD:
MĂRTURII DOCUMENTARE**

10,00.

ȘICA

Editura Universității „Aurel Vlaicu”
ARAD, 2018

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

PĂDUREAN, CORNELIU

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad: mărturii documentare/

Corneliu Pădurean, Doru Sinaci. – Arad : Editura Universității „Aurel Vlaicu”, 2018

ISBN 978-973-752-799-8

I. Sinaci, Doru

94

Lucrarea a fost publicată cu sprijinul financiar al
Ministerului Culturii și Identității Naționale,
prin Grantul 4862/16.10.2018

Coperta și macheta artistică: Doru Wilhelm Gomboș

Revizie text: Cristina Duma, Nada Terlain, Mihai Ciucur

DTP: dr. Gabriela Marco

CUPRINS

Cuvânt înainte.....	7
----------------------------	----------

Capitolul I.....	11
Orașul Arad – sediul central al instituțiilor administrației românești din Transilvania, în toamna anului 1918	

Capitolul II.....	27
Rolul Consiliilor Naționale și a Gărzilor Naționale Române, în instaurarea administrației românești din comitatul Arad, în toamna anului 1918 și începutul anului 1919	

Bibliografie.....	43
--------------------------	-----------

DOCUMENTE

Anexa A.....	47
Documente emise de către Consiliul Național Român Central și Consiliile Naționale Române Locale	

Anexa B.....	125
Procese-verbale și relatări despre constituirea Gărzilor Naționale Române	

Anexa C.....	133
Procese-verbale de alegere a delegaților și credenționalele eliberate pentru reprezentare la Adunarea Națională de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918	

CUVÂNT ÎNAINTE

Anul 2018, când aniversăm 100 ani de la Mare Unire, poate să reprezinte un moment de maximă focusare a energiilor creatoare în diverse domenii. Modul de celebrare a evenimentului centenar, de la care se fundamentează România de azi, este și poate fi divers. Istoricii au posibilitatea de a relua, aprofunda sau nuanța unele teme, din perspectiva celor 100 de ani. Pot să deschidă în același timp, noi direcții de cercetare ori să scoată la iveală documente inedite, care să îmbogățească și să întrească istoriografia problemei.

Prezenta lucrare, are la bază o serie de documente, care fac parte din fondul arhivistic al Serviciului Județean al Arhivelor Naționale Arad. În marea lor majoritate, ele sunt date spre publicare pentru prima oară. Spațiul de timp pe care îl acoperă este de trei luni: lunile noiembrie și decembrie ale anului 1918 și luna ianuarie a anului 1919. Documentele cercetate și publicate de către noi, au fost emise de către Consiliul Național Român Central, de către consiliile naționale române locale, de către Comanda Supremă a Gărzilor Naționale Române și gărzile naționale române locale. Toate aceste documente, au un numitor comun: comitatul/județul Arad.

La Arad, din data de 2 noiembrie a început să funcționeze în casa avocatului Ștefan Cicio-Pop, deputat în parlamentul de la Budapesta. Și tot la Arad, s-a constituit la data de 11 noiembrie 1918, sub comanda maiorului Alexandru Vlad, Comandamentul Suprem al Gărzilor Naționale Române. Documentele emise de aceste două organisme, sunt cunoscute. Introducerea acestora în economia prezentei lucrări, este motivat de dorința autorilor de a face mai lizibil demersul lor istoriografic.

Acestea au fost cele două organisme centrale ale Transilvaniei, care au coordonat în luna noiembrie a anului 1918, acțiunea de a asigura, împreună cu consiliile și gărzile naționale maghiare, siguranța vieții și a bunurilor tuturor locuitorilor, indiferent de originea lor etnică, ori de biserica căreia îi aparțineau. În general, colaborarea dintre organismele celor două națiuni, a fost sinceră, mai ales până la istoricul moment de la 1 Decembrie 1918. Desigur, au fost înregistrate și situații în care au existat și tensiuni între acestea, fiind înregistrate și momente regretabile de violențe.

Tot Consiliul Național Român Central a fost cel care a decis convocarea Adunării Naționale de la Alba Iulia. Împreună cu Comandamentul suprem al Gărzilor Naționale Române, au coordonat procesul de alegere a delegaților pentru „mărita adunare”, asigurând reprezentarea democratică a tuturor categoriilor sociale și profesionale ale societății românești din Transilvania, Banat și Ungaria. „Credenționalele” emise cu prilejul alegerilor de delegați pentru Adunarea de la Alba Iulia, simbolizau, pe lângă dreptul posesorilor acestora de a reprezenta comunitatea care i-a ales, și dorința suverană a națiunii române aflată în granițele statului maghiar, de a-și decide singură soarta, peste voința autorităților maghiare, de a instaura „imperiul”, în sensul de a prelua administrarea teritoriilor locuite majoritar de către români, din cadrul statului maghiar.

Și tot cele două organisme centrale, au coordonat și asigurat, începutul procesului de instaurare pașnică și democratică a administrației local românești, încă înainte de exercitarea autorității Consiliului Dirigent și sosirea armatei regale române. A existat o comunicare permanentă, în ambele sensuri, între organismele centrale și cele locale.

Pe de-o parte, de la Arad, erau transmise hotărârile adoptate, măsurile care trebuiau să fie inițiate în localitățile celor 26 de comitate solicitate a intra sub „imperiul” românesc, prin nota ultimativă adresată guvernului maghiar de către C. N. R. C. La 9 noiembrie 1918^{1*}. Pe de altă parte, consiliile și gărzile naționale române locale, comunicau autorităților centrale românești, singurele pe care le recunoșteau în acele zile, acțiunile pe care le-au împlinit, solicitând aprobarea organismelor de la Arad.

În prezenta lucrare, marea majoritate a documentelor consultate, au fost emise de către consiliile și gărzile naționale române de la nivelul comunelor comitatului/județului Arad.

Parcursul respectivelor documente, sunt o dovadă a unei realități. În multe localități ale județului Arad și din Transilvania, a existat o dualitate administrativă. Alături autoritățile guvernamentale, de consiliile și gărzile naționale maghiare, și-au exercitat autoritatea și consiliile și gărzile naționale române. În alte localități, unde populația majoritară era covârșitor românească, cele două organisme locale au preluat conducerea treburilor administrației locale. Din acest motiv, putem afirma că consiliile naționale și gărzile naționale române locale, au fost primele nuclee ale administrației românești, care s-a instaurat în Transilvania la sfârșitul anului 1918 și prima jumătate a anului 1919, încă înainte de sosirea armatei române. În unele localități, sosirea armatei române, nu a însemnat decât o confirmare a unei realități de *facto*.

Din păcate, după ce voința populației române din Transilvania de a se rupe de statul ungar și de a se uni cu Regatul României, socotit a fi „patria mamă”, relațiile dintre români și maghiari, au devenit mai tensionate ca și înainte de 1 Decembrie. Acest fenomen s-a întâmplat mai ales în teritoriile care se aflau la nord de linia de demarcație stabilită prin Convenția de armistițiu de la Belgrad din 13 noiembrie 1918^{2**}. Localitățile din acest spațiu, nu au intrat sub administrarea Consiliului Dirigent. Aici au continuat să acționeze, autoritățile guvernului de la Budapesta, consiliile naționale maghiare, gărzile naționale maghiare, armata regulată maghiară, gărzile naționale secuiești, care acționau conform presei românești ca niște „bande”, unități militare dezorganizate bolșevizate, care nu de puține ori au acționat împotriva populației românești. Au fost luate măsuri pentru desființarea consiliilor naționale române locale, ca reprezentate ale populației românești, aflate în legătură cu Consiliul Dirigent de la Sibiu. De asemenea, au acționat pentru dezarmarea gărzilor naționale române. În numeroase localități, au fost declanșate violențe împotriva populației civile, mai ales împotriva preoților și a învățătorilor. Aceștia, dar și alți români, participanți la Adunarea de la Alba Iulia, au fost luați în vizor, pentru adeziunea lor la Rezoluția de la Alba Iulia. Din aceste motive, ziarul *Românul* din Arad, a fost nevoit să introducă în coloanele sale o rubrică intitulată „bașbuzucisme”. Ea a fost introdusă în scopul „înșirării acestor vandalisme” și care nu putea fi „decât o pagină scurtă, în care amintim o mică parte și fără acel comentariu ce ar fi de lipsă faptelor vandalilor de ieri și de azi”³.

Printre cele mai afectate județe, de violențele forțelor maghiare oficiale, sau dezorganizate, au fost județele Arad și Bihor. De fapt, acestea au și fost printre ultimele

^{1*}Conform acestui document, cele 26 de comitate erau: Alba Inferioară, Arad, Békés (Bichiș – părți din comitat), Bihor, Bistrița – Năsăud, Brașov, Caraș – Severin, Csanád (Cenad – părți din comitat), Ciuc, Cluj, Făgăraș, Hunedoara, Maramureș, Mureș – Turda, Odorhei, Sălaj, Satu-Mare, Sibiu, Solnoc – Dăbâca, Târnava Mică, Târnava Mare, Timiș, Trei Scaune, Torontal, Turda – Arieș, Ugocea (părți din comitat).

^{2**}Aceasta urma cursul superior al Someșului – Bistrița - Târgu Mureș - cursul râului Mureș până la vărsarea în Tisa. Teritoriile aflate la sud de această linie de demarcație urmau să fie evacuate de către trupele guvernului maghiar.

³*Românul*, Anul, VII, nr. 19 din 18 nov./1 dec. 1918, p. 3.

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad. Mărturii documentare

eliberate de către armata română. În Oradea, armata română a intrat în data de 22 aprilie 1919, iar Aradul la 17 mai același an.

Până la sosirea armatei române, consiliile naționale române și gărzile naționale române locale, au fost singurele instituții românești care au putut să vegheze la păstrarea vieții și a averii populației românești, rămasă în teritoriile administrate de către autoritățile maghiare, aflate în disoluție. De multe ori, membri ai acestor organisme, au plătit cu viața curajul lor de a-și apăra conaționalii față de atrocitățile declanșate de unii dintre maghiari. În județul Arad, avântul antiromânesc al forțelor naționaliste maghiare, civile, militare sau paramilitare, a mai fost temperat de prezența și uneori de intervenția directă a trupelor franceze, care au sosit la Arad, în noapte de 30/31 decembrie 1918.

*

* *

Prezentul volum, prin cele trei anexe ale sale, cuprinde o serie de documente, dintre care cele mai multe sunt inedite, făcând parte din *Fondul Consiliului Național Român Arad*, sau din alte fonduri, aflate la Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Arad (S. J. A. N. A.). Din rațiuni care țin de economia acestui volum, am introdus și câteva documente editate, preluate din ziarul *Românul*, sau dintre cele publicate sub coordonarea lui Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac și alții⁴ și de către Alexandru Roz⁵. Documente preluate din aceste volume, au fost semnalate la momentul potrivit.

În anexa A, au fost incluse documente referitoare la activitatea consiliilor naționale române locale, aflate în cuprinsul comitatului/județului Arad.

Anexa B, cuprinde documente emise de către Comandamentul Central și județean al Gărzilor Naționale Române, precum și de cel județean și comunal. La includerea documentelor la această secțiune, am ținut cont de faptul că multe au fost publicate de către Alexandru Roz, în lucrarea amintită mai sus. Din acest motiv, numărul documentelor este mai mic.

Parcursul documentelor din cele două anexe, permite cititorului să constate modul în care consiliile naționale române locale, precum și antistiile comunale, reconstituite după dizolvarea celor vechi, au preluat administrația localităților, sprijinite de către gărzile naționale române locale.

Cu toate că au mai fost publicate, am considerat că procesele verbale de desemnare a delegaților pentru Adunarea Națională de la Alba Iulia, trebuie să facă parte din anexa C a acestui volum. Ele reprezintă o dovadă clară a suveranității poporului român aflat între granițele statului maghiar, a impunerii voinței sale în Transilvania, în toamna anului 1918. Pe de altă parte, acum la 100 de ani de la mărețele evenimente, este bine să reamintim autorităților locale, care le sunt eroii.

Pentru a putea observa limba română vorbită de către românii din comitatul Arad, nivelul capacității de a se exprima în scris a celor care au întocmit documentele, am păstrat textul așa cum l-am găsit noi. Intervenția noastră s-a făcut doar în anumite cazuri, când se impunea corecția unor greșeli supărătoare de ortografie și gramatică. În cazurile în care au fost utilizate unele regionalisme ori cuvinte preluate din limba maghiară, am oferit între paranteze,

⁴Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii (coord.), *1918 la români. Documentele Unirii. Unirea Transilvaniei cu România. 1 Decembrie 1918*, Editura Științifică și Enciclopedică, vol. VII-X, București, 1989.

⁵Alexandru Roz, *Consiliul Național Român Central și Gărzile Naționale Române din Arad (Acte și documente)*, vol. I, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1993.

lămuririle necesare, pentru înțelegerea textului. Abrevierile utilizate de către cei care au întocmit documentele publicate, au fost explicate pe parcursul lucrării.

În cazul documentelor care au fost publicate în volumele pe care le-am amintit, preluarea textului s-a făcut în forma publică de către autorii respectivelor lucrări.

Decembrie, 2018

Autorii

Capitolul I

ORAȘUL ARAD – SEDIUL CENTRAL AL INSTITUȚIILOR ADMINISTRAȚIEI ROMÂNEȘTI DIN TRANSILVANIA, ÎN TOAMNA ANULUI 1918

Anul 1918 a fost pentru națiunea română din Transilvania, Banat și Ungaria, un an de referință pentru evoluția ei. În acest an s-a împlinit dorința românilor de a trăi într-un singur stat. După ce la 27 martie (stil vechi), 15 noiembrie (stil nou) 1918, românii din Basarabia, respectiv Bucovina, au votat în cadrul unor adunări reprezentative pentru întreaga populație din provincie, unirea cu Regatul României, a venit rândul la 1 Decembrie 1918, să facă același lucru, românii din Transilvania, Banat și părțile Maramureșene. Se constituia astfel, statul național unitar român, sau România Mare, cum a mai fost și este definită construcția de stat, din anul 1918.

Perspectiva realizării acestui deziderat național, rostit de mai multe ori pe parcursul timpului, dar mai ales al secolului al XIX-lea, a apărut la începutul lunii ianuarie a anului 1918. La 8 ianuarie, în mesajul său către Congresul S.U.A., președintele american Woodrow Wilson a enumerat 14 condiții pentru încheierea războiului. Acestea urmau a reprezenta și bază a desfășurării tratativelor de pace. Unul dintre principiile declarate, cel al zecelea, a fost al autodeterminării naționalităților. În fața românilor, a sârbilor, a slovacilor și cehilor din Imperiul austro-ungar, dar și pentru celelalte naționalități, se deschidea perspectiva de a-și hotărî singure soarta. Mesajul a provocat o vie emoție în rândul naționalităților din Austro-Ungaria. Înfrângerile de pe front și decizia punerii în aplicare a respectivului principiu au grăbit destrămarea, în toamna anului 1918, a imperiului bicefal.

Principiile wilsoniene au deschis în fața românilor din Transilvania, Ungaria și Bucovina posibilitatea obținerii autonomiei în cadrul statelor în care trăiau, ori constituirea unor entități statale proprii sau unirea cu Regatul României.

Recunoașterea de către Austria a principiului autodeterminării națiunilor, a însemnat prăbușirea acesteia, pe ruinele ei apărând noi construcții statale, fiind introdusă astfel administrația națională în teritoriile locuite de către aceste națiuni.

În consecință, conducerea Partidului Național Român din Transilvania, a hotărât să beneficieze de dreptul la autodeterminare. Pentru aceasta, a fost convocată la Oradea, pe data de 12 octombrie 1918, în casa lui Aurel Lazăr, o ședință a Comitetului Executiv al P.N.R.

La ședința respectivă au participat și arădenii Ștefan Cicio-Pop, Vasile Goldiș, Ioan Suci, Gheorghe Crișan Gheorghe Popovici. Participanții la întrunire au adoptat pe baza unui proiect redactat de către Vasile Goldiș, o declarație a națiunii române din Transilvania și Ungaria. *Declarația de la Oradea* anunța hotărârea națiunii române de a beneficia de dreptul ei la autodeterminare. Din *Declarație* rezulta hotărârea națiunii române de afirmare a libertății naționale, situarea națiunii române alături de celelalte națiuni libere pe baza dreptului la autodeterminare, nerecunoașterea guvernului și a parlamentului ungar, ca reprezentant al

națiunii române la tratativele de pace și încredințarea reprezentării intereselor națiunii române aleșilor săi într-o adunare națională.

Pentru punerea în practică a declarației s-a decis constituirea unui comitet de acțiune în componența căruia au intrat Aurel Lazăr, Alexandru Vaida-Voevod, Ștefan Cicio-Pop, Vasile Goldiș, Aurel Vlad și Teodor Mihali. S-a stabilit ca sediul comitetului să fie la Arad.

Așa cum s-a hotărât, *Declarația de autodeterminare a românilor din Transilvania* a fost prezentată în parlamentul de la Budapesta, în ziua de 18 octombrie 1918, de către Alexandru Vaida-Voevod. Inițial, se pare că aceasta ar fi trebuit să fie prezentată de către Ștefan Cicio-Pop, care, în anii războiului, inclusiv anul 1918, a fost singurul deputat român prezent constant pe culoarele Parlamentului de la Budapesta. Restul erau fie pe la Viena, cazul lui Alexandru Vaida-Voevod, fie retrași pe la proprietățile lor, cum s-a întâmplat cu Teodor Mihali. În aceste condiții, pentru a-și mai corecta imaginea, Alexandru Vaida-Voevod a insistat să prezinte el declarația, deși respectiva acțiune nu era una lipsită de riscuri, în contextul evenimentelor de atunci.

La câteva zile după momentul respectiv, în data de 23 octombrie 1918, parlamentul a fost dizolvat. La 25 octombrie 1918 s-a format la Budapesta Consiliul Național Maghiar, condus de către Mihály Károlyi, care a fost însărcinat cu formarea unui nou guvern. La Budapesta a fost constituit un Consiliu Militar, iar peste câteva zile de la formarea noului guvern, la 31 octombrie, acesta a anunțat comiții supremi din comitatele Transilvaniei, că a preluat puterea.

Printre obiectivele stabilite de către noul guvern, pe lângă încheierea păcii, a fost și rezolvarea problemelor legate de drepturile naționalităților pe baza principiilor wilsoniene. Guvernul Károlyi însă a interpretat aceste principii într-o manieră proprie. Dorind să păstreze supremația politică a națiunii maghiare, guvernul dorea să acorde naționalităților o autonomie politică limitată, optând pentru o mai largă autonomie culturală. De asemenea, nu voia să accepte niciun fel de secesiune teritorială, dorind păstrarea granițelor Ungariei, așa cum au fost acestea la începutul războiului mondial.

Prezentarea *Declarației* a produs o mobilizare a liderilor politici români, Ștefan Cicio-Pop apelând și la sprijinul studenților. Reprezentanții acestora au fost invitați să participe la o întrunire a Comitetului Executiv al partidului, Teodor Mihali propunând ca studenții să se deplaseze la casele lor, pentru a explica poporului situația aflată în derulare și de a-l pregăti pentru evenimentele ce urma să aibă loc. Vasile Goldiș a recomandat prudență, în timp ce Ștefan Cicio-Pop a pledat pentru organizarea de acțiuni curajoase, având în vedere că era vorba de libertatea națiunii române.

După citirea *Declarației* în parlament, constatăm și o creștere a interesului social-democrației române din Ungaria față de obiectivele mișcării naționale. Reprezentanți ai socialiștilor au luat legătura cu deputații naționali români, pentru a studia posibilitățile de colaborare. Rezultatul contactelor a fost constituirea la Budapesta, în 30 octombrie, la Hotelul „Jägerhorn” (*Cornul vânătorilor*), a Consiliului Național Român, care, prin atribuțiile pe care le-a avut, a devenit unicul organism central recunoscut de către români pentru a-i reprezenta, în toamna anului 1918. Sediul acestuia a fost stabilit la Arad, în casa lui Ștefan Cicio-Pop, situată în strada Fabián Gábor, nr. 7. Fruntașul politic arădean și-a pus averea proprie în slujba națiunii române.

Acest organism era constituit din șase reprezentanți ai Partidului Național Român (Teodor Mihali, Ștefan Cicio-Pop, Vasile Goldiș, Alexandru Vaida-Voevod, Aurel Lazăr, Aurel Vlad) și șase reprezentanți ai Partidului Social-Democrat din Ungaria, secția română (Ioan Flueraș, Iosif Jumanca, Tiron Albani, Enea Grapini, Bazil Surdu, Iosif Renoiu). În cadrul Consiliului Național Român Central (C.N.R.C.) erau trei arădeni, Ștefan Cicio-Pop, V. Goldiș și I. Flueraș.

În primul număr de după reapariția sa, ziarul *Românul* din 8 noiembrie 1918, era publicat manifestul intitulat *Către Națiunea Română*, prin care se anunța constituirea și componența C.N.R.C., precum și necesitatea organizării gărzilor naționale române. În finalul apelului se solicita națiunii române să aibă în vedere cinci aspecte în zilele următoare: să păstreze ordinea, să apere viața și avutul tuturor oamenilor „buni și cinstiți, fără deosebire de neam și lege”; să-i primească pe trimișii C.N.R.C. care trebuiau să îi „lumineze” și să îi „ajute”, adică să le explice sensul spre care se îndrepta viitoarea lor existență; să constituie garda națională locală, din care putea face parte „fiecare om de cinste fără deosebire de neam și lege”; să conștientizeze faptul „că jafuri și omoruri compromit cauza sfântă a democrației noi” pe baza căreia trebuia să se construiască noua societate, în care se vor realiza ideile de „libertate, frățietate și egalitate”; se mai preciza că ofițerii și soldații români din fosta armată imperială, „au datoria” să se înroleze în gărzile naționale. În final se amintea că „jefuitorii sunt cei mai mari dușmani chiar ai poporului românesc”.

C.N.R.C. și-a început efectiv activitatea la 2 noiembrie, Ștefan Cicio-Pop fiind ales președinte al acestui organism. Printre atribuțiile sale au intrat și organizarea consiliilor și gărzilor naționale române locale. V. Goldiș asigura secretariatul general, T. Mihali avea ca atribuție urmărirea activității din parlament a partidelor politice maghiare, Al. Vaida-Voevod era responsabil cu coordonarea legăturilor cu Antanta, A. Vlad supraveghea activitatea consiliilor și a gărzilor naționale din centrul Transilvaniei. S-a stabilit că pentru luarea unor hotărâri nu era necesar să fie prezenți toți membrii consiliului.

În primele zile ale activității sale, membrii C.N.R.C. au fost preocupați de înființarea consiliilor și gărzilor naționale românești, în localitățile din Transilvania și Ungaria locuite majoritar de către români.

Garda Națională Română a început funcționeze la Arad, începând cu data de 1 noiembrie. Acest organism și-a elaborat un regulament propriu de funcționare la data de 7 noiembrie. Ulterior, acest document a stat la baza organizării Comandamentului Suprem al Gărzilor Naționale Române și al celorlalte gărzi naționale locale. La început, sediul acesteia s-a aflat în casa lui Ștefan Cicio-Pop, după care, s-a mutat în sediul Școlii gimnaziale de băieți (azi Spitalul ORL din Piața Mihai Viteazu)

Se poate constata cu ușurință că scopul principal al manifestului emis de C.N.R.C. a fost acela de a face un apel către întreaga populație din Transilvania pentru asigurarea ordinii și a proprietății. În același timp, s-a dorit transmiterea unui mesaj către întreaga lume, prin care să se afirme dorința populației românești de a fi un factor de stabilitate. Apelul la înscrierea în gărzile naționale române era, și în acest sens, al asigurării păcii și ordinii de către aceste organisme.

În contextul evenimentelor tulburi, care s-au declanșat în Ungaria după preluarea guvernării de către Consiliul Național Maghiar, au avut loc manifestări violente în unele localități din Transilvania, inclusiv în comitatul Arad. La ele au participat atât persoane civile, cât și militari reîntorși de pe front, indiferent de originea lor etnică. Din acest motiv, Ștefan Cicio-Pop împreună cu alți conducători ai românilor s-au prezentat la începutul lunii noiembrie la comandantul cetății din Arad, căruia i-au comunicat hotărârea C.N.R.C., „că în aceste momente nu doresc să facă politică, că singurul lor țel este de a ajuta la menținerea ordinii publice”, după cum informa ziarul „*Aradi Közlöny*”, în numărul din 3 noiembrie. Delegația C.N.R.C. a transmis autorităților militare și civile – la discuție a participând și primarul orașului Arad, Varjassy Lajos – că ofițerii de origine română vor merge în sate pentru a asigura respectarea ordinii. Din acest motiv, membrii consiliului au acordat o atenție deosebită procesului de constituire a gărzilor naționale române locale. La 7 noiembrie 1918, la Arad, a fost reorganizată comanda gărzii naționale a comitatului Arad, înființată în zilele de 1 și 2 noiembrie, pe baza unui regulament elaborat și aprobat de către C.N.R.C.

Peste câteva zile, în condițiile în care agitația în localitățile din comitatul Arad a crescut, Ștefan Cicio-Pop, într-o discuție purtată cu vicecomitele Schill József, a reafirmat dorința C.N.R.C. de a colabora cu autoritățile pentru a asigura ordinea publică.

La 11 noiembrie, la Arad, a luat ființă Comanda Supremă a Gărzilor Naționale Române din Ungaria și Transilvania. În fruntea acestui organism a fost numit maiorul Alexandru Vlad. Cu prilejul instalării sale, Ștefan Cicio-Pop a rostit un discurs de mobilizare a energiilor românilor din Ardeal și Ungaria, pentru împlinirea dezideratelor naționale.

Sub comanda lui Alexandru Vlad, în urma apelurilor făcute, procesul de înființare a Gărzilor Naționale Române s-a extins la nivelul întregii Transilvanii. Se formau primele nuclee militare ale românilor ardeleni. Ele s-au organizat pe baza regulamentului stabilit la 7 noiembrie de către comanda gărzilor naționale ale comitatului Arad, care a fost aprobat de către C.N.R.C.. Sediul Comandei Supreme a fost stabilit în clădirea Școlii civile de băieți din Arad.

După constituirea gărzilor naționale locale, ale căror membri nu puteau depăși 5% din totalul populației din localitate, acestea se îndreptau spre Arad, pentru a depune jurământul de credință, în curtea sediul C.N.R.C. Acolo, pe o masă, se afla o Biblie și, cu mâna pe ea, militarul rostea jurământul următor:

„Eu... jur atotputernicului Dumnezeu cum că întru toate voi fi credincios și supus către Consiliul Național Român din Ungaria și Transilvania, care este supremul for al națiunii române din Ungaria și Transilvania.

Conștient de datorințele ce ne impun vremurile istorice de azi, jur că în toate manifestările mele voi fi fiu credincios națiunii unitare române și nu voi ridica mâna mea asupra fraților mei, locuiescă pe orice fel de teritoriu politic.

Așa să-mi ajute Dumnezeu”.

După constituirea comandei supreme a gărzilor naționale, ofițeri români s-au deplasat în localitățile în care au fost înregistrate tulburări, pentru a asigura liniștea și pacea, dar și siguranța podurilor și a șoselelor.

Constituirea gărzilor naționale românești s-a realizat și pentru preluarea în siguranță, fără incidente, împreună cu consiliile naționale române locale, a administrației din mâinile autorităților maghiare. Acest proces s-a desfășurat pe parcursul lunii noiembrie, fiind înregistrate și incidente între autoritățile maghiare și noile autorități românești. Organismele românești au asigurat prin măsurile luate rezolvarea problemelor de ordin economic, de aprovizionare a populației, plata ajutoarelor de război, asigurarea fondurilor necesare pentru înarmarea gărzilor și plata soldei acestora, precum și a altor cheltuieli.

La sediul C.N.R.C. se desfășura zilnic o activitate febrilă, era un du-te vino de soldați, de persoane care veneau să se pună la dispoziția consiliului, de lideri politici naționali și locali, ziariști, chiar și de la gazetele maghiare arădene, unii fiind și de origine română, care își informau cititorii despre acțiunile consiliului. Toată această activitate presupunea un efort mare, la care participau și persoane din familia lui Ștefan Cicio-Pop, având în vedere că totul se întâmpla, în fond, în casa lor. Fiica sa, Ani Cicio-Pop, încă elevă la liceu, dădea o mână de ajutor la munca de secretariat, fiind un fel de secretară personală a tatălui său.

Tensiunea a devenit și mai mare după ziua de 9 noiembrie. În această zi a fost înaintată guvernului maghiar nota ultimativă a C.N.R.C., prin care se solicita, în baza dreptului la autodeterminare a popoarelor, preluarea puterii depline de guvernare asupra teritoriilor locuite de către românii din Transilvania și Ungaria.

Comitatele vizate în textul ultimatumului pentru a intra sub autoritatea administrației românești erau: Alba Inferioară, Arad, Békés (Bichiș – părți din comitat), Bihor, Bistrița-Năsăud, Brașov, Caraș-Severin, Csanád (Cenad – părți din comitat), Ciuc, Cluj, Făgăraș,

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad. Mărturii documentare

Hunedoara, Maramureș, Mureș-Turda, Odorhei, Sălaj, Satu-Mare, Sibiu, Solnoc-Dăbâca, Târnava Mică, Târnava Mare, Timiș, Trei Scaune, Torontal, Turda-Arieș, Ugocea (părți din comitat).

Urmarea ultimatumului a fost începerea la Arad a tratativelor dintre delegația guvernului maghiar, condusă de către Oszkár Jászi, și delegația C.N.R.C.

Tratativele cu delegația maghiară au început în ziua de 13 noiembrie, după orele 11.00. Reprezentanții celor două delegații s-au întâlnit în sala de ședințe a comitatului Arad. Înainte de începerea tratativelor, Oszkár Jászi a ținut în fața ziariștilor prezenți o conferință de presă, în care i-a informat despre poziția guvernului și a Consiliului Național Maghiar față de nota ultimativă înaintată de către C.N.R.C.. La solicitarea ca toate localitățile locuite de români să intre sub administrare românească, poziția guvernului maghiar era că, în domeniul politic și economic, Consiliul Național Român nu este capabil să asigure liniștea necesară pentru buna desfășurare a activității. În consecință, guvernul propunea aplicarea cu strictețe a principiilor wilsoniene, în așa fel încât să se asigure guvernarea consiliilor naționale române în așezările românești, dar și dreptul la autodeterminare pentru toate naționalitățile existente în teritoriul respectiv.

Cu alte cuvinte, doreau să acorde doar o autonomie națiunii române din Ungaria și Transilvania. Nu se amintea nimic de recunoașterea dreptului la autodeterminare totală. O. Jászi reproșa memorandumului înaintat de către C.N.R.C. pretențiile „exagerate” (*subl. n.*), deoarece solicitau și așezări în care locuiau și maghiari sau în care românii erau minoritari. În debutul tratativelor, Vasile Goldiș a obiectat împotriva prezenței reprezentanților Consiliului Național Maghiar al Transilvaniei, care își avea sediul la Cluj, deoarece el nu era recunoscut de către Consiliul Național Român Central, a precizat el. Oszkár Jászi a replicat însă că dorește ca, în spiritul democrației, să dea tratativelor un caracter public, motiv pentru care el nu vedea vreo piedică în prezența reprezentanților respectivului organism.

După acest început, Ștefan Cicio-Pop a dat citire notei ultimative a Consiliului Național Român Central. Tratativele au continuat cu răspunsul guvernului maghiar și al Consiliului Național Maghiar la nota ultimativă înaintată de către C.N.R.C.. Conform celor prezentate de către Oszkár Jászi, guvernul maghiar era de părere că până la începerea tratativelor de pace trebuia să se asigure în teritoriile solicitate o ordine provizorie. Aceasta se impunea cu atât mai mult cu cât cererile românilor, afirma el, vizau de fapt modificări ale ordinii de stat, care nu putea fi hotărâtă decât de către conferința de pace.

Tratativele din ziua de 13 noiembrie s-au încheiat prin luarea de cuvânt a lui Vasile Goldiș, care a mulțumit guvernului maghiar pentru că a dat posibilitatea desfășurării respectivelor negocieri, urmând ca răspunsul C.N.R.C. să fie dat a doua zi, după sosirea lui Iuliu Maniu de la Viena.

Tratativele au fost reluate a doua zi la orele 15.00, fiind prezent și Iuliu Maniu. La început, Oszkár Jászi a răspuns la problemele ridicate de către Ștefan Cicio-Pop cu o zi înainte, referitoare la violențele care au fost săvârșite contra românilor în unele localități. În același sens, Aurel Vlad a menționat faptul că la ordinul ministerului maghiar de război, rezerviștii au organizat echipe, care se purtau ca niște „bande de guerilă”, zădărniciind activitatea consiliilor naționale locale.

După aceste discuții de început, Vasile Goldiș a dat citire răspunsului C.N.R.C. la propunerile făcute de către guvernul maghiar și Consiliul Național Maghiar, înainte cu o zi. În respectivul răspuns se respingeau în totalitate propunerile făcute la ultimatumul din data de 9 noiembrie. Documentul preciza că, „națiunea română are dreptul să pretindă independența sa statală și acest drept nu poate să-l umbrească niciun fel de înțelegere provizorie, care ar putea să pună sub semnul întrebării acest drept. Pe de altă parte, nu se poate acorda niciun fel de garanție până la rezolvarea definitivă a problemei, de păstrare a ordinii și de asigurare a

bunurilor și a vieții, în teritoriile locuite de români. Națiunea română va recunoaște hotărârile congresului de pace, după cum va stabili hotarele finale ale propriului stat, așa cum a solicitat. De asemenea, se obligă întru totul să respecte principiile wilsoniene pentru toate națiunile de pe teritoriul său”⁶. În continuare, se întărea angajamentul de a asigura dezvoltarea liberă a tuturor națiunilor.

Referitor la propunerea guvernului maghiar, se preciza că acesta nu a recunoscut dreptul națiunii române la autodeterminare și, în aceste condiții, menținerea ordinii între cele două națiuni, română și maghiară, era imposibilă. În final, se mai afirma disponibilitatea C.N.R.C. de a asigura, în teritoriile locuite de români, ordinea și siguranța bunurilor și a vieții, în spiritul principiilor wilsoniene.

Refuzul propunerilor venite din partea guvernului maghiar a generat o dispută pe marginea acestora, dar și a solicitărilor națiunii române, exprimată prin nota ultimativă.

Iuliu Maniu, care după sosirea sa de la Viena, s-a alăturat delegației C.N.R.C., solicita națiunii maghiare să fie de acord cu dreptul la autodeterminare a națiunii române. După părerea sa, cele două națiuni vor fi expuse în viitor „într-o măsură accelerată, unei presiuni din partea pangermanismului și a panslavismului”⁷.

În continuare, diferitele luări de poziție au avut în vedere aceleași aspecte. Din partea maghiară, renunțarea la solicitarea de exercitare a suveranității românești peste cele 26 de comitate, iar din partea română, recunoașterea dreptului la autodeterminare a națiunii române, pe întreg teritoriul celor 26 de comitate.

La sfârșitul intervențiilor, Oszkár Jászi a luat din nou cuvântul, sintetizând opiniile exprimate. El a mulțumit lui Iuliu Maniu pentru faptul că a prezentat felul în care românii din Ungaria văd modul în care doresc să aplice principiul autodeterminării. Adică, faptul că doresc să creeze un stat în afara granițelor statului maghiar. În aceste condiții, a comunicat că delegația maghiară nu are mandat pentru a purta tratative în acest sens.

În continuarea expunerii opiniilor sale, Oszkár Jászi a afirmat că ar înțelege dorințele românilor de a se uni cu românii din Regatul României, dar, în opinia sa, nu ar fi în favoarea românilor din Ungaria. Motivul ar fi, spunea el, că Regatul României este „azi în Europa, cel mai feudal și mai corupt stat”. În consecință, „ruperea românilor din Ungaria într-un stat independent este o idee de *neconceput (subl. n)*”. Acceptând că între el și Iuliu Maniu sunt diferențe în ceea ce privește modul de interpretare a principiilor wilsoniene, considera că „dreptul la autodeterminare însemna o Elveție maghiară”⁸.

La acestea, Iuliu Maniu a răspuns că poporul român nu se mulțumește cu soluția cantoanelor, propusă de către Oszkár Jászi. „Acum dorește – afirma el – realizarea completă a suveranității statale. După aceasta, cum va fi pusă în practică această suveranitate de către națiunea română, urmează să fie hotărârea completă a întregii națiuni române din Ungaria. Până în acest moment nu s-a afirmat că dorește să se unească cu România, nici că dorește să rămână complet independentă, nici că va alege soluția cantoanelor. Nu este exclus că va dori să se despartă definitiv de Ungaria, având cel puțin dreptul la acest lucru. În orice caz, se simte suverană și în consecință dorește să își ia în mâinile sale puterea executivă”⁹.

Având în vedere că existau diferențe importante în ceea ce privește interpretarea principiilor wilsoniene, Oszkár Jászi a propus încheierea unei înțelegeri provizorii pentru menținerea ordinii și a păcii. Probabil, pentru a nu se întoarce la Budapesta cu mâna goală. În consecință, a dat citire unui document în 11 puncte.

⁶ *Aradi Hírlap* (Arad), Anul II, nr. 297, 15 noiembrie 1918, p. 1.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*, p. 3.

⁹ *Ibidem*.

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad. Mărturii documentare

Documentul a fost înaintat în jurul orei 8 p.m., pentru a fi semnat de către delegația C.N.R.C., în caz că se ajungea la o înțelegere. Reprezentanții românilor au preluat documentul și au anunțat că vor da răspunsul la orele 9 p.m. La ora anunțată, Aurel Lazăr a comunicat delegației maghiare că nu sunt de acord cu prevederile documentului și că doresc, ca până la întrunirea conferinței de pace, situația să rămână ca și înainte de începerea tratativelor. Urma, ca și până atunci, ca românii, împreună cu autoritățile maghiare să asigure ordinea și siguranța în Transilvania. Din acest motiv, solicita guvernului maghiar să înarmeze Garda Națională Română. Jászi a luat la cunoștință de acest anunț și a promis arme pentru Garda Română.

În urma acestei comunicări, Oszkár Jászi a pus capăt tratativelor oficiale. Discuțiile neoficiale au continuat însă și după acest anunț, în sala de conferințe a comitelui suprem, până la plecarea la gară a reprezentanților guvernului maghiar. Ele au avut loc mai ales între Maniu și Jászi, în prezența celorlalți membri ai delegațiilor. La sfârșit, a fost exprimată dorința ca discuțiile dintre cei doi să continue la Budapesta.

După terminarea convorbirilor, Vasile Goldiș a ieșit din sala de conferințe și a făcut o declarație în fața ziariștilor, pentru a explica poziția delegației române. A afirmat că fiecare înțelegere poate fi nesocotită, ca și legea, de altfel. Dar era foarte important, în opinia sa, ca cei care stabilesc înțelegeri, să aibă intenții „sincere și cinstite”. A mai amintit că tratativele s-au încheiat fără o înțelegere, dar cu toate acestea ele au avut un rezultat. Pe parcursul tratativelor, cele două părți s-au cunoscut mai îndeaproape, iar atmosfera caldă a contribuit la apropierea lor. În final, și-a manifestat speranța că maghiarii împreună cu românii vor reuși să mențină ordinea.

Cu toate acestea, presa maghiară din Arad a considerat rezultatul tratativelor ca un mare succes obținut de partea maghiară, în sensul că nu a fost instaurată administrația românească în cele 26 de comitate solicitate prin nota ultimativă.

Eșuarea tratativelor de la Arad a avut darul de a accelera activitatea și deciziile C.N.R.C.. A doua zi după încheierea tratativelor, la 15 noiembrie, a avut loc o ședință a C.N.R.C. la Școala civilă de fete. Fiind evident că guvernul maghiar nu era dispus să recunoască dreptul popoarelor la autodeterminare decât în maniera proprie de interpretare, la respectiva adunare a fost discutată problema convocării Adunării Naționale, care să hotărască soarta națiunii române din Transilvania și Ungaria. Se pare că în timpul ședinței, Iustin Marșieu, viitorul prefect român al județului Arad, a solicitat ca în respectiva ședință să fie proclamată unirea Transilvaniei cu România. Vasile Goldiș, mai cumpătat și cu mai multă experiență politică, a răspuns mai tânărului său coleg, și restului de tineri prezenți la acea ședință, că este nevoie, pentru a da legitimitate internațională hotărârii, de o largă consultare a poporului român. Este foarte posibil ca Vasile Goldiș, ca membru al C.N.R.C., știind de misiunea secretă la Iași a lui Laurențiu Oanea, secretar al respectivului organism, să fi dorit amânarea discuției până la sosirea răspunsului de la guvernul României, aflat în refugiu în capitala Moldovei. Având în vedere faptul că a doua zi după ce C.N.R.C. a primit mesajul de la Iași a fost convocată Marea Adunarea Națională de la Alba Iulia, ipoteza noastră poate fi plauzibilă.

Conform amintirilor unui participant la întrunire, a fost discutată și problema locului de desfășurare a adunării plebiscitare. Unii au insistat ca aceasta să aibă loc la Arad, alții au propus Câmpia Libertății de la Blaj. Unul dintre participanții la ședință a amintit faptul că gara din Blaj era prea mică pentru a putea primi un număr mare de trenuri, care să aducă zeci de mii de participanți.

În ziua de 18 noiembrie, C.N.R.C. a dat publicității un manifest intitulat *Către popoarele lumii*, publicat de ziarul „Românul” din 20 noiembrie.

Alături de variata în limba română a fost tipărită și cea în limba franceză. Manifestul a fost tradus în limbile franceză, engleză și italiană, pentru a fi cunoscut cât mai bine de către

opinia publică internațională. Prin manifest, se dorea *avant la lettre*, pregătirea opiniei publice internaționale pentru înțelegerea și aprobarea hotărârilor care vor fi luate în zilele următoare. Se intenționa astfel crearea unei opinii publice favorabile soluționării problemei românilor din Transilvania și Ungaria. Manifestul a și fost transmis ziarului de limbă franceză „Le Temps”, care l-a publicat, făcând comentarii favorabile românilor.

După o scurtă prezentare a situației românilor din Transilvania și Ungaria, supusă deznaționalizării, mai ales după anul 1867, manifestul face referire la faptul că guvernul maghiar se opune *la hotărârea națiunii române de a-și întemeia pe pământul său strămoșesc statul său liber și independent*¹⁰.

În continuare sunt date asigurări că statul pe care îl vor realiza se va clădi *pe temeiul democrației, care va asigura tuturor indivizilor aflători pe teritoriul său, egalitatea condițiilor de viață, unicul mijloc al desăvârșirii umane*. În același timp, este anunțată opinia publică internațională că națiunea română din Transilvania și Ungaria *nu mai voiește să trăiască în legătură de stat cu națiunea maghiară, ci este hotărâtă a-și înființa – pe teritoriul locuit de dânsa – statul său liber și independent*. Ceea ce s-a lăsat să se înțeleagă în timpul tratativelor de la Arad, acum era rostit mult mai hotărât și răspicat de către C.N.R.C.

În final, apelând la *sprijinul lumii civilizate*, este trimis și un avertisment destul de clar al națiunii române *că din ceasul acesta, oricum ar decide puterile lumii, este hotărâtă a pieri mai bine, decât a suferi mai departe sclăvia și atârănarea*¹¹. Curaj, hotărâre și demnitate sunt calitățile de care au dat dovadă liderii politici ai românilor în toamna anului 1918.

Manifestul era semnat de Ștefan Cicio-Pop, în calitate de președinte al C.N.R.C. și secretarul Gheorghe Crișan.

După cum s-a mai amintit, la începutul lunii noiembrie, Laurențiu Oanea, secretar al C.N.R.C., a fost chemat la Dej de către membrii locali ai respectivului organism, adică de către Teodor Mihali și Alexandru Vaida-Voevod. De aici, a fost trimis într-o misiune secretă la Iași, unde se afla în refugiu guvernul regal al României. I-au înmănat o scrisoare și au transmis instrucțiuni verbale cu privire la problemele de soluționat. Despre misiunea sa știau doar membrii C.N.R.C. și câțiva dintre apropiații săi.

Rostul acestei deplasări, conform celor afirmate de către Laurențiu Oanea, a fost acela de a da guvernului României „cele mai noi informații despre situațiile create și despre interesele națiunii române din Transilvania, cerându-se totodată și indicațiile necesare în vederea adunării naționale în curs de convocare și a intereselor superioare de stat, legate de unirea Transilvaniei cu România, ținând seama de unele elemente de fapt de o gravitate care trecea peste interesele locale transilvănene și atingea o problemă diplomatică și de politică externă”¹².

La Iași, Laurențiu Oanea a înmănat primului ministru al României, Ion I.C. Brătianu, scrisoarea de la Dej și i-a informat pe oficialii români despre măsurile întreprinse de către C.N.R.C. precum și asupra situației din Transilvania. La întâlnirea la care a participat și șeful marelui stat major al armatei române, generalul Constantin Prezan, a mai precizat că „ajutorul armatei române, solicitat prin scrisoarea adusă de la Dej nu a fost o necesitate de vreo stare de lucruri revoluționare din Transilvania, pe care, ...Consiliul Național și gărzile naționale o stăpânesc în mod ferm...”¹³.

¹⁰ *Românul* (Arad), Anul VII, nr. 10, 7/20 noiembrie 1918, p. 1.

¹¹ *Ibidem*, p. 2.

¹² Laurențiu Oanea, „Delegarea mea la guvernul român de la Iași. Motivele care au provocat-o și sarcinile primite”, în *Anuarul Liceului Pedagogic Arad pe anul 1977-1978*, Arad, 1978, p. 177 (articol apărut sub îngrijirea lui Vasile Popeangă).

¹³ *Ibidem*, p. 178.

La plecarea din Iași, șeful guvernului român i-a înmănat o scrisoare adresată lui Ștefan Cicio-Pop, datată la 14 noiembrie 1918.

După sosirea la Arad în ziua de 19 noiembrie, Laurențiu Oanea a înmănat scrisoarea adusă de la Iași, făcând și o informare asupra misiunii sale. În aceeași zi s-a hotărât convocarea unei ședințe a membrilor C.N.R.C. și a comitetului executiv al Partidului Național Român, pentru data de 20 noiembrie. Având în vedere numărul mare de participanți la întrunire, sediul C.N.R.C. fiind și de data aceasta neîncăpător, ședința s-a desfășurat la Școala de fete. Ștefan Cicio-Pop a prezentat participanților scrisoarea primită de la Iași. După câteva cuvinte de început, referitoare la împlinirea aspirațiilor „neamului”, Ion I.C. Brătianu a continuat: „Grabnică este acum stăpânirea încercărilor vrășmașe ale ungurilor, ale anarhiei, ale demagogiei, prin organizație, prin propagandă, prin forță. Pentru organizare și propagandă temeiul este firesc: Unirea desăvârșită a tuturor sufletelor și tuturor ținuturilor. Toți în jurul regelui, care ține drapelul, simbol al acestei uniri”¹⁴. Era un îndemn clar spre trecerea la fapte, la realizarea unirii, având și acordul suveranului României. După ce amintește reformele care vor trebui să fie realizate după unire, primul ministru a întărit îndemnul pentru unire, afirmând: „Azi se grăbește trimiterea forțelor armate, precum s-a cerut”. În încheiere, îi reamintește lui Ștefan Cicio-Pop de întâlnirea pe care au avut-o la Sinaia, cu prilejul audienței la rege, transmițând și cuvinte de îmbărbătare și încredere în „menirea neamului și nețărmurit devotament în serviciul lui”.

Scrisoarea era, cum am mai spus, un îndemn spre realizarea cât mai „grabnică” a unirii, care va fi apărută dacă era necesar cu armele, armata fiind pregătită să intervină. De fapt, pe drumul de întoarcere, L. Oanea a fost însoțit până la Dej, de către Solomon Halița din Sângeorz-Băi și Ioan Bordea, ofițer voluntar ardelean, care aveau misiunea de a ține legătura cu guvernul de la Iași și cu marele stat major al armatei române. Cei doi aveau și misiunea de a culege informații din teren despre posibilitățile de aprovizionare a trupelor române care urmau a intra pe teritoriul Transilvaniei. De fapt, pe parcursul vizitei sale, L. Oanea a dat asigurări, conform propriilor mărturisiri, că erau condiții pentru aprovizionarea acestora.

Având la dispoziție informațiile furnizate de către L. Oanea, scrisoarea adusă de la Iași, precum și date referitoare despre starea de spirit a populației românești, Ștefan Cicio-Pop, împreună cu participanții la întrunire au decis convocarea Adunării Naționale de la Alba Iulia, pentru data de 1 decembrie 1918.

Convocatorul a fost elaborat definitiv la data de 20 noiembrie, fiind publicat în ziarul „Românul” din data de 21 noiembrie, sub titlul de *Convocare*. În partea de început, se amintea faptul că poporul român se afla în fața unui moment istoric: „Istoria ne cheamă la fapte”¹⁵.

După aceasta, erau amintite instituțiile românești care urmau să fie reprezentate de drept prin delegații pe care urmau să-i aleagă, fiind precizat și numărul acestora. S-a avut în vedere ca toate categoriile sociale ale societății românești să fie reprezentate la Adunarea Națională de la Alba Iulia, pentru a-i conferi un caracter cu adevărat plebiscitar, care să nu poată fi contestat de nimeni, nicidecum. Au fost stabilite 11 categorii de instituții (biserica ortodoxă și greco-catolică, în frunte cu episcopii și protopopii lor și câte un reprezentant al fiecărui consistoriu și capitol; societățile culturale; reuniunile de femei; instituțiile de învățământ (școlile gimnaziale, reale și civile, institutele teologice și pedagogice, colegiile profesoriale; reuniunile, de învățători; tineretul universitar; garda națională; reuniunile de meseriași; muncitorimea organizată). De asemenea, fiecare cerc electoral, așa cum au fost ele stabilite la alegerile parlamentare din anul 1910, urma să își trimită un număr de cinci delegați. Aceștia au reprezentat puțin peste 50% din totalul delegaților prezenți.

¹⁴ *Ibidem*, p. 177.

¹⁵ *Românul* (Arad), Anul VII, nr. 11, 8/21 noiembrie 1918, p. 1.

Pe lângă acești delegați, care știm că au fost 1.228, erau chemați la Alba Iulia cât mai mulți români, „în număr vrednic de cauza mare și sfântă”, pentru a „hotărî soarta neamului nostru poate pentru vecie”¹⁶. Se făcea apel la toți românii pentru a ajuta la buna desfășurare a adunării.

Convocatorul, ca și toate documentele elaborate de către C.N.R.C., a fost semnat de Ștefan Cicio-Pop și secretarul Gheorghe Crișan.

În perioada următoare, s-a trecut la alegerea delegaților. Aceștia urma să fie aleși pe baza votului universal, după alegere fiind înzestrați cu așa-numitele „credenționale”. În ele se preciza numele celui ales, pe cine reprezintă și că este împuternicit să voteze unirea la regatul României. Pentru autentificare, aceste documente au fost semnate de către un număr cât mai mare de participanți la alegeri.

Tot în data de 20 noiembrie, Comanda Supremă a Gărzilor Naționale Române a lansat un *Apel către națiunea română*, semnat de către maiorul Alexandru Vlad. Prin documentul respectiv se cerea sprijinul românilor pentru a contribui, după posibilități, cu donații pentru întreținerea gărzilor naționale, care se confruntau cu greutăți materiale. Apelul viza mai cu seamă „băncile și bogătanii (bogații n.n.) noștri”¹⁷, pentru acoperirea cheltuielilor. Apelul a fost publicat tot în numărul din ziua de 21 noiembrie a ziarului „Românul”, el fiind reluat și în numerele următoare.

În numerele următoare publicării convocării Adunării Naționale, ziarul „Românul”, prin articolele sale, a căutat să mobilizeze populația, care era îndemnată să participe în număr cât mai mare la mărețul eveniment. *Toată suflarea românească să grăbiască la Alba Iulia!*, era scris pe frontispiciul numărului din 23 noiembrie. În articolul redacțional din același număr, intitulat *Alba Iulia*, se explica pe larg rostul convocării adunării, cu rol de constituantă: „În mâinile acestei constituante e depusă acum soarta neamului românesc; ei îi revine datoria și cinstea de a șterge și cele din urmă legături ale robiei trupești și sufletești și de a pune – poate pe veci – temelia fericirii neamului românesc”¹⁸.

După anunțul convocării Adunării de la Alba Iulia, au fost luate o serie de măsuri care să asigure buna desfășurare a acesteia. Ștefan Cicio-Pop, în calitate de președinte al C.N.R.C., a apelat la bunele oficii ale lui Varjassi Lajos, comisar al guvernului maghiar, care, se pare că a înțeles dorințele românilor. El, de fapt, a și recunoscut că administrația comitatului Arad trebuia să ajungă în mâinile românilor. Acestuia i s-a solicitat să intervină pe lângă guvernul pe care îl reprezenta, în vederea luării unor măsuri care să asigure liniștea și pacea, până la Adunarea de la Alba Iulia precum și în timpul desfășurării acesteia. Cererile C.N.R.C. au vizat și îndepărtarea din Transilvania a unor persoane care dețineau funcții de comandă sau se bucurau de o mare influență, fiind însă recunoscute pentru atitudinea lor antiromânească. De asemenea, s-a solicitat ca guvernul să dea ordin autorităților maghiare din teritoriile locuite de către români, să colaboreze cu consiliile și gărzile române locale, pentru a asigura pacea și liniștea necesară desfășurării fără incidente a adunărilor populare de alegere a delegaților la Adunare Națională. O ultimă solicitare s-a referit la punerea la dispoziție a unor trenuri speciale care să transporte în perioada 30 noiembrie – 2 decembrie, pe toți cei care doreau să se deplaseze la Alba Iulia și nu aveau posibilitatea de a ajunge pe jos sau cu căruțele.

Varjassi Lajos s-a deplasat la Budapesta pentru a transmite personal guvernului maghiar solicitările C.N.R.C. Autoritățile au răspuns acestor doleanțe, chemând la Budapesta pe generalul Siegler, comandantul garnizoanei din Cluj și pe prof. dr. Apáthy István, persoane

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ *Ibidem*, p. 4.

¹⁸ *Românul* (Arad), Anul VII, nr. 12, 10/23 noiembrie 1918, p. 1.

nominalizate de către C.N.R.C.. În data de 27 noiembrie, a hotărât să asigure trenurile speciale solicitate. Aceste trenuri au fost puse la dispoziție de către ministerul comerțului de care depindea transportul feroviar din Ungaria, începând cu dimineața zilei de 30 noiembrie, până în ziua de 2 decembrie. Transportul pe aceste trenuri a fost gratuit pentru zecile de mii de români, dar a fost decontat de către C.N.R.C..

Tot pentru a asigura liniștea și pacea pe timpul deplasării la Alba Iulia și a desfășurării adunării, Ștefan Cicio-Pop a transmis o scrisoare feldmareșalului von Mackensen, care comanda armata germană, aflată în retragere pe teritoriul Transilvaniei. În amintirile sale, Ani Cicio-Pop (căsătorită Birtolon), redă schimbul de scrisori între cei doi, ea fiind cea care a făcut traducerea scrisorilor în germană și în română. În scrisoarea pe care i-a adresat-o, Ștefan Cicio-Pop i-a solicitat să oprească operațiunile de retragere a armatei germane, cu o zi înainte și după adunarea de la Alba Iulia, pentru a se evita eventuale ciocniri: „Excelență, în vederea Adunării constituante a poporului român transilvănean, vă rog să binevoiți a opri, cu o zi înainte și o zi după adunare, trecerea trupelor dumneavoastră, pentru a evita orice ciocnire între armata germană și miile de români care se vor aduna la Alba Iulia”¹⁹ Nu la mult timp, a sosit și răspunsul celebrului comandant de oști german, care a răspuns cu aceeași eleganță, caracteristică oamenilor educați: „Excelență! Propunerea o găsesc rațională și o accept cu o condiție: ca dumneavoastră să luați toate măsurile, astfel încât poporul să nu-mi atace și să-mi dezarmeze trupele în retragere”²⁰.

Răspunsul lui Mackensen era o recunoaștere indirectă a rolului lui Ștefan Cicio-Pop, de lider al românilor din Transilvania și Ungaria, iar pe de altă parte, de înțelegerea dreptului și a importanței momentului, ca românii să participe nestingheriți la Adunarea Națională de la Alba Iulia. În același timp, tonul răspunsului ne amintește de expresia *vae victis* („vai de cei învinși”). Și, într-adevăr, armata germană s-a oprit din retragere la Oarda, iar trupele maghiare, aflate în nodul feroviar de la Teiuș, au primit ordin să nu împiedice deplasarea românilor spre Alba Iulia. Pe întreg traseul de deplasare spre Alba Iulia, gărzile naționale române au asigurat securitatea celor care se îndreptau spre locul în care urma să participe la luarea deciziei istorice de constituire a statului național unitar român.

În numărul din 27 noiembrie al „Românului” a fost publicat programul Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia. Conform programului, la orele 7 dimineața, urma să se țină slujbe în bisericile protopopiale din Alba Iulia; la ora 10 a.m. era prevăzută deschiderea Adunării Naționale în Sala Casinei militare. Aici, trebuia citită și supusă aprobării rezoluția adunării, iar după aprobarea acesteia de către Marele Sfat Național, urma să fie citită mulțimii adunată pe câmpul de instrucție din cetate, de la tribunele care erau instalate. În timpul desfășurării lucrărilor Adunării Naționale, cei veniți la Alba Iulia urma să defileze în oraș pe patru coloane, după care să se intre în cetate, pe care să o ocupe în mod simbolic, precum Mihai Viteazul.

C.N.R.C. s-a ocupat și de organizarea adunării naționale. Arădeanul Ioan Suciu a fost desemnat să coordoneze întreaga activitate pentru desfășurarea pe ziua de 1 Decembrie 1918, a Marii Adunări Naționale.

În ziua de 24 noiembrie a sosit la Arad o delegație din partea Consiliului Național Român din Alba Iulia, pentru a discuta cu Ștefan C. Pop, V. Goldiș și I. Suciu detaliile necesare pentru pregătirea și desfășurarea adunării. A fost discutată problema cazării și a hranei participanților. Conform anunțului făcut de către *comitetul aranjator* condus de către Ioan Suciu, în „Programul Adunării Naționale constituante a națiunii române din Ungaria și

¹⁹ Ani Birtolon, „Neuitatul an 1918 în amintiri”, în *Magazin Istoric* (București), Anul XII, nr. 8 (137), august 1978, p. 31.

²⁰ *Ibidem*.

Transilvania”, publicat în ziarul „Românul” din data de 27 noiembrie, se preciza că la sosirea în Alba Iulia, participanții vor fi înștiințați asupra locului de *încvartirare* (cazare n.n.), de către membrii Consiliului Național Român din Alba Iulia. De asemenea, participanții erau anunțați să își aducă cu ei pâine și alimente, deoarece doar celor veniți de la distanțe mai mari li se putea asigura masa la restaurantele din oraș, sau la gazdele unde vor fi cazați.

Cu același prilej, s-a solicitat ca „Pentru sfințirea marelui act politic... în toate comunele bisericești... să se tragă clopotele, ori să se bată toaca între orele 10-12 dinamiază”.

În ziua de 29 noiembrie, Ioan Suciu și membrii comitetului de organizare s-au deplasat la Alba Iulia pentru a dirija ultimele detalii. Inițial, la Arad, s-a stabilit ridicarea pe platoul pe care urma să aibă loc adunarea celor care vor veni din toate teritoriile locuite de către românii din Ungaria și Transilvania, a patru tribune și a uneia prezidențiale. Se aprecia ca în jurul acestor tribune să se poată aduna un număr de aproximativ 15.000 de persoane, care să asculte rezoluția Adunării Naționale. Constatându-se că numărul participanților urma să fie mai mare decât cel estimat, comitetul de organizare a decis ridicarea a noi tribune, astfel că, în ziua de 1 Decembrie, mulțimea condusă de către organizatori, s-a adunat în jurul a 12 tribune.

Trebuie să amintim și faptul că, la un moment dat, capacitatea de muncă a președintelui C.N.R.C. a fost afectată pentru câteva zile de gripa spaniolă, care a bântuit și în Transilvania la sfârșitul anului 1918 și începutul celui următor. Ștefan C. Pop a fost ținut la pat în zilele de 27-29 noiembrie.

În dimineața zilei de 30 noiembrie, din gara Arad, a plecat cu trenul special delegația de la Arad și Bihor. La sosirea în gara de la Alba Iulia, aceasta a fost întâmpinată cu un entuziasm deosebit. La scurt timp după sosire, Ștefan C. Pop a convocat o ședință la care au participat membrii C.N.R.C., președinții consiliilor județene, delegații gărzii naționale și ai legiunilor de voluntari, de la regimentele românești de la Viena și Praga.

Scopul întrunirii desfășurate la Hotelul „Hungaria” a fost acela de a se definitiva textul rezoluției, care urma să fie citită a doua zi în cadrul Adunării Naționale. Baza discuțiilor a fost proiectul de rezoluție elaborat încă la Arad, de către Vasile Goldiș.

În cadrul întrunirii, au fost expuse mai multe opinii, mulți susținând proclamarea unirii fără condiții, urmând ca principiile de organizare a noului stat să fie discutate după unire, de către viitoarele guverne ale României. Vii discuții au fost purtate pe marginea statutului Transilvaniei, după hotărârea de unire cu Regatul României. Unii au susținut ideea unei autonomii a Transilvaniei sau a instituirii unei autonomii până la întrunirea Adunării Constituante. Ștefan Cicio-Pop, în calitate de președinte al C.N.R.C., a susținut ideea administrării treburilor Transilvaniei pentru o scurtă perioadă de timp. Având în vedere mulțimea participanților la întrunire și fiind vorba de principiile fundamentale de organizare a noului stat unit, Ștefan Cicio-Pop a intervenit și a propus constituirea unei comisii restrânse, care, împreună cu membrii C.N.R.C., să se retragă și să definitiveze textul rezoluției.

După câteva ore de discuții, textul rezoluției a fost definitivat, fiind încredințat lui Vasile Goldiș pentru redactarea formei finale. Această formă a fost supusă aprobării celor peste 100.000 de participanți adunați pe Câmpul lui Horea, pe data de 1 Decembrie 1918.

Conform programului stabilit la Arad, la ora 7.00 a.m., episcopul Aradului, Ioan Ignatie Papp, a ținut în biserica ortodoxă din Alba Iulia un *Te Deum*, la care au participat mulți clerici și numeroși credincioși. Pe parcursul serviciului divin, episcopul a rostit și următoarele cuvinte, care au mărit emoția asistenței: „Cel ce a înviat din morți a înviat azi și

neamul românesc”²¹. În aceeași vreme, se desfășura un *Te Deum* și în biserica greco-catolică din oraș, slujba fiind oficiată de către episcopul greco-catolic al Oradiei, Dumitru Radu.

La ora 10, în Sala Casinei militare din Alba Iulia, a avut loc deschiderea și constituirea Adunării Naționale, în prezența celor 1.228 de delegați. Cuvântul de deschidere a fost rostit de către Ștefan Cicio-Pop, care, în discursul său, a făcut o trecere în revistă a evenimentelor din ultimele luni ale anului 1918, care au culminat cu desfășurarea zilei de 1 Decembrie. A încheiat discursul său cu cuvintele: „Eu mi-am îndeplinit misiunea”²², ceea ce însemna că depunea mandatul Consiliului Național Român Central, deoarece Adunarea Națională era chemată să ia în continuare deciziile pentru națiunea română.

La sfârșitul intervenției sale, i-a propus ca secretari pe Laurențiu Oanea și Sever Miclea, dând apoi cuvântul lui Ioan Suciu, în calitate de raportor. În raportul său, a arătat că sunt prezenți 1.228 de delegați, din care 687 erau proveniți din 130 de circumscripții electorale, iar restul erau delegații trimiși de către instituțiile și organizațiile stabilite prin convocatorul publicat la 21 noiembrie. În consecință, a afirmat că Adunarea Națională întrunește atribuțiile de reprezentare, de adunare constituantă, adică de a putea lua hotărâri decisive. Această idee, a caracterului de constituantă a adunării, a fost subliniată de mai multe ori pe parcursul desfășurării evenimentelor. După aceasta, Ioan Suciu a propus membrii care să facă parte din biroul adunării. Ștefan Cicio-Pop a supus adunării aprobarea lor prin aclamare. Astfel, George Pop de Băsești, episcopii Ioan Ignatie Papp și Dumitru Radu au fost aclamați ca președinți, Teodor Mihali, Ștefan Cicio-Pop și Ioan Flueraș, ca vicepreședinți, iar secretarii adunării au fost Alexandru Teodor, Sever Miclea, Caius Brediceanu, Silviu Dragomir, Laurențiu Oanea, Iosif Ciser, Ionel Pop și Gheorghe Crișan. După aceasta, Ștefan Cicio-Pop a dat cuvântul lui George Pop de Băsești, care a rostit cuvântarea de deschidere a Adunării Naționale.

După ce aceasta a fost deschisă, a luat cuvântul Vasile Goldiș, care, înainte de a da citire rezoluției prin care se supunea aprobării delegaților, propunerea de unire a teritoriilor locuite de românii din Ungaria și Transilvania cu România, a rostit un discurs. El s-a adresat „Măritei Adunări Naționale”, în fața căreia a realizat cu măiestria-i oratorică binecunoscută, o incursiune în zbuciumatul trecut al românilor din Transilvania și Ungaria. După citirea discursului, primit în urale de către cei prezenți, a citit rezoluția de unire în nouă puncte.

Punctul întâi, care preciza că *Adunarea Națională a tuturor Românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba-Iulia în ziua de 18 Noiembrie/1 Decembrie 1918, decretează unirea acelor români și a tuturor teritoriilor locuite de dâșii cu România. Adunarea Națională proclamă îndeosebi dreptul inalienabil al națiunii române la întreg Banatul cuprins între râurile Mureș, Tisa și Dunăre*”²³, a provocat în rândul participanților o vie emoție, fiind aplaudat minute în șir.

Este prea bine cunoscută rezoluția de unire, pentru a mai insista asupra ei. Cu toate acestea, dorim, și cu acest prilej, să amintim faptul că în cel de-al doilea punct se preciza că teritoriile care urma a se uni cu România vor avea o „*autonomie provizorie*”, până la întrunirea Adunării Constituante.

În punctul III, foarte important pentru noua construcție statală, erau prevăzute principiile (șase la număr), care urmau a sta la baza statului întregit. În ultimul punct se

²¹ Aurel Cosma, „Biserica română din Banat și Unirea de la Alba Iulia”, în *Mitropolia Banatului* (Timișoara), Anul XVIII, 1968, nr. 10-12, p. 609.

²² Laurențiu Oanea, *Dr. Ștefan Cicio-Pop. Un titan în luptele național-politice ale românilor din Transilvania și părțile românești din Ungaria 1865-1934*, Ediție îngrijită, studiu introductiv, note, anexe, glosar, album de Felicia Aneta Oarcea, Arad, Editura Gutenberg Univers, 2008, p. 156.

²³ *Românul* (Arad), Anul VII, nr. 20, 20 noiembrie / 3 decembrie 1918, p. 4.

prevedea instituirea *Marelui Sfat Național Român, care va avea toată îndreptățirea să reprezinte națiunea română oricând și pretutindeni față de toate națiunile lumii și să ia toate dispozițiunile pe care le va afla necesare în interesul națiunii*²⁴.

Rezoluția de la Alba Iulia a fost rodul gândirii liderilor politici români, contribuția lui Vasile Goldiș fiind una fundamentală la elaborarea proiectului și definitivarea ei.

După discursul lui V. Goldiș au mai luat cuvântul Iuliu Maniu și Iosif Jumanca, iar, în final, George Pop de Băsești, președintele Adunării Naționale, a supus spre aprobarea acesteia, rezoluția citită de către V. Goldiș. Aceasta a fost primită în unanimitate și în întregime, unirea fiind aclamată minute în șir.

După momentele cu o rezonanță istorică deosebită, s-a trecut la alegerea Marelui Sfat Național. Alexandru Vaida-Voevod a dat citire unei liste care cuprindea 200 de persoane, care au fost alese cu acel prilej, urmând ca pe viitor acest organism să fie completat cu încă 50 de nume. Între cele 200 de nume, se regăseau și 23 de reprezentanți ai județului Arad, arădeanul Ioan Flueraș fiind reprezentant al Sibiului. La sfârșitul adunării, au luat cuvântul episcopul Dumitru Radu, care a mulțumit Consiliului Național Român Central pentru întreaga muncă desfășurată și prin discursul rostit de către episcopul Ioan Ignatie Papp.

Marele Sfat Național a ținut prima ședință de după constituire în ziua de 2 decembrie 1918, în sala de festivități a Tribunalului din Alba Iulia. Ea a fost prezidată de către George Pop de Băsești. Pe ordinea de zi a ședinței au fost incluse probleme care se refereau la alegerea organelor de conducere a Marelui Sfat Național, a membrilor Consiliului Dirigent, precum și a aceluia care urmau să intre în componența delegației care trebuia să înainteze Rezoluția Adunării Naționale de la Alba Iulia, Regelui Ferdinand I al României.

Conducerea Marelui Sfat Național a fost încredințată lui George Pop de Băsești, ales președinte, iar vicepreședinții au fost episcopul Aradului, Ioan Ignatie Papp, episcopul greco-catolic al Oradiei, Dumitru Radu, Teodor Mihali și Andrei Bârseanu.

Din delegația care urma să se deplaseze la București pentru a prezenta guvernului României și Regelui Ferdinand I rezoluția de unire au făcut parte episcopii Miron Cristea (ortodox) și Iuliu Hossu (greco-catolic), de la Caransebeș și respectiv Gherla, Vasile Goldiș și Alexandru Vaida-Voevod.

În timpul ședinței, Ștefan Cicio-Pop a propus ca stegarul Ion Arion, care a fost împușcat în gara Teiuș, în timp ce se deplasa spre Adunarea Națională, să fie declarat erou național și să fie înmormântat cu funeralii naționale.

Tot în această primă sesiune a Marelui Sfat Național au fost aleși și membrii Consiliului Dirigent, organ executiv provizoriu, care urma să asigure conducerea Transilvaniei, până la sistarea activității sale, fapt ce s-a întâmplat după 10 aprilie 1920, când s-a desfășurat ultima sa ședință. După ce au fost aleși, membrii Consiliului Dirigent s-au întrunit în prima lor ședință, în care au fost luate o serie de măsuri de ordin organizatoric. Președinte a fost ales Iuliu Maniu, iar vicepreședinți au devenit Ștefan Cicio-Pop, Vasile Goldiș, Alexandru Vaida-Voevod și Aurel Lazăr. De asemenea, s-a hotărât constituirea, în cadrul Consiliului Dirigent, a 12 resorturi, conduse de un șef de resort. Repartizarea pe resorturi a fost următoarea: Iuliu Maniu – Resortul de Interne; Ștefan Cicio-Pop – Resortul Armatei și Siguranței Publice; Alexandru Vaida-Voevod – Resortul de Externe și Presă; Vasile Goldiș – Resortul Cultelor și Instrucțiunii Publice, Ioan Suciu – Resortul Organizării și Pregătirii Constituantei; Aurel Lazăr – Resortul de Justiție; Emil Hațieganu – Resortul de Codificare; Aurel Vlad – Resortul de Finanțe; Victor Bontescu – Resortul de Agricultură și Comerț; Romul Boilă – Resortul de Comunicații, Lucrări Publice, Poștă, Telegraf și Alimentație; Ioan Flueraș – Resortul Social și Igienă; Iosif Jumanca – Resortul de Industrie.

²⁴ *Ibidem*.

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad. Mărturii documentare

După cum se poate observa, din cei patru vicepreședinți, doi erau arădeni, iar în fruntea a patru resorturi, se aflau tot arădeni.

După data de 2 decembrie, liderii politici arădeni și-au continuat activitatea, contribuind la consolidarea unirii, ca membrii în Consiliul Dirigent, în guvernul României sau în Parlamentul de la București. În același timp, au luat contact și cu moravurile politice ale celor din Vechiul Regat, încercând să le înțeleagă și să se adapteze acestora. Unii dintre ei au reușit să facă acest lucru, continuând să fie personaje importante în politica țării. Ștefan Cicio-Pop a fost, spre exemplu, unul dintre aceștia. Alții însă, precum Vasile Goldiș, după câțiva ani de participare la viața politică a României Mari, nedorind să renunțe, poate, la principii care i-au călăuzit întreaga activitate politică, s-au retras treptat, canalizându-și energiile spre alte domenii de interes public.

Important este că elita politică a Aradului a reușit să transforme istorica toamnă a anului 1918, în „primăvara” poporului român, Aradul devenind *capitala politică a Marii Uniri*.

Capitolul II

ROLUL CONSILIILOR NAȚIONALE ȘI A GĂRZILOR NAȚIONALE ROMÂNE, ÎN INSTAURAREA ADMINISTRAȚIEI ROMÂNEȘTI DIN COMITATUL ARAD, ÎN TOAMNA ANULUI 1918 ȘI ÎNCEPUTUL ANULUI 1919

Context istoric

Într-un interviu acordat de Barabás Béla, comitele suprem al comitatului și orașului Arad, în penultima zi a anului 1917²⁵, acesta vorbea de nevoia de schimbare a ordinii în cadrul administrației publice. „Comunitatea are perfectă dreptate dacă este nemulțumită de actuala situație. Este nevoie de o schimbare totală de regim”. Cu siguranță că nu s-a gândit la schimbările istorice care urmau a avea loc către sfârșitul anului 1918.

Anul 1918, a debutat din perspectivă politică, cu discursul rostit la o ianuarie de către președintele american Woodrow Wilson, în fața Congresului S.U.A. Cu acel prilej, liderul american a avansat lumii aflată în al patrulea an al Marelui Război, 14 propuneri pentru încheierea războiului și ca bază a desfășurării tratativelor de pace. Inițiativa sa, indica clar că lumea era sătulă de un război care a dus la moartea a peste 10 milioane de suflete, pentru a nu mai aminti de imensele pierderi de natură materială. Propunerile de pace, indicau și dorința de reorganizare a lumii postbelice, pe baza unor noi principii.

În punctul al zecelea al propunerilor wilsoniene, se prevedea dreptul la autodeterminare al naționalităților, drept care a fost recunoscut în toamna anului 1918 și de către autoritățile austro-ungare.

Într-un studiu intitulat „Reforma constituțională în Austria”, publicat de către Vasile Goldiș în ziarul arădean *Aradi Hírlap (Vestitorul Arădean)* din 29 septembrie 1918, acesta vorbea despre dreptul națiunii române din Transilvania de a-și decide singură soarta, inclusiv la posibilitatea de a hotărî unirea lor cu România..

La 5 octombrie 1918, Austro-Ungaria a înaintat Statelor Unite, o ofertă de pace, prin care recunoștea între altele și dreptul la autodeterminare a popoarelor. În data de 18 octombrie guvernul american a răspuns acestei oferte, subliniind încă o dată, necesitatea recunoașterii punctului 10 din cele 14 puncte wilsoniene.

Recunoașterea dreptului la autodeterminare, a declanșat un proces accelerat de dezintegrare a Monarhiei Austro-Ungare, la capătul căruia au apărut noi state, iar unele popoare, printre care și românii și-au desăvârșit unitatea statală.

Hotărârea Comitetului Executiv al Partidului Național Român, luată la 12 octombrie 1918, în ședința secretă din casa de la Oradea al lui Aurel Lazăr, de a fi citită în Parlamentul de la Budapesta, *Declarația de autodeterminare a românilor din Transilvania*, a transformat Aradul, în toamna anului 1918, în centrul luptei românilor din Transilvania pentru autodeterminare și unire cu Regatul României.

²⁵ *Aradi Közlöny* (Arad), Anul 33, nr. 1, 1 ianuarie 1918, p. 1.

În ziua de 18 octombrie 1918, deputatul Alexandru Vaida-Voevod, în mijlocul unor vociferări și amenințări cu moartea, în citit în fața deputaților maghiari și a autorităților statului maghiar, documentul stabilit la Oradea, pe baza proiectului întocmit de către Vasile Goldiș.

După ce *Declarația* a devenit publică, putem constata un interes crescând al social-democraților români din Ungaria, față de obiectivele mișcării naționale. În urma contactelor dintre reprezentanții P.N.R. și ai social-democraților, s-a constituit la 30 octombrie, la Hotelul „Jägerhorn” (Cornul vânătorilor), Consiliul Național Român. Prin atribuțiile pe care le-a avut, acesta a devenit organismul central, recunoscut de către români pentru a-i reprezenta. În ziua de 2 noiembrie, acesta și-a stabilit sediul în Arad, în casa lui Ștefan Cicio-Pop, situată în strada Fabián Gábor, nr. 7.

Consiliul Național Român Central (C.N.R.C.) avea în componența sa, șase reprezentanți ai Partidului Național Român - Teodor Mihali, Ștefan Cicio-Pop, Vasile Goldiș, Alexandru Vaida-Voevod, Aurel Lazăr, Aurel Vlad - și șase reprezentanți ai Partidului Social-Democrat din Ungaria, secția română - Ioan Flueraș, Iosif Jumanca, Tiron Albani, Enea Grapini, Bazil Surdu, Iosif Renoiu. Președintele C.N.R.C. a fost Ștefan Cicio-Pop.

În primele zile după ce și-a început activitatea la Arad, membrii C.N.R.C. au fost preocupați de înființarea organismelor locale ale populației românești: consilii naționale și gărzi naționale. A început astfel un amplu proces de constituire în toate comitatele și localitățile locuite de români, aflate în componența statului maghiar a acestor instituții românești reprezentative, care au devenit primele nuclee ale administrației românești. Acestea au asigurat ordinea, liniștea și bunurile oamenilor, cu toată opoziția manifestată în multe localități ale Transilvaniei, de către autoritățile maghiare sau de elemente șovine maghiare.

În documentul emis de către C.N.R.C. la 6 noiembrie 1918, intitulat *Către Națiunea Română* (doc. A1), se anunța componența consiliului central de la Arad, care „reprezintă astăzi întreg neamul românesc din Ungaria și Ardeal, este recunoscut nu numai de puterile mari ale lumii, ci și de guvernul unguresc revoluționar”. De asemenea, erau făcute precizări referitoare la rolul noilor instituții românești care tocmai se înfiripau, anume apărarea ordinii, a vieții și a avutului oamenilor, în localitățile în care se înființau.

Funcționarea la Arad a C.N.R.C., de unde se transmiteau toate ordinele către consiliile naționale comitatense, constituirea aici a Comandei supreme a Gărzilor Naționale, precum și evenimentele și importanțele hotărâri care a fost luate, au conferit orașului de pe Mureș, *statutul de capitală politică a Marii Uniri*.

În acest context, un moment important care s-a desfășurat la Arad, au fost tratativele din zilele de 13-14 noiembrie 1918, dintre reprezentanții C.N.R.C. și ai guvernului de la Budapesta.

La începutul lunii noiembrie, secretarul american de stat Robert Lansing, comunica legației române de la Washington „că guvernul Statelor-Unite încuvințează desideratele poporului român, atât cele interne, cât și cele în afară de hotarele României”²⁶. În aceeași manieră, îl înștiința și pe ambasadorul american de la Iași, că „poporul român nu trebuie să aibă nici o îndoială că aliații lor vor susține revendicările naționale ale României, conform tratatului de alianță încheiat a făcut să tresărim cu toții de bucurie, să plângem ca copiii”²⁷. În discursul său de deschidere a Adunării Naționale de la Alba Iulia, Ștefan Cicio-Pop a spus că: „Atunci fraților apărui salvatoarea vestire a lui Lansing, care a făcut să tresărim cu toții de bucurie, să plângem ca copii și să jucăm ca tinerii”²⁸.

²⁶ *Românul* (Arad), Anul VII, nr. 2, 28 octombrie / 10 noiembrie 1918, p. 1.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ Laurențiu Oanea, *op. cit.*, p. 154.

Una din consecințele acestui anunț, a fost că la scurt timp, în ziua de 9 noiembrie, C.N.R.C. a transmis guvernului maghiar un ultimatum prin care se solicita în baza dreptului la autodeterminare a popoarelor, preluarea puterii depline, *a imperiului* (termen utilizat în epocă n.n.) asupra a 26 de comitate locuite de către români. Au fost nominalizate comitatele Alba Inferioară, Arad, Békés (Bichiș – părți din comitat), Bihor, Bistrița-Năsăud, Brașov, Caraș-Severin, Csanád (Cenad – părți din comitat), Ciuc, Cluj, Făgăraș, Hunedoara, Maramureș, Mureș – Turda, Odorhei, Sălaj, Satu-Mare, Sibiu, Solnoc-Dăbâca, Târnava Mică, Târnava Mare, Timiș, Trei Scaune, Torontal, Turda-Arieș, Ugocea (părți din comitat).

În nota ultimativă se preciza că în respectivele teritorii urma să înceteze orice fel de stăpânire străină, românii urmând a prelua controlul tuturor instituțiilor existente. Pentru popoarele de altă etnie, existente în comitatele solicitate, erau date asigurări că se vor bucura de un tratament în conformitate cu principiile wilsoniene. Preluarea urma să se facă în prezența unei comisii mixte, guvernul român al Transilvaniei urmând a avea sediul la Sibiu. Răspunsul la ultimatum era așteptat până la data de 12 noiembrie 1918, la orele 18,00.

Urmarea ultimatumului a fost începerea la Arad a tratativelor dintre delegația guvernului maghiar condusă de către Oszkár Jászi, ministru al naționalităților și delegația C.N.R.C.

Tratativele cu delegația maghiară au început în ziua de 13 noiembrie, în sala de ședințe a sediului comitelui suprem al Aradului²⁹.

Prima zi a început cu obiecțiile ridicate de către Vasile Goldiș, referitoare la prezența la tratative a reprezentanților Consiliului Național Maghiar al Transilvaniei de la Cluj, organism nerecunoscut de către Consiliul Național Român Central. În răspunsul dat de către Oszkár Jászi, acesta motiva prezența delegației de la Cluj, prin dorința sa de a conferii tratativelor un caracter public și democratic.

În continuare, delegația română prin vocea lui Ștefan C. Pop, a prezentat nota ultimativă a C.N.R.C. Oszkár Jászi, a răspuns în numele delegației maghiare, afirmând că cererile românilor vizau modificări ale ordinii de stat maghiare. După opinia lui, o asemenea situație putea fi rezolvată de către conferința de pace. Pe de altă parte, și-a manifestat preocuparea „ca nu cumva, opresiunea de acum (din partea maghiarilor n.n.), să fie înlocuită cu opresiunea altei națiuni”³⁰.

Reprezentantul guvernului maghiar a înaintat delegației române, oferta unei autoguvernări limitate, o formulă de federalizare după modelul elvețian.

La finalul întâlnirii, Vasile Goldiș a comunicat că răspunsul C.N.R.C. urma fie dat a doua zi, după sosirea lui Iuliu Maniu de la Viena.

Tratativele au continuat în ziua de 14 noiembrie, delegația C.N.R.C. fiind completată cu Iuliu Maniu, care a sosit la Arad în dimineața aceleiași zile. La începutul discuțiilor, printre altele, Aurel Vlad a făcut aprecieri referitoare la ordinul ministerului maghiar de război, în urma căruia au fost organizate echipe de rezerviști care prin comportamentul lor violent, îngreunau activitatea consiliilor naționale locale.

După aceste discuții de început, Vasile Goldiș a răspuns propunerilor venite din partea guvernului maghiar la documentul înaintat de către C.N.R.C. la 9 noiembrie. Între altele, politicianul român a precizat că, „națiunea română are dreptul să pretindă independența sa statală și acest drept nu poate să-l umbrească niciun fel de înțelegere provizorie, care ar putea să pună sub semnul întrebării acest drept. Pe de altă parte, nu se poate acorda niciun fel de

²⁹ Vezi și studiul Corneliu Pădurean, „Tratativele româno-maghiare de la Arad în paginile unor ziare maghiare locale”, în *Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca, Series Historica* (Cluj-Napoca), Anul LVII, 2018, p. 263-280.

³⁰ *Aradi Ujság* (Arad), Anul XVIII, nr. 259, 14 noiembrie 1918, p. 1.

garanție până la rezolvarea definitivă a problemei, de păstrare a ordinii și de asigurare a bunurilor și a vieții, în teritoriile locuite de către români. Națiunea română va recunoaște hotărârile congresului de pace, după cum va stabili hotarele finale ale propriului stat, așa cum a solicitat. De asemenea, se obligă întru totul, să respecte principiile wilsoniene pentru toate națiunile de pe teritoriul său³¹. La sfârșitul intervenției sale, a subliniat din nou ideea dorinței C.N.R.C. de a asigura, în teritoriile solicitate, ordinea, siguranța bunurilor și a vieții, în spiritul principiilor wilsoniene.

Pe parcursul tratativelor, au intervenit diferiți membrii ai celor două delegații, care în principiu s-au situat în jurul punctelor de vedere exprimate înainte cu o zi: soluția unei federalizări după model elvețian – delegații maghiari și recunoașterea dreptului la autodeterminare în spiritul ideilor wilsoniene – delegații români.

În una din intervențiile sale, Iuliu Maniu a precizat că poporul român nu se mulțumește cu soluția cantoanelor: „Acum dorește – afirma el – realizarea completă a suveranității statale. După aceasta, cum va fi pusă în practică această suveranitate de către națiunea română, urmează să fie hotărârea completă a întregii națiuni române din Ungaria. Până în acest moment nu s-a afirmat că dorește să se unească cu România, nici că dorește să rămână complet independentă, nici că va alege soluția cantoanelor. Nu este exclus că va dori să se despartă definitiv de Ungaria, având cel puțin dreptul la acest lucru. În orice caz, se simte suverană și în consecință dorește să își ia în mâinile sale puterea executivă”³².

Diferențele evidente de opinii, au dus la încheierea tratativelor, delegația română propunând prin vocea lui Aurel Lazăr, ca până la întrunirea conferinței de pace, situația să rămână ca și înainte de începerea tratativelor. Românii, împreună cu autoritățile maghiare, continuau să asigure ordinea și siguranța în Transilvania. În acest context, a cerut lui Oszkár Jászi, ca guvernul maghiar să înarmeze Garda Națională Română.

Cu tot eșecul, presa maghiară din Arad a considerat rezultatul tratativelor ca un mare succes obținut de partea maghiară, care a evitat intrarea celor 26 de comitate sub administrație românească.

După suspendarea tratativelor, în ziua de 15 noiembrie, C.N.R.C. a convocat o întrunire în sala de sport de la Școala civilă de fete. A fost discutată cu acest prilej, problema convocării Adunării Naționale care să hotărască soarta națiunii române din Transilvania și Ungaria. Vasile Goldiș, a accentuat în cadrul întâlnirii asupra necesității de a da acțiunii politice a românilor din statul ungar, legitimitate internațională printr-o consultare largă a poporului român.

Urmarea acestei ședințe a fost darea publicității în ziua de 18 noiembrie, de către C.N.R.C. a manifestului intitulat „Către popoarele lumii”, publicat în ziarul *Românul* din 20 noiembrie.

Au fost publicate variantele în limba română și franceză, dar existau și variante și în limbile engleză și italiană, pentru a fi cât mai cunoscut respectivul document. Intenția factorilor politici români era aceea de a face cunoscută cât mai bine problema românească în plan internațional. Se dorea astfel, obținerea sprijinului opiniei publice internaționale în atingerea dezideratelor naționale.

Documentul face o scurtă prezentare a situației românilor din Transilvania și Ungaria în anii dualismului austro-ungar. Este subliniată ideea că, în noile condiții, autoritățile maghiare resping dorința românilor de a-și întemeia *pe pământul său strămoșesc statul său liber și independent*³³.

³¹ *Aradi Hírlap* (Arad), Anul II, nr. 297, 15 noiembrie 1918, p. 1.

³² *Ibidem*, p. 3.

³³ *Românul* (Arad), Anul VII, nr. 10, 7/20 noiembrie 1918, p. 1.

Autorii documentului asigurau opinia publică internațională, că în statul pe care îl vor realiza, va fi garantată *democrația și egalitatea condițiilor de viață*. Dovedind curaj și hotărâre, după apelul la *sprijinul lumii civilizate*, factorii politici români, avertizau *că din ceasul acesta, oricum ar decide puterile lumii, este hotărâtă a pieri mai bine, decât a suferi mai departe sclăvia și atârănarea*³⁴.

Manifestul era semnat de către Ștefan Cicio-Pop, în calitate de președinte al C.N.R.C. și secretarul Gheorghe Crișan.

În următoarele zile, activitatea C.N.R.C. a fost concentrată spre convocarea și pregătirea Adunării Naționale. Încă cu ocazia întrunirii din data de 15 noiembrie de la Școala civilă de fete, a fost discutată și problema locului în care urma să se țină această manifestare plebiscitară a poporului român din Transilvania și Ungaria. După analizarea mai multor variante, s-a hotărât din mai multe rațiuni, ca aceasta să se desfășoare pe data de 1 Decembrie 1918, în orașul Alba Iulia, simbol al unității românilor datorită faptei lui Mihai Viteazul de la 1600.

Convocatorul Adunării Naționale a fost definitivat la data de 20 noiembrie și publicat în ziarul *Românul* din data de 21 noiembrie. Având titlul de „Convocare”, acesta amintea faptul că poporul român se afla în fața unui moment istoric important: „Istoria ne cheamă la fapte”³⁵.

Autorii au avut în vedere ca toate categoriile sociale ale societății românești să fie reprezentate la Adunarea Națională de la Alba Iulia. Instituțiile românești urmau a fi prezente *de jure*, la adunare. Conform convocatorului, au fost stabilite 11 categorii de instituții: biserica ortodoxă și greco-catolică, în frunte cu episcopii și protopopii lor și câte un reprezentant al fiecărui consistoriu și capitol; societățile culturale; reuniunile de femei; instituțiile de învățământ (școlile gimnaziale, reale și civile, institutele teologice și pedagogice, colegiile profesionale; reuniunile de învățători; tineretul universitar; garda națională; reuniunile de meseriași; muncitorimea organizată. Fiecare cerc electoral, stabilit în conformitate cu legea care a reglementat alegerile parlamentare din anul 1910, urma să își trimită un număr de cinci delegați. Aceștia au reprezentat puțin peste 50% din totalul delegaților prezenți.

Alături de cei 1.228 de delegați oficiali, erau așteptați alte zeci de mii de români pentru a „hotărî soarta neamului nostru poate pentru vecie”³⁶.

În următoarele zile, s-au desfășurat în toate teritoriile locuite de către românii din Transilvania și Ungaria, adunări de alegere a delegaților. Aleși pe baza votului universal, delegații erau înzestrați cu așa-numitele „credenționale”.

În paralel cu aceste acțiuni, factorii politici responsabili de soarta românilor din statul ungar, adică C.N.R.C. au inițiat o serie de acțiuni care să asigure cele mai bune condiții pentru desfășurarea momentului istoric ce urma să aibă loc la 1 decembrie.

Ștefan C. Pop, ca președinte al C.N.R.C., s-a adresat lui Varjassi Lajos, comisar al guvernului maghiar, care s-a dovedit a fi un politician care a înțeles sensul spre care se îndrepta lumea la sfârșitul Marelui Război. Tocmai din aceste motive, C.N.R.C. a susținut numirea lui Varjassi în funcția de comisar. Acesta, ca urmare a cererilor venite din partea C.N.R.C., s-a deplasat la Budapesta pentru a solicita guvernului pe care îl reprezenta, adoptarea unor măsuri care să asigure condițiile necesare deplasării la Alba Iulia și desfășurării Adunării Naționale³⁷.

³⁴ *Ibidem*, p. 2.

³⁵ *Românul* (Arad), Anul VII, nr. 11, din 8/21 noiembrie 1918, p. 1.

³⁶ *Ibidem*

³⁷ Laurențiu Oanea, *op. cit.*, p. 144.

În urma intervenției sale, guvernul maghiar l-a chemat la Budapesta pe generalul Siegler, comandantul garnizoanei din Cluj și pe prof. univ. dr. Apáthy István, cunoscuți pentru atitudinea lor antiromânească. De asemenea a aprobat punerea la dispoziția C.N.R.C., contra cost, a unor trenuri speciale, pentru deplasarea la Alba Iulia, solicitate începând cu dimineața zilei de 30 noiembrie, până în ziua de 2 decembrie. Transportul pe aceste trenuri a fost gratuit pentru zecile de mii de români, dar a fost decontat de către C.N.R.C.

Ștefan C. Pop a luat legătura și cu feldmareșalul von Mackensen, aflat în retragere pe teritoriul Transilvaniei dinspre România, după încheierea armistițiului din 11 noiembrie de la Compiègne. El îi solicită celebrului militar să oprească retragerea armatei germane cu o zi înainte și o zi după Adunarea Națională. Cererea a fost motivată cu dorința de „a evita orice ciocnire între armata germană și miile de români care se vor aduna la Alba Iulia”³⁸. Spre surprinderea lui Ștefan C. Pop, trufașul feldmareșal german îi răspunde, comunicându-i că acceptă propunerea cu condiția „ca dumneavoastră să luați toate măsurile, astfel încât poporul să nu-mi atace și să-mi dezarmeze trupele în retragere”³⁹.

Astfel, C.N.R.C. a reușit să oprească la Oarda retragerea armatei, trupele maghiare primind ordin să nu împiedice deplasarea românilor spre Alba Iulia. Pe întreg traseul de deplasare spre Alba Iulia, gărzile naționale române au asigurat securitatea celor care se îndreptau spre locul de martiraj a lui Horea, Cloșca și Crișan din 1784.

La Arad, au fost stabilite și detaliile referitoare la organizarea și desfășurarea adunării naționale. Cu această problemă, C.N.R.C. l-a desemnat pe arădeanul Ioan Suciu.

Pentru a discuta aspectele referitoare la desfășurarea zilei de 1 Decembrie, a sosit la Arad, în ziua de 24 noiembrie, o delegație din partea Consiliului Național Român din Alba Iulia. Urmarea acestei vizite a fost publicarea în ziarul *Românul* din data de 27 noiembrie, a „Programului Adunării Naționale constituante a națiunii române din Ungaria și Transilvania”⁴⁰. Conform celor stabilite la Arad, în dimineața zilei de 1 Decembrie, la orele 7 dimineața, urma să se țină slujbe în bisericile protopopiale ortodoxă și unită din Alba Iulia, iar pentru ora 10 a.m. era stabilită deschiderea Adunării Naționale în Sala Casinei militare.

Pentru a se pregăti cum se cuvine desfășurarea de voință a națiunii române din Transilvania și Ungaria, în ziua de 29 noiembrie, Ioan Suciu și membrii comitetului de organizare s-au deplasat la Alba Iulia. Desfășurarea adunării a confirmat încă odată calitățile extraordinare de organizator ale lui Ioan Suciu.

Toate aceste acțiuni din toamna anului 1918, care au s-au derulat la Arad, au luat sfârșit în dimineața zilei de 30 noiembrie, când din gara Arad, au plecat cu trenul special spre Alba Iulia, delegațiile Aradului și Bihorului.

De acum înainte, rolul Aradului în realizarea Marii Uniri, se va manifesta prin arădenii prezenți în Casina Militară de la Alba Iulia, unde cei 1.228 de delegați au ascultat cuvintele rostite de către Ștefan Cicio-Pop, Vasile Goldiș, Ioan Suciu, Ioan Ignatie Papp, episcopul Aradului, prin delegații trimiși de către arădeni să voteze unirea Transilvaniei cu România și prin cei prezenți pe Câmpul lui Horea, care au aclamat împreună cu cei peste 100.000 de participanți hotărârea de unire.

Consiliile Naționale Române în județul Arad

Înființarea Consiliului Național Român Central, care și-a stabilit începând cu data de 2 noiembrie 1918 sediul la Arad, a reprezentat începutul unui proces, generalizat la nivelul întregii Transilvanii, a tuturor teritoriilor din statul maghiar, locuite de către români. În

³⁸ Ani Birtolon, *art. cit.*

³⁹ *Ibidem.*

⁴⁰ *Românul* (Arad), Anul VII, nr. 15, 13/27 noiembrie 1918, p. 1.

documentul elaborat de către C.N.R.C., publicat în primul număr de după reapariție de către ziarul *Românul*, intitulat *Către Națiunea Română*, se preciza în al doilea punct: „Primiți cu încredere bărbații trimiși de Consiliul Național Român între voi cu scopul de a vă lumina și ajuta” (doc. A1). Aceasta însemna că urmau a fi trimiși reprezentanți (*exmiși* – cum sunt numiți în documentele epocii n.n.), care să explice noile realități politice în cadrul cărora urma să evolueze națiunea română aflată sub stăpânirea guvernului de la Budapesta. În același timp, acești trimiși, urmau a *ajuta* comunitățile românești în acțiunea de constituire a primelor organisme românești: consiliile și gărzile naționale române locale. Aceste prime instituții românești ale administrației locale, trebuiau să se supună „numai și numai Consiliului Național Român”.

După ziua de 2 noiembrie 1918, a început o amplă acțiune de înființare a consiliilor naționale românești la nivelul comitatelor și al localităților locuite de către români. Consiliile naționale orășenești, comunale și sătenești, erau subordonate consiliilor naționale comitatense, iar acestea la rândul lor, se supuneau Consiliului Național Român Central de la Arad, „recunoscut nu numai de puterile mari ale lumii, ci și de guvernul unguresc revoluționar” (doc. A1).

Alexandru Roz, în lucrare sa dedicată Consiliului Național Român Central și Gărzilor Naționale Române din Arad, amintește de un document intitulat „Îndrumare pentru consiliile naționale comunale”⁴¹. Fără să fie precizată sursa acestui document, pe care nu am reușit să-l identificăm pe parcursul investigațiilor noastre, autorul amintit precizează câteva din rosturile acestor organisme, în viziunea C.N.R.C. Ele trebuiau să vegheze la „...buna rânduială, liniștea și ordinea publică în comună, a sta în ajutorul celor prigonți”, „...a se îngriji de acoperirea lipsurilor și a conlucra la înlăturarea relelor din comună”. După cum putem observa, preocuparea constantă a C.N.R.C. a fost aceea de a asigura păstrarea ordinii, a liniștii, siguranței persoanelor și a averilor, în teritoriile locuite de către români, pe care le-a solicitat prin ultimatumul transmis guvernului maghiar în data de 9 noiembrie 1918.

C.N.R.C. în ordinele transmise consiliilor naționale române locale, a precizat că acestea trebuie să fie preocupate de „alimentarea și salarizarea gardiștilor prin contribuiri benevole”, iar în cazul în care respectivele contribuții nu acopereau necesitățile, se recomanda „...să se arunce dări proporționale”⁴². Solicitarea de a se institui dări asupra populației, este un indiciu clar asupra exercitării autorității consiliilor naționale române, în cadrul administrației publice locale. Solicitarea de a se închide birturile și de a se opri vânzarea băuturilor spirtoase de către comercianți, sunt și ele dovezi ale exercitării autorității de către organismele românești.

Pe de altă parte, se solicita înștiințarea C.N.R.C. despre „răzvrătirile, eventualele fărâdelegi întâmplare în comunele lor, precum și cauzele și martorii acestora”⁴³.

În comitatul Arad, acțiunea de constituire a consiliilor naționale române locale, s-a declanșat începând cu data de 3 noiembrie 1918. După această dată, pe parcursul întregii luni, au fost înființate consilii naționale române în marea majoritate a localităților din comitatul Arad⁴⁴. În localitățile în care românii nu erau majoritari, nu au fost constituite consilii naționale române. În astfel de localități, funcționau consilii naționale maghiare. „Alegerile în consiliul național român încă nu s-a făcut, căci nu subversează necesitate, căci funcționează cu

⁴¹ Alexandru Roz, *Consiliul Național Român Central și Gărzile Naționale Române din Arad 1918 (Acte și documente)*, vol. I, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1993, ediție anastatică, *România Marea Unire 1918-2018, 100 de cărți*, Ioan Scurtu (coordonator), Iași, Editura Tipo Moldova, 2017, p. 68.

⁴² *Românul* (Arad), Anul VII, nr. 1 din 26 octombrie / 8 noiembrie 1918, p. 4 (rubrica „Informații”).

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ Alexandru Roz, *op. cit.*, p. 69.

mult alai maghiarii, în care sfat avem dintre români 15 guralivi, cari fac mai multă gâlceavă ca toți ceialalți”, preciza Simeon Cornea din Bătania, în comunicarea transmisă Consiliului Național Român Comitatens din Arad, la 6/19 decembrie 1918 (doc. B3).

Parcurgând procesele verbale publicate în secțiunea B a capitolului destinat documentelor editate și inedite utilizate, constatăm că aceste prime organisme ale administrației românești locale, au fost alese sau realese în cadrul unor adunări populare. Adunările se desfășurau de cele mai multe ori sub cerul liber, pe locul unde se ținea piața (doc. B34), ori în sala de întrunire a comunei (doc. B9), sau în clădirea școlii confesionale (doc. B5), ori în biserică (doc. B6). Adunările erau convocate prin baterea tobei. La aceste adunări, au participat marea majoritate a locuitorilor bărbați, care simțeau că au dreptul de a-și exprima un punct de vedere referitor la comunitatea în care trăiau. Era o exercitare a dreptului la vot, care chiar dacă nu era legiferat era socotit a fi universal, cel puțin în privința bărbaților. Documentele editate și inedite prezente în acest volum, nu conțin nici un nume feminin. Femeile nominalizate în procesele verbale pe care le-am inclus, aparțin acelor care au fost desemnate de către reuniunile de femei, pentru a fi reprezentate la Adunarea Națională de la Alba Iulia, conform Convocatorului⁴⁵. Societatea mai avea nevoie de ceva timp, pentru a reflecta asupra drepturilor femeilor și din punct de vedere juridic.

În același timp, am constatat că vârsta minimă a celor aleși în consiliile naționale române sau în antistiile comunale, era de peste 20 de ani. Putem vorbi în acest caz, de un respect al unei legi existente într-un stat, chiar dacă se afla în soluție. Este vorba de prezența bunului simț, care reglează funcționarea noii vieți politice a românilor din teritoriile de care ne ocupăm. Era în orice caz, o schimbare fundamentală a cadrului vieții politice a românilor din Transilvania și Ungaria față de începutul Primului Război Mondial. După 1 Decembrie 1918, toți românii au fost părtași la noile realități aduse de desăvârșirea statului național unitar român.

Procesele verbale, sau protocoalele, cum erau ele denumite în epocă, existente la Serviciul Județean Arad a Arhivelor Naționale, *Fondul Consiliul Național Român Arad, Consiliul de conducere*, ne indică faptul că adunările populare se desfășurau după un anumit model, care cu siguranță a fost sugerat de către C.N.R.C. Ele au fost redactate în limba română, chiar dacă cei care le-au întocmit dovedeau uneori, că nu stăpâneau foarte bine scrisul în această limbă, cu toate că erau de etnie română...

Un rol important în desfășurarea acțiunii de manifestare a voinței națiunii române, au avut, ca de atâtea ori pe parcursul marilor momente ale istoriei lor, intelectualitatea română rurală. Compusă din preoții și învățătorii comunelor și ai satelor, la care se mai adăugau notarii de etnie română, aceste personaje, rămase de multe ori anonime, au fost liantul dintre popor și liderii săi politici. Ei au fost cei care au explicat poporului și de această dată, sensul vremurilor pe care le trăiau și calea pe care trebuia să o urmeze. În calitate de trimiși ai C.N.R.C., ori de președinți aleși ai adunărilor populare, preoții au fost în rândul întâi al acțiunii de instaurare a administrației românești în localitățile comitatului Arad, la sfârșitul anului 1918 și primele luni ale anului 1919. Acestora li s-au alăturat învățătorii, care cu prilejul aceluiași adunări populare, erau aleși de notari.

Odată cu constituirea consiliilor naționale române locale, ca organisme de exercitare a autorității poporului român în domeniul administrației publice, au fost alese și antistiile comunale. Acestea au fost organe executive ale consiliilor naționale și erau compuse în general din primar, casier și notar. Alegerea acestora s-a realizat tot în mod democratic, fiind situații în care, mai ales pentru funcția de primar, se anunțau mai mulți candidați (doc. B4). În

⁴⁵ *Românul* (Arad), Anul VII, nr. 11, 8/21 noiembrie 1918, p. 1.

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad. Mărturii documentare

cele mai multe cazuri, aleșii au fost persoane noi, care nu au făcut parte din vechea antistie⁴⁶. Au fost și situații când, datorită lipsei persoanei calificate din rândul românilor, să fie păstrat vechiul funcționar, chiar dacă nu era român. Condiția era să depună jurământ de fidelitate față de consiliul național român. Un asemenea caz a fost întâlnit la Bătuța (doc. B4), unde fostul notar a fost reales în unanimitate.

În teritoriul lor de competență, aceste organisme au folosit limba română, care a devenit limbă oficială. Au fost situații în care în cadrul adunării populare respective s-a luat hotărârea în mod oficial, de utilizare a limbii române. Spre ilustrare, amintim adunarea populară de la Ineu, din ziua de 10/23 noiembrie 1918⁴⁷.

După alegere, membrii antistiei comunale, depuneau un jurământ de credință în fața consiliului național român local. Mai în toate cazurile, „aleși, toți depun jurământul prescris, că vor fi cu credință și supunere față de Consiliul N. R. Suprem și vor fi cu credință față de binele și avutul comunei”. Este și cazul celor de la Berindia (doc. B5). Sau „Jor atotputernicului Dumnezeu că vom fi cu credință și supunere față de națiunea română unitară și nedespărțită și către forul suprem conducător de azi: Consiliul central Național Român și tot odată jor că din toată conștiința și fără ori ce părtinire voi servi interesele și binele poporului din comună.”, în cazul celor de la Păuliș (doc. B26).

Consiliile naționale române locale nu s-au ocupat doar de alegerea antistiei comunale, ori de formarea gărzii naționale române locale. Au luat hotărâri referitoare și la desfășurarea vieții în cadrul comunității, la tot ce se referea la buna administrare a tuturor problemelor locuitorilor, indiferent de etnie.

La Cinte, în ședința din ziua de 10/23 noiembrie 1918, s-a discutat problema împărțirii grâului depozitat la casa comunală (primărie n.n.), către soldați și oamenii lipsiți (doc. B9). Același consiliu a luat în discuție, conform procesului verbal din data de 1/14 decembrie, problema împărțirii ajutorului de război, a distribuirii zahărului și a petrolului lampant, a banilor rezultați din vânzarea acestor produse (procesul verbal din ziua de 5/18 decembrie), sau problemele de disciplină a unora dintre membrii antistiei (doc. B9).

La Comlăuș, consiliul național român, a trebuit să rezolve problema recuperării unei importante sume de bani, dispăruți din casa comunală după fuga fostului notar maghiar (doc. B10). La Hălmagiu, a fost necesar să se facă demersuri pentru aprovizionarea cu petrol a locuitorilor (doc. B19).

O problemă care a fost în atenția consiliilor naționale române comunale, a fost aceea a returnării grâului rechiziționat către cei de la care a fost luat, ca și în cazul localității Mândruloc (doc. B20). Alte probleme care au stat în atenția incipientei administrații românești, s-au referit la desființarea școlii de stat maghiare la Pecica (doc. B28), a sfințirii steagurilor naționale la Șeitin (doc. B34), a funcționării cazanului de fiert țuica, a utilizării pășunii, a aprovizionării cu lemne, împărțirii seminței de grâu etc. la Tauț (doc. 36).

Toate hotărârile luate de către consiliile naționale comunale, erau transmise consiliului național român comitatens, iar punerea în practică a celor hotărâte nu se făcea, decât după aprobarea forului comitatens. Remarcăm în cazul hotărârilor privind închiderea școlilor de stat maghiare, rezoluțiile date de către C.N.R. Arad. În ciuda unor resentimente inerente față de autoritățile maghiare, care au supus națiunea română la o intensă și constantă acțiune de deznaționalizare prin școli, administrația românească comitatensă, a interzis desființarea școlilor, cerând însă, schimbarea limbii de predare. Adică, predarea în limba română.

⁴⁶ Alexandru Roz, *op. cit.*, p. 70.

⁴⁷ Idem, *Aradul – Cetatea Marii Uniri*, Timișoara, Editura Mirton, 1993, p. 155.

Acestea au fost doar câteva spicuri din multitudinea de probleme pe care au trebuit să le rezolve consiliile naționale române locale, după constituirea lor și preluarea problemelor comunităților în care trăiau.

Mentținerea ordinii și descurajarea celor care se dădeau la jafuri, nu a fost doar în atenția gărzilor naționale române. A fost și o preocupare a consiliilor naționale române locale. Spre exemplu, în data de 10 noiembrie 1918, la Pecica-română, consiliul național român din această localitate, a convocat o adunare populară la care s-a discutat problema jefuitorilor care trebuiau obligați să restituie obiectele pe care și le-au însușit, celor deposezați sau antistiei comunale. Cei care refuzau să returneze obiectele jefuite, urmau să fie pedepsiți⁴⁸.

Gărzile Naționale Române

De la începutul activității sale, C.N.R.C. a fost preocupat, după cum am văzut, de menținerea ordinii și împiedicarea jafurilor și a fărâdelegilor din localitățile comitatului Arad și a Transilvaniei în general. Din acest motiv, o delegație a C.N.R.C. condusă de către Ștefan C. Pop, căruia i s-au alăturat și alți conducători ai românilor, s-au prezentat la începutul lunii noiembrie, la comandantul cetății din Arad, căruia i-au comunicat hotărârea C.N.R.C., „că în aceste momente nu doresc să facă politică, că singurul lor țel este de a ajuta la menținerea ordinii publice”, după cum informa ziarul *Aradi Közlöny*, în numărul din 3 noiembrie⁴⁹. Delegația C.N.R.C. a transmis autorităților militare și civile – la discuție a participat și primarul orașului Arad, Varjassy Lajos – că ofițerii de origine română vor merge în sate pentru a asigura respectarea ordinii.

Peste câteva zile, în condițiile în care agitația în localitățile din comitatul Arad a crescut, Ștefan C. Pop, într-o discuție purtată cu vicecomitele Schill József, a reafirmat dorința C.N.R.C. de a colabora cu autoritățile pentru a asigura ordinea publică.

Din aceste rațiuni, C.N.R.C. a transmis prin intermediul ziarului *Românul*, un decret potrivit căruia se stabilea: „Toți aceia, cari fură, jefuesc și la cari se află lucruri și averi străine și nu le vor duce îndărăt proprietarilor adevărați cu cea mai mare grăbire, vor fi expuși judecății celei mai aspre a întregului neam și vor fi pedepsiți după greutatea fărâdelegilor după legile militare statariale^{50*,51}”.

Izbucnirea revoluției la Budapesta pe data de 31 octombrie 1918, a creat în întreaga Ungarie o situație de dezordine, de disoluție a autorității statului. În numeroase localități, elemente turbulente, formate din civili și militari reîntorși de pe front, s-au dedat la furturi, jafuri, atacând proprietățile. La crearea acestei stări de dezordine, au contribuit nu numai elemente din rândul populației maghiare, ci și din partea celei românești sau de altă etnie. În unele localități, formele de manifestare violentă, au cunoscut și accente naționaliste. Era, în consecință, nevoie de o forță paramilitară care să asigure liniștea în localitățile locuite de către români, dar care să și protejeze populația românească de posibile acțiuni ale unor elemente șovine. Pe de altă parte, alături de consiliile naționale maghiare, au fost create și gărzii naționale maghiare.

În consecință, o dată cu constituirea consiliilor naționale române locale, s-au născut și gărzile naționale române, care pe lângă misiunea lor de a apăra ordinea și proprietatea în raza localităților în care acționau, trebuiau să asigure punerea în practică a deciziilor consiliilor naționale române locale, sub autoritatea cărora se aflau⁵².

⁴⁸ *Românul* (Arad), Anul VII, nr. 2, 28 octombrie / 10 noiembrie 1918, p. 3.

⁴⁹ *Aradi Közlöny* (Arad), Anul 33, nr. 249, 3 noiembrie 1918, p. 4.

^{50*} Stare de asediu.

⁵¹ *Românul* (Arad), Anul VII, nr. 2, 28 octombrie / 10 noiembrie 1918, p. 4.

⁵² Alexandru Roz, *Consiliul Național...*, p. 71.

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad. Mărturii documentare

În Arad, Garda Națională Română a fost constituită încă în prima zi a lunii noiembrie, sub comanda căpitanului Teodor Șerb⁵³. Ulterior ea fost comandată de maiorul Alexandru Vlad, fratele lui Aurel Vlad din Orăștie, membru al C.N.R.C. Conform regulamentului, publicat în ziarul *Românul* (doc. A2.), scopul acesteia era „susținerea ordinii, împiedecarea jafurilor, omorurilor și volnicilor”. Raza de competență a Gărzii Naționale Române din comitatul Arad, se întindea pe teritoriul comitatului și asupra unor localități locuite majoritar de către români din comitatele vecine. Este vorba de localitățile Chitighaz (com. Békés), Nădlac, Șeitin, Bătania (com. Cenad), Sânicolaul Mic, Firiteaz, Felnac, Secusigiu (com. Timiș), Belin (com. Bihor) și localitățile din cercurile Baia de Criș și Brad (com. Hunedoara).

În fiecare comună urma să se constituie garda națională română. Gărzile din mai multe comune, formau împreună a secțiune, supusă comandei Gărzii Naționale Române din Arad. Aceste secțiuni coincideau cu cercurile politice ale comitatului. Membrii gărzii naționale nu puteau depăși mai mult de 5% din populația comunei și trebuiau să fie „elemente de cea mai mare încredere”, preferați fiind soldații și subofițerii. Membrii gărzilor naționale române, trebuiau să depună un jurământ (doc. A3.), care era rostit la sediul C.N.R.C., în curtea căruia se afla o masă și o Biblie pe care se jura. În cazul comunelor mai îndepărtate, jurământul era depus în fața consiliului național român din comună.

Iată cum descrie ziarul *Românul* momentul venirii la Arad, pentru depunerea jurământului: *Ți-era mai mare dragul să vezi parcurgând stradele Aradului acest convoi mândru de Români și frați pășind plini de demnitate și bărbăție* (este vorba de gardiștii din localitatea Cuvin n.n.). *Li s-a luat jurământul și li s-a ținut vorbiri, prin cari au fost invitați să susțină ordinea în comună... Entuziasmul a fost foarte mare, poporul în drum spre casă, pășind în rând și ordine, cânta „Deșteaptă-te române”*⁵⁴.

Însemnul gardiștilor era o banderolă tricoloră pe care era inscripționat textul „Garda națională română”, purtată pe brațul stâng.

Membrii gărzilor primeau și o soldă de 20 coroane (soldații) și 30 coroane (ofițerii), care erau plătite la 10 zile, iar hrana acestora urma să fie asigurată după posibilități, de către comunitățile în care acționau.

Conform Ordinului nr. I a Gărzii Naționale Române din Arad, semnat de către maiorul Alexandru Vlad (doc. A4), au fost înființate 14 secții cercuale, care erau comandate de către cel mai în vârstă ofițer în rang. Asemenea secții cercuale au fost la Arad, Pecica, Nădlac, Aletea, Chișineu, Șiria, Ineu, Târnova, Sebiș, Hălmagiu, Baia de Criș, Radna, Lipova, Aradul-Nou.

În zilele următoare, atât la nivelul comitatului Arad cât și a întregii Transilvanii, sa desfășurat un proces de constituire a gărzilor naționale locale. Ziarul *Românul* a informat cititorii săi, număr de număr, despre constituirea gărzilor naționale locale. Ele erau formate din locuitorii localităților respective, fie civili, fie militari reîntorși de pe front. În condițiile în care nu erau suficienți ofițeri, la comanda gărzilor naționale locale au fost numiți voluntari sau soldați (stegari). Din acest motiv, prin Ordinul de zi nr. 4, din 20 noiembrie 1918, s-a hotărât ca voluntarii civili, care au dat dovadă de calități de comandanți, să fie avansați la gradul de stegari, iar subofițerii aflați la comanda gărzilor rurale să fie înaintați la gradul de sergent major⁵⁵.

În ziua de 11 noiembrie 1918, în cadrul unei ceremonii, desfășurată în prezența lui Ștefan Cicio-Pop, a avut loc constituirea la Arad a Comandei supreme a Gărzilor Naționale

⁵³ *Ibidem*, p. 72.

⁵⁴ *Românul* (Arad), Anul VII, nr. 2, 28 octombrie / 10 noiembrie 1918, p. 3.

⁵⁵ *Românul* (Arad), Anul VII, nr. 12, 10/23 noiembrie 1918, p. 4.

Române din Ungaria și Transilvania⁵⁶. Comandatul acestora, a fost numit de către C.N.R.C., maiorul Alexandru Vlad. Sediul comandamentului a fost stabilit în clădirea Școlii civile de băieți (astăzi Spitalul ORL, din Piața Mihai Viteazul).

Cu acest prilej, Ștefan C. Pop, a rostit un discurs (doc. A5) în care a dezvoltat ideile de libertate, egalitate și fraternitate. În același timp, a rostit și un îndemn la toleranță față de cei care până mai ieri au fost asupritorii românilor din statul maghiar: „Fiți mari la suflet și nobili la inimă. Ocrotiți și ajutați și pe cei cari au păcătuit în contra voastră, pentru că ora răsplătirii drepte nu este departe!... În condițiile de pace este plănuțit un așa numit Tribunal internațional, care își va avea secțiile în toate centrele lumii și va condamna, după cum vor merita, pe toți aceia, cari au greșit și păcătuit în contra voastră și în contra principiilor umanitare!”. Era un deziderat, care însă se va împlini în alte condiții istorice. Judecata a venit oricum, din partea istoriei.

La finalul discursului, comandantul nou numit, a transmis C.N.R.C. un mesaj în care a precizat următoarele: „Suntem ostași și nu vom vorbi multe. Avem să lucrăm și vom lucra. Suntem pregătiți însă să și luptăm dacă va fi de lipsă și să jertfim tot ce avem pentru cauza noastră sfântă!

Rugăm Consiliul Național Român să dispună de noi și să ne țină în curent cu cele ce se vor petrece, pentru că din aceste vom lua duh și putere”⁵⁷.

În Ordinul nr. 1 al Comandei supreme, emis la data de 12 noiembrie și semnat de către maiorul A. Vlad și locotenentul Romul Rimbaș, în calitatea sa de adjutant al statului major al G.N.R., erau făcute referiri la componența statului major, la serviciile de interne, la cancelarie, inspecție, siguranță, ordonanță, activitatea referenților, competențelor, la modul de comunicare cu gărzile naționale comitatense.

În punctul nr. 8, intitulat *Organizarea gardelor în comitate* se preciza că, „Analog organizării gardei naționale române pentru comitatul Arad, au să se organizeze toate gardele din toate comitatele locuite de Români”. Se amintea că modul de organizare a acestora, putea fi găsit în numerele 1 și 3 a ziarului *Românul*.

Pentru a evita orice fel de confuzii cu alte organisme paramilitare, respectivul ordin, amintea de acele sfaturi militare, care au fost niște organisme de inspirație bolșevică. Din aceste motiv, statul major al G.N.R. a ordonat desființarea lor și înlocuirea cu gărzile naționale române.

În finalul respectivului ordin, se preciza că „exportul de bucate, îmbrăcăminte și ori ce fel de material e oprit, afară de cadrele teritoriului locuit de Români”⁵⁸. O asemenea interdicție, stabilită printr-un ordin militar, reprezintă un indiciu clar de asumare a unor atribuții care țin de competențele unor organisme din sfera administrativă.

După eșuarea tratativelor de la Arad, acțiunile C.N.R.C. au vizat pregătirea convocării Adunării Naționale de la Alba Iulia și organizarea acesteia. Nu întâmplător, ziarul *Românul* a publicat un articol semnificativ intitulat „Să ne organizăm!”⁵⁹. Fără să fie semnat, este posibil ca autorul acestuia să fi fost Vasile Goldiș⁶⁰. Era nevoie ca toate forțele națiunii să se pună în slujba realizării marelui ideal. Din aceste considerente, C.N.R.C. a transmis un comunicat oficial, în care solicita tuturor consiliilor naționale române comitatense să transmită raport despre constituirea lor, numele președintelui și al membrilor. Din moment ce, la data 28 noiembrie, ziarul *Românul* publica o somație către comandanții secțiilor din comitate, să

⁵⁶ *Românul* (Arad), Anul VII, nr. 4 din 31 octombrie / 13 noiembrie 1918, pp. 1-2.

⁵⁷ *Ibidem*, p. 2.

⁵⁸ *Ibidem*, p. 4.

⁵⁹ *Românul* (Arad), Anul VII, nr. 8, 4/17 noiembrie 1918, p. 1.

⁶⁰ Alexandru Roz, *Consiliul Național...*, p. 85.

transmită rapoartele către comandamentele comitatense, despre înființarea gărzilor naționale române locale, putem afirma că încă la acea dată, continua procesul de constituire a acestora⁶¹.

Tot cu același prilej a lansat un ultimatum către ofițerii români din Transilvania: „Totodată prin aceasta provocăm pe toți domnii ofițeri activi ori în rezervă, ca până în ziua de 25 Noemvrie stil nou a. c. în persoană ori în scris să-și comunice hotărârea lor de a se supune ordinelor Consiliului central național din Arad, deoarece în cazul contrar orice pretensiuni ale lor față de națiunea română nu se vor privi ca justificate”⁶². Aceasta însemna că mai existau ofițeri care încă șovăiau în privința hotărârii de a se pune la dispoziția C.N.R.C.

În ziua publicării convocării Adunării Naționale de la Alba Iulia, Comanda supremă a Gărzilor Naționale Române din Ungaria și Transilvania, a publicat un document intitulat *Apel către Națiunea Română*. Semnat de către maiorul Alexandru Vlad la 7/21 noiembrie 1918, se solicita românilor să susțină material gărzile naționale, pentru a face față cheltuielilor foarte mari. Apelul se adresa în special către „băncile și bogătanii noștri”, „pentru că al tuturor e și idealul”⁶³. Apelul a fost publicat și în numerele următoare ale ziarului *Românul*.

Un apel asemănător a făcut cu câteva zile înainte, preotul Gărzilor Naționale Române, Vasile Debu. În articolul *Se întorc vitejii... Către damele române*⁶⁴, el solicita doamnelor și domnișoarelor de a colecta alimente și îmbrăcăminte, „și cu aceștia să se facă față celor mai elementare lipsuri, ce ne bântuie frații”. Preotul făcea referire la cei 200 de soldați din Regimentul 33, care se întorceau din Italia⁶⁵, care au fost întâmpinați de către conducerea gărzii pe peronul gării din Arad. Chiar acolo pe peron, preotul le-a luat jurământul față de C.N.R.C.

În data de 23 noiembrie 1918, C.N.R.C. aluat hotărârea de a constitui o patrulă compusă din patru ofițeri și opt gardiști, care să patruleze pe liniile ferate Arad-Cenad și Arad-Podgoria. Misiunea lor consta în asigurarea ordinii publice în tren și în a verifica ca toți călătorii de pe respectivele rute, să-și achiziționeze bilete de călătorie⁶⁶. În cazul în care nu înceta practica circulației fără bilet, călătorii erau amenințați cu suspendarea trenurilor pe respectivele rute.

Pe lângă asigurarea ordinii și a liniștii în comitatele locuite de către români, gărzile naționale au primit și misiunea de a asigura o prezență permanentă în unele gări importante din întreaga Transilvanie. Respectivile unități, comandate de un ofițer sau sergent-major, trebuiau să fie prezente în gările nominalizate. Conform ordinului ministrului de război maghiar, trebuiau să solicite punerea la dispoziția gărzilor naționale, în incinta gării respective, a unui spațiu special, care să le fie destinat în exclusivitate. Pe respectivele gări, trebuia să fie arborat steagul românesc. Conform documentului semnat de către maiorul Alexandru Vlad, gărzile naționale din gări, aveau misiunea: „1) să primească și să dea orientările de lipsă ostașilor români; 2) să le dea tot sprijinul; 3) să-i joare pe Consiliul național român”⁶⁷. În comitatul Arad, gărzile naționale au asigurat paza gării din Arad și Radna.

Alături de cele două gări din comitatul Arad, în documentul publicat, mai sunt amintite și gările din Chitighaz, Timișoara. Lugoj, Orșova, Oradea. Cluj, Sighetul Marmăției, Teiuș, Vințul de Jos, Pișchia, Sibiu, Brașov, Caransebeș, Vârșet, Săvârșin, Zam, Ilia, Orăștie,

⁶¹ *Românul* (Arad), Anul VII, nr. 16, 15/28 noiembrie 1918, p. 4.

⁶² *Românul* (Arad), Anul VII, nr. 8, 4/17 noiembrie 1918, p. 1.

⁶³ *Românul* (Arad), Anul VII, nr. 11, 8/21 noiembrie 1918, p. 4.

⁶⁴ *Românul* (Arad), Anul VII, nr. 8 din 4/17 nov. 1918, p. 3.

⁶⁵ *Românul* (Arad), Anul VII, nr. 11, 8/21 noiembrie 1918, p. 4.

⁶⁶ *Românul* (Arad), Anul VII, nr. 13, 11/24 noiembrie 1918, p. 4.

⁶⁷ *Românul* (Arad), Anul VII, nr. 14, 12/26 noiembrie 1918, p. 4.

Hațeg, Alba Iulia, Făgăraș, Cucerdea, Apahida, Dej, Bistrița, Luduș, Târgu Mureș, Copșa Mică, Mediaș, Sighișoara, Gherla, Carei, Satu Mare. Observăm că distribuția gărilor acoperă întreg teritoriul Transilvaniei și o parte din cel al Banatului. Instituirea gărzilor naționale în gări, cu aprobarea ministrului maghiar de război, era o nouă recunoaștere a competențelor instituțiilor românești în teritoriile locuite de către ei. Prezența în gări a gărzilor naționale române și a tricolorului, era un indiciu clar pentru soldații care se reîntorceau de pe front, că lucrurile s-au schimbat față de momentul în care au plecat la luptă. Administrația românească își făcea simțită prezența.

Tot în privința gărilor, Ordinul nr. 6 al Comandamentului suprem al Gărzilor Naționale Române, din 26 noiembrie 1918, preciza că în perioada 27 noiembrie – 3 decembrie, să fie asigurată prezența gărzilor naționale, ziua și noaptea, în toate gările aflate de-a lungul căilor ferate⁶⁸.

Gărzile Naționale Române, au fost reprezentate și la Adunarea Națională de la Alba Iulia. Conform Ordinului de zi nr. 5, emis tot în data de 20 noiembrie 1918, comanda supremă urma să trimită cinci delegați, iar fiecare gardă națională comitatensă era reprezentată de comandatul comitatens, un soldat în echipament militar și câte doi delegați⁶⁹.

Tot gărzile naționale, au fost acelea care au asigurat ordinea pe timpul desfășurării Adunării de la Alba Iulia. Cum era și firesc, această misiune extrem de importantă, a revenit gărzii naționale de la Alba Iuliu și celor din împrejurimi, adică de la Blaj, Aiud și Abrud, care trebuiau să aibă asigurată hrana pentru două zile⁷⁰. Desfășurarea Adunării Naționale fără incidente, reprezintă o dovadă concludentă că gărzile naționale române, și-au îndeplinit cu succes misiunea încredințată.

În finalul acestor rânduri, putem afirma, preluând reflecțiile lui Varjassy Lajos, exprimate în memoriile sale: „Trebuie să recunoaștem în mod obiectiv, că gărzile românești au obținut merite excepționale în privința menținerii ordinii”⁷¹.

Autoritatea consiliilor naționale române locale, s-a manifestat și cu prilejul alegerii delegaților pentru Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918. După publicarea Convocatorului, în circumscripțiile electorale, așa cum au fost ele stabilite la alegerile din 1910, consiliile naționale române, sprijinite de gărzile naționale, au acționat pentru alegerea delegaților. Alegerile s-au desfășurat pe baza votului universal, în perioada 23-26 noiembrie. Procesele verbale încheiate cu ocazia acestor adunări, pun în evidență efervescența populară și patriotică a acestora (doc. C, passim).

După alegere, delegații au primit așa-numitele „credenționale”. În ele se preciza numele celui ales, pe cine reprezintă și că este împuternicit să voteze unirea la regatul României. Pentru autentificare, aceste documente au fost semnate de către un număr cât mai mare de participanți la alegeri.

Prima adunare a avut loc în cercul electoral Arad, în data de 23 noiembrie 1918. Au fost aleși cinci delegați, cărora li s-au mai adăugat doi, care au fost aleși la Curtici și Macea⁷². În cadrul acestor adunări cu caracter electoral, au fost aleși un număr de 81 de delegați. Acestora li s-au mai adăugat delegații de drept și cei desemnați de către diferitele instituții cu

⁶⁸ *Românul* (Arad), Anul VII, nr. 15, 13/27 noiembrie 1918, p. 4.

⁶⁹ *Românul* (Arad), Anul VII, nr. 12, 10/23 noiembrie 1918, p. 4.

⁷⁰ *Ibidem*.

⁷¹ Dr. Varjassy Lajos, *Károly, Kun, Horthy. Októberi forradalomról a „bűnös”*. Budapesti hodoatáig, 1918-1919, p. 23, apud Alexandru Roz, *Consiliul Național...*, p. 97.

⁷² Alexandru Roz, *Arad – Cetatea...*, p. 190.

drept de reprezentare care au fost stabilite prin convocatorul Adunării Naționale. În total un număr de 135 de delegați oficiali⁷³.

Modul în care s-au desfășurat aceste adunări de alegere a delegaților pentru Adunarea Națională de la Alba Iulia, în ciuda unor încercări ale maghiarilor de a tulbura acest proces, dovedesc încrederea populației românești în aceste prime instituții administrative românești și în cei care le conduceau.

Câteva concluzii

După mutarea Consiliului Național Român Central la Arad și constituirea consiliilor și gărzilor naționale române locale, asistăm la existența unei dualități a puterii. Pe de-o parte, era autoritatea C.N.R.C. de la Arad, iar după 2 decembrie 1918 Consiliul Dirigent de la Sibiu, căruia i se supuneau consiliile naționale române comitatense. Aceștia i se subordonau consiliile naționale române comunale, acolo unde au fost constituite. Pe de altă parte, continua să se manifeste autoritatea guvernului de la Budapesta, prin comisarii guvernamentali. În comitatul Arad, guvernul maghiar era reprezentat de către Varjassy Lajos. Această situație, s-a conturat și mai pregnant după eșuarea tratativelor de la Arad și intrarea în vigoare după 13 noiembrie 1918, a Convenției de armistițiu de la Belgrad, între puterile învingătoare și guvernul maghiar.

Spre exemplu, prin Ordinul de zi nr. 2, din 16 noiembrie 1918, emis de către Comanda supremă a G.N.R. se preciza pentru comandantii gărzilor, să permită ofițerilor maghiari împuterniciți cu documente, să efectueze recrutarea contingentelor maghiare și germane 1896-1900. În privința contingentelor românești se preciza foarte clar: „La nici un caz nu se permite însă înrolarea Românilor. Aceștia și în cazul, dacă nu ar fi membrii ai gard. naț. rom. locale trebuie reținuți de la recrutare”⁷⁴. Este o evidentă manifestare a autorității acestei instituții românești asupra teritoriilor locuite de către români și asupra populației românești. Populația maghiară din aceleași teritorii însă, se supunea Consiliului Național Maghiar și guvernului de la Budapesta.

În aceeași manieră era recunoscută și autoritatea Consiliului Național Român comitatens Arad, în fruntea căruia se afla Mihai Veliciu, secondat de către Iustin Marșieu, în calitate de vicepreședinte⁷⁵. Reprezentantul autorităților maghiare din Arad, se adresează în data de 5 ianuarie 1919, C.N.R. Arad, solicitându-i „amabila intervenție” pe lângă consiliul național din Gurba, care a refuzat să trimită sumele adunate din impozitele de stat și județene, oficiului din Ineu. Consiliului național român comitatens, a solicitat consiliului național din Gurba, trimiterea unui raport, precizând că „...banii până la alte dispoziții aveți să-i țineți în cassada comunei” (doc. B18). Nu a fost singura situație în care autoritățile maghiare au colaborat cu administrația locală românească⁷⁶.

Autoritățile române comitatense, au fost recunoscute și de către misiunea franceză din România. Delegația franco-română, venită la Arad de la București, a luat legătura cu consiliul național român comitatens, fiind întâmpinată la gară, în data de 11 decembrie 1918, de către Iustin Marșieu. Misiunea acesteia era aceea de a constata randamentul căii ferate București – Brașov – Arad – Budapesta – Viena – Paris. Cu acest prilej, doreau și să se documenteze la fața locului pentru efectuarea de transporturi speciale pe linia București – Vârciorova – Arad -

⁷³ *Ibidem*, p. 192.

⁷⁴ *Românul* (Arad), Anul VII, nr. 8, 4/17 noiembrie 1918, p. 4.

⁷⁵ *Românul* (Arad), Anul VII, nr. 13, 11/24 noiembrie 1918, p. 4.

⁷⁶ Alexandru Roz, *Consiliul Național...*, p. 97.

Budapesta, și Belgrad – Arad - Budapesta. Se pare că se dorea realizarea unei legături directe între București și țările din apusul Europei, prin Balcani și Europa centrală⁷⁷.

Din păcate, după data de 2 decembrie, când conducerea treburilor Transilvaniei a fost preluată de către Consiliul Dirigent, acesta nu a putut să-și exercite autoritatea sa asupra întregii Transilvanii, inclusiv a județului Arad.

Linia de demarcație stabilită la 13 noiembrie 1918, prin Convenția de armistițiu de la Belgrad, mergea pe cursul superior al Someșului – Reghin – Bistrița – Târgu Mureș – râul Mureș, până la vărsarea acestuia în Tisa⁷⁸. Ea a fost modificată de mai multe ori. Teritoriile aflate la nord de această linie, evacuate de trupele maghiare, continuau însă să fie, conform documentului semnat la Belgrad, sub controlul guvernului de la Budapesta. În consecință, orașul și județul Arad a intrat în această zonă. Consiliul Dirigent își exercita autoritatea prin intermediul Consiliului Național Român Arad și prin Gărzile Naționale Române ale județului Arad, comandate de către vicecolonelul Miron Șerb⁷⁹.

Ultima modificare a liniei de demarcație s-a petrecut pe data de 26 februarie 1919. Ea a fost mutată spre vest, pe aliniamentul Satu Mare – Oradea – Arad, urmând linia de cale ferată.

Datorită unor incidente, unele petrecute chiar în timpul vizitei generalului Henri Berthelot la Arad, la 29 decembrie 1918, în luna ianuarie armatele franceze au intrat în Arad. În ciuda liniei de demarcație și a prezenței armatei franceze în Arad, la 27 martie 1919, Consiliul Dirigent l-a numit în funcția de prefect al orașului și județului Arad, pe Iustin Marșieu. Generalul francez Gondrecourt, care era guvernatorul francez al Aradului, nu a recunoscut această numire. Din această cauză, primul prefect român al Aradului nu a putut să-și exercite atribuțiile. El și-a fixat sediul la Radna, prima ședință a Comisiei administrative a județului fiind ținută la data 17 mai 1919.

În aceeași zi de 17 mai, în urma înțelegerii dintre Consiliul Dirigent și generalul francez Franchet d'Espérey, Comandant suprem al trupelor aliate din Orient, Regimentul 6 Vânători al armatei române, pătrunde în Arad. Armata română, comandată de colonelul Pirici, a intrat în Arad dinspre nord, pe calea Curticiului, a fost primită în fața Primăriei cu mult entuziasm. Se deschidea astfel, perspectiva preluării și a orașului Arad de către administrația românească. La 10 iulie, guvernatorul francez al Aradului, comunica ordinul Comandantului suprem al armatei aliate din Orient, prin care administrația orașului Arad trecea definitiv în mâinile autorităților române. La 12 iulie 1919, trupele franceze părăseau Aradul⁸⁰.

Din momentul constituirii lor, consiliile naționale române locale și gărzile naționale române, până la instaurarea definitivă a administrației statului român, au reprezentat instituțiile românești, care în condițiile evenimentelor din ultimele două luni ale anului 1918 și prima jumătate a anului 1919, au asigurat punerea în practică a dorinței românilor din Transilvania. Aceea de a se guverna singuri.

⁷⁷ *Românul* (Arad), Anul VII, nr. 27, 29 noiembrie / 12 decembrie 1918, p. 2; Alexandru Roz, *op. cit.*, p. 96.

⁷⁸ Constantin Kirilescu, *Istoria războiului pentru întregirea României*, vol. II, ed. II, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1989, p. 419.

⁷⁹ *Românul* (Arad), Anul VII, nr. 27, 29 noiembrie / 12 decembrie 1918, p. 2.

⁸⁰ Alexandru Roz, *Consiliul Național...*, p. 102.

BIBLIOGRAFIE

I. Periodice

Aradi Hírlap (Arad), Anul II, nr. 297, 15 noiembrie 1918;
Aradi Közlöny (Arad), Anul 33, nr. 1, 1 ianuarie 1918;
Aradi Közlöny (Arad), Anul 33, nr. 249, 3 noiembrie 1918;
Aradi Ujság (Arad), Anul XVIII, nr. 259, 14 noiembrie 1918;
Româmul (Arad), Anul VII, nr. 1, 26 octombrie /8 noiembrie 1918;
Româmul (Arad), Anul VII, nr. 2, 28 octombrie /10 noiembrie 1918;
Româmul (Arad), Anul VII, nr. 4, 31 octombrie /13 noiembrie 1918;
Româmul (Arad), Anul VII, nr. 8, 4/17 noiembrie 1918;
Româmul (Arad), Anul VII, nr. 10, 7/20 noiembrie 1918;
Româmul (Arad), Anul VII, nr. 11, 8/21 noiembrie 1918;
Româmul (Arad), Anul VII, nr. 12, 10/23 noiembrie 1918;
Româmul (Arad), Anul VII, nr. 13, 11/24 noiembrie 1918;
Româmul (Arad), Anul VII, nr. 14, 12/26 noiembrie 1918;
Româmul (Arad), Anul VII, nr. 15, 13/27 noiembrie 1918;
Româmul (Arad), Anul VII, nr. 16, 15/28 noiembrie 1918;
Româmul (Arad), Anul VII, nr. 20, 20 noiembrie / 3 dec. 1918;
Româmul (Arad), Anul VII, nr. 27, 29 noiembrie /12 dec. 1918;

II. Lucrări generale și speciale

Birtolon, Ani, „Neuitatul an 1918 în amintiri”, în *Magazin Istoric* (București), anul XII, nr. 8 (137), august 1978;

Cosma, Aurel, „Biserica română din Banat și Unirea de la Alba Iulia”, în *Mitropolia Banatului* (Timișoara), Anul XVIII, 1968, nr. 10-12;

Kirițescu, Constantin, *Istoria războiului pentru întregirea României*, vol. II, ed. II, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1989;

Oanea, Laurențiu, „Delegarea mea la guvernul român de la Iași. Motivele care au provocat-o și sarcinile primite” în *Anuarul Liceului Pedagogic Arad pe anul 1977-1978*, Arad, 1978 (articol apărut sub îngrijirea lui Vasile Popeangă);

Idem, Dr. Ștefan Cicio-Pop. *Un titan în luptele național-politice ale românilor din Transilvania și părțile românești din Ungaria 1865-1934*, ediție îngrijită, studiu introductiv, note, anexe, glosar, album de Felicia Aneta Oarcea, Arad, Editura Gutenberg Univers, 2008;

Pascu, Ștefan, Popescu-Puțuri, Ion, Deac, Augustin et alii. (coord.), *1918 la români. Documentele Unirii. Unirea Transilvaniei cu România. 1 Decembrie 1918*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, vol. VII-X, 1989;

Pădurean, Corneliu, „Tratatativele româno-maghiare de la Arad în paginile unor ziare maghiare locale”, în *Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca, Series Historica* (Cluj-Napoca), Anul LVII, 2018;

Roz, Alexandru, *Aradul – Cetatea Marii Uniri*, Timișoara, Editura Mirton, 1993;

Idem, *Consiliul Național Român Central și Gărzile Naționale Române din Arad 1918 (Acte și documente)*, vol. I, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1993, ediție anastatică, *România Marea Unire 1918-2018, 100 de cărți*, Ioan Scurtu (coordonator), Iași, Editura Tipo Moldova, 2017.

DOCUMENTE

Anexa A

Documente emise de către Consiliul Național Român Central și Consiliile Naționale Române Locale

1.

Arad

Cătră Națiunea Română!

Războiul lung și sângeros, început din interese streine, s'a sfârșit. A învins idea, că fieștecare națiune să dispună liber asupra sorții sale, să fie egal îndreptățită și fiecare om să aibă tot aceleași drepturi. Soarta națiunilor mici este pusă în mâinile cele mai bune și cele mai mari națiuni culte ne garantează realizarea idealurilor noastre.

Durere, s'au ivit și din satele românești vești triste, cari ne vorbesc despre jefuiri, fărâdelegi și volnicii comise nu din partea poporului cinstit și a Românilor de bine, ci de oameni destrăbălați și bețivii satelor.

Frați români! Fraților ostași, cari v'ați întors după atâtea suferinți lungi și grozave la vetrele voastre, voi cari cu gurile mute ați fost purtați prin toate câmpurile de războiu, pline de sânge și suferinți, voi cari venind acasă ați aflat poate familiile voastre flămânzite și neîndreptățite: ascultați de sfatul conducătorilor voștri de un sânge și de-o lege!

Frați și soldați români, fiți cu răbdare! Fiți cu atragere și iubire cătră neamul vostru, care în aceste zile a intrat în rândul națiunilor libere, fiți mari la suflet în ceasurile acestea grele ale anarhiei și vă arătați demni de încrederea și sprijinul anticipat de națiunile mari culte; fiți demni de iubirea desinteresată a celui mai mare om de astăzi, al președintelui republicei americane: Wilson, care ca un al doilea Messia a dus la învingere idea, că fiecare popor și fiecare individ să fie egal îndreptățit și stăpân pe soarta sa.

Consiliul Național Român, compus din următorii bărbați: dr. Teodor Mihali, Vasile Goldiș, dr. Alexandru Vaida-Voevod, dr. Ștefan C. Pop, dr. Aurel Vlad și dr. Aurel Lazar, - apoi dintre reprezentanții partidului social-democrat român: Ioan Flueraș, Iosif Jumanca, Aenea Grapini, Tiron Albani, Dumitru Surdu și Iosif Rănoi, - reprezintă astăzi întreg neamul românesc din Ungaria și Ardeal, este recunoscut nu numai de puterile mari ale lumii, ci și de guvernul unguresc revoluționar.

Fiecare soldat român, deslegat de jurământul dat împăratului, are liberă voie să între în sfatul militar național român (garda națională română), să poarte simbolul mândru al suveranității lui naționale, tricolorul și este supus numai și numai Consiliului Național Român.

Frați români! Incurând o să apară între voi bravi soldați și oficeri ai gardei naționale române. Alăturați-vă lor și dați-vă brațele și inimile voastre române întru ajutorul și sprijinul lor.

Consiliul Național Român se adresează cătră voi și vă cere următoarele lucruri:

1. Dați mâna toți cei buni și cinstiți, fără deosebire de neam și lege, și susțineți ordinea, apărați viața și avutul oamenilor.
2. Primiți cu încredere bărbații trimiși de Consiliul Național Român între voi cu scopul de a vă lumina și ajuta.
3. Constituiți-vă imediat în gardă locală, în care poate fi primit fiecare om de cinste, fără deosebire de neam și lege.
4. Să luați la cunoștință, că jafurile și omorurile compromit cauza sfântă a democrației noi, care este chemată a încheia întreaga lume într'o singură societate, unde vor domni cele mai curate idei: a libertății, frățietății și egalității!
5. Fiecare oficer și soldat roman, care încă nu s'a anunțat și nu are împărțire, are datoria să se prezinte fără amânare la biroul Consiliului Național Român (Arad, strada Fábrián Gábor nr. 7).

Fiecare Român are datoria să contribuie la susținerea ordinei. Jefuitorii sunt cei mai mari dușmani chiar a poporului românesc. Dați-ne mână de ajutor ca să putem prezenta înaintea lumii tinere și frumoasa națiune română în deplina ei curățenie, nepătată, în întreaga ei splendoare.

Pentru Consiliul Național Român:

Dr. Ștefan C. Pop

Românul (Arad), Anul VII, nr. 1, 26 octombrie / 8 noiembrie 1918, p. 2.

2.

Apateu

Alegerea Consiliul Național Român, a Antistiei comunale și a doi membrii ai Gărzii Naționale Române la Apateu

PROTOCOL

luat în adunarea poporală din Apateu ținută la 30 Decembrie 1918 st. n. (stil nou de calendar)^{81*} în meritul alegerilor a membrilor consiliului național român și a antistiei comunale precum și alor doi ploși.

Comisarul consiliului Național Român din Arad părintele Atanasie Căpitan după ce constată că adunarea poporală a fost convocată prin dobă încă de timpuriu, salută pe cei prezenți, arată scopul întrunirii, deschide adunarea.

Înainte de a purcede la însăși alegere, roagă adunarea poporală aș alege din sânul ei patru bărbați de încredere, un notar pentru conducerea protocolului.

Adunarea alege de bărbați de încredere pe Petru Frent, Todor Todoca, Ioan Botaș, Petru Pârtan. Iar de notar pe Lazar Huf, cari apoi î-și ocupă locul. După aceasta comisarul consiliului național aduce la cunoștință adunării populare demisia fostului consiliu și roagă adunarea a alege nou consiliu.

După aceasta adunarea alege cu unanimitate noul consiliu și anume pe membri: Gavril Stana, Todor Laza, Ioan Todoca, Todor Rus, Vasile David, Flore Buhai, Todor Botaș, Onuț Mang, Todor Sorinbău, Ioan Tulcan Gaudi, Onuț Blaj, Todor Serac, Gavril Andor, George Tăutan, Ioan Valean, Petru Bule, Todor Rus Turcu, Petru Frent, Todor Hornea,

^{81*} Calendarul Gregorian.

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad. Mărturii documentare

George David, Vasilie Blidar, Simeon Pârtan, Ioan Petrehele Tecu, Petru Pârtan a Ghiuli pe cari comisarul consiliului național Român din Arad îi declară de aleși.

După aceasta comisarul roagă adunarea a face alegerea noiei antistie, la ce adunare poporală alege cu unanimitate:

de jude pe Vasilie Torsin

subjude pe Todor Malița

„cassar” Todor Pârtan

„jude campestru” Vasilie Stana

„jurații”: Craciun Tulcan, Niculae Pîrv, Petru Vale și Todor Hornea pe cari comisarul îi declară de aleși.

Terminându-se însăși alegerea comisarul consiliului național pe cei noi aleși îi poște la depunerea jurământului, cari în fața consiliului nou ales și depun jurământul.

La dorința espresă a adunării poporale să mai aleg cu unanimitate de ploeși pe Vasilie Serac și Petru Țirlea iar fostului ploeș Gavril Malița i să dă abzicerea.

Protocolul se cetește, încheie și subscie.

D. c. m. s.^{82*}

Atan. Căpitan - Comisarul C. N. R. din Arad

Lazar Huf – notar

Frencz Péter

(indescifrabil) Toldea

Botas Ianos

Purtan Péter

verso

Pres.5/I. 275

Consiliul Național Român Arad

Obiectul

Constituirea de nou a cons. naț. rom. și alegerea antistiei din Apateu.

Decis

Constituirea din nou a consiliului precum și alegerea antistiei se aproabă.

Arad 9/I 1919

s.s. indescifrabil

Exp: Cons. naț. român Apateu

apoi

s.s. indescifrabil

Exp. 10/I 1919

ss. indescifrabil

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 1-2.

^{82*} Dat ca mai sus.

3.

Baia

Alegerea Consiliul Național Român și a Antistiei comunale la Baia^{83*}

PROTOCOL

luat în Baia, la 26 Decembrie 1918 din adunarea poporală conchemată pentru alegerea consiliului și antistiei comunale.

Prezidentul Ioan Tomuția prin o vorbire acumodată împrejurărilor actuale deschide adunarea și o provoacă, ca să se constituie în colegiul de alegere.

I

Adunarea se constituie în următorul chip:

Damaschin Medrea prezident, George Iovanescu notar, Iosif Butar și Maxim Neagu, bărbați de încredere.

Ad. I

Adunarea astfel constituită cu aclamație unanimă alege de membrii în consiliu comunal pe: Medrea Damaschin, Gheorghe Manc, Sinesin Iovanescu, Alexandru Bugi, Sever Vațianu, George Medre, Ignatie Mican, Andel Abrudean, Andel Medrea, Istimie Medre, Marian Butar, Sente Mican, Ioan Iovanescu, Vasile Butar, Ioan Frățilă și Alexandru Medre. Prezidentul îi declară de aleși și deloc le ea jurământul.

II

Prezidentul provoacă adunarea ca se-și aleagă antistia comunală.

Ad. II.

Adunarea alege pe Constantin Ile de primar, Ignatie Mican perceptor și Maxim Negre, jude de lege și prez. urbarial Prezidentul îi declamă de aleși și le ea jurământul.

Nefiind alte obiecte de pertractat, protocolul se cetește încheie și subscie, iar adunarea se disoalvă.

D. c. m. s.

Damaschin Medrea
prez.
Iosif Butari
Macsim Negre
bărbați de încredere

George Iovanescu
notar

verso

Pres. 17/I. 388

Consiliul Național Român Arad

Obiectul

Constituirea consiliului și alegerea antistiei din comuna Baia.

Decis

Constituirea consiliului naț. rom., precum și alegerea antistiei din comuna Baia, se aproabă.

Arad 17/I 1919

ss. idescifrabil

^{83*} Sat în comuna Vărădia de Mureș.

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad. Mărturii documentare

Exp: Cons. naț. rom.

Baia/Kisbaja

indescifrabil Tótvárád (Vărădia de Mureș)

ss indescifrabil

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 3-4; Ion Popescu-Puțuri, Ștefan Pascu, Augustin Deac et alii (coord.), *1918 la români. Documentele Unirii. Unirea Transilvaniei cu România 1 Decembrie 1918*, vol. VII, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1989, pp. 631-632.

4.

Bata

Alegerea Comitetului Național Român local și a Gărzii Naționale

PROTOCOL

Luat în comuna Bata, jud. Arad la 8/21 și respective continuători la 11/24 noemvrie 1918.

Președintele Justinian Carabasiu ales de poporul din loc. cu ocaziunea când au fost comisul Consiliului Național Român, Dl. căpitan Alexandru Dragoi la 5/18 noemvrie 1918, recerca pe locuitorii comunei Bata să își aleagă din sânul său un comitet național român local, care să direagă treburile comunei – având acela de datorință din când în când a face raport spre stările locale Consiliului Central Român din Arad.

Poporul alege în Comitetul Național Român local pe: 1) Eftimie Deac 174, 2) Joan Haldea 71, 3) Eftimie Fucz 160, 4) Maxim Miutescu 162, 5) Eftimie Duncan 57, 6) Cusman Tomas 220, 7) Iosif Mangiescu 204, 8) Iosif Zaric 67, 9) Dionisie Munteanu 221 și 10) Maxim Drăgănescu 146.

După aceasta prezidiul recercă obștea comunei să își aleagă Garda Națională locală pentru susținerea ordinei în comună, care au ales pe foști soldați cuprinși în lista sub % (indescifrabil)

De comandant al gardei au fost ales dintre acei cuprinși în lista nominală mai sus amintită: Axentie Zurma 115.

După depunerea jurământului de fidelitate către Consiliul Național Central Român – protocolul după cetire s-au încheiat și subscris.

D. c. m. s.

Maxim Miutescu
notar

Justinian Carabașiu
președinte

B. C. S., *Fond Valeriu Braniște*, dosarul nr. VI, act. 26 (original); Ion Popescu-Puțuri, Ștefan Pascu, Augustin Deac et alii (coord.), *op. cit.*, vol. VII, pp. 485-486.

5.

Bătania

Onoratului Consiliu N. R. Comitatens în Arad

Am primit o corespondență de datul 14 dec. 1918 cu care ne cereți niște acte electorale despre antistia comunală, și alegerile cons. național.

Vă aduc la cunoștință că alegerile antistiei comunale, fiind aici în majoritate magiarii (maghiari n.n.), sfatul național magiar are destulă valmă cu antistia și notarii comunali.

Alegerile în consiliul național român încă nu s-a făcut, căci nu subversează necesitate, căci funcționează cu mult alai magiarii, în care sfat avem dintre români 15 guralivi, cari fac mai multă gâlceavă ca toți ceialalți.

Vă atrag atenția asupra domeniului din Mezőhegyes unde avem - ca servitori - conform conscripției făcută de direcția din Mezőhegyes cam 800 suflete. În consiliul N. R. Comit. Arad, Mezőhegyesul nu are reprezentant. Cred că va fi necesitate de vro informație referitor la Mezőhegyes.

Ca reprezentant al domeniului și românilor din filia mea Mezőhegyes, mă rog să mă denumiți pe mine.

La noi stările sunt foarte încurcate. Ar fi foarte de dorit ca odată să fie cuprins teritoarele destinate.

Batania la 6/19 decemvre 1918.

stimator:

Simeon Cornea

paroh

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 5.

6.

Bătuța

Alegerea primarului și casierului comunal

PROTOCOL

luat în comuna Bătuța în ziua de 9/22 Decemvrie 1918 cu ocaziunea alegerii primarului și casarului comunal, mai departe alegerea celor 4 membrii din spațiul notariatului Căpruța.

Dl. Dumitru Maci preot, ca esmis^{84*} al consiliului comitatens din Arad, provoacă poporenii, ca să se constituie pentru alegerea de astăzi. Să alege președinte ad hoc Grigore Fărcașiu, notari Ioan Iercușan. Bărbați de încredere: Ioan Rechițan, Alexandru Ciucurița, Ioan Olari și Iosif Mariș.

Terminându-să constituirea să purcede la actul alegerii. La postul de primari să prezintă: Ioan Iercușan, Ioan Rechițan, George Morari și Todor Laric. Alegerea să face cu votare nominală. Să trece la actul alegerii, precum urmează:

Nrul curent	Numele votantului	Nrul casei	Cu cine au votat	Observare
1	Iosif Jîrj	62	Ioan Rechițan	
2	Ananie Crișan	17	Ioan Rechițan	
3	Florea Jîrj	58	Ioan Rechițan	
4	George Lulaș	23	Ioan Rechițan	
5	Ananie Lule	16	Ioan Rechițan	

^{84*} Delegat, reprezentant.

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad. Mărturii documentare

6	Nicu Crișan	12	Ioan Rechițan	
7	Iosif Lule	16	Ioan Rechițan	
8	Vasilie Rechițan	3	Ioan Rechițan	
9	Partenie Bercan	10	Ioan Rechițan	
10	Mitru Cătană	74	Ioan Rechițan	
11	Vasilie Crișan	5	Ioan Rechițan	
12	George Despu	24	Ioan Rechițan	
13	Ioan Ciucurița	26	Ioan Rechițan	
14	Leonte Gonciu	9	Ioan Rechițan	
15	George Popa	22	Ioan Rechițan	
16	Nicu Dehelean	14	Ioan Rechițan	
17	Leonte Jurca	20	Ioan Rechițan	
18	Dumitru Larc	71	Ioan Rechițan	
19	Ioan Crișan	41	Ioan Rechițan	
20	Ioan Papuc	80	Ioan Rechițan	
21	George David	21	Ioan Rechițan	
22	Samson Lule	13	Ioan Rechițan	
23	George Corciu	1	Ioan Rechițan	
24	George Popa	70	Ioan Rechițan	
25	Ioan Iercușan	77	Ioan Rechițan	
26	Iosif Mariș	67	Ioan Rechițan	
27	Ioan Olari	17	Ioan Rechițan	
28	Ioan Rechițan	44	Ioan Iercușan	
29	Teodor Leric	27	Ioan Rechițan	
30	George Morari	25	Ioan Rechițan	
31	Augustin Lulaș	30	Ioan Rechițan	
32	Iosif Crișan	4	Ioan Rechițan	
33	Vasilea Medrea	32	Ioan Rechițan	
34	German Morar	25	Ioan Rechițan	
35	Miron Iovie	33	Ioan Rechițan	
36	Dumitru Jârj	75	Ioan Rechițan	
37	Iosif Popa	73	Ioan Iercușan	
38	Dimitrie Dehelean	63	Ioan Rechițan	
39	Vanghelie Popa	73	Ioan Rechițan	

Din parte bărbaților de încredere să numără voturile și să constate că Ioan Rechițan a întrunit 37 de voturi iar Ioan Iercușan 2 voturi – În urma acestora președintele declară de primar ales pe D-nul Ioan Rechițan carele după confirmarea Consiliului Com. din Arad își va ocupa postul. Nou alesul primari tot odată depune jurământul de fidelitate atât pentru conducerea afacerilor comunale cât și pentru Sfatul Național Român.

Urmează alegerea casarului. D-nul Comisar provoacă poporul ca să-și prezinte pe candidații săi. Pentru postul de căsar să prezintă Todor Leric, Ananie Crișan și Partenie Bercan. În urma voturilor unanime președintele îl declară ales casar pe D-nul Ananie Crișan carela tot odată depune jurământul de fidelitate atât pentru oficiul său cât și pentru Consiliul Comitatens. Preluarea să condiționează de aprobarea Consiliului Comitatens.

Președintele apoi roagă poporul a se declara în meritul susținerii și mai pe departe a fostului notari Iosif Zimmermann. Poporul cu unanimitate de voturi îl susține și pe mai departe în funcțiune de notari.

În fine președintele roagă poporul a institui prin alegere un sfat național Român Comunal compus din 4 membri în frunte cu un prezident. Să purcede la alegere. Poporul adunat cu unanimitate de voturi alege de președinte a Sfatului Comunal pe Ioan Iercușan, iar în Consiliul Comunal ca membrii pe Grigore Farcaș, Leonte Jurca, George Morar și Alexandru Ciucurița, cari depun totodată și jurământul de fidelitate. În urmarea acestora președintele declară pe susnumiții de aleși a Sfatului Comunal.

Nemaifiind alte obiecte de discutat, președintele încheie ședința.

D. c. m. s.

Dimitrie Maci comisar
Grigorie Farcaș președinte ad-hoc
Ioan Iercușan notar ad-hoc
Ioan Rechițan
Alexandru Ciucurița
Iosif Mariș
Ioan Olari
bărbați de încredere

verso

Pres. 10/I. 319
Consiliul Național Român Arad

Obiectul

Constituirea cons. și alegerea antistiei din Bătuța.

Decis

Constituirea Consiliului și alegerea antistiei se aproabă.

Arad, 10/I. 1919

ss indescifrabil
Exp. Cons. naț. rom. Bătuța
apoi
ss indescifrabil
apoi
ss. indescifrabil

S. J. A. N. Arad., *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 6-7; Ion Popescu-Puțuri, Ștefan Pascu, Augustin Deac et alii (coord.), *op. cit.*, vol. VII, pp. 622-624.

7.

Berindia

Constituirea Sfatului Comunal

PROTOCOL

luat cu ocaziunea adunării populare din comuna Berindia ținută la 10/XII 1918 pentru constituirea sfatului comunal.

Fiind exmis din partea comisarului precum și din partea comandantului secției B – Sebiș steg. P. Covaciu adj-tul secției, pentru alegerea și constituirea sfatului comunal, precum și pentru alegerea jandarmeriei, resp. gardei n. rurale; după o vorbire potrivită și înșuflețitoare, poporul întreg adunat la școala confesională din comună, alege în sfatul comunal precum urmează:

1. Ilie Miclea
2. Florea Cornea
3. Constantin Lucaciu
4. Constantin Curuț
5. Constantin Lucaciu L. Pavel
6. Teodor Ilica
7. Gheorghe Ienciu
8. Ilisie Miclea
9. Simeon Lucaciu și
10. Ghenadie Galea

cari, ca membrii sfatului comunal aleși, toți depun jurământul prescris , că vor fi cu credință și supunere față de Consiliul N. R. Suprem și vor fi cu credință față de binele și avutul comunei. – După acestea ședința se ridică și protocolul se încheie, subscriindu-se prin exmisul comisarial, verificatorii designați și notarul ales ad-hoc.

D. c. m. s.

steg. Patriciu Covaciu Romul R (indescifrabil)

cons. adj. sect .preș. ad hoc

Ghenadie Galea

Ion Pop

bărbați de încredere

verso

Pres. 6/I. 296

Consiliul Național Român Arad

Obiectul

Constituirea cons. naț. rom. din Berindia.

Decis

Constituirea cons. naț. român din Berindia se aproabă.

Arad, 9/I. 1919

ss: indescifrabil

Exp.: Cons. naț. român din Berindia

apoi

ss. indescifrabil

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 8; Ion Popescu-Puțuri, Ștefan Pascu, Augustin Deac et alii (coord.), *op. cit.*, vol. VII, p. 605-606.

8.

Buhani

PROTOCOL

luat cu ocaziunea alegerii consiliului com. național din comuna Buhani ținută la 18 Dec. 1918.

Exmisul cons. național Lazar Timpa prin o vorbire bine potrivită arată celor adunați lipsa de a se constitui în consiliu com. național, și-i provoacă a-și alege din sânul lor un președinte. Cei adunați, după o scurtă desbatere, aleg de președinte pre Dl. preot Ioan Giurgiu, iar de membrii pre inv. Pavel Ageu, Atanasie Ageu, Ioan Ana, Terentie Baloș, Terentie Crișan, Ioan Cociu (I) Atanasie Covaciu, Pavel Vaian, Teodor Pop, Traian Dronca, David Teodorean și Ioan Ageu nr. 24.

După alegere în s. bis. din loc., toți au depus jurământul de fidelitate către consiliul național român.

D. c. m. s.

Pavel Ageu not. ad hoc Ioan Giurgiu președinte

Lazar Timpa

Exm^{85*}. con. n. r.

verso

Pres. 10/I 310

Consiliul Național Român Arad

Obiectul

Constituirea cons. naț. român din Buhani.

Decis

Constituirea Consiliului naț. român din comuna Buhani se aproabă.

Arad, 10/Ia 1918

ss. indescifrabil

Exp.: Consiliul naț. român din Buhani

apoi

a.a.

ss. indescifrabil

Exp. 10/I. 919

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 9.

^{85*} Exmis.

9.

Căpruța

PROTOCOL

luat în comuna Căpruța în ziua de 2/15 Decemvrie 1918 cu ocaziunea alegerii primarului și casarului comunal, mai departe alegerea celor 4 membri din sfatul notariatului Căpruța.

Dl. Dumitru Maci preot, ca esmis al consiliului comitatens din Arad, provoacă poporenii, ca să se constituie pentru alegerea de astăzi. Se alege președinte adhoc: Milente Jârj, notar Sofron Faur. Bărbați de încredere: Ivantie Julințan, George Jârj, Vasile Crâsta, Ioan Faur.

Terminându-se constituirea se purcede la actul alegerii. La postul de primar se prezintă: Nicolae Crișan, Iosif Faur lui Cătană, Milente Julințan și Vasile Popescu. Alegerea se face cu votare nominală. Se trece la actul alegerii precum urmează:

Nrul crt.	Numele votantului	Nr casei	Cu cine a votat	Observări
1	Vasile Babeți	108	Vasile Popescu	
2	Petru Aslău	180	Milente Julințan	
3	Sofron Faur	182	Vasile Popescu	
4	Milente Baltean	14	Vasile Popescu	
5	George Abrudean	75	Iosif Faur	
6	Dionisie Jârj	82	Iosif Faur	
7	Dumitru Faur	28	Iosif Faur	
8	Ioan Jârj	42	Iosif Faur	
9	Nicolae Crișan	37	Vasile Popescu	
10	Vasile Jârj	183	Vasile Popescu	
1	Trandafir Jârj	82	Iosif Faur	
2	Ioan Jârj	158	Vasile Popescu	
3	Dumitru Despa	46	Iosif Faur	
4	Ioan Suba	12	Vasile Popescu	
5	Ioan Mateș	178	Vasile Popescu	
6	Longin Ciucurița	109	Vasile Popescu	
7	Roman Suba	16	Milente Julințan	
8	Ioan Mateș	97	Vasile Popescu	
9	Vasile Căprucean	121	Vasile Popescu	
20	Iftimie Lupan	111	Vasile Popescu	
1	Ioan Jârj	125	Vasile Popescu	
2	Nicolae Baltean	11	Vasile Popescu	
3	George Bugar	181	Vasile Popescu	
4	Vasile Abrudean	89	Iosif Faur	
5	George Bugar	62	Iosif Faur	
6	Ștefan Crișan	116	Vasile Popescu	
7	Ioan Vancu	155	Vasile Popescu	
8	Ioan Bugar	38	Vasile Popescu	
9	Ioan Suci	167	Iosif Faur	
30	Toma Cîrpaci	22	Vasile Popescu	
1	Vasile Vancu	112	Vasile Popescu	
2	Miron Pipa	131	Vasile Popescu	

3	Milentie Julințan	151	Vasilie Popescu	
4	Milente Suba	150	Vasilie Popescu	
5	Pera Jârj	135	Nicolae Crișan	
6	Nicolae Andreica	174	Vasile Popescu	
7	Constantin Martin	52	Iosif Faur	
8	Iosif Olar	3	Vasile Popescu	
9	Iosif Popa	157	Vasilie Popescu	
40	Ioan Bugar	194	Vasilie Popescu	
1	Ioan Popa	193	Milente Julințan	
2	Iosif Julințan	124	Vasilie Popescu	
3	Sofron Faur	190	Vasilie Popescu	
4	Dionisie Mateș	176	Vasilie Popescu	
5	Nica Popa	45	Vasilie Popescu	
6	Ioan Căprucean	121	Nicolae Crișan	
7	Milente Jârj	49	Iosif Faur	
8	Vasilie Crâsta	78	Vasilie Popescu	
9	Ioan Faur (Brata)	192	Nicolae Crișan	
50	George Jârj	193	Vasilie Popescu	
1	Ivantie Julințan	149	Vasilie Popescu	
2	Ioan Bugar	71	Vasilie Popescu	
3	Antonie Morar	56	Vasilie Popescu	
4	George Bugar	191	Vasilie Popescu	
5	Milente Blagoiță	43	Vasilie Popescu	
6	George Mateș	158	Vasilie Popescu	
7	George Suciu	167	Vasilie Popescu	
8	Vasilie Milac	188	Vasilie Popescu	
9	Iosif Faur	87	Iosif Faur	
60	Vasilie Mateș	26	Iosif Faur	
1	Ion Mateș	97	Iosif Faur	
2	Aron Vancu	132	Iosif Faur	
3	Vasilie Abrudean	144	Iosif Faur	
4	Todor Abrudean	128	Iosif Faur	
5	Antonie Dobra	129	Iosif Faur	
6	Vasilie Abrudean	44	Iosif Faur	
7	Vasile Stepan	11	Iosif Faur	
8	Milente Abrudean	128	Iosif Faur	
9	Nicolae Andrica jun.	174	Vasilie Popescu	
70	Iosif Bugar	73	Iosif Faur	
1	Stepan Faur	64	Iosif Faur	
2	Miron Morar	56	Iosif Faur	
3	Iosif Stefanescu	25	Vasilie Popescu	
4	Ioan Bugar	70	Iosif Faur	
5	Ioan Faur	64	Iosif Faur	
6	George Jârj	47	Iosif Faur	
7	Ioan Abrudean	88	Iosif Faur	
8	George Despa	96	Iosif Faur	
79	Nicolae Despa	57	Iosif Faur	

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad. Mărturii documentare

Din partea bărbaților de încredere se numără voturile și se constată căci Vasilie Popescu a întrunit 43 de voturi, Iosif Faur 30, Nicolae Crișan 3, Milente Julințan 3 voturi. În urma acestora președintele declară de primar ales pe Dl. Vasilie Popescu, carele după confirmarea Consiliului comitatens din Arad își va ocupa postul. Nou alesul primar totodată depune jurământul de fidelitate atât pentru conducerea afacerilor comunale, cât și pentru sfatul național român.

Urmează alegerea casarului. Dl. comisar provoacă poporul ca să-și prezinte pe candidații săi. Pentru postul de casar se prezintă unicul candidat Milente Julințan, carele întrunește totalitatea voturilor. În urma voturilor unanime, președintele îl declară de ales, făcând totodată jurământul de fidelitate atât pentru oficiul său, cât și pentru consiliul comitatens. Preluarea oficiului se condiționează de aprobarea consiliului național comitatens.

În fine președintele roagă poporul a institui prin alegere un sfat național român comunal compus din 4 membrii în frunte cu un președinte. Se purcede la alegere. Poporul adunat cu unanimitate de voturi alege de președinte al sfatului comunal pe preotul local Dimitrie Maci, iar de membri pe Nicolae Crișan, Miron Pipa, Vasilie Jârjși George Jârj, cari depun totodată și jurământul de fidelitate.

În urma acestora președintele declară pe sus numiții de aleșii sfatului comunal. Nemaifiind alte obiecte de discutat, președintele încheie ședința.

D. c. m. s.

Dimitrie Maci

comisar

Sofron Faur
notar adhoc

Jîrjiu Milente
președinte ad-hoc

Ivantie Zsulintan
George Jîrji

Vasilie Cristea
Ioanu Fauru

Bărbații de încredere

Onor. Consiliu Comitatens
Arad

În conformitate cu provocarea trimisă referitoare la restaurarea antistiilor și compunerea consiliilor comunale din notariatul Căpruța, cu comunele aparținătoare aici: Căpruța, Dumbrăvița, Groș, Monoroștia și Bătuța, am onorult aci sub /. a vă trimite protocoalele luate cu acea ocaziune, rugându-vă a-le aproba, fiind acele alegeri făcute în cea mai deplină ordine, luându-să în considerare expresia dorită a poporului.

Mulțumindu-vă pentru atențiune,
Căpruța la 22 dec. /4 ian. 1918

Sînt al Dvoastră

stimător:

Dimitrie Maci
preot com.

Rog a mă aviza că consiliile alese în fiecare comună separat au a se constitui și în centru ori ba?

idem

verso

Pres. 10/I 316

Consiliul Național Român Arad

Obiectul

Constituirea Cons. și alegerea antistiei din Căpruța.

Decis

Constituirea consiliului și alegerea antistiei se aproabă.

Arad, 10/I 1919

ss. indescifrabil

Exp.: Consiliul naț. român din Căpruța

apoi

ss. indescifrabil

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 11-13.

10.

Chișineu (azi Chișineu Criș)

Alegerea Consiliului Național Român

PROCES-VERBAL

Luat la adunarea poporală română din comuna Chișineu (com. Arad) în 25 Noemvrie (8 Decemvrie) 1918 despre actul alegerii consiliului național român din loc.

De față la vreo 150 de alegători.

După ce în câteva cuvinte rostite de dnii Dr. Dimitrie Barbu și Dr. Gheorghe Popoviciu se arată ce este chemarea consiliului național în comune - și se face amintire și despre aceea, că în comuna noastră deja lucrează un consiliu poporal, compus în jumătate din membrii români, - cu unanimitatea voturilor se proclamă de membrii aleși ai consiliului național român din loc. dnii: Dr. Dimitrie Barbu, Dr. Gheorghe Popoviciu, Dr. Cornel Ardelean, Gheorghe Adam, Gavriil Poplaca, Dr. Iustin Petruțiu, Dr. Adrian Popescu, Dr. Sever Popoviciu, Dr. Alecsandru Lazar, Augustin Botioc, Dr. Valer Muscan, Dr. Ioan Codrean, Gheorghe Popoviciu, Petru Buha, Ioan Memete, Nicolae Brândaș, Mihai Mladin, Simeon Corpaș, Mihai Nuț, Gheorghe Rafilă, Ioan Popa, Gheorghe Brage, Gheorghe Țăran, Ioan Dănilă, Ioan Tuleu, Simeon Rafilă, Simeon Sereș, Ioan Buha, Ioan Țăran, Gheorghe Baba, Ioan Morar tinerul și Partenie Zaslo.

După săvârșirea actului de alegere în prezența alegătorilor consiliul național se constituie alegând de prezident pe Dr. Dimitrie Barbu, de viceprezidenți pe Dr. Cornel Ardelean și Dr. Gheorghe Popoviciu, de notari pe dnii Iustin Petruțiu, Dr. Alecsandru Lazăr, Dr. Ioan Codrean și Gheorghe Popoviciu.

Alte obiecte la ședința aceasta nu s-au pertractat.

D. c. m. s.

Dr. Ioan Codrean

notar

Iustin Petruțiu

notar

Bărbați de încredere:

Kostin Iosif

Dr. Dimitrie Barbu

prezident

Ioan Brage

verso

Cauza: alegerea consiliului național din Chișineu
D(ecis).
Alegerea c. n. r. comunal ținută în 8 Dec. a. c. să aproabă.

Dat la C. N. R. Mun. Arad
18/XII 1918
ss. Indescifrabil
Exp. 20/XII
c. n. r. Chișineu

Totodată să ordonează restaurarea antistiei comunale.

Să decida, că în viitor în Chișineu numai C. N. poate purta agendele comunale. C. n. r. comitatens nu poate recunoaște pe lângă c. n. comunal și un consiliu poporal.

C. n. r. comunal să îndrumă cu rugarea referitor la petrolu pe calea stabilită din partea c. n. r. comitatens. Rugarea aceasta numai atunci să va lua în considerare dacă prin pretură să înaintează.

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 16-17; Ion Popescu-Puțuri, Ștefan Pascu, Augustin Deac et alii (coord.), *op. cit.*, vol. VII, p. 529.

11.

Cintei

PROTOCOL

luat în ședința consiliului național român din Cinte ținută la 8/21 noemvre 1918 la 2 oare în sala comunală de consfătuire

Prezenți

Ioan Popovici sublocotenent și esmisul comandai superioare din Arad, Mircea. C. Nanu, Ioan Blaga, Ioan Jivan, Pavel Drăgan, Petru Raț, Gheorghe Dudaș, Ioan Stoica, Petru Bara, Vasile Micula, Ioan Bej, Ioan Șuteu, Gheorghe Raț, Dimitrie Cărbăș, Ioan Bogdan, Gheorghe Neteu și Teodor Dihel.

1.

D-nul Ioan Popovici provoacă consiliul național să se constituie.

Onoratul consiliu național român cu aclamațiune alege de președinte pe Petru Raț iar de notar pe Mircea (C.) Nanu.

2.

Domnul Ioan Popovici după ce se retrage predă locul prezidial D-nilor Ioan Jivan și Mircea (C.) Nanu, care dau cetire ordinului comandai supreme cu privire la provederea soldaților săraci din Cinte cu bucate.

Onoratul consiliu național român ia la cunoștință acest ordin.

3.

Mircea C. Nanu notariul c. n. r. obsearvă că notariul comunal Nicolae Gui de doauă săptămâni nu a venit la cancelarie și având în vedere punctul al 8-lea din ordinul sus amintit,

propune ca membrii Ioan Blaga, Gheorghe Dudaș și Petru Raț să meargă să-l cheme înaintea consiliului n. r.

Membrii amintiți pleacă și peste 5 minute se reîntorc cu D-nul notar comunal Nicolae Gui.

Mircea C. Nanu notariul c. n. r. îi spune D-nului notar comunal Nicolae Gui că pentru restabilirea ordinii în comună s-a format garda n. r. iar pentru conducerea agendelor comunale s-a ales acest consiliu n. r. deci rugându-l să recunoască acest consiliu n. r. îl provoacă ca de mâine să se reeie și să conducă agendele notariale și pe mai departe.

D-nul notar Nicolae Gui promite și ia la cunoștință.

Nemaifiind alte obiecte de pertractat, ședința se închide numindu-se de bărbați de încredere membrii: Ioan Șuteu, Gheorghe Dudaș, Gheorghe Neteu și Ioan Bogdan.

D. c. m. s.

Jivan Ioan
pres. c. n. r.
George Dudaș
George Neteu
Ioan Bogdan
Ioan Șuteu

Mircea C. Nanu
notar c. n. r.

verso

I/3

Consiliul Național Român Arad

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 23; Alexandru Roz, *Consiliul Național Român Central și Gărzile Naționale din Române din Arad – 1918. (Acte și documente)*, vol. I, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1993, pp. 284-286; Ion Popescu-Puțuri, Ștefan Pascu, Augustin Deac et alii (coord.), *op. cit.*, vol. VII, p. 451.

PROTOCOL

luat în ședința consiliului național român din Cinteț ținută la 10/23 noembrie 1918 la 2 oare în sala comunală de consfătuire

Prezenți

Ioan Jivan preș., Mircea C. Nanu notar, Petru Raț, Ioan Blaga, Pavel Drăgan, Gheorghe Dudaș, Petru Bara, Vasile Micula, Ioan Bej, Ioan Șuteu, Gheorghe Raț și Gheorghe Neteu.

5.

Mircea C. Nanu notar c. n. r. cetește lista acelor soldați și oameni lipsiți cari sunt a se împărtași din grâul domeniului Habsburg Jozsef, depus la casa comunală.

Onoratul consiliu național român aprobă această listă, alegând bărbați de încredere la împărțirea de grâu pe Gheorghe Raț, Ioan Stoica și Gheorghe Neteu.

6.

Se cetește convocarea pentru adunarea poporală din Alba Iulia, ce a apărut în foaia „Românul”. Se ia la cunoștință.

Nemaifiind alte obiecte de pertractat, ședința se ridică, numindu-se pe bărbați de încredere Gheorghe Raț și Ioan Bej.

D. c. m. s.

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad. Mărturii documentare

Jivan Ioan
pres.
George Raț
Ioan Bej

Mircea C. Nanu
notariul c. n. r.

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 21.

PROTOCOL

luat în ședința consiliului national român din Cintei ținută la 1/14 Dec. 1918

Prezenți:

Ioan Jivan preș., Mircea C. Nanu notar, Ioan Blaga, Petru Raț, Vasile Micula, Ioan Șuteu, Gheorghe Raț, Dimitrie Cărăbaș, Ioan Bogdan, Gheorghe Netea, Teodor Dihel, Ioan Banta, Ioan Coșarba, Petru Știr și Ioan Iluna.

7.

Comandantul gardei n. r. prezintă lista celor 5 gardiști ce s-au înființat de bunăvoie să fie gardiști.

Consiliul n. r. declară de aleși pentru comuna Cintei de gardiști pe următorii: Petru Biriș, Mihai Vultur, Gheorghe Iluna, Gheorghe Varga și Gheorghe Somașan.

8.

Mircea C. Nanu notariul c. n. r. provoacă Onoratul consiliu să-și aleagă din sînul său un cassar.

Consiliu n. r. alege de cassar, cu unanimitate, pe Ioan Stoica.

9.

Notariul consiliului n. r. propune ca la împărțirea ajutoriului de război și pentru când se va lua protocoale cu cei neîndestulați să-și aleagă o comisie din sînul său care să fie de față.

Consiliu n. r. alege pe următorii: Mircea C. Nanu, Ioan Jivan, Petru Știr, Ioan Șuteu, Ioan Bonta și Petru Raț.

Nemaifiind alte obiecte de pertractat, ședința se închide numindu-se bărbați de încredere Ioan Banta și Petru Știr.

D. c. m. s.

Ioan Jivan
pres.

Mircea C. Nanu
notar

Ioan Banta
Petru Știr
verificatori

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 20.

PROTOCOL

luat în ședința consiliului n. r. din Cintei ținută la 5/18 dec. 1918 la 1 oară d. a.

Prezenți

Ioan Jivan prezident, Mircea C. Nanu notar, Ioan Blaga, Petru Raț, Ioan Stoica, Petru Bara, Vasile Micula, Ioan Bej, Ioan Șuteu, Gheorghe Raț, Dimitrie Cărăbaș, Gheorghe Neteu, Teodor Dihel, Ioan Banta, Petru Știr și Ioan Iluna.

10.

63

Gheorghe Neteu și Ioan Banta fac propunerea că ar fi bine ca zăharul și oleul de lampă ce vine la comună să se împartă de la casa comunală și nu de la neguțator și spre acest scop să se aleagă o comisie.

Consiliu național român după îndelungată consfătuire decide ca oleul de lampă și zăhărul să fie împărțit de la comună și spre acest scop se alege următoarea comisie: Petru Știr, Ioan Șuteu, Ioan Banta, Gheorghe Neteu și Vasile Micula.

11.

Pe baza informațiunei primită dela D-nul notar comunal, Mircea C. Nanu face propunerea ca în comisia aleasă pentru invalizi să ne alegem și noi un membru.

Consiliu n. r. exmitem din sînul său în comisia pentru invalizi pe Petru Raț.

12.

Mircea C. Nanu notariul c. n. român comunică onoratului consiliu că i s-a spus din partea unora locuitori din comună, că ar fi în cale unora cu orânduirea controalei ajutorului de rășboi pentru femei.

Deci după o vorbire mai îndelungată și bine simțită, mulțămind pentru încrederea ce i s-a dat, abzice de acest post onorific, de notari a c. n. r.

Onoratul consiliu n. român roagă pe D-nul Mircea C. Nanu să nu abzică de acest post onorific, pentru că ei toată încrederea o au în D-Sa. Și să nu se iee după fleacurile unor oameni.

D-nul Mircea C. Nanu promite că până va veni răspuns dela consiliu n. comitatens, va conduce afacerile comunale și pe mai departe.

Nemaifiind alte obiecte de pertractat, ședința se încheie, numindu-se de verificatori membrii: Gheorghe Neteu și Gheorghe Raț.

D. c. m. s.

Ioan Jivan

Mircea C. Nanu
not.

George Neteu
George Raț

verso

Pres. I/3

Consiliul Național Român Arad

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 22; Alexandru Roz, *op. cit.*, pp. 256-258.

PROTOCOL

luat în ședința comitetului național român din Cinte, ținută la 17/30 Dec. 1918

Prezenți

Petru Raț v. prez., Mircea C. Nanu notar, Pavel Drăgan, Gheorghe Dudaș, Ioan Stoica, Petru Bara, Vasile Micula, Ioan Bej, Ioan Șuteu, Gheorghe Raț, Dimitrie Cărăbaș, Ioan Bogdan, Gheorghe Neteu, Teodor Dihel, Ioan Bonta, Petru Știr și Ioan Iluna.

13.

Auzind multele plângeri ce se fac contra primariului și preceptorului, Mircea C. Nanu, not. c. n. r. face întrebare că de lipsă e a alege o antistie noauă pentru anul 1919. La propunere lui Gheorghe Raț, Gheorghe Neteu, Vasile Micula ș. a. Consiliu n. r. aduce concludul că nu numai judele și preceptorul ci întreagă antistia comunală, ba chiar și Dnul notari Nicolae Gui

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad. Mărturii documentare

să fie schimbat. Pentru că precum se vede din protocolul luat în ședința din 8/21 noemvrie 1918 noi ne-am făcut datorința față de sus-numitul notar, că după ce am restabilit liniștea, l-am provocat să-și reeie postul și să conducă ajendele notariale și pe mai departe, rugându-l totodată să recunoască și el acest consiliu n. r.

D-nul notari comunal atunci ne-a promis totul, iar acum însă iarăși tratează brusc cu oamenii, spunându-le că el nu se supune numai poruncii protopretorului. Pe inspecțianul de gardă nu voiește să-l primească la telefon. Închide cancelaria de noi iară cheile le ia la sine.

Abstrăgându-se însă de la toate aceste D. Sa e un om bătrân și foarte nervos, care nu e în stare de a conduce o comisie notarială în zilele de azi.

14.

La propunerea prezidiului

Consiliul aduce hotărârea: banii economisiți la împărțirea oleului de lampă în sumă de 116 cor. 50 fil. să se dea pă steagul n. r. ce încă nu s-a solvit.

15.

La propunerea prezidiului

Consiliu alege o comisie din următorii membrii: Mitru Cărăbaș, Ioan Stoica, Pavel Drăgan și Gheorghe Raț și îi îndatorează a merge la D-nul notar comunal să-i spună că transportarea banilor sau a hârtiilor de valoare s-a oprit, iar la telefon să fie totdeauna un gardist ca inspecțion.

Nemaifiind alte obiecte de pertractat, ședința se încheie numindu-se de verificatori membrii: Ioan Stoica și Petru Bara.

D. c. m. s.

Bara Petru

Ioan Stoica

verificatori

Mircea C. Nanu

not.

Petru Raț

v. prez. c. n. r.

De la Consiliul național din Cinteiu

Prea On. Domn

Dr. Iustin Marșieu

Arad

Aducat trimit protocolul luat în ședința Consiliului național român din 17/30 decemvrie 1918. Vă rog să bine voți a ne deslega această afacere cât de iute, pentru că alegerea de antistie comunală ne-ar fi un lucru foarte urgent.

Cinteiu, la 23 dec. 1918

Mircea C. Nanu

notar c. n. r.

verso

Obiectul: jalba comitelui comunal din Cinteiu în contra purtării

Notarului Nicolae Gui.

Decis

Pe lângă alăturarea protocolului luat în 17/30 dec. din partea comitetului comunal să ordonează să se facă cercetare în fața locului asupra jalbelor în protocol și după aceia actele să ni se trimită nouă cu posibilă urgență.

Arad la 15 Ian. 1918

Exp. Comisariului Dr. Suciu ss. indescifrabil
tractual cu protocolul cons. com. din Cinteiu
Chișineu. /Kisjenő/

Pres. 13/I 336
Consiliul Național Român Arad

Obiect: Alegerea antistiei comunale

Decis

Alegerea de nou a antistiei nu să aproabă, deoarece numai acum s-a făcut alegere și aceasta în sensul că să face pe un timp mai lung. Comitetul comunal ar trebui să lucreze așa ca locuitorii comunei să fie în liniște, nu cu aducerea pe tapet a alegerilor să agite spiritele și așa turvinate. Schimbare în postul de notariu nu să poate face, deoarece consiliul comitatens nu are în rezervă notarii cu diploamă. Pentru cercetare să recercat comisariul tractual, la care o să să facă cunoscut jalba comitetului.

Folosirea banilor economizați pentru scopul amentit în protocol să i-a la cunoștință.
Arad la 15 jan. 1918 (1919 n.n.)

Exp. Consiliului naț. rom. Cinteiu
18/I 919

Dr. Suciuref.
ss. indescifrabil

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, , inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 18, 19.

De la consiliul național rom. ruraldin com. Cinteiu

Prea On. Domn

Dr. Iustin Marșieu

Arad

Conform Circurariului consiliului comitatens, acludat trimit protocoalele luate cu ocaziunea ședințelor noastre.

Cinteiu, la 13/26 dec. 1918

Mircea C. Nanu
notar c. n. r.

verso

Pres. I/3
Consiliul Național Român Arad

Obiect: constituirea Consiliului Naț. Rom. din Cinteiu

Decis

Constituirea Cons. Naț. Rom. din Cinteiu conform protocolului luat la 8/21 Nov. 1918 se aproabă și se îndrumă C. N. R. comunal să înșiruie aici numai decât numele și numărul membrilor Consiliului.

Se aproabă totodată și dispozițiile cuprinse în protocoalele luate la 10/23 Nov., 5/7 Dec. și 5/18 Dec. 1918.

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad. Mărturii documentare

Arad la 3 Ian. 1919 s. n.

ss. indescifrabil

Exp. Cons. Naț. Rom.
Köröscsente (Cintei n.n.)

apoi

Exp. 4/I 919

. ss.indescifrabil

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 24.

12.

Comlăuș

11. N° 5/1919

Onorat Consiliu național român comitatens în Arad

Consiliul comunal, după ce personal înaintea Onoratului consiliu național comitatens n-a putut cădea de acord cu fostul notar Fóthi Zoltan, a decis vinderea prin licitație publică a averii mișcătoare rămasă în comuna Comlăuș de fostul notar anume: 3 cai, 12 porci, 16 oi și nutrețul acestora.

Precum apare din decisul consiliului comunal din Comlăuș, acesta a fost cu vedere în hotărîrea sa cu privire la validitatea drepturilor fostului notar, dar a trebuit în fine să decidă astfel consiliul comunal din motivele, că deficitul cassei comunale e aproape de 50.000 coroane precum și din motivul, că hrănirea și îngrijirea mobilelor atinse mai sus e foarte costisitoare.

Binevoiți, vă rugăm, să luați la cunoștință decisul alăturat cu aprobare.

Comlăuș la 11 Ianuarie 1919

În numele consiliului comunal

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 41/1919, fila 2.

ESTRAS

din protocolul luat în ședința poporală ținută la 5 Ianuarie 1919 în Comlăuș. Alt obiect al adunării poporului este espunerea rezultatului scontrării cassei comunale de cu finea fungării de notar a lui Fóthi Zoltán.

După multe recercări din partea președintelui și a multor comisii în fine vicecomitele a esmis pe exactorul cercual din Șiria, ca să scontreze cassa până cu finea fungării și până cu timpul refugierii fostului notar Tóthi Zoltán.

Prezentându-se exactorul în comună împreună cu notarul substituit Aurel Oanea și aducând duplicatul cheilor în locul celor perdute de fostul notar, a școntrat cassa și aduce la cunoștința poporului, că exractorul a aflat o lipsă în cassă în suma de 47578 cor. 48 fil.

După care adunarea luând cu regret la cunoștință acest rezultat trist decide vinderea averii mobile rămasă în comună de fostul notar și anume: 3 cai, 16 oi, 12 porci și tot ce ar mai avea acela în comună.

Dr. Cucu^{86*} m. p^{87**}.
președinte.

Virgil Mihulin m. p.
notar adh.

Pentru estras: Virgil Mihulin
L.S notar ad hoc.

verso

15/ I.350
Consiliul Național Român Arad

Obiect.

Vinderea averei mișcătoare a notarului Zoltán Fóthy
spre acoperirea lipsei de 47578 cor. 48 fill

Decis

Să i-a la cunoștința și să aprobă cu aceia, că consiliul național
român este îndrumat a câștiga de la cartea funduală datele despre realitățile fostului
notariu, jude comunal și casar și acesta a ni le trimite nouă.

Exp. Consiliului național rom. Comlăuș.
ss. idescifrabil

ref^{88***}.

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr.
41/1919, fila 3.

ESTRAS

din protocolul luat în ședința de la 9 Ianuarie 1919 a consiliului comunal din Comlăuș.

Președintele Dr. Vasile Cucu raportează despre scontrarea cassei comunale de pe
timpul fostului notar Fóthy Zoltán, de pe a cărui timp să constată o lipsă de 47578 cor. 48
fileri, precum despre comisia la Arad în cauză la consiliul național comitatens, iar după
ascultarea celor predate consiliul unanim decide a se vinde prin licitație publică toată averea
mobilă a fostului notar anume: 3 cai, 12 porci, 16 oi precum și nutrețul aceloră în ziua de 16
Ianuarie n.a.c. la oarele 10 a.m. la casa comunală din Comlăuș cu adausul, că despre aceasta
hotărîre este a se aviza și fostul notar Fóthy Zoltán, stîndu-i în drept, ca pînă în 19 Ianuarie
1919 la 12 oare a.m. să insinue ofert ulterior. Licitantul, care va oferi mai mult pe aceste
mobile ale fostului notar va trebui să solvească de loc prețul oferit, iar cele cumpărate nu le va
duce de la comună pînă în 19 Ianuarie 1919 după 12 oare, pînă cînd adecă fostului notar îi se
dă dreptul, că dacă va aduce un oferant, care să ofere mai mult pe cele cumpărate vor fi ale
acestuia din urmă.

Licitația va fi publică, iar despre licitație se va aviza și comunele invecinate, licitația o
va conduce Gligor Selegean dița) suma strînsă la licitație va fi depusă în depozite pînă la
limpezirea și aranjarea depozitului astfel la cassa comunei.

Dr. Cucu m.p.
președinte

Virgil Mihulin m. p.
notar adh.

^{86*} Dr. Vasile Cucu, a devenit în perioada interbelică medicul șef al orașului Arad.

^{87**} Manu propria (semnătură cu propria mînă).

^{88***} Referent.

Pentru estras
L.S. Virgil Mihului
notar ad hoc

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 41/1919, fila 4.

CONSILIUL NAȚIONAL ROMÂN COMITATENS DIN ARAD
Nº TELEFONULUI 573.
E. Nr. 350

**CONSILIUL NAȚIONAL ROMÂN
în Comlăuș**

Arad, la I/I8.1919

Obiectul: Vinderea averei mișcătoare a notarului Zoltan Fothy spre acoperirea lipsei de 47578 cor. 48 fill.

Decis

Să i-a la cunoștință și să aproabă cu aceia, că consiliul național român este îndrumat a câștiga de la cartea funduală datele despre realitățile fostului notar jude, comunal și casar și aceste a ni-le trimite nouă.

Resolvat

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 41/1919, fila 1.

**D-lui: Dr Iustin Marșieu, avocat,
prez. Cons. naț. Român în Arad**

Subscrisul am onoare, a Vă aduce la cunoștință următorul caz trist și genant, pentru ceea ce Vă rog totodată a-mi da satisfacție la dincoatră îmi voie lua eu. -

În seara de 13/26 ian. a.c. am aranjat la mine în școală concert împreună cu joc. De cassar a fost rugat Dl preot din loc: Dumitru F. Popa, ceea - ce a și primit. După ce s'a început Concertul Dl părintele la propunerea unui creștin și anume: Matei Ardelean a fost rugat ca banii încasați fiind mulți și mai ales mărunți, să-i predea soției mele. A și predat înaintea alor mai mulți inși suma de 1208 cor. 30 fileri. În urmă mai venind niște oaspeți, susnumitul om cu soția mea au mai încassat vre-o 70 cor. și și suma aceasta s-a alăturat sumei da sus fiind de toți: 1278.30 cor. sub păstrarea mea. A treia zi adică 15/28 ian. D-l păr. D. Popa ca fost cassar până la începerea Concertului prezintându-se la mine m-a provocat să predau banii spre a-și face computul. Eu la rugarea de mai nainte a coriștilor am denegat-o aceasta zicându-i, că la facerea socoților respective al întratelor ne-având lipsă de bani, eu nu-i predau banii, socoata o poate face D-Lui și fără de bani după biletele ce s-au dat. - Atunci părintele cassar ce a făcut? S-a dus la casa comunală la comandatul gardei D-l Ioan Mladin, învățător de altecum și m-a citat la casa comunală cu banii concertului ce erau la mine în deposit. Eu numai decât am răspuns în scris, că atât casa comunală, cât nici garda în afacerea aceasta n-are absolut nimica, și că banii ce sunt la mine în deposit sunt în loc bun și sigur pentru ceea ce totdeauna i-au răspundere și că banii și așa nu să steie la mine timp mai îndelungat, numai câteva zile până când voi face computul respectiv conspectul despre (indescifrabil) ș-apoi suma ce rămâne respectiv peste suma rămasă ca venit curat las să hotărească membrii corului și al Călușerilor. -

Dl comandant nu s-a mulțămît cu răspunsul meu, dat în scris, ci m-a citat numai decât din nou că adevărat pe 11 oare a.m. înbracă nu mă prezintă înaintea D-Sale și a gardei, va fi necesitat a mă escorta cu gardiști la casa comunală. În timpul acesta chiar aveam la mine câțiva coriști înaintea cărora am salvat pe muzicanți cari datto numai ce sosiră la mine și așa au fost citați și coriștii 5-6 la număr. Cu toții de nou ma denegat sub titlul, că noi am furat, m-am defraudat etc prin urmare cu noi nici că are garda absolut nici o treabă, și că treaba ca e între noi cu fostul cassier al Concertului, o vom isprăvi a noi fără de gardă. Și-apoi cu toții ne-am dus la birtășiță spre a-i plăti și ei conta ce-am avut-o pentru cuie, lampă, vin pentru călușeri etc. Abia ce-am ajuns aici, iacă că se prezintă la mine acasă 2 și-apoi mai 4 gardiști înarmați și cu poruncă dată de comandantul gardei Dl învățător Ioan Mladin, ca într-un cânt nu mă voi supune poruncei, la moment să mă lege și ca pe un tâlhar să mă ducă în mijlocul lor de-alungul satului până la casa comunală. Ne-voind a face scandal și poate moarte printre noi, am rugat gardiștii să meargă numai înainte și-apoi vom merge și noi în urma lor, la ceea ce ei nu s-au învoit pentru că așa li s-au dat porunca. Prin urmare n-am avut încotro, ne-am dus cu gardiștii. Acolo după ce am ajuns numai decât am fost chemați la răspundere spre a preda banii D-lui cassar. Nu i-am predat! Nu, pentru că și-acolo în am provocat, că la socola intratelor nu e lipsă de bani ca și-așa știu că câți sunt și că sunt în loc bun. Mai apoi a fost provocat de Dl comandant Dl jude de lege spre a aduce judecată contra noastră, care tot așa a judecat ca mine, că adevărat irelevant la cine sunt banii, decât că sunt și socola să poate face fără de bani, și-apoi cu aceasta ni s-a dat drumul către casă adevărat am fost eliberați. —

După ce am eșit din casa de lege, coriștii aflându-se ofențați și mai ales eu ca oficiant public, m-au rugat să fac pașii necesari pentru a ni-se da satisfacție, la din contră ne vom lua noi și cel justiu eu îmi voi lua mai degrabă ca de la un coleg român care s-a arătat atât de îndolent față de colegul său. Nu m-aș mira, când aceasta s-ar fi întâmplat cu un ungur, neamț și român, dar chiar coleg român cu colegul său român pentru dragostea prietenului său adevărat a D-lui părinte Dumitru Popa. Mai frumos le stă acum D-Lor că acel țaran simplu să aducă judecată peste învățătorul sau învățătorii și preoții lor. Nu iera mai bine, să facă acel preot așa cum am zis și că, adevărat facă numai comprutul după biletele vândute și fără de bani, că dacă erau mai mulți, și-așa îi dădeam îndărăt plusul fără de suprasoliri (? n.n.). Fură dar, că ei, D-nii au voit a se arăta cu nemărginita Lor putere. Frumos! Că pentru ce n-am voit a preda banii D-lui cassar, pur și simplu numai de aceea, pentru că am mai pățit-o cu Dl Popa odată iar cu o astfel de ocaziune, că adevărat având a plăti ici-colo spesele, despre ceea ce D-Lui și-așa n-are și n-a avut cunoștință că unde să se trimită banii, am avut ce umbla până ce am putut face îndestul în toate părțile cu achitarea conturilor. Deși nu de aceea am ținut banii la mine ori la cutare corist că doar n-am avea s-au n-am avut încredere, D-ne ferit-ai, ci numai de aceea, să nu umble nici cu atât sau să nu mă rog pentru predarea banilor spre a plăti spusele. — Acum după ce vom plăti spusele, venitul curat va fi depus în vre-o bancă și la caz de lipsă să-i avem totdeauna la dispoziție. —

Vă rog deci f. frumos, binevoiți a provoca pe D-l comandant Mladin, că adevărat cu ce drept a venit a ne cita respective a ne escorta cu gardiști de-alungul satului, căci nici la un caz acest drept nu l-a avut, pentru că n-am furat, n-am înșelat, nu ne-am bătut, etc ci am voit a dispune aparte și eu și coriștii peste bănișorii pentru cari ne-am trudit atât de mult. Altceva, dacă corul ar fi bisericesc adevărat conducătorul ar fi plătit de biserică, dar nu sum plătit de nime, încă în viața mea n-am reflectat la 1 filer din venitul concertelor multe ce le-am predat.

Rugând de nou bunăvoința D-Voastră, în speranța că veți face pașii necesari și Veți avisa pre D-l comandant îmi da satisfacția cuvenită, semnez și în numele coriștilor.

Comlăuș, la 16/29 ianuarie 1919

Nu rog alta satisfacție, decât înlăturarea momentană a înv. Mladin de a mai fi comandantul gardei, și-apoi celelalte voi urma. —

Cu stimă
ss. indescifrabil
învățător

verso

Pres. 1/II 527.
Consiliul Național Român Arad

Obiect: Insinuarea învățătorului Dimitrie Simea din Comlăuș contra Comandantului gardei
nat. rom. subl. Ioan Mladin.

Decis:

În urma insinuării învățătorului Dimitrie Simea incursă la 1 Febr. 1919. Sub. N° 527. Consiliul Comitatens constată că comandantul gardei nat. Rom. din Comlăuș a purces corect atunci când după repetite provocări susnumitul învățător, - nevrând se predea banii încasați la concertul ținut la 13/26 Jan. 1919, - prin folosirea gardiștilor l-a constrâns se dea banii cassariului pentru a-ș putea face socoteala. -

Regula este, că banii încasați la petreceri trebuie se fie în posesiunea și sub dispoziția cassariului până atunci până când nu ș-a dat socoteala. Această regulă e bazată pe responsabilitatea morală și materială a cassariului de la care numai deodată cu darea socoților se pot pretinde banii. Se vede de altfel și din conținutul insinuarei, că suma încasată cumva ca deposit s-a dat soției învățătorului Simea, care cassariul a avut drept se o ceară îndărăt pentru a-ș face socoteala. Prin urmare învățătorul Simea a purces incorect când a denegat extradarea banilor. Nu învățătorul insinuător e chemat a decide, că-s în bun loc banii, față de competența cassariului.

Consiliul Național Comitatens cu indignare respinge și tonul al învățătorului insinuător și îl îndrumă la ordine pentru amenințarea : „a-mi da satisfacție la din contră îmi voi lua eu”. (Sub semnul șters, X mai este scris: Presidiul Comitatens bine cunoaște și trecutul învățătorului Simea deci accentuat îl provoacă se se îndrepte și liniștească căci la care contrar se va folosi față de el de dispozițiuni mai energice și afectuoase.

Arad la 1 Febr. 1919. s. n
ss. indescifrabil
ref.

Exp. Dimitrie Simea
învățător
indescifrabil (Comlăuș)
apoi
ss. indescifrabil

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 100/1919, fila 1.

13.

Curtici

Alegerea Consiliului Național Român

PROTOCOL

luat în comuna Curticiu la 27 Novembrie (4 Dețembrie) 1918 sub presediul-comisari a părintelui Ioan Nicorescu fiind notariu Gheorghe Morariu.

Obiectul

Alegerea sfatului național român din Curticiu.

Președintele comisari prin o cuvântare adresată adunării poporului esplicându-le cari sunt datorințele sfatului național, spune mai departe că este autorizat din partea consiliului național român din Arad cu conducerea alegerii de azi, declară adunarea deschisă și o provoacă să-și aleagă doi bărbați de încredere și on notariu.

Adunarea alege bărbați de încredere pe Petru Don pipași și Simion Jivan iar notariu pe Gheorghe Morariu.

Comisarul invită adunarea ca să-și aleagă un consiliu (sfat) național și întrucât pentru lesnirea alegerii cineva ar avea vrio listă compusă să o prezinte.

Vasilie Blaj prezintă lista sfatului național român din Curticiu.

Comisarul predă numita listă notariului spre cetire. După multe conzultări asupra alegerilor,

Adunarea alege pe următorii membri în sfatul național român din Curticiu:

1. Gheorghe Mărian (a ioșchii)
2. Ioan Jiulean (a lui gicală)
3. Lazăr Jiulean (ionoaia)
4. Iacob Zuba (a ciuchii)
5. Ioan Urs (onyisca)
6. Moise Ban (alui Ban Alexa)
7. Gheorghe Clepea (a seni)
8. Andea (sfātu)
9. Toader Urs (a lui Vidu)
10. Morari Ilie (hunder)
11. Toader Funău (mechu)
12. Titus Șiclovan (a lui Sandu)
13. Nicolae Bulboacă (a gyechi)
14. Ilie Mariș (sinyica)
15. Nicolae Brădean (buha)
16. Ioan Stan (mihăieș)
17. Ioan Curt (călăreț)
18. Zăchărie Colceriu (paroh)
19. Ioan Nicorescu (paroh)
20. Ioan Ciupuligă (urlorea)
21. Moisă Mihu (baltău)
22. Gheorghe Rîpaș (nyculăiți)
23. Toader Clepea (a anuți)
24. Gheorghe Tăucian (a lui ielena)
25. Maxîn Morariu (iebea)
26. Florea Lucuța (a lucuțeștilor)
27. Filip Mocuța (nociu)

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad. Mărturii documentare

28. Trăilă Dan (a lui jivan)
29. Petru Dan (pipoși)
30. Alexa Ardelean (barbura)
31. Ioan Țucudean (indescifrabil)
32. Ioan Șiclovan (toderea)

Comisarul constată că sau ales 32 membri în sfatul național român din Curticiu în persoanele celor de sus pe cari comisariul îi declară de aleși, cari membri imediat depun jurământul în fața adunării.

Nemaifiind alte obiecte de pertractat, protocolul de față sa încheiat, cetit și subscris.

D. c. m. s.

Ioan Nicorescu
paroh comisar

Gheorghe Morariu
notariu

Cum că acest protocol corespunde celor pertractate adevărim.

Petru Don
Simion Jivan
bărbați de încredere

verso

Pres. 16/XII 218
Consiliul Național Român Arad

Obiectul

Constituirea cons. naț. rom. din Curtici.

Decis

Se aproabă.

Arad, 16 Dec. 1918
ss. indescifrabil

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 25-26; Ion Popescu-Puțuri, Ștefan Pascu, Augustin Deac et alii (coord.), *op. cit.*, vol. VII, pp. 586-587.

14.

Dieci

Alegerea și constituirea Consiliului Național Român

PROTOCOL

Luat în adunarea poporului din comuna Dieci la 15/28 Noemvrie 1918.

Obiectul

Alegerea și constituirea Consiliului Național român din Dieci, alegerea notarului cercual.

Adunându-se poporul alegător în număr însemnat atât din comuna Dieci cât și din com. Revetiș și Roșia domnul preot Georgiu Lupșa din Dieci s-a prezentat între urări ca și comisar numit și însărcinat din partea Consiliului național român din comit. Aradului, cu care drept a și convocat adunarea de azi prin sunetul dobei – ocupându-și Dnul comis locul – a ținut o vorbire acomodată, lămurind scopul adunării noastre de azi. În fine declară ședința de deschisă.

D-nul comis. pofteste adunarea a alege un notar și doi bărbați de încredere. Adunarea alege de notar pe D-nul învățător din loc George Precupaș, iar de bărbați de încredere pe D-nul Petru Nan din Dieci și pe George Bercea din com. Revetiș. Astfel adunarea fiind constituită, D-nul comisar de spre cetire actul trimis din partea Consiliului național român din comit. Aradului, - carele se ia spre cunoștința cu toate dispozițiile cuprinse în el.

Domnul comis. pune la cale alegerea membrilor în Consiliul național român din com. Dieci spre acest scop prezintă lista de sus ./care fără schimbare s-a primit și astfel se aleg următorii:

1. George Lupșa președinte
2. Georgiu Precupaș notar
3. Petru Nan vițepreșed.
4. Ioan Nan
5. Teodor Rău
6. Marcu Lupșa 108
7. Marcu Branuț
8. Teodor Dîrlea 149
9. Pavel Dănuț sen.
10. Pavel Pui
11. Ioan Lucoie 6
12. Ioan Lucoaie 223
13. Alexandru Lupsa 113
14. Toader Dărlea 107
15. Papp Pavel
16. George Oprea
17. George Blaj 142
18. Stefan Galea 49

Membri aleși pun jurământul.

Domnul comisar conform dispozițiilor Consiliului N.R. din Arad pune la cale alegerea resp: instituie de notar cerc: conziderând că fostul not cerc. D-nul Hess Lajos – Ludovic e atât de bine cunoscut inaintea poporului după atâta ani de serviciu; considerând ca nu avem persoane mai cvalificate pentru acest post, din aceste conzideranțe că Dnul not: e persoană și oficiant onest, - D-nul comisar îl ia în candidare și pofteste poporul aș da consemțimentul, - după care poporul alegător cu unanimitate aclamă de ales pe Hess Lajos – Ludovic. Domnul comis. in urma voinței generale îl pofteste a depune jurământul de fidelitate așa: „Eu Ludovic Lajos Hess fiind ales de adunarea poporului din cerc. not. Dieci, de notar cerc in Dieci, mă jor pe numele lui Dumnezeu că voi fi cu credință și supunere față de națiunea românească din Ungaria și Transilvania și cătră forul suprem conducător, Consiliul național român din comitatul Aradului, pe lângă aceste voi fi cu toată conștiința și fără orice părtinire voi servi interesele și binele poporului din Comuna Dieci, Revetiș și Roșia. Dumnezeu așa să-mi ajute.”

Protocolul prezinte s-a scris în două exemplare, din carele unul se trimite la adresa D-lui Dr. Justin Marșieu in Arad, iar al doilea se păstrează în arhiva cons. naț. rom. din Dieci.

D.c.m.s.

Georgiu Lupșa
ss. indescifrabil
pr. comis ad-hoc

Petru Nanu
George Bercea
bărbați de încredere

Gheorghe Precupaș
ss. indescifrabil
notar

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad. Mărturii documentare

Nr. 2/1918 Președintele consiliului naț. rom. din Dieci

Onorat

Consiliu național român din comitatul Aradului.

în Arad

În urma încrederii primite din partea D: voastră, pentru alegerea consiliului naț. rom. din com: Dieci, precum și pentru alegerea resp: instituirea not: cer: în cerc: not. Dieci, - am onoare sub ./ a substerne un exemplar din protocolul luat despre efeptuitaalegere.

Între împrejurările ce le avem deocamdată rămâne cauza cu notarul așa până la alte împrejurări mai corespunzătoare.

Al onoratului C. N. Român Dieci 4/17 Decembrie 1918

devotat

Georgiu Lupșa

pre. Comis

ss. indescifrabil

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 6/1918, fila 1-3; Ion Popescu-Puțuri, Ștefan Pascu, Augustin Deac et alii (coord.), *op. cit.*, vol. VII, pp. 557-558.

15.

Drauți

Alegerea Consiliului Comunal și a judeului

PROTOCOL

Luat la 19 Decemvrie 1918, în comuna Drauți.

Președintele adunării arată că fiind adunată adunarea generală electorală în timpul său legal, înainte de a merge la actul alegerii, roagă adunarea a se constitui alegându-și un notariu și patru bărbați ca verificători a protocolului.

Adunarea cu unanimitatea denumește de notariu pe Oniță Gherda, iar ca verificatori pe Saladie Bocșa, Arsenie Stepan, Todor Cureau și Ioan Cristea.

Președintele declarând adunarea de constituită, purcede la actul alegerii rugând adunarea de a alege în mod provizor un jude comunal și 12 membri în Consiliu comunal.

Adunarea cu aclamațiune instituie de jude comunal pe Onuț Negîrla, de subjude pe Todor Felea, jurat de lege pe Todor Borza, de cassar pe Gherasim Butariu, iar membri în Consiliu pe Gherasim Ștefan, Arsenie Iovaniță, Onuț Sirb, Seteli Sirb, Onuț Mândra, Todor Sirb, Todor Cureau, Gheorghe Butar, Ioan Cristea, Todor Ruja, Saladie Bocșa și Oniță Gherda.

D. c. m. s.

Oniță Gherda
notari

Ioan Cristea
Saladie Bokșa
Arsenie Stepan
Todor Cureau
verificatori

George Popa
președ. alegerii

verso

Pre. 2/I 919. 2562

Consiliul Național Român Arad

Cauza: Constituirea consiliului n. r. și alegerea antistiei comunale,

D(ieci n. n.).

Constituirea c. n. r. comunal și alegerea antistiei comunale ținută la 19/XII 1918 să ia la cunoștință și se aproabă.

Cei aleși au se depună jurământul pe C. N. R.

Sunteți rugați a ne comunica că cine este președintele c. n. r. comunal.

Arad 2/I. 1919

ss. indescifrabil

Exp.

- 1) C. N. R. Doroszlófalva
- 2) Indescifrabil

Exp. 3/I. 919

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 27-28.

Consiliului național român Arad

La 8/21 Noemvrie 1918, sub conducerea preotului Meletie Pop, sa constituit Consiliul național român în comuna Drauți, adunat fiind întreg poporul înaintea casei comunale.

Preotul Meletie Pop deschide adunarea prin o frumoasă vorbire arătând în vorbirea sa că astăzi fieștecare națiune dispune liber asupra sorții sale și să fie egal îndreptățită, astfel și noi români să fim cu răbdare că de nou ne-a răsărit ziua libertății, să fim liniștiți, să fim blânzi, să nu răpim de la alții aceea ce nu este al nostru, să arătăm lumii că noi poporul român am fost un popor blând și nici odată nu am căutat răsbunări asupra popoarelor cu cari împreună am viețuit și așa să ne ferim și astăzi de jefuiri ori de alte lucruri ce near fi spre rușinea noastră.

După aceasta cetește întregului popor apelul ajuns dela consiliul național roman din Arad, către națiunea română. După aceasta porcede la constituirea consiliului național, și să constituiesc în următorul mod:

- 1.) Aleg de prezident pre preotul Meletie Pop, de notariu pentru scripturistică pe Onuț I. Gârda, cassariu pe Onuț Neghirla.

Membri în Consiliu:

1. Vasile Bulzan, 2. Mitru Felea, 3. Ioan Petcuț, 4. Saladie Bocșa, 5. Onuț Iliuța, 6. Todor Pelea, 7. Gherasim Curea, 8. Ioan Balta, 9. Todor Sirb:/al al Sicului:/, 10. Teodor Sirb /: a Igri /: 11. Arsenie Stepan, 12. Todor Doblea.

Cu aceasta să încheie adunarea poporală.

Dat. Drauți la 8/21 Noemvrie 1918.

Onuțiu I. Gârda
notariu

Meletie Pop
preș. consiliului

verso

Pres. 21/XII

Consiliul Național Român Arad

Obiectul: Cons. naț., garda naț.

Decis

Constituirea cons. naț. com. să ia la cunoștință și să aproabă.

Actele referitoare la constituirea gardei naționale în 19/XII sau transpus Gardei naț. Comitatens.

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad. Mărturii documentare

Comisariul com. Drauț provoacă fără amânare să ordoneze efectuarea alegerii antistiei com. naț.

918 18/XII

ss. indescifrabil

Drauți

ss.indescifrabil

Exp. Voștinariu

27/XII

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 29-30; Ion Popescu-Puțuri, Ștefan Pascu, Augustin Deac et alii (coord.), *op. cit.*, vol. VII, pp. 452-453.

16.

Dumbrăvița

Alegerea primarului

PROTOCOL

luat în comuna Dumbrăvița^{89*} în ziua de 5/18 Decemvre 1918 cu ocaziunea alegerii primariului și casariului comunal, mai departe alegerea celor 4 membri din sfatul notariatului Dumbrăvița.

Dl. Dimitrie Maci noul esmis al consiliului comitatens din Arad provoacă poporenii, care se constituie pentru alegerea de astăzi. Se alege președinte adhoc Nicolaie Ciucurița, notar preotul Ioan Macoveiu. Bărbați de încredere Iosif Stepanesc, Iosif Hanciu, Simion Ciucurița și Ioan Stepanesc.

Terminându-se constituirea se purcede la actul alegerii. La postul de primar se prezintă: Ioan Hanciu, Vasilie Hanciu, Iosif Hanciu, Ioan Stepanesca. Alegerea se face cu votare nominală. Se trece la actul alegerii precum urmează:

Nr.	Numele votantului	Nr. cas.	Cu cine au votat	Observări
1	Teodor Ioja	2 b	Vasilie Hanciu	
2	George Ciucurița	5b	Ioan Hanciu	
3	Zenovie Ciucurița	23	Ioan Hanciu	
4	Simion Suciu	201	Ioan Hanciu	
5	George Ile	19	Ioan Hanciu	
6	Iosif Filimon	73	Ioan Hanciu	
7	Mitru Ciucurița	173	Ioan Hanciu	
8	Ioan Hanciu	214	Ioan Hanciu	
9	Petru Stepanesc	209	Ioan Hanciu	
10	Ioan Filimon	149	Ioan Hanciu	
11	Iosif Suciu	226	Ioan Hanciu	
12	Istimie Suciu	31	Ioan Hanciu	
13	George Ciucurița	9	Ioan Hanciu	
14	Ioan Barbura	16	Ioan Hanciu	
15	Iosif Ciucurița	28	Ioan Hanciu	
16	Ioan Stepanescu	227	Ioan Hanciu	
17	Ioan Bundău	229	Ioan Hanciu	
18	Ioan Suciu	18	Ioan Hanciu	

^{89*} Sat în comuna Bârzava.

19	Ioan Lupuți	188	Ioan Hanciu	
20	Blagu Ciucurița	176	Ioan Hanciu	
21	George Suciu	180	Ioan Hanciu	
22	Cornel Ciucurița	49	Ioan Hanciu	
23	Ioan Ieneșan	203	Ioan Hanciu	
24	Iosif Todorescu	29	Ioan Hanciu	
25	Nicolaie Ciucurița	64	Ioan Hanciu	
26	Iovan Sfei	204	Ioan Hanciu	
27	Ananie Ioje	197	Ioan Hanciu	
28	George Lupuți	187	Ioan Hanciu	
29	George Tomuția	33	Ioan Hanciu	
30	Iosif Marta	142	Ioan Hanciu	
31	George Iovănesc	24	Ioan Hanciu	
32	Vasile Ciordar	90	Ioan Hanciu	
33	Alexand. Crișan	121	Ioan Hanciu	
34	Istimie Iovănesc	92	Ioan Hanciu	
35	Terentie Leric	123	Ioan Hanciu	
36	Vasilie Filimon	58	Ioan Hanciu	
37	Filip Leric	185	Ioan Hanciu	
38	Ioan Ciucuriță	15	Ioan Hanciu	
39	Iosif Moise	200	Ioan Hanciu	
40	Ioan Leric	212	Ioan Hanciu	
41	George Leric	5	Ioan Hanciu	
42	George Ieneșan	140	Ioan Hanciu	
43	Istimie Moise	11	Ioan Hanciu	
44	Alexand. Ciucuriță	47	Ioan Hanciu	
45	Zenovie Iovănescu	264	Ioan Hanciu	
46	Istimie Stepanesc	14	Ioan Hanciu	
47	Terentie Ciucuriță	28	Ioan Hanciu	
48	Valeriu Ciucuriță	15	Ioan Hanciu	
49	Terentie Ciucuriță	130	Ioan Hanciu	
50	Iosif Stepanesc	3	Ioan Hanciu	
51	Petru Filimon	59	Ioan Hanciu	
52	George Moise	256	Ioan Hanciu	
53	Ioan Sfei	6	Ioan Hanciu	
54	Ion Stepanesc	248	Ioan Hanciu	
55	Vanu Leric	211	Ioan Hanciu	
56	Simion Ciucuriță	70	Ioan Hanciu	
57	Zenovie Tomuția	193	Ioan Hanciu	
58	Petru Aradi	196	Ioan Hanciu	
59	Iosif Stepanesc	14	Ioan Hanciu	
60	(idescifrabil) Stepanesc	251	Ioan Hanciu	
61	Ioan Stepanesc	219	Ioan Hanciu	
62	George Barbura	230	Ioan Hanciu	
63	Ioan Suciu	201	Ioan Hanciu	
64	Teodor Barbura	213	Ioan Hanciu	
65	Terentie Gurban	244	Ioan Hanciu	

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad. Mărturii documentare

66	Nicolaie Ciucurița	106	Ioan Hanciu	
67	Vasilie Hanciu	214	Ioan Hanciu	
68	Istimie Ciucuriță	69	Ioan Hanciu	
69	Ioan Bundrău	236	Ioan Hanciu	
70	SenesieCiucuriță	680	Ioan Hanciu	
71	George Leric	137	Ioan Hanciu	
72	George Leric	53	Ioan Hanciu	
73	Ioan Ciucuriță	15	Ioan Hanciu	
74	Vasilie Ciucuriță	144	Ioan Hanciu	
75	George Stepanesc	122	Ioan Hanciu	
76	Ioan Aradi	196	Ioan Hanciu	
77	George Blagoie	1	Ioan Hanciu	
78	Alexand(ru) Stepanea	37	Ioan Hanciu	
79	Iosif Ciucuriță	190	Ioan Hanciu	
80	Zenovie Stepanesc	36	Ioan Hanciu	
81	Ioan Macovei	207	Ioan Hanciu	

Din partea bărbaților de încredere se numără voturile și se constată căci Ioan Hanciu a întrunit 80 de voturi, Vasile Hanciu 1 vot. În urma acestora, președintele declară de primar ales pe Dl. Ioan Hanciu, carele după confirmarea consiliului comitatens din Arad își va ocupa postul. Nou alesul primar totodată depune jurământul de fidelitate atât pentru conducerea afacerilor comunale, cât și pentru sfatul național român.

Urmează alegerea casarului. Dl. Comisar provoacă poporul ca să-și prezinte pe candidații săi. Pentru postul de casar se prezintă unicul candidat Istimie Iacob carele întrunește totalitatea voturilor. În urma voturilor unanime președintele îl declară de ales, făcând totodată jurământul de fidelitate atât pentru oficiul său cât și pentru consiliul comitatens. Preluarea oficiului se condiționează de aprobarea consiliului național comitatens.

În fine președintele roagă poporul a institui prin alegere un sfat național român comunal compus din 4 membri și în frunte cu un președinte. Se purcede la alegere. Poporul adunat cu unanimitate de voturi alege de președinte a sfatului comunal pe Dl. Nicolaie Ciucuriță, iar de membri pe Vasilie Hanciu, Iosif Hanciu, SinesieCiucuriță și pe Ioan Stepanescu, cari depun totodată jurământul de fidelitate atât pentru oficiu cât și pentru consiliul român comitatens.

Președintele roagă poporul a se declara în meritul susținerii și pe mai departe a fostului notar Iosif Zimmerman în postul său actual. Poporul cu unanimitate de voturi acceptază și pe mai departe în postul de notar pe Iosif Zimmerman cu aceia observare că consiliul comitatens când va afla de lipsă va putea să îndeplinească postul cu altul.

Nemaifiind alte obiecte de discutat președintele încheie ședința.

D. c. m. s.

Ioan Macovei
notar ad-hoc

Dimitrie Maci
comisar

Nicolaie Ciucurița
președinte ad-hoc

Iosif Stepanescu
Iosif Hanciu

Simeon Ciucuriț
Ioan Stepanescu

bărbați de încredere

verso

Pres.10/I. 320

Consiliul Național Român Arad

Obiectul

Constituirea Consiliului și alegerea antistiei din Dumbrăvița.

Decis

Constituirea Consiliului și alegerea antistiei se aproabă.

Arad 10/I. 1919

ss. indescifrabil

Exp: Cons. Naț. Rom. Dumbrăvița

apoi

ss. indescifrabil

Exp. 10/I 919

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 31-34.

17.

Groși

Alegerea primarului și a casierului

PROTOCOL

luat în comuna Groși în ziua de 16/29 decemvre 1918 cu ocaziunea alegerii primarului și casarului comunal, mai departe alegerea celor patru membrii din sfatul notariatului Căpruța.

Dl. Dumitru Maci, preot în comuna Căpruța, ca comisar al consiliului comitatens din Arad, neputând a participa la actul alegerii delegeă pentru conducerea alegerii pe Dl. Maxim Popescu din Groși.

Dl. comisar dă cetire circularului consiliului național român din Arad, iar după cetire, roagă poporul a să constitui. Să alege președintele ad hoc: Nicolae Popa, notar Sinezie Lupuț, bărbați de încredere: Iosif Petruț, Terentie Stepanescu, Ioan Luca și Pavel Luca.

Terminându-să constituirea să purcede la actul alegerii: La postul de primar să prezintă singurul candidat Nicolae Popa. Poporul adunat cu unanimitate alege de primar pe Dl. Nicolae Popa carele în prezența tuturor depune jurământul de fidelitate atât pentru oficiul din com. și pentru marele sfat al națiunii române din Ungaria și Transilvania.

Urmează alegerea casarului comunal: Dl. comisar provoacă poporul ca să-și prezinte candidații săi. Pentru postul de casar să prezintă unicul candidat în persoana lui: Istimie Popa, carele cu totalitatea voturilor să declară ales casar. Președintele în urmarea acestora îl declară ales casar, făcând totodată jurământul de fidelitate atât pentru oficiul său cât și pentru marele sfat al națiunii române din Ungaria și Transilvania. Preluarea oficiului să condiționează de aprobarea consiliului național român comitatens.

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad. Mărturii documentare

Președintele roagă apoi poporul adunat a-să declara în meritul susținerii și mai pe departe a notarului Iosif Zimmerman. Poporul adunat cu unanimitate de voturi îl acceptează și mai pe departe în funcțiunea sa de notar al notariatului Căpruța.

În fine președintele roagă poporul a institui prin alegere un sfat național român comunal, compus din 4 membrii în frunte cu un președinte. Să purcede la alegere. Poporul adunat cu unanimitate de voturi alege de președinte pe: George Ieneșesc iar de membrii pe: Aurel Ieneșesc, Iosif Petcuț, Maxim Popa și Nicolae Popa, cari totodată și depun jurământul de fidelitate pentru oficiul lor și pentru marele sfat al națiunii române din Ungaria și Transilvania.

În urmarea alegerii făcute în cea mai deplină ordine, membrii susnumiții să declare de aleșii sfatului comunal.

Nemaifiind alte obiecte de pertractat, ședința să încheie.

Lupaș Sinezie
notar

D. c. m. s.
Maxim Popescu
comisar subst.
Petruți Iosif
Stepanescu Terentie
Luca Ioan
Luca Pavel
bărbați de încredere

Popa Nicolae
președ. ad hoc

verso

Pres. 10/I. 321
Consiliul Național Român Arad

Obiectul
Constituirea Consiliului și a antistiei din Groși.

Decis

Constituirea Consiliului și alegerea antistiei se aproabă, despre ce se avizează
Cons. naț. rom. din Groși.
Arad 10/I 1919

ss. indescifrabil

Exp.: Cons. naț. rom.

Groși

apoi
ss. indescifrabil

S. J. A. N. Aras, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 38-39.

18.

Gurahonț

Constituirea comitetului și a Gărzii Naționale.

PROTOCOL

Luat cu ocazia formării comitetului și a gardei naționale române din comuna Gurahonț efectuate la casa comunală în 26 octombrie (8 nov.) 1918. În înțelesul ordinului Comitetului Român Comitatens.

Prezenți: dr. Eugen Costina, comandant suprem al gardei naționale secția Gurahonț, Virgil Bulz preot local și aproape toți locuitorii comunei Gurahonț fără deosebire de lege și religie.

Comandantul gardei dr. Eugen Costina într-o vorbire însuflețită îndeamnă la pace locuitorii comunei, condamnă faptele rușinoase ale altora din alte comune care au jefuit în Gurahonț și provoacă pe cei prezenți să denumească 11 bărbați în comitet și 12 feciori în garda națională română pentru îngrijirea de cei lipsiți și pentru paza liniștei în comună.

Prezenții denumesc de membrii în comitetul național pe Virgil Bulz preot, Ioan Gomboș jude, Vasile Haiduc, Axente Tripa, Ioan Mihuț, Alexandru Grada, Ștefan Pencrea, Desideriu Benko, Mihail Szuhaneck, Francisc Merlea și Iosif Zenic lăcător, iar de gardiști pe Ioan Haiduc, Vasile Gligor, Aurel Jiva, Ioan Grada, Trifan Hord, Iosif Gomboș, Iosif Ștefan, Zaharie Șerban, Ioan Oancea, Todor Moț, Petru Haiduc și Lazăr Precup.

Efeptuindu-se (înfăptuindu-se n.n.) alegerea, prezenții se duc liniștiți și mulțumiți pe la vetrele sale.

D. c. m. s.

Virgil Bulz
Preot

Ștefan Gomboș
notar

LISTA MEMBRILOR COMITETULUI NAȚIONAL ROMÂN GURAHONȚ

1. Virgil Bulz, preot	7. Desideriu Benko, înv. de stat
2. Ioan Gomboș, jude	8. Ștefan Pencrea, faur
3. Vasile Haiduc, econom	9. Francisc Merlea, pantofar
4. Axente Tripa, econom	10. Mihai Szuhaneck
5. Ioan Mihuț, econom	11. Iosif Zenick
6. Alexandru Grada, econom	12. Virgil Bulz

LISTA GARDIȘTILOR NAȚIONALI ROMÂNI, GURAHONȚ

1. Ioan Haiduc	7. Iosif Ștefan
2. Vasile Gligor	8. Zaharie Șerb
3. Aurel Jiva	9. Ioan Oancea
4. Ioan Grada	10. Todor Moț
5. Trifan Hord	11. Patru Haiduc
6. Iosif Gomboș	12. Lazăr Precup

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 40; Ion Popescu-Puțuri, Ștefan Pascu, Augustin Deac et alii (coord.), *op. cit.*, vol. VII, pp. 187-188.

Alegerea președintelui și a notarului Consiliului Național Comunal

PROTOCOL

luat în ședința comitetului național român comunal din Gurahonț ținută la 29 noemvrie 1918, pentru constituirea acestuia prin alegere ca președinte și notari.

Prezenți: Virgil Bulz, Ioan Gomboș, Axente Tripa, Ioan Mihiț, Vasile Haiduc, Alexandru Grada și Desideriu Benkö.

Conform îndrumării Comitetului Național Român Comitatus coadunându-se membrii în localitatea băncii „Crișana”, Virgil Bulz preot în localitate și preș. ad-hoc îi provoacă pe aștia să se constituiască în ședință alegându-și notar ad-hoc și membrii verifcatori pentru ședința de azi.

Consiliul se constituiește sub prezidiul de sus alegându-și de notar ad-hoc pe Ioan Gomboș iar de membrii verifcatori pe Axente Tripa și Gligor Horaț.

Prin o cuvântare acomodată Virgil Bulz deschide apoi ședința și provoacă consiliul să-și aleagă președinte precum și doi notari pentru conducerea agendelor scripturistice ale comitetului pentru totdeauna.

Membrii prezenți aleg prin aclamare de președinte al consiliului național rom. comunal din Gurahonț pe Virgil Bulz iar de notari ai acestui consiliu pe Ioan Gomboș și George Hențiu.

Nemaifiind alte agende ședința se ridică. Iar protocolul după cetire-aprobare se autentică prin subscrieri.

D. c. m. s.

Virgil Bulz
președ. ad-hoc

Ioan Gomboș
notar ad-hoc

Axentie Tripa
Gligor Horaț
membrii verifcatori

verso

Pres. 5/I. 277

Consiliul Național Român Arad

Obiectul

Alegerea președintelui și notarilor dela Cons. naț. rom. din
Gurahonț

Decis

Alegerea de președinte alui Virgil Gomboș, iar de notari alui Ioan Gomboș și George Hențiu se aproabă.

Arad 9/I 1919
ss. indescifrabil

Exp.: Cons. naț. rom. Gurahonț
apoi
ss. indescifrabil
Exp. 10/I 1919
ss. indescifrabil

Mult Onoratului

Consiliu Național Rom. Comitatens

Arad

Conform nrului E. 59/918 dtla 24. XII. în alăturare trimit protocoalele luate cu ocaziunea constituirii comitetelor naț. rom. comunale din Honțisor și din Gurahonț precum și protocolul despre alegerea antistiei din Gurahonț.

În curând vom trimite și celelalte protocoale din celelalte comune.

Gurahonț, 1 ianuar 1919

Cu stimă,

Virgil Bulz

Comisar – preot

verso

Pres. 5/I 276

Consiliul Național Român Arad

Obiectul

Alegerea antistiei din Gurahonț.

Decis

Alegerea antistiei efectuată în ziua de 16/29 Decemvre 1918 se aproabă.

Arad, 9/I 1919

Exp.: Cons. naț. rom. Gurahonț

apoi

ss. indescifrabil

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 40-41.

Alegerea Antistiei Comunale

PROTOCOL

luat în comuna Gurahonț la 16/29 decemvrie 1918 în meritul alegerii de antistie comună conform îndrumării consiliului național român comitatens.

Conform îndrumării sus amintite locuitorii comunei Gurahonț se strâng la casa satului, preotul local Virgil Bulz în calitate de comisar al C. N. R. comitatens expune într-o convorbire scopul întrunirii de azi și deschizând ședința provoacă pe cei prezenți ca alegându-și un notar și doi membri de încredere să purceadă la alegerea de primar și juratori.

De notar se alege Desideriu Benkö iar de membrii de încredere pentru verificarea protocolului se aleg: Gligor Horaț și Axente Tripa.

Purcezând la însuși actul alegerii antistiei comunale cei prezenți declară de primar comună pe: Ștefan Gomboș, iar de juratori pe: Vasile Haiduc și Axente Tripa.

Ne mai fiind alte agende ședința se ridică iar protocolul după cetire și aprobare se autentică.

D. c. m. s.

Virgil Bulz

comisar

Benkö Desideriu

notar

Axentie Tripa

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad. Mărturii documentare

Gligor Horaț
membrii verficatori

S. J. A. N. A.rad *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 42.

Onoratului

Comitet Național Român Comitatens
Arad

Ca și continuare la cele raportate de mine cu datul de 19 a. l. c. am onoare a raporta că
5 În comuna Mădrijești sau ales de președinte al comitetului național român Sabin Stanijan iar de membrii: Ioan Costea, Ioan Florea, Toma Florea, Ioan Florea și Todor Surda. Primar a rămas cel vechiu: Georgiță Ștefan. Juratori: Ștefan Rus și Mihai Florea. Gardiștii sunt în număr de 5.

6 În comuna Buceava comitetul național comunal constă din: Iovu Costea (preș.), Iosif Costea, Samson Costea, Adrian Costea, Ioan Bășcăraș, Petru Cotoc, Zaharie Groza, Petru Costea, Todor Costea, Iosif Bășcăraș, Pavel Costea, Ștefan Joldea și Todor Costea. Primar nou ales e Iovu Costea. Juratori: Iosif Costea și Samson Costea. Gardiștii sunt în număr de 5.

7 În comuna Saturău funcționează comitetul constător din Constatin Lazar (preș.), Constantin Babuța, Ștefan Gemea, Ioan Catana, Ștefan Olariu, Iorga Babuța, Ioan Draiu, Iustin Măț, Iustin Morariu, Iustin Draiu, Antonie Grada și Ioan Babuța. Primar nou ales e Ștefan Gemea. Juratori: Ioan Raica și Iustin Măț. Gardiștii sunt în număr de 5.

Comitetele au depus jurământ înaintea preotului local, iar gardiștii au fost jurați de comandantul lor.

Gurahonț 12/25 decemvrie 1918

Virgil Bulz
preot-comisar

verso

Pres. 1/I. 1919

Consiliul Național Român Arad

Obiectul

Constituirea cons. naț. rom. și alegerea respective remanierea antistielor din comunele Mădrijești (Madarsák), Buceava (Bucsáva) și Saturău.

Concluz.

Constituirea cons. naț. rom. precum și alegerea respective remanierea antistiei vechi se aproabă.

Arad 2/I 1919

ss. indescifrabil

Exp.: 1) Cons. naț. rom. Mădrijești

2) " " Buceava

3) " "Saturău

apoi

a. a.

ss. indescifrabil

Exp. 3/I 918 (1919)

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 44.

19.

Gurba

Arad vármegye és Arad városa Kormánybiytosa
13-1919 Korm. bizt. sa

ROMAN NEZETI TANACS,

HELYBEN.

A borosjenői járás főszolgabírájának a vármegye alispánja útján vett bejelentése szerint a Garbai néptanács az eddigbefolyt állami és megyei adók, valamint hadisegély ellátmány maradékoknak az adóhivatalba való beszállítását megtiltotta és akadályozza.

Tekintettel arra, hogy ezen községben úgy a leszerelt katonák, mint a rokkantak és hadiözvegyek, valamint hadisegélyések illet megyei már kifizettettek: felkérem szives azonnali közbenjárását az iránt, hogy a beszállítás lehetővé tétessék.

Arad, 1919. január 5.

Dr. Varjassy
ss. indescifrabil
kormánybiztos.

Traducerea

Comisariatul guvernamental al comitatului și orașului Arad
Comisar guvernamental, 13-1919

CĂTRE CONSILIUL NAȚIONAL ROMÂN

LOCAL

Conform comunicării făcute de către notarul plasei Ineu, către vicecomitele județului, consiliul național din Gurba, a interzis și împiedică livrarea taxelor de stat și județene rămase, precum și livrările de ajutor militar către biroul fiscal.

Având în vedere că în această localitate, soldații demobilizați, cât și persoanele cu handicap și văduvele de război, soldații, precum și ajutoarele militare au fost deja plătite: vă cer amabila intervenție, pentru a face posibilă furnizarea de urgență.

Arad, 5 ianuarie 1919.

Dr. Varjassy
ss. indescifrabil
comisar guvernamental

verso

Pres 9/I 919 297
Consiliul Național Român Arad

Obiectul

Recercarea comisarului guvernial Dr. Varjassy pentru predarea dărilor din Gurba la oficiul de dare din Borosineu (Ineu).

Decis

Recercându-ne comisarul guvernial pentru a îndruma comuna Gurba, ca dările în curse să fie predate oficiului de dare din Boroșineu, vă provocăm ca la moment să ne trimiteți raport cât sunt de mari sumele incasse ca dare; apoi că soldații de la front și-au primit de la comună competențele de desmobilitare, și-au primit soldații invalizi și văduvele celor căzuți pe câmpul de luptă ajutoarele și că oare și-au primit persoanele interesate ajutoarele de război. —./banii până la alte dispoziții aveți să-i țineți în cassada comunei.

Arad, 9/I. 1919

Exp: Consiliul naț. rom. comunal în Gurba

Exp. 15/I 919 ss. indescifrabil

Apoi

a.a.

ss. indescifrabil

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 24/1919, fila 1.

20.

Hălmagiu

CONSILIUL NAȚIONAL ROMÂN COMITATENS DIN ARAD

Nº TELEFONULUI 573

Arad, 191 ...

Consiliul Național Român comunal

în Hălmagiu

Arad la 8/I. 1919

La recercarea mea Consiliul dirigent din Sibiu în ziua de azi telegrafice m-a avizat că pentru prevederea cu petrol a locuitorilor din comitatul Arad ne stă în Brașov la dispoziție 3 cisterne de petrol. —

Deoarece eu așa sunt informat, că întreg cercul Hălmagiului suferă în lipsă de petrol, am hotărât că pun la dispoziție D-voastră 1 cisternă de petrol care conține 15 mii de chile arome petrol. — Prețul pentru un litru l-am fixat la 1 cor. 10 fil

Prin urmare Vă rog ca momentan să ne avizați respectiv să-mi dați răspuns la următoarele:

1/ Aveți lipsă de cantitatea sus amintită de petrol?

2/ Dacă da? La timpul seu, - când vă voi aviza să trimiteți gardiștii cari să ia în pază transportul?

3/ Notez, că D-voastră veți primi însărcinarea să împărțiți petrolul acesta tuturor comunelor aparținătoare cercului Hălmagiu

4/ Înainte de toate sunteți poftiți, ca prețul unei cisterne care se va diriga la stațiunea Hălmagiu, să-l depuneți la mânele mele ori la banca „Victoria” din Arad și libelul de depunere să mi-l predați mie, - ca așa să pot fără amânare face dispoziția necesară ca să căpătați petrolul. —

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 33/1919, fila 1.

21.

Honțisor**Alegerea președintelui și a notarului Consiliului Național Comunal****Protocol**

luat în ședința comitetului național român comunal din Honțisor ținută la 29 decembrie 1918 în meritul constituirii astuia prin alegere de președinte și notari.

Prezenți: Virgil Bulz, Mihail Șoica, Nicolae Costea, Ioan Mera, Alexandru Luca și Georgiță Martin.

Conform îndrumării C. N. Comitatens coadunându-se membrii aleși în localitatea școalei confesionale, Virgil Bulz în calitate de președinte ad hoc roagă pe cei prezenți a-și denumi un notar ad hoc și doi membrii pentru verificarea protocolului.

Comitetul își alege de notari ad hoc pe Mihail Șoica înv. penz. Iar de membrii verificatori pe: Martin Georgiță și pe Vasile Luca.

Prin o vorbire acomodată deschide apoi ședința și provoacă comitetul să purceadă la alegerea de președinte și doi notari pentru conducerea agendelor scripturistice ale comitetului.

Comitetul alege cu unanimitate de președinte pe Mihail Șoica iar de vice preș. pe Nicolaie Coste, de notari denumește pe Alexandru Luca și Ioan Mera.

Nemaifiind alte aspecte ședința se ridică iar protocolul după citire-aprobare se autentică prin subscrieri.

D. c. m. s.

Virgil Bulz
preș. ad hoc

Mihail Șoica
notar ad hoc

Martin Gyorgyiță
Vasile Luca
membrii verificatori

verso

Pres. 5/I. 288

Consiliul Național Român Arad

Obiectul

Alegerea președintelui și alor 2 notari de la cons. naț. Rom. din Honțisor.

Decis

Alegerea de președinte a lui Mihail Șoica, de vicepreședinte a lui Nicolaie Coste și de notari a lui Alesandru Luca și Ioan Mera la Consiliul naț. Rom. din Honțisor se aproabă.

Arad 9/I 1919

ss. indescifrabil

Exp.: Cons. naț. Rom.
în Honțisor

Exp. 10/I 1919

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 43.

22.

Mândruloc

Alegerea Consiliului Național Român

1
1918

De la Notariatul cercual Mândruloc

Onoratului

Consiliu Național Român Comitatens în Arad

Am onoare a transpune aci sub ./ protocolul despre alegerea Consiliului Național din Mândruloc iar sub 2/. protocolul despre alegerea de antistii comunală în Mândruloc.
Mândruloc, la 20 Dec. 1918.

Ales. Pozganyu
notar cercual

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr.1918 2/1918, fila 5.

Proces verbal

conceput în adunarea poporului din Mândruloc la 28 Octomvrie/10 Noemvrie 1918

Prezenți:

Preotul Iancu Ștefănuț, învățătorul Nicolae Cristea și întreg poporul din Mândruloc

Preotul Iancu Ștefănuț espune situația creată în urma revoluției din țară și deosebit, situația din comună. Drepturile poporului călcate atâta amar de vreme să recunosc acum și îi stă în liberă voie, ca el să fie condus de oameni cari au deplină încredere a poporului.

Oamenii cari mai înaintea și deosebit în timpul războiului au abuzat de aceasta încredere, au dinarav, bună avară, rămânând comuna fără organele legale. Ca ordinea din comună și mersul organelor să nu sufere scăderi păgubitoare, este neapărată trebuință dă organizare și ... (indescifrabil) propune alegerea unui consiliu național din 12 membrii, bărbați cari să fie expresiunea dorinței întregului popor. Ca actul alegerii să aibă valoare autentică propunem dă notariu al adunării pe învățătorul Nicolae Cristea, iar de bărbați de încredere pe Petru Mageri și George Rugian.

Adunarea poporului din Mândruloc cu totalitatea voturilor primind propunerea preotului Iancu Ștefănuț, tot cu totalitatea voturilor alege în consiliul național pa următorii:

- 1) Iancu Ștefănuț președinte
- 2) Alesandriu Bozgan
- 3) Nicolae Cristea
- 4) George Cîrsti
- 5) Dimitrie Nedelcu
- 6) Teodor Pogace
- 7) Petru Mageri
- 8) Teodor Micălăceanu
- 9) Petru Rugian
- 10) Dimitrie Cociuban
- 11) Simon Rugian
- 12) Dimitrie Neacșu

Terminară alegerea în cea mai perfectă ordine, preotul Iancu Ștefănuț aduce la cunoștința celor aleși că întra proximă ședință a consiliului național vor fi datori să depună

jurământul de credință către marele consiliu național (indescifrabil) încheie adunarea convocată pentru (indescifrabil).

D. c. m. s.

Iancu Ștefănuț
preot, președinte

Nicolae Cristea
notariu

Petru Mageri
Gheorghe Rugian
bărbați de încredere

verso

Pres. 23/XII 918

Consiliul Național Român Arad

Obiectul

Constituirea Consiliului Național Român din Mândruloc.

Decis

Constituirea cons. naț. rom. din comuna Mândruloc se aprobă.

Arad, 23 Dec. 1918

ss indescifrabil

a.a.

ss indescifrabil

Exp. Cons. naț rom. Mândruloc

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 2/1918, fila 3-4; Popescu-Puțuri, Ștefan Pascu, Augustin Deac et alii (coord.), *op. cit.*, vol. VII, pp. 233-234; Alexandru Roz, *op. cit.*, pp. 189-190.

Proces verbal

Noi membrii consiliului național român din Mândruloc aleși prin voința poporului ne-am întrunit azi în ziua de 10/23 Noemvrie pentru alegerea provizorie a antistiei Comunale precum și pentru împărțirea grâului recvirat și de revirat

Prezenți

1) Iancu Ștefănuț 2) George Cristea 3) Ofrei Norescu 4) Teodor Pogan 5) Petru Magdi 6) Todor Micălăcean 7) Petru Rugian 8) Nicolae Cristea 9) Darie Cociuban membrii comitetului național român din Mândruloc.

1) Constantin Mihulin 2) Iancu Stoincescu 3) Aurel Drăgan 4) Mesauru (indescifrabil) 5) Petru Anghelini 6) Todor Ipas 7) Valeriu Agrișan 8) Savu Conta 9) Vasile Ienichiciu, membrii comitetului național român din Cicir.

I

Președintele comitetului național din Mândruloc, preotul Iancu Ștefănuț designează de notar pe învățătorul Nicolae Cristea.

II

Constată lipsa antistiei comunale în locul celei vechi considerată de demisionată propune comitetului național român din Mândruloc alegerea unui primar, a unui jurat (primar ajutor) a unui casier comunal și a unui jurat.

Comitetul național român din Mândruloc cu totalitatea voturilor alege de primar pe Petru Magdi, de primar ajutor pe Crăciun Cristi, de cassar comunal pe George Rujan, iar de jurat pe Todor Micălăcean.

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad. Mărturii documentare

Asemenea preotul Constantin Mihulin președintele comitetului național român din Cicir propune comitetului național român din Cicir din asemenea motive alegerea antistiei comunale în mod provizor.

Comitetul național român din Cicir cu totalitatea voturilor alege primar pe Valeriu Agrișan, primar ajutor pe Savu Conta, jurat pe Vasile Ienchiu iar de cassar pe Gligor Stoinescu.

III

Președintele comitetului național român din Mândruloc și președintele comitetului național român din Cicir cer votul ambelor comitete pentru moralitatea împărțirii grâului recvirat, din hambarele comunale, precum și a grâului superflu la unii locuitori din aceste 2 comune

Ambele comitete hotărăsc: Grâul recvirat, să se răstitue locuitorilor în cantitatea recvirată, rămânând acelor neprevăzuți și deosebi celor reîntorși de la fronturi să li se dea asemenea la adresa acelor dintre locuitori cărora s-a restituit, grâul recvirat, și conscris pentru recvirare. Totodată se fixează că acei locuitori cari răprimesc grâul nu pot să-l înstrăineze, ci sunt obligați a-l pune dispoziția aceloră căroa va asemna prin antistia comunală, pe lângă prețul maximal de 60 coroane.

Nemaifiind alte chestii la ordinea zilei procesul verbal să încheie și subscie.

D. c. m. s.

Iancu Ștefănuț
preș. com. național

Nicolae Cristea
Aurel Drăgan
Petru Rujan
bărbați de încredere

verso

Pres. 23/XI 1918
Consiliul Național Român Arad
Obiectul
Alegerea antistiei din Mândruloc.

Decis

Alegerea antistiei din comuna Mândruloc se aprobă.
Arad. 23 noev. 1918

aa
ss. indescifrabil
Exp. Cons. naț. rom. Mândruloc
23/XII.1918
a.a.

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 2/1918, fila 7-8.

2
1918

De la notariatul cercual Mândruloc
Onoratului
Consiliul Național Român Comitatus in Arad

Conclusul adus de Consiliile noastre locale în meritul de sistare al vice-notariatului de la noi pentru aprobarea, am onoare a transpune aci sub ./

Mândruloc, la 20 Dec. 1918.

Ales. Pozganyu
notar cercual

verso

Pres. 23/XII 1918

Consiliul Național Român Arad

Obiectul

Desființarea postului de viconotar din notariatul Mândruloc - Cicir.

Decis

Desființarea postului de viconotar din notariatul Mândruloc - Cicir se aprobă. Dotația viconotariului încă se susține cu îndrumarea ca din ea să se plătească leafa noului funcționar ce se va institui pe lângă notarul comunei.

Arad, 23 Dec. 1918.

Exp. ss indescifrabil

A se expedia

Consiliului naț. Rom. din Mândruloc – Cicir

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 2/1918, fila 1.

Estras

din protocolul luat din ședința ținută prin Consiliile Naționale din Mândruloc și Cicir in Mândruloc la 19 Dec. 1918.

I

Notarul cercual Alexandru Pozgany aduce la cunoștință consiliilor naționale că viconotarul substituit. Ovedik D. János încă înainte de 4 Noemvre a.c. și-a părăsit postul și locuința din Mândruloc, deci roagă consiliile naționale să facă dispoziții pentru aplicarea lui sau delaturarea lui. Consiliile naționale române din Mândruloc și Cicir desbătând temeinic cauza aceasta, cu unanimitate aduc următoarea hotărâre: Ovedik D. János fost substitut de viconotar la notariatul din Mândruloc se absolvă din oficiu cu începerea de la 4 Noemvrie 1918, iar postul de viconotar se desființează. Din dotațiunea viconotarială pentru anul 1919 se susținea 2400 coroane pentru aplicarea de scrietor, de diurnist, sau practicanți după cum adecă, conducătorul notariatului va afla de mai oportun.

După acestea protocolul s-a încheiat și scris.

Pentru identitate.

Mândruloc, la 19 Dec. 1918.

Alex. Pozganyu
notar cercual

S. J. A. N. Arad *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 2/1918, fila 6.

3
1918

De la notariatul comunal Mândruloc
Onoratului:
Consiliu Național Român Comitatens in Arad

Am onoare a transpune aci sub ./- concludul adus de Consiliile noastre naționale pentru sistarea școalei de stat din localitate și vă rog a dispune în aceasta cauză.
Mândruloc, la 20 Dec. 1918

Ales. Pozganyu
notar cercual

verso

Preș. 23/XII 918
Consiliul Național Cercual Arad. Comuna Mândruloc

Obiectul

Desființarea școalei de stat maghiare Mândruloc - Cicir.

Decis

Decisul Consiliului Național Român din Mândruloc - Cicir cu privire la sistarea și desființarea școalei de stat maghiare (cuvântul *maghiare* a fost tăiat cu o linie în documentul original n.n.) din Mândruloc - Cicir se schimbă astfel, că școala existentă nu se desființează, însă limba de propunere a școalei pe viitor, să o hotărască sus-numitul consiliu în o ședință apropiată.

Arad, 23 Dec. 1918
Exp. ss indescifrabil
A se expedia
Consiliului Național Român din Mândruloc - Cicir

Exp. 23/XII. 1918

S. J. A. N. Arad *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 2/1918, fila 2.

Estras

Din protocolul luat in ședința Consiliilor Naționale Române din Mândruloc și Cicir la 19 dec. 1918

VII

Președ. Consiliului Național Român din Mândruloc Iancu Ștefănuț propune sistarea și desființarea școalei de stat înființată pentru ambele comune Mândruloc și Cicir, din motivul că școalele românești 2 în Mândruloc și una în Cicir sunt suficiente pentru predarea învățământului din aceste 2 comune. Consiliile naționale române din Mândruloc și Cicir anunță următorul conclud atât școala de stat din Mândruloc și Cicir situată în Mândruloc că sistează și desființează precum și postul de învățător la această școală. Concludul acesta în copie autentică va fi înaintat Consiliului Național Român comitatens al Aradului pentru ulterioara dispunere și executare. După aceste protocolul s-a încheiat și subscris.

Pentru autenticitatea etrasului
Mândruloc la 19 dec. 1918.

Alesandru Pozganyu
notar cercual

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 2/1918, fila 4.

23.

Mâsca

Alegerea antistiei comunale Protocol

Luat în adunarea poporului din comuna Mâsca com. Arad ținută la 3 dec. anul 1918 la oarele 10 a. m.

Comisarul părintele Valeriu Popovici cetind apelul adresat din partea C. N. R. din comitatul Arad provoacă adunarea poporului ca sub conducerea D-lui să aleagă 4 bărbați de încredere și un notar, să aleg: Teodor Gurban, George Crișan, Simion Mihuț și Pavel Gligor, iar de notar pe Cornel Muntean.

Constituindusă astfel biroul Dl. comisar provoacă adunarea poporului că fiește care bărbat trecut de 20 de ani să intre la locul de votare.

Începându-se votarea sau prezentat 153 de votanți cari au votat uniform după cum sa constatat din țidule.

Nefiind informați pe țadule sau inclus numirile de primar, casar, consilier, reprezentant supleant, acești numiri după înțălejere cu adunarea poporului au să să înțăleagă pentru membri în Consiliul național românesc din comuna Mâsca.

Cetindu-se țadulele să află că sau votat pentru Dămian Tărhuna ca primar, George Moț casar, de consilier: Teodor Ardelean și George Dămian.

Reprezentanți: George Crișan, Simion Mihuț, Petru Moț, Pavel Chilb, Simion Ioja, Pavel Gligor, George Faur, Nicolaie Dumitru, Pavel Crișan, Dămian Petranu, Petru Gligor și Ioan Gligor:

Fiind țadulele în ordine, Dl. comisar declară pe susnumiții de antistie și membri ai Consiliului Comunal din Mâsca și provoacă ca să depună jurământul. Sau prezentat la jurământ cei de sus afară de Nicolaie Dumitru și George Faur. Dl. comisar îi joară și provoacă să să constitue.

Cetindusă acest protocol să află în ordine și să trimitte Consiliului național din Arad pe adresa Dl. Dr. Iustin Marșieu iar copia să păstrează în arhiv.

D. c. m. s.

Valeriu Popoviciu
comisar

Cornel Muntean
notar

George Crișan
Simion Mihuț
Todor Gurban
Pavel Gligor
membri de încredere

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 45.

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad. Mărturii documentare

Protocol

luat în ședința de constituire a Consiliului național comunal din comuna Mâsca ținută în 3 dec. st. n. 1918. De președinte al consiliului s-a ales Demian Tărhuna, iar de notar Gheorghe Crișan.

Conform ordinului numiții se vor pune în conțelegere cu comuna Galșa cu care au format un notariat, pentru angajare sau pentru restituirea fostului notar, iar despre îngrijirea soldaților reîntorși, împărțirea ajutoarelor, făină și a celorlalte vor aștepta îndrumările Consiliului comitatens.

D. c. m. s.

George Crișan
notar m. p.

Demian Tărhuna
președinte m. p.

Valeriu Popoviciu
comisar m. p.

verso

Pres. 1/I 1919
Consiliul Național Român Arad

Obiect: Alegerea antistiei și consiliului național român.

Decis

Alegerea să i-a la cunoștință și să aproabă.

Arad la 22 jan. 1919

Exp.
Consiliului naț. Român Mâsca

ss.indescifrabil

Exp. 23/I 919

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 46.

24.

Mocrea

Consiliul Național Român
din Oradea-Mare și Bihor

Cătră C. N. R. din Arad

Sătenii din Apatele^{90*} (azi Mocrea n.n.) la începutul lunei Ianuarie au jefuit locuința dnei vād. Kotzo, cine cu ocaziunea acestei întâmplări s-a întreținut în Oradea mare. Dsa va interveni la C.N.R. din Arad și rugăm ai da tot sprijinul.

Oradea mare în 17 Ian. 1919

L.S.

Pentru consiliu
ss. indescifrabil
Secretar

^{90*} în apropierea orașului Ineu.

verso

Pres 24/I 457

Gardei Naționale Române
din Arad

Se transpune spre competență regolarie.

Arad, la 24/I 919

L.S.

ss. indescifrabil
p. v. preș. a G. N. R.
din Arad
ref.

Napoi 15 zile

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 74/1919, fila 1.

25.

Monoroștia

Protocol

luat în comuna Monoroștia în ziua de 4/17 Decemvre 1918 cu ocaziunea alegerii primarului și casarului comunal, mai departe alegerea celor 4 membrii din sfatul notariatului Căpruța.

Prezenți subscrișii:

Dl. Dumitru Maci, preot în comuna Căpruța, ca esmis al consiliului comitatens din Arad, provoacă poporul ca să se constituie pentru alegerea de azi: Să alege președinte ad hoc: Ioan Cojan, notar George Ladaș. Bărbați de încredere: Antonie Băvnar, George Mihuț, Nicolae Rechițan și Nicolae Cosma.

Terminându-se contituirea să purcede la actul alegerii. La postul de primar se prezintă singurul candidat Teodor Rechițan. Poporul adunat cu unanimitate alege de primar pe Dl. Teodor Rechițan, carele în fața poporului adunat depune jurământul de fidelitate atât pentru oficiu cât și pentru marele sfat al națiunii române din Ungaria și Transilvania.

Urmează alegerea cassarului. Dl. comisar provoacă poporul ca să-și prezinte candidații săi. Pentru postul de cassar se prezintă unicul candidat Nicolae Cosma, carele cu totalitatea voturilor să declare ales cassar. Președintele în urmarea acestora îl declară ales cassar, făcând totodată jurământul de fidelitate atât pentru oficiul său cât și pentru consiliul comitatens. Preluarea oficiului să condiționează de aprobarea consiliului național comitatens.

Președintele roagă poporul a să declara în meritul susținerii și mai pe departe a fostului notar Iosif Zimmerman în postul său actual.

Poporul cu unanimitate de voturi acceptează și mai pe departe în postul de notar pe Iosif Zimmerman, cu acea observare că consiliul comitatens, când va afla de lipsă, va putea să îndeplinească postul cu altul.

În fine președintele roagă poporul a institui prin alegere un sfat național român comunal, compus din 4 membrii în frunte cu un președinte. Să purcede la alegere. Poporul adunat cu unanimitate de voturi alege de președinte al sfatului comunal pe preotul din Monoroștia Petru Bunchiciu iar de membrii: Antonie Băvnar, Iosif Rusu,

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad. Mărturii documentare

Antonie Muntean și Ioan Cojan, cari totodată și depun jurământul de fidelitate pentru oficiul lor și pentru marele sfat al națiunii române din Ungaria și Transilvania. În urmarea alegerii făcute în cea mai deplină ordine, membrii susnumiți să declare de aleșii sfatului comunal.

Nemaifiind alte obiecte de discutat, președintele încheie ședința.

George Ladaș
președinte

D. c. m. s.
Dimitrie Maci
comisar
Antonie Băvnari
Nicolaie Rechițan
George Mihuți
Nicolaie Cozma
bărbați de încredere

Ion Cojan
notar ad-hoc

verso

Pres. 10/I. 314
Consiliul Național Român Arad

Obiectul
Constituirea Consiliului și alegerea antistiei din Monoroștia.

Decis
Constituirea Consiliului și alegerea antistiei se aproabă.

Exp: Cons. naț. rom.
Monoroștia
apoi
a. a.
ss. indescifrabil

Exp. 10/I 919 ss. indescifrabil
a.a.

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 47-48.

26.

Nadăș
Consiliul Dirigent Român
Nr. 29/1919

Resortul Organisărei.

Obiect: Notificarea alegerii și constituirii consiliului comunal din Nădaș,
ctul (comitatul n.n.) Arad.

CONCLUS.

Se ia spre știre alegerea și constituirea consiliului național român din Nădaș/Arad/,
constător din:

Ioan Lădar, președinte,
Ștefan Soldan, secretar,

Iar membri: Ioan Conta, Ioan Buda, Medrea Bâsca, Crăciun Iovănuț, Antonie Hurezan, Vasile Lădar, Vasile Iovănuț, Ioan Horga, Ioan Prundan, Indrieș Horga, Dumitru Cismaș, Petru Popa alui Filip, Alexandru Dragoși, Dimitrie Lupulescu, Vasile Bușa, Partenie Lupulescu, Onu Manciu, George Hetco, Vichentie Iovănuț, Onu Horga și Nica Lupulescu.

Acest consiliu se încrede temporal, până la instituirea legală a unui senat stabil comunal, cu prevederea agendelor comunale, având ase îngrijii ca în timpul cel mai scurt să se institue în comună și respective în notariatul cercual un notar stabil cu intervenția și aprobarea premeară a consiliului național român din comitatul Aradului. Spre care scop au a se adresa dlui dr. Iustin Marșieu, din Arad.

Aflu că ar fi de lipsă, ca fostului notar să ise dea modru - încât asta nu s-ar fi făcut deja – ca să încheie socoțile sale și să predea oficiul după toate formele recerute. Spre acest scop consiliul comunal are să-l invite ca să se prezinte pe 3-4 zile în comună, asigurându-i căraș de la tren, prevederea și peste tot siguranța deplină personală sub scutul gardei din comună. Fostul notar ar avea să predea socoțile și să dea toate deslușirile recerute, ca următorul lui să poată continua lucrările fără piedecă.

Oblig susnumitul consiliu comunal, ca să-și de-a toată silința, a susținea în comună și în hotar cea mai strictă ordine și siguranță a persoanelor și a averii oricăruia.

Din fiecare ședință a sa consiliul are să ia proces verbal, două parii, din care una susțernută pe coala consiliului național român comitatens / Dr. Iustin Marșieu, Arad/ fără orice întârziere acestui Consiliu Dirigent.

Sibiiu, 29. Decemvrie 1918

ss. indescifrabil
șeful resortului organizării

verso

Pres. 18/I. 396.

Consiliul Național Român Arad

Obiect: Alegerea consiliului național român comunal.

Decis

Consiliul Dirigent din Sibiu sub Nr. 29/919 a luat la știre și a aprobat alegerea consiliului național român din Nădaș constatatoriu din:

Ioan Lădar, ca președinte,

Ștefan Soldan, ca secretar,

Ioan Conta, Ioan Buda, Medrea Bâsca, Crăciun Iovănuț, Antonie Hurezan, Vasile Lădar, Vasile Iovănuț, Ioan Horga, Ioan Prundan, Indrieșiu Horga, Dumitru Cismașiu, Petru Popa alui Filip, Alexandru Dragoși, Dimitrie Lupulescu, Vasile Bușa, Partenie Lupulescu, Onu Manciu, George Hetco, Vicentie Iovănuțiu, Onu Horga și Nica Lupulescu. Totodată obligă Consiliul Dirigent din Sibiu acest consiliu ales, ca să-și dea toată silința a susținea în comună și hotar cea mai strictă ordine și siguranță a persoanelor și averii.

Să ordonează, că în înțelegere cu comisarul tractual să constituiți și antistia comunală.

Arad la 21 jan. 1919

Exp. Consiliului naț. rom. Nădaș

ss. indescifrabil
ref.

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 49.

27.

Pădureni (Erdeiș, în textul original)

Protocol

Luat în ședința constituantă a adunării poporului român din Erdeiș^{91*} (Pădureni n.n.), ținută la 9/22 Dec. 1918.

George Ardelean preot, comisar din partea consiliului național român din comitat, prin o cuvântare ocazională arată scopul întrunirii și roagă adunarea a-și alege un sfat (:consiliu:) național compus din 12 membrii, care sfat să conducă afacerile comunei până la stăvirea ordinii.

Membrii în consiliul național român să aleg cu unanimitate:

1. George Ardelean preot
2. Ioan Popoviciu învăț.
3. Ioan Avram al Vasilie
4. Ioan Bustea
5. Petru Urs
6. Ioan Mladin
7. Ștefan Juncu
8. Mihai Siladi
9. Emilian Rotar
10. George Pecican
11. Ilie Daul
12. Teodor Avram

Bărbați de încredere la verificarea protocolului să aleg: Ioan Bustea și Onuț Avram; Ioan Popoviciu notar.

Consiliul național român astfel constituit î-și alege de președinte pe preotul George Ardelean, iar de notar pe învățătorul Ioan Popoviciu.

După făptuirea alegerii și a constituirei, ce a decurs în cea mai perfectă ordine, președintele mulțumește în numele celor aleși și declară adunarea de închisă.

D. c. m. s.

George Ardelean
comisar designat

Ioan Popoviciu
notar

Bărbați de încredere
Ioan Buștea
Onuț Avram

Onorat Consiliu național român
Arad

Alăturat sub % trimet un exemplar original din protocolul constituantei consiliului național român din Erdeiș.

Erdeiș la 9/22 Dec. 1918

George Ardelean
preot, comisar

^{91*} Astăzi este cartier al orașului Chișineu Criș.

verso

Pres.1/I 1919

Consiliul Național Român Arad

Obiect: Constituirea Cons. Naț. Rom. din Erdeiș.

Decis:

Constituirea Cons. Naț. Rom. Conform protocolului luat la 9/22 Dec. 1918 în Erdeiș se ia la cunoștință și se aproabă.

Arad la 20 Dec. 1918 / 2 Ian. 1919

ss. indescifrabil

Exp.: Cons. Naț. Rom.

Erdőhegy (Pădureni n.n.)

apoi

a. a.

ss. indescifrabil

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 35-36; Popescu-Puțuri, Ștefan Pascu, Augustin Deac et alii (coord.), *op. cit.*, vol. VII, pp. 624-624.

28.

Păulian

Protocol

luat cu ocaziunea adunării populare din comuna Govoșdia^{92*} (Păulian n.n.), ținută la 10/XII 1918, pentru constituirea sfatului comunal.

Fiind exmis din partea comisarului, precum și din partea comandantului secției B. Șebiș steg. P. Covaciu adjunctul secției, pentru alegerea și constituirea sfatului comunal, precum și pentru alegerea jandarmeriei resp. Gardei n. rurale; după o vorbire potrivită și înșufleitoare, poporul întreg adunat la școala confesională din comună, alege sfatul comunal precum urmează:

1. Gheorghe Suba
2. Laurentie Șerban
3. Gheorghe Bredean
4. Teodor Miclea
5. Ioan Ilica
6. Ioan Vârciu
7. Vasile Miclea
8. Vasiliu Mihulin
9. Ioan Vesa – și
10. Pavel Onaga;

cari ca, membrii sfatului comunal aleși toți depun jurământul prescris, că vor fi cu credință și supunere Consiliului N. Suprem și vor fi cu credință față de binele și avutul

^{92*} Situată între orașul Sebiș și comuna Buteni.

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad. Mărturii documentare

comunei. – După acesteședința se ridică și protocolul se încheie subscriindu-se prin exmisul comisarial, verificatorii designați și notarul ales ad hoc.

D. c. m. s.

Steg. Patriciu Covaciu
ss. indescifrabil
cons. com. adj. sect.

Gheorghe Caraciony
not. ad hoc

verso

Preș. 6/I 296

Consiliul Național Comitatens Arad

Obiectul

Constituirea cons. naț. Român din Govoșdia

Decis

Constituirea cons. naț român din Govoșdia se aprobă

Arad 9/I 1919

ss. indescifrabil

Exp. Cons. naț. rom. Govoșdia
apoi
a. a.

Exp. 10/I 1919 ss. Indescifrabil

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 37.

29.

Păuliș

Protocol

Luat în 2 dec. 1918, cu ocaziunea alegerii sfatului național din comuna Păuliș.

Prezenți: alegătorii din comună.

Președintele comisar deschide adunarea, anunțînd, că este însărcinat prin hîrtia consiliului național Român din comitatul Aradului cu datul 20 nov. n. a. c. cu conducerea actului electoral.

Se prezintă:

lista propusă de fruntașii comunei și să aleg în Consiliul Național Comunal următorii:

1. Cornel Popescu preot
2. Emilian Căpitan ”
3. Gheorghe Stoian învățător
4. Trăian V. Givulescu ”
5. Ioan Sîrbu locotenent
6. Petru Ioțica
7. Gheorghe Milanc
8. Nicolae Stoian
9. Florea Vărășeți
10. Gheorghe Șirian

11. Nicolae Ianota
12. Vasilie Miculiță
13. Dimitrie Miculiță
14. Petru Ardelean
15. Dimitrie Andraș
16. Nicolae Avrămuț
17. Gheorghe Brădeanu
18. Nicolae Băsnău
19. Gheorghe Crișan
20. Dimitrie Ivici
21. Ioan Rus
22. Dimitrie Stoi
23. Teodor Igreți
24. Ioan Avramuț
25. Teodor Minișan

Președintele comisar electoral îi declară aleși în Consiliul Comunal și îi poștește să depună jurământul solemn în fața adunării.

Si să ia următorul jurământul:

„Jor atotputernicului Dumnezeu că vom fi cu credință și supunere față de națiunea română unitară și nedespărțită și către forul suprem conducător de azi: Consiliul central Național Român și tot odată jor că din toată conștiința și fără ori ce părtinire voi servi interesele și binele poporului din comună.”

După aceste adunarea să disoalvă și consiliul ales e poftit să constituie în sala comunală.

D. c. m. s.

Cornel Popescu m. p.
comisar
Ioan Ianota m. p.
notar

Dimitrie Miculiță m. p.
Dimitrie Boșneac m. p.
Nicolae Ianota m. p.
Pătru Crișan m. p.
membrii de încredere

Pentru copie:
C. Pop
preș. cons. N. R.

Protocol

Luat în 2 dec. 1918 cu ocaziunea constituirii Consiliului național comunal din Păuliș.
Prezenți subscrișii:

Biroul să constituie în următorul chip: prezidente Cornel Popescu, vițe-prez. Emilian Căpitan, notar Trăian Givulescu.

După constituire protocolul să citește și subscie.

D. c. m. s.

Cornel Popescu m. p.
prez.
Emil Căpitan m. p.
v. prez.
Trăian V. Givulescu m. p.
notar

Petru Iotica m. p.
Gheorghe Stoian m. p.
Dimitrie Andraș m. p.
Gheorghe Milanc m. p.
Nicolae Băsnău m. p.
Dimitrie Ivici m. p.

Nicolae Stoian m. p.
Gheorghe Șirian m. p.
Dimitrie Miculiță m. p.
Teodor Igreți m. p.
Dumitru Stoi m. p.
Ioan Avrămuț m. p.
Ioan Rus m. p.
Nicolae Ianota m. p.
Gheorghe Brădeanu m. p.
Florea Vărășeți m. p.
Vasilie Miculiță m. p.
Ioan Sîrbu locot. m. p.
Petru Ardelean m. p.

Să autentică:
C. Popescu
reprez. c. n. c.

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 50.

30.

Pecica

Estras

Din protocolul sedintiei consiliului nat. com. tinut in 22 ianuarie 1919 in Pecica

Obiect

Presedintele aducie la cunostintă că la școala comunală și consiliul nat. com. si inspectorul au denumit invetietori pentru limba de propunere romana, rogă consiliul a aducie decis in aceasta privintă.

Decis

cu unanimitate se decide că la scola comunala prelegerile se sistează pân la incheierea verii ca se se inconjure orice tulburări.-

Pecica în 25 januar 1919

pentru estras
Sever (indescifrabil)
Protonotar

verso

Pres. 31/I 521

Consiliul Național Român Arad

Obiectul

Sistarea prelegerilor în școala comunală din Pecica

Decis

Hotărîrea cons. naț. rom. cu privire la sistarea prelegerilor în școala comunală din Pecica se nimicește și îndrumăm consiliul a aduce totărîre potrivită în ce privește limba oficială și de predare a studiilor de la numita școală. Prelegerile să se continue.

Arad, 31 Ianuarie 1919.
ss. indescifrabil

Exp. Cons. naț. rom. Pecica
apoi

a. a.

ss. indescifrabil
Exp. 9/II 919 ss. indescifrabil
a. a.

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 104/1919, fila 1.

31.

Prunișor

Protocol

luat în ședința adunării naționale române din comuna Chertiș^{93*} (Prunișor n. n.) ținută la 2/15 Decembrie 1918 cu obiectul: Alegerea consiliului național român și gardei naționale române.

I.

Părintele Sabin Micluția după ce constată că e de față întreg poporul din comună ține o vorbire bine simțită, arătând mărimea zilelor în care trăim, spunând bucuria care tocmai pe noi a trebuit să ne ajungă, salutând în mijlocul nostru pe dnii locotenent Neamțu, stegariu Covaciu, stegariu Tâmpa și 4 gardiști veniți pentru susținerea ordinei din Sebiș; după ce vorbește în cuvinte alese și stegariul Covaciu: provoacă adunarea națională ași alege pentru ședința de azi un președinte și notariu ad hoc și doi bărbați de încredere pentru conducerea ședinței.

Să alege cu unanimitate de președinte ad hoc pâr. Sabin Micluția și de notariu ad hoc Nicolae Hada iar de bărbați de încredere Nicolae Halmagian și Pavel Săbău.

II.

Constituită fiind adunarea națională președintele ad hoc pâr. Sabin Micluția arată scopul întrunirii, care de altminterlea cu 24 oare înainte sa făcut cunoscut în comună după datină prin sunetul dobei, roagă pe cei de față ca în sfaturile lor să arăte demni de aceste zile mari și-i provoacă ași alege din sânul lor 12 bărbați cinstiți în „Sfatul național” comunal, nu numai dintre cei cu stare bună, ci și dintre cei mai săraci, nu numai dintre soldați ci și dintre cei ce au fost acasă și au ajutat pe familiile celor duși.

Adunarea națională cu mare însuflețire și cu unanimitate alege în „Sfatul național” comunal pe următorii: 1. Sabin Micluția 2. Teodor Balaș 3. Nicolae Hada 4. Nicolae Halmagian 5. Pavel Mihulin 6. Cosma Tripa 7. Isai Herbei 8. Gheorghe Popa 9. Pantelie Hada 10. Pavel Halmagian 11. Isaia Popa inv. și 12. Avram Barbuț.

III.

Președintele ad hoc după ce constată că cei aleși sunt toți de față îi provoacă în fața adunării să se constituie.

^{93*} Localitate în apropierea orașului Sebiș.

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad. Mărturii documentare

„Sfatul național” comunal cu unanimitate alege de președinte pe părintele Sabin Micluția, de notar pe Nicolae Hada, iar de perceptor pe Pavel Mihulin, carii prin primirea „sigiliului comunal” intră în funcțiune.

IV.

Președintele ad hoc după cele premerse mulțamește atât adunării cât și sfatului național pentru cinstea ce i s-a dat; arată că al 2-lea obiect e alegerea gardei naționale comunale pentru susținerea ordinii până la alte dispoziție: în conțelegere cu dnul loc. Neamțu de a-să alege 5 gardiști provoacă adunarea să-i aleagă din sânul său dintre cei nepătați.

Adunarea națională cu unanimitate alege în garda națională pe Pavel Sabău 2. Pantelie Cazan 3. Teodor Matcău 4. Florea Iov și 5. Pavel Balaș.

Exhaustate fiind obiectele pentru care a fost convocată adunarea națională comunală ședința să ridică, mergând întreg poporul la sta. Biserica în frunte cu „Sfatul și Garda” națională, unde după o scurtă rugăciune membrii Sfatului și a Gardei naționale aleși, în fața altariului depun jurământul Consiliului național român ca for suprem pentru toți Românii din Ardeal, Banat și părțile ungurene locuite de Români. –

D. c. m. s.

Sabin Micluția
preș. ad-hoc
Pavel Săbău
Nicolae Halmăgian

Nicolae Hada
notar ad-hoc

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 14-15.

32.

Rănușa

Protocol

luat cu ocaziunea constituirii consiliului comunal național român din comuna Ramna (Rănușa n.n.), la 18 Decembrie 1918.

Esmisul consiliului național român Lazar Timpa arată publicului adunat lipsa de a se constitui în consiliu comunal național român. După o scurtă consfătuire cei prezenți își aleg din sânul lor un președinte, Florian Mârnea iar ca membrii Pavel Ioja, Ioan Mârnea, Vasile Brad, Gligor Bortiş, Ambrosie Brad, Iustin Brad, Ioța Ioja, Antonie Druia, Sinesie Ioja, Ștefan Musca, Ștefan Druia, Ioan Ioja.

După constituire membrii depun jurământul de fidelitate către Consiliul național român.

Nemaifiind alt subiect de pertractat, protocolul să încheie și autentică.

D. c. m. s.

Ștefan Musca
notar ad-hoc

Florian Mârnea
președinte

Lazar Timpa
exmis con. n. rom.

verso

Obiectul

Constituirea Cons. naț. român din Ramna.

Decis

Constituirea consiliului naț. rom. din Ramna se aproabă.

Arad, 10/I 1919

Exp.: Cons. naț. rom.

Ramna

apoi

a. a.

ss. indescifrabil

Exp. 9/I 919

a. a.

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 52.

33.

Sebiș (Boroșsebes în original)

Preș. 6/I 296

Consiliul Național Român Arad

Mult stimată Domnule!

Aci alăturat am onoare a transpune protocoalele alegerii de consilii naționale din B(oroș n.n.).Sebiș prezindat de subscrisul , iar cel din Cherteș de preotul Sabin Micluța și cel din Gavoșdia și Berindia de Patriciu Covaci, fiind rogați din partemi cu efeptuirea alegerilor de consilii naționale în acele comune, neputând din cauza că eram bolnavicios a escurge în acele comune.

B.Sebiș 2 Jan. n. 1919.

cu distinsă stimă

Augustin Mihului

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 54.

Protocol

luat cu ocaziunea alegerii consiliului național comunal din Boroșsebiș (Sebiș n.n.) în adunarea poporală, convocată prin comisarul designat de consiliul național comitatens, păr. Augustin Mihului ținută la 2/15 decemvre 1918.

După ce în ziua precedentă 1/14 prin încunoștințarea îndatinată în comună prin baterea dobei; s-au dat de știre tuturor locuitorilor din comună, că pe ziua următoare la 11 oare a. m. se va face alegerea membrilor pentru consiliul național român comunal; iar în ziua de 2/15 fiind Duminecă, după serviciul Dzeesc, s'a efeptuit sfințirea alor 4 stindarde naționale, cari s-au arborat apoi pe edificiile publice. Poporul adunat la casa comunală, după vorbirea de

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad. Mărturii documentare

deschidere a păr. comisar A. Mihului să constituie alegând de notar ad hoc pe Dl. Nicolae Popescu, verificatori pe Simeon Filip și Teodor Beniuc.

După acestea se aleg membrii sfatului naț. comunal din următorii membrii în număr de 24, cari toți depun jurământul prescris, că vor fi cu supunere cătră consiliul național român suprem și vor fi cu credință cătră averea și binele comunei.

Membrii aleși sunt:

Augustin Mihului preot
Nicolae Popescu
Patriciu Covaciu
Atanasie Oancea
Terentie Scrojan
Iacob Vesa
Mihaiu Pugna
Iosif Urs
Pavel Vesa l. Mihaiu
Șofron Vaian
Marcu Crișan
Nicolae Vaian
Nica Plisca
Simeon Țolea
Gheorghe Beniuc tiner
Gheorghe Brădean
Simeon Tomuția
Ștefan Greucean
Pavel Sida
Mihaiu Văian a Nichi
Ioan Baicu
Ioan Vanciu
Floreă Bocșa
Pavel Vesa a Gruî

Finindu-se alegerea ședința se declară de închisă și protocolul prezent se subscie.

D. c. m. s.

Augustin Mihului
comisar

Nicolae Popescu
notar

Simeon Filip
Teodor Beniuc
Verificatori

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 55.

Protocol

luat în ședința sfatului comunal român din Boroșsebiș ținută la 3/18 1918 d. a. 4 oare.

Prezenți toți membrii aleși în adunarea generală de ieri. Obiectul: Constituirea.-

Se alege de prezident cu aclamare păr. Augustin Mihului

de notar " " înv. Patriciu Covaciu

de cassar " " economul Pavel Sida.

După consfătuire asupra mai multor obiecte și chestii de actualitate se decide că:

Sfatul comunal să coadune de câte ori cere trebuința, dar necondiționat de 4 ori pe an, iar în ședința procsimă se vor alege comisiile esecutive.

Nemaifiind alte obiecte ședința se ridică și protocolul se subscie.

D. c. m. s.

Augustin Mihului
președinte

Patriciu Covaciu
notar

verso

Preș. 6/I 296

Consiliul Național Român Arad

Obiectul

Constituirea Cons. naț. român din Boroșsebeș.

Decis

Constituirea Cons. naț. român din Boroșsebeș se aproabă.

Arad, 9/I 1919

ss. indescifrabil

Exp. Cons. naț. rom. din
Boroșsebeș

apoi

a. a.

ss. indescifrabil

Exp. 10/I 1919 ss. indescifrabil

a. a.

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 56.

34.

Sintea

Protocol

luat în Sinitea (Sintea n.n.) la 29 decembre 1918 st. n. în adunarea poporului ținută la casa comunală.

Prezenți

Pavel Micula preș. c. n. r., Pavel Riviș v. preș. c. n. r., Ioan Luca, Ilie Micula, Ioan Tripa, Ioan Stoica, Ioan Sighete, Vasilie Mărușteri, Ștefan Demian, Ioan Paitaș, Pavel Frent, Petru Usca, Pavel Usca, Ioan Usca, Ilie Micula, Ștefan Tripa, George Zăhoi, George Mărușteri, Ioan Riviș, Vasilie Cârnaț, Pavel Micula, Ioan Demian, Pavel Micula, Dimitrie Zăhoi, Ilie Cârnaț, Simeon Zăhoi, Moisă Zimbran, Miron Demian, George Cioba, Ioan Lunga, George Cioba, Florea Tomuța, Dimitrie Cioba, Ilie Bozgan, Pavel Lunga, Ilie Riviș, Ioan Cârnaț, Pavel Lunga, Ilie Riviș, Ioan Cârnaț, Mihai Brânda, George Usca, Ioan Tomuța, Vasilie Lunga, Ștefan Lunga, George Bozgan, Pavel Mărușter, George Petrișor, Teodor Tripa, Simeon Riviș, Ioan Siiartău, Vasilie Tomuța, Pavel Mărușter, Pavel Cioba, Teodor Moț, Pavel Mărușter, Florea Thipei, Ioan Hîrlău, Teodor Lunga, Florea Micula, Ioan Căprar, Ioan Tomuța, George Riviș, Teodor Demian, Florea Riviș, Ioan Dan, Teodor Usca, Ștefan Lunga, Ștefan Mărușter, Vasilie

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad. Mărturii documentare

Mărușter, Vasilie Drăgan, Teodor Drăgan, Teodor Gabor, Teodor Siiartău, Ioan Usca, Teodor Moț, Ioan Usca și Florea Tomuța.

Comisariul c. n. r. provoacă poporul ce alege doi bărbați de încredere pentru autenticarea protocolului. Poporul alege pe Pavel Micula și Dimitrie Zăhoi.

După constituire să provoacă poporul a alege antistia comunală.

Să alege cu aclamare tot antistia veche și anume: jude Ștefan Cârnaț, sub jude Vasilie Ardelean, cassar Ioan Riviș, jurați Dimitrie Cioba, Ioan Micula, Ștefan Lunga și George Bozgan, tutor orfanal Ioan Sighete.

Referitor la postul de notar cu totalitatea voturilor roagă On. Consiliu a năzui între acolo, ca comuna noastră să fie adexată sau către Zărand sau către Cinteiu fiind comuna mică având 182 numere de case și peste 800 de locuitori. Sarcinele sunt mari și cu greu le putem suporta.

Ne mai fiind alte obiecte de pertractat ședința să ridică.

D. c. m. s.

Pavel Micula
preș. c. n. r.

Emil Popoviciu
comisarul c. n. r.

Pavel Micula
Dimitrie Zăhoi
bărbați de încredere

verso

Obiect: Alegerea antistiei din Sinitea.

Decis

Alegerea antistiei comunale se ia la cunoștință și se aproabă;

Referitor la postul notarial comunal în înțelesul protocolului luat la 29 dec. 1918 s. n. se vor lua dispoziții la timpul seu.

Arad la 3 Ian. 1919 s. n.

ss. indescifrabil

ref.

Exp. Cons. Naț. Rom. Szineke (Sintea n.n.)

apoi

a. a.

ss. indescifrabil

Exp. 4/I 919

ss. indescifrabil

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 57.

35.

Slatina

Protocol

Luat în Slatina la 27 Decemvre 1918 din adunarea poporală conchemată pentru alegerea consiliului și antistiei comunale.

Prezidentul Ioan Tomutia deschide adunarea și o provoacă ca să se constituie în colegiul de alegere.

I.

Adunarea se constituie în următorul chip: Onica Micle prezident, Pavel Maxinan notar, Parteniu Gligor și Nica Crișan bărbați de încredere.

ad. I

Adunarea astfel constituită cu aclamație unanimă alege de membrii în consiliul comunal pe Onica Micle, George Maxinan, Melentie Maxinan, Iancu Maxinan, Pavel Maxinan, Iosif Ile, Pascu Ieneșesc, Ioan Ile, George Buda, Toma Sulințan, Miron Stănilă și Vasile Micle. Prezidentul îi declară de aleși și le cer jurământul.

II

Prezidentul provoacă adunarea ca să-și aleagă antistia comunală.

ad. II

Adunarea alege pe (Cons.) George Maxinan de primar, Teodor Rus de perceptor, Melentiu Maxinan prezident urbarial

Nefiind alte obiecte de pertractat protocolul se cetește, încheie și subscie, iar adunarea se disoalvă.

D. c. m. s.

Onica Micle
Prezident

Pavel Macsinan
notar

Parteniu Gligor
Nica Crișan
bărbați de încredere

verso

Obiectul

Constituirea cons. naț. rom. și alegerea antistiei din Slatina.

Decis

Constituirea cons. naț. rom. și alegerea antistiei din comuna Slatina se aproabă.

Arad, 17.I.1918

ss. indescifrabil

Exp.:

Cons. naț. rom. Slatina

apoi

a. a.

ss. indescifrabil

Exp. 18/I 919 ss. indescifrabil

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 59.

36.

Șeitin

Relatare

despre Adunarea populară din Șeitin ținută în 11 noemvrie n(nou).

A constituit Consiliul național român și garda națională română pentru comuna Șeitin. Meritul principal al organizării îl are înflăcăratul român, Niculiță Manta, farmacist.

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad. Mărturii documentare

În cursul adunării preotul Petru Nemet și protopopul George Maior au schițat poporului situația de azi și perspectivele zilelor de mâine; subloc. George Ardelean, trimisul consiliului național român central din Arad, îndeamnă la ordine și roagă adunarea să constituie consiliul național român local. Niculiță Manta, căruia i se mulțumește convocarea adunării, luptând cu mari greutăți, arată menirea consiliului. 40 bărbați de încredere, aleși din toate păturile, constituie comitetul executiv local: N. Manta președinte, N. Gheran v. Președ. și Uros Pinteș notar. În frunte cu înv. D. Micu s-a instituit o comisie pentru îngrijirea familiilor soldaților înapoiați. Subloc. George Ardelean i se încredințează să meargă cu garda la Arad, să depună jurământul de fidelitate Consiliului național român central. Adunarea s-a încheiat cu înflăcăratele imnuri naționale.

Românul (Arad), Anul VII, nr. 5, 1/14 noiembrie 1918, p. 4; Popescu-Puțuri, Ștefan Pascu, Augustin Deac et alii (coord.), *op. cit.*, vol. VII, pp. 269-270.

Copie

Protocol

luat în Adunarea poporală din comuna Șeitin ținută la 11/24 Noemvrie 1918 pe locul piațului.

De față o mulțime de oameni circa 2000. Marele român Uroș Pătean din comuna Nădlac, în calitate de preș. al „Consiliului național Rom.” al cercului Nădlac la care aparține și comuna noastră, urcă tribuna și roagă adunarea să se constituie, alegându-și preș. și not. adh.

Adunarea prin strigare unanim alege de preș. pe Nicoliță Manta, iar de notar pe înv. Vincentiu Guleș.

Alesul preș. Nicoliță Manta urcând tribuna mulțamește adunării pentru încrederea pusă întrânsul, declară ședința adunării de deschisă. Binevențează [urează bun venit – n.n.] apoi oaspeții veniți pe D-l Uroș Pătean preș. cerc. Nădlac pe reprezentanții gardei naționale rom. centrale din Arad pe Dnii sublocotenenți: Anca, Mladin și stegarul Dl Rozvan apoi pe reprezentanții gardei naționale din Nădlac pe Dnii sublocotenenți: Borneas, Staiti și Pătean.

După aceste roagă pe Dnii preoți locali să porceadă la punctul prim din programul adunării „Sfințirea stindardelor naționale române” destinate pentru garda națională.

Să începe serviciul divin sfințirea, prin preoții Pavel Mercea și Dimitrie Roșcău iar răsp. le cântă corul improvizat din învățătorii locali și gardiștii naționali.

La actul stropirii stindardelor cu aghiasmă, garda națională dă de trei ori salve de onoare.

Sfârșindu-se actul sfințirii i-a cuvântul preotul Demetriu Roșcău și prin cuvinte bine simțite și alese face publicului cunoscut actul istoric de mare însemnătate ce l-au săvârșit acum, roagă publicul și mai ales gardiștii, ca stindardele naționale să le stimeze și să le apere – în caz de lipsă – chiar și cu viața și nu cumva prin fapte „bolsevichiste” să păteze cinstea și sfințenia acestor stindarde – scumpe nouă. După acestea – cetind rugăciunea prescrisă – predă stindardul destinat gardei, președintelui Manta care stă în genunchi. Acest act a produs în publicul prezent un simțământ de evlavie și însuflețire. Preș. apoi predă steagul comandantului gardei: sublocotenentului George Ardelean apoi ia cuvântul și mulțamește Dnilor preoți pentru ostăneala și bunavoință avută cu sfințirea stindardelor iar garda o roagă, ca să păstreze cu sfințenie acest stindard căci în aceste

zile când a răsărit soarele dreptății și pentru noi Românii subjugăți din aceasta țară stindardele naționale sunt ca semnul crucii ce s-a arătat pe cer lui Constantin cel Mare cu inscripția „În acest semn vei învinge”. Însuflețindu-ne de aceste semne – ce până acum nu ne iera iertat a le avea și purta – să tindem și noi a învinge pe dușmanii noștri cari de veacuri ne-au subjugat.

După aceasta întreg publicul cântă cu însuflețire: „Trei culori cunosc în lume”

Ia apoi cuvântul preș. conz. național din Nădlac și cu oratoria lui poporală face istoricul suferințelor noastre de veacuri, arată isbânda dorințelor și viitorul ce ne așteaptă când vom fi uniți toți într-o Românie mare.

Roagă apoi publicul ca la „Adunarea Națională” ce se va ținea la 1 Decembrie n. În Alba Iulia să ieie cât de mulți parte ca să fie prezenți la evenimentul mare în care se va decide soarta noastră și se va declara dorința noastră de a ne uni într-un stat toți Românii. Încheie cu cuvintele „Trăiască România Mare”. Publicul cântă: „Pe-al nostru steag e scris unire”.

După aceasta ia cuvântul reprezentantul gardei centrale Dl. subloc. Anca și predă salutul gardei centrale, gardei noastre locale și arată datorințele ce le are garda.

Sue apoi tribuna înv. local Vincențiu Guleș recitează o poezie ocazională foarte acomodată, compusă de tânărul plugar Demetriu Moț.

Cu aceste programa de la Sf. bis. gr. or. să sfârșește. Preș. urcând tribuna declară adunarea de închisă și roagă publicul ca cu toții să meargă la bis. gr. cat. unde stindardele și acolo să vor binecuvânta prin prot. George Maior.

Formându-se convoiul pleacă spre bis. gr. cat. cântând „Deșteaptă-te Române”.

Ajunși la biserică prot. George Maior începe actul prin o vorbire. În vorbele sale însă, atinge lucruri de acele cari au ațîțat spiritul publicului și anume: preamărea pe idolul său contele Tisza zicând între altele că noi românii din această țară precum și școalele noastre n-au fost asuprite. La aceste cuvinte să începe un regretabil scandal care a neliniștit seninătatea acestei zile mari. În sfârșit e silit să-și întrerupă vorbirea și după stropirea steagurilor cu aghiasmă, publicul consternat de cele auzite și întâmplare pleacă la primărie unde e localul gardei spre a arbora stindardul pe zidirea primăriei.

În numele antinstiei comunale primește stindardul notarul com. Zoltan Némethy spunând că-l primește cu drag căci el pururea a avut în vedere pacea și liniștea din comună.

La primărie scandalul se începe din nou căci prot. George Maior din nou începe a vorbi vătămând persoane din conziliul național local și pe preș. Uroș Pătean din Nădlac. Pentru aceasta este huiduit și delaturat de la tribună.

Să calmează spiritele publicului exaltat numai prin vorbirea Dlui Uroș Pătean care roagă publicul să treacă cu vederea incidentul acesta, să-l privească de neîntâmpnat și fiecare liniștit să meargă la a-le sale.

Publicul se calmează și în cea mai mare ordine și liniște - în cântecul „Deșteaptă-te Române” - se împrăștie la ale sale.

D. c. m. s.

Nicoliță Manta
president

Vincențiu Guleș
not. adh.

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 3/1918, fila 1-3.

37.

Șepreuș
Consiliul național român
Șepreuș

Lista
membrilor Consiliului Național Român

Nr. crt.	Numele	Ocupațiunea	Postul din consiliu	Observări
1.	Cornel Suciu	econom	președinte	
2.	Luca Putin	notar	notar	
3.	Mihaiu Veliciu	econom		
4.	Teodor Perv	”		
5.	Ioan Pavel	”		
6.	Pavel Cizmaș	”		
7.	Simion Roșca	”		
8.	Ioan Stana	”		
9.	Simion Stana	”		
10.	Iosif Stana	”		
11.	Ioan Morgoș	”		
12.	Floria Laza	”		
13.	Teodor Sturz	”		
14.	Teodor Hențiu	”		
15.	Vasile Popa	”		
16.	Ioan Stana	”		
17.	Flore Cozma	”		
18.	Teodor Horga	”		
19.	Teodor Matea	”		
20.	Mihaiu Burza	”		
21.	Mihaiu Suciu	”		
22.	Teodor Marta	”		
23.	Teodor Hențiu	”		
24.	Mihaiu Roșca	”		
25.	Mihaiu Gábor	”		
26.	Ioan Trif	”		
27.	Mihaiu Suciu	”		
28.	Simion Stana	”		
29.	Petru Burza	”		
30.	Simion Sturz	”		
31.	Simion Marta	”		
32.	Mihaiu Horga	”		
33.	Petru (indescifrabil)	”		

Șepreuș la 4/17 Ian.

Luca Putin
notar
Consiliul național român
Șepreuș

Corneliu Suciu
președinte

Lista Funcționarilor de la administrația comunală			
Nr. crt.	Numele	Funcțiunea	Observări
1.	Cornel Suciu	primar	
2.	Luca Putin	notar	
3.	Petru Burcea	jude de lege	
4.	Ion Sturz	cassier	
5.	Mihaiu Hențiu	jurat	
6.	Ioan Sandor	”	
7.	Teodor Stana	”	
8.	Ioan Petraș	”	
9.	Simion Roșca	tutor orfanal	
10.	Liviu Popa	vice notar	

Sunt de nou instituiți care toți au pus jurământul în mâinile consiliului comunal.
Șepreuș la 4/17 Ian. 1919

Luca Putin
notar

Corneliu Suciu
președinte

Consiliul național român
Șepreuș

Lista biroului Consiliului național român			
Nr. crt.	Numele		Observări
1.	Cornel(iu) Suciu	președinte	
2.	Luca Putin	notar	

După ce oare consiliul notarial conduce treburile comunei localul își are la casa comunală.
Șepreuș la 4/17 Ianuarie 1919

Luca Putin
notar
Consiliul național român
Șepreuș

Corneliu Suciu
președinte

Lista intelectualilor români					
Nr. crt.	Numele	Vârsta	Pregătirea	Funcțiunea	Observări
1.	Teodor Petraș	70	teologie	preot	
2.	Cornel Ursuț	55	teologie	preot	
3.	Mihaiu Goldiș	28	teologie	preot capelan	
4.	Liviu Popa	38	4 cl. civ	vicenotar	20 ani de paraxă notarială
5.	Valeriu Mladin	37	scoală agric. 4 cl civile	de pământ arândator	
6.	Luca Putin	24	scoala Com. sup. cu maturi : diplom. de notar	notar	

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad. Mărturii documentare

Șepreuș la 4/17 Ianuarie 1919

Luca Putin
notar

Corneliu Suci
președinte

Nr. 1/1919

Onoratului Consiliu Național Comitatens
Arad

Referitor la nota circulară Nr. 27/1918 a Consiliului dirigent raportăm următoarele:

1) Sub 1) alăturăm lista membrilor Consiliului național ne având la dispoziție procesul verbal al alegerii respective nu să află nicăiri

2) Sub 2) alăturăm lista funcționarilor de la administrația comunală cu observarea că toți sunt din nou instituiți și toți au depus jurământul în mâinile Consiliului comunal.

3) Sub 3) alăturăm lista membrilor baroului consiliului național român cu observarea că baroul își are localul la casa comunală după ce oare acum consiliul național român conduce treburile comunei în locul vechii antistii și reprezentare comunală.

4) Sub 4) Pe timpul răzvirărilor generale au fost conturbări și pe aici au devastat castelele domnilor străini.

Sa ales consiliul național român precum și antistia comunală nouă. Vechiul notar Teodor Otlacan a fost înlocuit prin notarul Luca Putin.

E dureros lucru că elementu serios al comunei ia foarte puțin parte la mișcările actuale.

5) Comuna ca să fie îndestul prevăzută cu alimente ar fi nevoie de cel puțin 2 vagoane de grâu pentru a fi împărțite între populația neprevăzută. Reintorși la vetrele lor de pe câmpul de luptă vreo 800 oameni care nu sunt prevăzuți 200 oameni sunt care nu sau reintors încă din prinzoare.

6) Garda să compune din 1 ofier ca comandant și 8 feciori. Sunt plătiți cu 10 cor. la zi. Bani să primesc de la oficiul de dare din Arad. Stare gardei e bună.

7) De la conturbările generale nu s-a întâmplat mișcări mai însemnate abstragând de la unele furturi mai mici care obvin și în timpuri normale. Stare siguranței publice în comună e îndestulatoare.

8) –

9) Sub 9) alăturăm lista intelectualilor români din loc.

Șepreuș la 5/18 Ian. 1919

Luca Putin
notar

Corneliu Suci
președinte

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, dosarul nr. 72/1919, de la 1919. I. 17 (I. 4) – 1919 I. 18 (I. 5), fila 1-5.

38.

Șiria

Relatare

referitoare la Adunarea din cercul Șiria

În 6 Noemvrie adunarea cercului Șiria a ales de comisar pe dl. Dr. Iacob Hotăran, Romina, comisarul poporului, le-a luat jurământul în 7 Noemvrie. În aceeași zi, senatul

comunei Șiria a ales prin vot-secret de primar pe Savu Tămaș, iar sfetnici comunali pe D. Debeleac, P. Vancu, D. Budai, I. Amar, P. Cismașiu.

În 8 Noemvrie comisarul Dr. Hotăran însoțit de membrii gardei naționale române din Șiria, a convocat adunare populară în Covăsint, în care explicându-se poporului situația politică de azi, preotul Cure a fost încredințat cu constituirea antistiei comunale și cu organizarea gardei naționale.

Românul (Arad), Anul VII, nr. 4, 31 octombrie / 13 noiembrie 1918, p. 3; Alexandru Roz, *op. cit.*, pp. 169-170.

39.

Tauți

Protocol I

Copii. Luat în ședința ținută la 1918 noemvrie 15 și de față sunt Ioan Cozma preș., George Halic notar, Duma Onu, Crișan Ioan, Cozma Simion popa Lisandru Berari, Miculae Duma, George Lizandru, Știop Moisa, Horga Todor, Duma Niculae, Duma Lisandru, Peia Todor, Pleș Petru, Lela Ion, Iștean Ignă, Cozma Mihai, Morari Zaharie, Tripon Isai, Dascăl Todor, Czega Ianoș, Pitner Mihai, Ana Pavel, Borza Aurel.

Membri comitetului Petru întărirea Protocolului pe Reslău Onușu și Berari Niculae și (indescifrabil)

Obiectul

Notariul aduce la cunoștința ca căldaria de fert răchie care a fost prână acuma la finanți să o cerem pentru fertul rechiei următorile au hotărât:

1918

Caldaria fiincăi finanți ne .predăm să se duca la Berani Isai sub N.61 Berani Isai e datorat sa o aducă la rând ca fie în stare bună de a se pute fierbe pentru toată căldaria capătă Berari Isai una litră de răchie e dator însă ca să lucre tot lucrul ce să țină de fert. Lemnile care trebue la fert omul să și le aducă și să-i deie la Isai ajutor. Mai de poate aduce notariul la cunoștința că ieste în sat un vas de petrileu (petrol n.n.) acela ce să fie cu el următorile or hotărât. Vasul să aducă la casa satului și pentru gazdă să deie la săptămâna una litra și unde să întâmplă mort sau morbos (boală n.n.) greu să deie după socoteala a fără de aceia pentru casa comunală se deie pretroleom.

Deoare ce sluji care au fost casa comunală or mulțămît de serviciu și lipsa astă în toată ziua mai ales pentru bateria dubii urmatoarele au hotărât

Să se tocmească un om care să fie vrednic de lucrul ce i se dă și să fie ascultători) Plata pe lună să fie 60 coroane adecă șasezeci de coroane) Pe sămănături umblă vite și fiindca vremea ploioasia și sămănăturile se strică păzitorii câmpului după ce și-au luat plata lor, nu mai grijesc de sămănături următorile au hotărât

Păzitorii câmpului să fie siliți ca până la anul nou să aibă grijă de sămănături căci în caz contrar ei vor răspunde pentru toate pagubile.

Nefiend mai multe obiecte presedintile închide ședința.

autenticăm

Berari Miculaie

Reslău Onușu

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 5/1918, fila 2; Alexandru Roz, *op. cit.*, pp. 234-235.

Protocol II

Copia.

luat în ședința comitetului național român din comuna Tauț la 1918 nov. 18. De față fiind Iovu Cozma preș., George Halic, Csaja Ianos, Duma Miculae, Alecsandru Popa, Petru Pleș, Nicolae Berari, Todor Dascal, Alecsandru Duma, Nica Fizedian, Mihai Cozma, Andrei Susan, Todor Horga, Onu Duma, Onu Reșlo, George Duma, Andor Buc, Nati Tițel, Moisa Șciop, Ioan Crișan, Ion Tripon, Igor Ișteoan, Mihai Pigner, Pavel Duma, Borza Aurel, membrii. – Pentru autenticare să aleg bărbați de încredere: Indrei Susan și Onuțu Raslău. Din partea domniei sa presenta Anca Todor, carele să invoiește în numele Domniei, ca grâul ce rămâne de la sămânța domniei și a servitorilor să se împărțească la oamenii din comună cu aceia, că deacă legea va hotărî să se plătească la domnie, atunci fiecare om, carele a adus grâu are sa plătească ori sa deie grâul înapoi și fiecare om nu e răspunzător unul pentru altu ci fiecare numai pentru sine, asemenea nici comitetul nu răspunde pentru niminea dintre cei ce duc grâul ci numai pentru aceia s-a mestecat în măsurarea grâului ca să adeverească că unde cât aduce și sub care număr locuește.

La acestia o anume Anca Todor ca și concrezutul domniei primește acele de sus și se invoiește la împărțirea grâului care face cu voia și conducerea lui (indescifrabil) acestia.

Comitetul nu are nici o raspundere nici morală nici materiala pentru că reprezentantul domniei se invoiește la acele de sus pe cale pacinică, fără forțare și așa nici umbra de fapte criminale aici in aceasta cauza nu poate (?) și așa comitetul figurează aici numai ca și martore în tocmeala domniei cu oamenii

Anca Todor m. p.
Indescifrabil

autenticăm

Onuțu Reslău m. p.
Indrei Susan m.p.

Mai departe se reprezantă Cattner Laslo ca in numele domniei Pozsar și ortaci și din buna voie se declară ca afara de sămânța sa de servitorii domniei dă tot grâul la săraci grâul se dă la comitet ce-l înparte la oameni fără plată adecă domnii pentru acest grâu nu are drept se pretindă plata nici când, nici de la comitet nici de la omini care vor capata acel grâu, respective domnia daruește acest grâu fără nici o plată această declaratiune domnul Cattner o face cu consensul și voia domnilor sei fara a fi silit de comitet sau de popor ceia ce o declarat cu subscriere propie din acest protocol a domniei sale prin ce comitetul este absolvat de orice raspundere morală și criminală pentru că comitetul nu pretinde nici constrânge ca se deie ce comitetul figurează numai ca martor între popor și domnie nu constrânge domnia nici comitetul, ci domnia de bună voe le dă aceștia

D. c. m. s.

după esplicarea in limba maggeara D-lui Cattner il primește si-l subscrie.

bărbat de încredere
Indrei Susan m.p.
bărbat de încredere
Onuțu Raslău m.p.
Kattner Laszlo m.p.

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 5/1918, fila 3; Alexandru Roz, *op. cit.*, pp. 261-263.

Protocol III

luat in Tauțu la 22 november 1918

de față fiind subscriși

Dl. Grim Lajos ca director și poftit de la Președintele comitetului național ca să concheme comitetul și așa comitetul sau convocat și conadunat după aceasta domnul Grim a întrebat dacă e pre dorința poporului atunci domnul (indescifrabil) la directoru (indescifrabil) promite următoarele: 1) paduria din (indescifrabil) să să faca stânjeni pentru care plătește domnia și după aceia îl va da la oameni cât aceia ca se-l plătească in sensul hotărârei comitetului național român din Arad după cum se va hotărî și la celelalte sate

2) pământul din legedi (pășune n.n.) carele îi făcut ogor îl dă la popor ca să-l semene in parte care dacă consiliul național român ar hotărî se fie a poporului fără al împărți atunci D. sa. se invoesce și la aceasta dacă sar întâmpla până la secere hotărâria consiliului național român din Arad

3) pășunia să dea se o folosească poporul dar in bucăți și gredini nu.

Pavel Ana face atent pe dl. Grim că comitetul și poporul nu-l constrânge la acea ca să le deie la popor ceia ce nu iar conveni ca poporul acuma s-a liniștit și pagubă nu-i va mai face și după aceste la cele sus d-l Grim declară că de bună voie face acesta și așa pentru acestea nu se va face la comitet nici o neplacere nici când comitetul declară că primește cele de sus și lasă domnia in libera voie sa ecinomiza pînă la hotarâria comitetului național român din Arad cheile se predău Domnului Anca și după acestea că nu va mai cere de la domnie. Dl Grim cere ca comitetul să poruncească la gardă ca să grijască ca in averea Domnie să nu să facă nici o pagubă ceia ce comitetul primește

Dl Gruiu pe baza scrisorii dela konziliul național român din Arad cere să ducă 18 boi și 20 drb. (bucăți n. n.) scroafe. După cetire și traducere în limba mageră (maghiară n.n.) protocolul acesta sa primește din ambile

m. p. Grimm Lajos
director

m. p. Ionu Kozma preș

m. p. George Halic notar

m. p. Berari Niculae

m. p. Pigner Mihai

m. p. Ișteuan Igor

m. p. Indrei Susan

m. p. Raslău Onuțu

m. p. Fizedian Nica

Horga Todor

Popa Lisandru

Duma George

Stiop Moisa

Morari Zaharie

Dascal Todor

Duma Miculae

Tripon Isai

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 5/1918, fila 4-5; Alexandru Roz, *op. cit.*, pp. 291-292.

Protocol IV

Luat în sedința cons. național din Tauț ținută în 4 Decembrie în 1918 prezenții

1. Andor Cozma, 2. Isai Tripon, 3. Pavel Duma, 4. Alecsandru Duma, 5. Moisa Sciop, 6. Petru Ples, 7. Todor Horga, 8. Nica Fizedean, 9. Onu Duma, 10. Ioan Crișan, 11. Todor Dascal 12. Niculae Berari 13. Andor Buc 14. Niculae Duma 15. Nati Titel 16. Onuțu Raslău 17. Ionu Cozma 18. Pavel Ana 19. Aurel Borza 20. George Halic 21. Teodosiu Fizerdian

Presedintele Ionu Cozma fiind rugat din partea poporului ca să prevadă cu lemne peste iarnă provoacă membrii conziliului ca să hotărască de unde și câte lemne să se împartă poporului

Decis

Fiecărui număr de casă să i să dea un meter de lemne din fața (indescifrabil) străini care locuiesc în case pe arvună să nu li să împărțească fără numai pe bani cu 20 de cor. oblet iară celor crepat cu 25 de coroane.

2. Lemnile pentru durnuri la fantâni or fie cu 2 coroane 1 meter pentru proptă de fântină or fie cu 4 coroane 1 meter și ciosu care pazeste pădurea să să eii măsura (indescifrabil) fie luat între gardiști pe plata aceia la slujitori de la domnie se nu se dea lemne fiind ca eie ar căpătat. Hotărârile luate mai sus să nu se ezeceată până nu vor fi confirmate de conziliul național român comitatent din Arad.

D. c. m. s

de pertrectat protocolu

m. p. Iovu Cozma – prezedente

m. p. George Halic

ca notari

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 5/1918, fila 5-6.

Mult Onorat consiliu român național comitatens

Aci sub % alăturat subsemnem protocoalele în 4 (indescifrabil) copii despre decisele consiliului nostru comunal - și ve rogăm a le aproba și a ne aviza despre aceasta cu posibila urgență.

Decisele din protocoalele 1, 2 și 3 s-au executat fără aprobarea Al voastre, - iară decisul din protocolul 4 nu s-au executat ci conform ordinului venit la comisari să aștepta aprobarea, îndrumarea Al. v Dvoastre.-

Tauț 1918 Dec 6

cu toată stima

Ion Cosma Președinte comun

preș cons. com

Pavel Duma

Membru

verso

Pres. 25/XII 1918

Consiliul Național Român Arad

a. a.

În original,

Dr. Cornel Iancu

Arad.
Arad 25/XII 1918
p.v. preș. c.n.r. comi.
ss. indescifrabil

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 5/1918, fila 1.

Protocol

luat în 23 dec. 1918 nou în ședința Consiliului național român din Tauți.

De față subscrișii

Presedentele consiliului sătesc face cunoscut cumcă publicând mai înainte cu 3 zile prin baterea dubei cumcă conform ordinului Cons. naț. român comitatens are să se țină azi alegerea antistiei comunale, roagă membrii prezenți ca să compună lista candidaților dintre aceia cari s-au prezentat pentru postul de jude și anume:

Todosie Fizedean
Indrei Susan
Nica Fizedean
Moise Sciop
Lisandru Popa

Decis

Consiliul cu unanimitate află demn pentru postul de jude și propune spre candidare:

Todosie Fizedean
Indrei Susan
Nica Fizedean

la ce întregul sinod se învoiește votarea să se facă nominal; se aleg 4 oameni de încredere; lista de votare anexată adeverește cumcă majoritatea de 6 voturi s-au ales Todosie Fizedean de jude comunal.

2) Președintele propune alegerea unui jurat sătesc și unui jurat pentru încasarea banilor și dării.

Pentru acestea posturi s-au prezintat câte unul anume Buc Andor și Todor Rafla.

Decis

Consiliul sătesc candidează pe amândoi și prin aclamare din partea sinodului aleg pe Buc Andor de jurat sătesc iar pe Todor Rafla jurat de dare.

Antistia aleasă de mai sus depune înaintea preotului Aurel Borza jurământul prescris.

Nemaifiind alte de pertractat protocolul se încheie și subscie.

D. c. m. s.

Nedelea Eugen m. p.
notar

Ioan Cosma m. p.
pres. com.

George Halic
notari consiliului sătesc Tauț
Membrii de încredere:
George Berari m. p.
Ioan Boca m. p.
Nicolae Hedeau m. p.
Nicolae Duma m. p.

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad. Mărturii documentare

Pentru consonanța cu original:
Nedelea Eugen
subnotar cercual

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad* inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 61; Popescu-Puțuri, Ștefan Pascu, Augustin Deac et alii (coord.), *op. cit.*, vol. VII, p. 628.

.....szám
191

Feltóti körjegyzőség től

Melléklet...drb.
a válaszirat alapjául szolgáló rendelet megkeresés száma

Tárgy: (formular în limba maghiară n.n.)

Traducere
.....nr.
191

De la notariatul cercual Tauț

Nr. ... de înregistrare
al deciziei care stă la baza răspunsului.

Obiect:
Onoratului

Consiliu Național Român Comitatens
Arad (scris în limba română n.n.)

Avem onoare a aduce protocolul alegerii, cu acea observare, că alegerea au decurs în cea mai mare ordine.

Tauți 1918 dec. 24 nou

Eugen Nedelea
subnotar cerc.

Iovu Cozma
Preș. conzil.

verso

Pres. 26/XII 1918
Consiliul Național Român

Cauza: Alegerea antistiei comunale la 23/XII-918 în Tauți.

D(ecis).

Alegerea a antistiei comunale ținută în Tauți la 23/XII 1918 st. n. se ia la cunoștință și se aproabă.

Arad 27/XII. 1918

ss. indescifrabil

Exp. ss. indescifrabil

- 1) C. N. R.
Feltót (Tauți n.n.)
- 2) a/a

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad* inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 61-62.

40.

F. Vărșand

Protocol

luat în adunarea poporală din comuna F. Vărșand ținută cu datul de 6 noemvre 1918, pentru alegerea alor 12 bărbați ca membri în consiliul național român din loc.

Prezenți au fost:

Tot poporul român din loc., care pentru conducerea afacerilor de birou designează de președinte pe perceptorul com. George Bătrân, iar de notar pe inv. Petru Muntean.

1

Președintele ad hoc, după ce ocupă locul prezidial, mulțamește celor prezenți pentru onorul de care a fost împărtășit, împărtășindu-le mai departe, că în urma stărilor deplorabile din țară Consiliul național român - central din Arad a dispus instruirea de azi, pentru a se delega 12 bărbați dintre cei mai de valoare cari vor avea să se îngrijească ca în comuna noastră să fie pace și bună înțelegere.

1

Adunarea poporală după o serioasă înțelegere, cu unanimitate alege de membri ai consiliului național român din loc. pe următorii: Pavel Borod, Ioan Bătrân (indescifrabil) George Sofica junior, Toader Bozgan (indescifrabil), George Bătrân perceptor, Vasile Paul, Petru Muntean inv., Toader Bozgan a lui Simeon, Ștefan Bătrân, Dimitrie Hurin, Pavel Gyöngyös și Pavel Bozgan.

Nemai fiind alte obiecte de pertractat, protocol prezinta să încheie.

Dat ca mai sus.

George Bătrân
președinte

Petru Munteanul
notar

verso

Consiliului naț. român în Vărșand
Dat la 26. Dec.

Alegerea consiliului naț român din comuna Vărșand să ia la cunoștință și să aproabă, cu aceia ca protocolul despre alegerea antistiei comunale încă nu a ajuns la noi. Acest act aveți a-l trimite cu posibila urgență.

ss.indescifrabil

Exp. 27/XII 918 ss.indescifrabil

Pres.23/XII 918
Consiliul Național Român Arad
F. Vărșand

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad. Mărturii documentare

Pres: George Bătrân

Consiliul naț. com. în ordine.

Antistia com. nu s-a ales (comuna e cu pop. mixtă. Ref.)
ss. indescifrabil

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 63-64.

Protocol

Luat în adunarea poporală română din comuna F. Vărșand, ținută la data de 6 noemvrie 1918 încauza alegerii alor 12 bărbați ca membri ai consiliului național local.

Prezenți au fost:

Tot poporul român, care pentru conducerea afacerilor de birou designează ca președinte pe perceptorul comunal George Bătrân și de notar pe învățătorul Petru Muntean.

I.

Perceptorul comunal George Bătrân ocupând locul prezidial mulțumește celor prezenți pentru onoarea de care l-a împărtășit, roagă poporul ca din sânul său să aleagă 12 bărbați dintre cei mai de valoare ca membri ai consiliului local.

I.

Poporul, după ce ia la serioasă dezbatere afacerea, alege din sânul său unanim pe următorii ca membri ai consiliului național din loc : George Bătrân, Pavel Borod, Ioan Bătrân (indescifrabil), Ștefan Bătrân, Toader Bozgan (indescifrabil), Toader Bozgan alui Simeon, Vasile Paul, Pavel Gyöngyös, Pavel Bozgan, Petru Muntean înv. George Sofica iunior și Dimitrie Hurin.

Ne mai fiind alte obiecte de pertractat, protocolul de față sa încheiat și subscris.

Dat ca mai sus.

George Bătrân
președinte

Petru Munteanul
notar

De la Comisariul cerc. Șiria
9/919

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 65.

Consiliului Naț. Român Comitatenz

Arad

Aci alăturat trimit protocolul mie trimis tot de cons. național din Vărșand pentru a se lua la cunoștință.

Șiria la 6 januar 1919

Dr. Iacob Alexandru
com. pop. cerc.

verso

Pres. 9/I. 300
Consiliul Național Român Arad

Obiectul
Constituirea Consiliului Național Român din F. Vărșand
Decis

Constituirea Consiliului Național Român din F. Vărșand se aprobă.

Arad, 9/I 1919
ss indescifrabil

Exp. Consiliul Naț. Român F. Vărșand
apoi
a.a.
ss indescifrabil

Exp. 10/I. 1919
ss indescifrabil
a.a.

S. J. A. N. Arad, *Fond Consiliul Național Român Arad*, , inventar nr. 1352, dosarul nr. 1/1918, fila 66.

Anexa B

Procese-verbale și relatări despre constituirea Gărzilor Naționale Române

1.

Arad

Organizația Gardei naționale române

Consiliul național român pentru Ungaria și Transilvania a hotărât înființarea gardei naționale pe întreg teritoriul locuit de românii din Ungaria și Transilvania.

Toate comandele se organizează după comitate și sunt supuse consiliului național român din Arad. Comandele se organizează după statutele gardei naționale din Arad precum urmează:

1. *Scopul*: susținerea ordinii, împiedecarea jafurilor, omorurilor și volniciilor.

2. *Teritoriul de acțiune*: întreg comitatul Arad, mai departe satele următoare ale comitatelor învecinate: Com. Bichiș: Chitighaz: - Com. Ciănad: Nădlac, Șeitin, Com. Timiș: St. Miclăușul mic, Firiteaz, Fenlac, Săcusigiu, Com. Bihor: Belin, Hunedoara: Cercurile Baia de Criș și Brad.

3. Teritoriul de acțiune să întinde pe toate comunele cu majoritate românească. În satele cu majoritate maghiară răspunde cine este competent pentru susținerea ordinii statului național militar maghiar din Arad.

4. *Organizarea* (Împărțea). Comandamentul suprem al gardei naționale este: comanda gardei naționale române din Arad.

Comandei acesteia sunt supuse secțiunile formate în diferite cercuri politice ale comitatului Arad. Secțiunile aceste se numesc: Secțiunea x. a gardei din Arad. Secțiunile acestea sunt obligate a înființa în fiecare comună cu majoritate română o gardă națională română.

5. *Împărțea detaliată a gardelor rurale* (sătești):

a) *Contingentul*.

Garda nu poate trece peste 5% a populației comunei respective.

b) *Comandamentul*

gardei rurale este un oficer. În lipsa de oficer poate fi comandant un suboficer (sergent-major sau plutonier)

c) *Adjustarea*.

Gardiștii folosesc ori uniforma militară de care dispun ori veșminte civile. Ca insignie poartă gardiștii un brățar tricolor la brațul stâng cu inscripția „Garda națională română” Până când se vor putea pune la dispoziție astfel de brățare sunt a se folosi brățare provizorie.

d) *Competințele în bani*.

Fiecărui gardist ordinar îi compete în serviciu zilnic solda de 20 cor. iar oficerului 30 cor. Competințele se plătesc tot la 10 zile ulterior.

e) *Alimentarea.*

De alimentația gardiștilor când sunt în serviciu are a se îngriji satul respectiv.

Aranjamentul se lasă după împrejurările locale în grija comandamentului în conțelegere cu antistia comunală. Este a se nizuî însă pentru înființarea unei culine comune.

f) *Plasarea (Cuartirul)*

Garda este a se încuarta în casa comunală sau cutare edificiu public (școală, etc) dacă se află în apropierea nemijlocită a casei comunale, - eventual în localități private din apropierea nemijlocită a comandei.

g) *Evidența.*

Despre gardiștii întrați este a se conduce o evidență permanentă.

Evidența aceasta are să cuprindă naționalul și toate schimbările în persoane.

h) *Modul înființării (formării) gardei.*

În gardă să primesc numai elemente de cea mai mare încredere. –Soldați și suboficieri merituosi sunt de preferit. Înrolarea gardiștilor să face cât se poate în conțelegere cu comitetul comunal și cu bărbații de încredere din comună.

Bărbații de națiune străină întrucât corăspund deplinei încrederi a poprului încă se pot primi: - au însă să depună jurământul prescris.

i) *Fiecare gardist înrolat și trecut*

în evidență ad pct. g) este a se jura după formularul alăturat.

6) *Rapoarte*

Gardele rurale au să facă raport zilnic (în scris ori telefon) secției cercuale. Secțiile cercuale au să facă asemenea raport zilnic comandei centrale din Arad. Comandele rurale nu au dreptul a comunica direct cu comanda central din Arad ci totdeauna prin secția cercuală. Escepție să face numai în cazuri de lipsă mare, în care caz este a se raporta în același timp și secției cercuale.

7) *Poruncile*

În lipsa altor legături să vor aduce la cunoștință poruncile ori prin telefon ori prin ziarul „Românul”.

Poruncile se vor adresa din centrul comandei Arad secțiilor cercuale. Secțiile au datorința a trimite poruncile imediat gardelor rurale.

Arad 7 noemvrie 1918

Aprobat

Consiliul Național Român

Românul (Arad), Anul VII, nr. 1, 26 octombrie / 8 noiembrie 1918, p. 3; Alexandru Roz, op. cit., pp. 161-163.

Jurământul membrilor Gărzilor Naționale Române

Eu jor atotputernicului Dumnezeu, cumcă intru toate voi fi cu credință și supunere cătră Consiliul național român din Ungaria și Transilvania, care este supremul for al națlunei române din Ungaria și Transilvania. Conștiu de datorințele ce ne impun vremurile istorice de azi, jor ca în toate manifestările vieței mele voi fi fiu credincios națiunei române și nu voi ridica mâna mea asupra fratilor mei, locuiască pe orice fel de terltor politic.

Așa să-mi ajute Dumnezeu!

Românul (Arad), Anul VII, nr. 1, 26 octombrie / 8 noiembrie 1918, p. 3.

ORDIN I.

cătră secțiunile cercuale ale gardei naționale române din Arad.

1. Comanda gardei naționale române din Arad s'a mutat în edificiul școalei civile: Arad, Ferenc-tér (Piața Mihai Viteazu n.n.), unde va sta la dispoziție telefonul Nr. 939.

2. Garda națională s'a organizat în secții cercuale cu sediile în reședințele cercurilor vechi administrative.

3. În fiecare secție cercuală va lua comanda ofițerul cel mai bătrân în rang, iar ofițerii cari locuiesc în acel cerc administrativ sunt împărțiți sub comanda acestuia.

Ca și comandanți sunt designați:

I. Arad: Căp. Moisă Rișcuța.

II. Pecica: Locot. Dr. Virgil Ciacian.

III. Nădlac: Subloc. George Ardelean.

IV. Aletea: Subloc.: Ionel Capra.

V. Chișineu: Loc.: Dr. Adrian Popescu.

VI. Șiria: Loc.: Ștefan Peneș.

IX. Boroșineu: Vol.: Dr. Silviu Păscuț.

X. Târnova: Steg.: Petru Petica.

XI. Boroșsebeș: Loc.: Ștefan Neamțu.

XII. Hălmagiu: Dr. Ioan Suciu.

XIII. Baia de Criș: Căp. Dr. Nerva Oncu.

XIV. Mariaradna: Căp. Dr. Eugen Beleş.

XV. Lipova: Loc.: Dr. Teodir Roxin.

XVI. Aradul-nou: Căp. Dr. Aurel Crișan.

Îndată ce sosesc acasă ofițerii mai bătrâni, vor lua comanda, și vor raporta zilnic.

4. Comandanții secțiilor cercuale vor compune imediat lista ofițerilor aflători în cercul respectiv și formând cu ajutorul acestora gardele rurale (sătești) în toate comunele, vor designa ca comandanți ai acestor garde pe ofițerii, cari locuiesc în comunele respective.

5. Comandanții secțiilor cercuale vor compune lista gardelor rurale cu rubricile: a) Nr. curent; b) Rangul; c) Numele, d) Anul nașterii; e) Regimentul, în care a servit; f) Ziua intrării în gardă.

Listele amintite în p. 4 și 5 le vor așterne apoi cu posibilă urgență comandai centrale.

6. Comandanții secțiilor cercuale să aștearnă un inventar punctual despre armele, hainele și muniția, care este în posesiunea gardelor.

7. Comandanții secțiilor cercuale să anunțe oficios în fiecare comună, că toți particularii, cari nu sunt gardiști și au arme, muniție etc. sunt obligați să anunțe și să predeie armele gardei rurale din acea comună și despre aceste arme să se ia notă în inventar. Întrucât vor fi astfel de particulari, cari deneagă predarea armelor, despre aceștia să se aștearnă o listă nominală.

8. Comandanții secțiilor cercuale să constate în cari comune s'au format deja garde străine și să raporteze despre numărul acestor garde și ținuta acelora față de gardele noastre, atât în comunele mixte, cât și în cele străine.

9. Comandanții secțiilor cercuale să se pună în conțelegere cu gardele străine din comunele mixte cu scopul, ca contingentul gardelor străine să nu treacă peste 5% din numărul locuitorilor de altă națiune și stabilind proporția legală să pretindă desarmarea gardiștilor, cari trec peste 5% și împărțirea armelor cu gardele noastre în proporția cuvenită.

10. Pentru conformitate se trimit listele nominale la comandanții secțiilor cu îndrumarea, că aceste liste să le subștearnă în ziua 1, 11 și 12 a fiecărei lune la comanda gardei naționale române în Arad, care va griji să primească gardiștii soldul pe zilele petrecute în serviciu.

11. Comandanții secțiilor sunt îndrumați să formeze imediat garde separate pentru asigurarea trenurilor, cu contingentul de 4 ofițeri și 20 feciori pe linia Arad-Zam, 4 ofițeri și 200 feciori pe linia Arad-Brad, 4 ofițeri și 200 feciori pe linia Arad-Chitighaz.

Până când se vor organiza aceste garde separate sunt îndrumați comandanții gardelor rurale să institue la toate gările garde, spre a asigura edificiile, liniile, materialul trenului și a transportelor și mai ales a personalului dela gări, cu un cuvânt spre susținerea ordinei în gări.

Arad, la 9 Noemvrie 1918.

Maiorul Vlad
comandant.

Românul (Arad), Anul VII, nr. 3, 30 octombrie / 12 noiembrie 1918, p. 4; Alexandru Roz, op. cit., pp. 173-176.

Relatare asupra constituirii Comandei Supreme a Gărzilor Naționale Române din Ungaria și Transilvania.

Consiliul gardei naționale din Arad și-a ținut în ziua de 11 Noemvrie st.n. a.c. adunarea constituantă, sub prezidiul comandantului dl maior Vlad, numit de C.N.R.

Deciziunile s-au adus în înțelegere deplină în urma unui plan fixat de dl. căpitan dr. Avramescu. În cursul ședinței, garda națională a putut saluta în mijlocul ei cu mare însuflețire pe mult iubitul și cel mai zelos luptător al nostru, membrul comisiei executive a C.N.R., pe dl dr. Ștefan C. Pop, care a adresat oficerilor, soldaților și poporului adunat următorul discurs dictat de înălțătoarele idei ale egalității, libertății și frățietății:

„Mă adresez către voi fraților – a zis dl Pop – cari prin ostași reprezentați poporul românesc cuminte și cinstit, iar prin oficeri toată floarea, toată așa-numita inteligență a neamului.

În haosul de astăzi să luați la cunoștință, că numai și numai C.N.R. este chemat să vă dea de-o parte directivele de lipsă, de altă parte, ca să pertracteze în numele întregului neam cu puterile entantei învingătoare, cari garantează întruparea dorințelor noastre, și cu celelalte țări cu care am trăit odinioară în legătură de stat.

Voi sunteți chemați în primul rînd, să susțineți și să restabiliți ordinea. Cînd ordinal C.N.R. vă trimite pe la satele românești, să mergeți ca frate la frate, ca luminătorii și voitorii de bine ai poporului.

Poporul nostru este cuminte și blînd. Răzvrătirile ce s-au făcut în unele locuri nu sunt urmările bolșevismului, pe care îl persecutăm, ci mania justă a bietului neam, care după secole lungi ale iobăgiei a ajuns prada oligarhiei despoietoare. Să judecăm poporul după trecutul său și atunci vom pricepe fierberea și neliniștea lui în zilele acestea de dezorientare...

Coborâți-vă la el, luminați-l, ridicați-l și veți vedea că este demn de libertatea și drepturile câștigate. Spuneți-i că după atâtea suferințe i se va face dreptate; promiteți-i că tot ce a îndurat i se va răsplăti, că i se va împărți pămînt, că fiecare om muncitor va fi împărțit de bogățiile pămîntului.

Explicați-i că dușmănia între popoare nu mai are rost, deoarece libertatea, frățietatea și egalitatea sunt comori comune. Dușmăniile, ce se fac și acum, provin din neștiință, pentru că cei care se răfuiesc sînt îndemnați tot de un cuget și o dorință, și dacă s-ar cunoaște unii pe alții și-ar da mîna ca frații.

Băgați de seamă fraților, că cu domnii de ieri nu putem lucra împreună. Ei nu se știu împăca cu soarta, să abzică de puterea asupra noastră, de azi pe mâine. Ei au dispus de o organizație de 60 de ani și numai azi înțelegem rostul dărilor plătite, după ce am văzut, că

Austria cu toată putrejunea ei a rezistat 4 ani în contra atacurilor puternice, bazată numai și numai pe teroare și pe tezaurul imens de război.

Noi nu dispunem de arme trecătoare, ci de tăria poporului, peste care au trecut atâtea urgii a veacurilor. Să fim precauți în organizarea noastră, să nu provocăm, să nu înscenăm vărsături de sânge. Să fim înțelepți ca șerpii – cum spune scriptura – pentru că ce nu putem câștiga azi, vom primi mâine cu siguranță.

Luați în seamă că noi, naționalitățile de ieri, am pierdut mai mult în război. *Noi* am fost purtați pe toate fronturile și neconținut am căzut prada urgiei, noi luptători ai cauzei nedrepte. Ne aducem aminte de fărâdelegile îndurate, dar nu vrem să ne răzbunăm. Dreptatea ce se va face va ajunge pe toți vinovații!

S-au încercat din partea domnilor de ieri apropiieri pentru cooperare. Le-am respins, pentru că nu mai avem încredere. Poporul nostru este înțelept; inteligența noastră este la culmea chemării și nu ne lăsăm ademeniți. Nu primim minte de la ei și nu ne depărtăm de ținta noastră să hotărâm noi înșine asupra sorții noastre! Fiți cu încredere în consiliul nostru național, pentru că acesta stă neclintit ca zidul în apărarea drepturilor noastre!

Noi vrem înțelegere frățească cu toate popoarele. O vrem și cu poporul maghiar democratizat. Nu avem arme, nu avem mașini puternice de război; arma noastră este tăria neamului românesc și ajutorul celor mai mari popoare ale lumii. Le suntem veșnic mulțumitori și avem toată admirația pentru nobilele națiuni, care ne-au eluat libertatea!

Nu suntem însă lași și acum, ajunși la libertate, dacă va pretinde soarta, vom lupta pentru drepturile noastre până la ultima picătură de sânge!! (Vii aclamări).

Strămoșii noștri romani, cu 2000 de ani înainte, au fost stăpânii lumii și au răspândit sămânța culturii pe întreg pământul cunoscut. Avem o zicală înțeleaptă: „Ordo est anima rerum”. Vi-o însemnați și urmați-o. Stăpâniți-vă, fiți calmi, fiți cu mintea întreagă! Închideți crișmele, în care se înveninează sufletele și prin care vă slăbesc puterile. Grijiți ca aceste morminte ale cinstei și ale morale omenești să fie închise deocamdată, pentru că în împrejurările de azi, nesigure, ele ar fi izvorul tuturor păcatelor.

Fiți mari la suflet și nobili la inimă. Ocrotiți și ajutați și pe cei care au păcătuț în contra voastră, pentru că ora răsplătirii drepte nu este departe!... În condițiile de pace este plănuț un așa-numit Tribunal internațional, care își va avea secțiile în toate centrele lumii și va condamna, după cum vor merita, pe toți aceia, care au greșit și păcătuț în contra voastră și în contra principiilor umanitare!

Aceste ce le-am spus sunt nu numai dorințele mele, ci sunt poruncile Consiliului național român și a întregii națiuni române. Îndepliniți-le toți și întru toate, pentru că acei care se vor opune, vor purta osânda cea mai grea a vieții: îi va ajunge urgia neamului întreg. În numele Consiliului național român încredințez pe dl major Vlad cu organizarea Gărzii naționale române”.

D. dr. Șt. C. Pop a fost viu aclamat și sărbătorit de mulțimea adunată. A răpit inimile, a înălțat sufletele și a cucerit mințile.

D. maior Vlad – ostașul distins, bărbatul întreg, cu înfățișarea unui legionar roman care, durere, în servicii străine nouă, a câștigat admirația mai multor și inimile supușilor – a răspuns scurt și hotărât:

„Suntem ostași și nu vom vorbi multe. Avem să lucrăm și vom lucra. Suntem pregătiți însă să și luptăm dacă va fi de lipsă și să jertfăm tot ce avem pentru cauza noastră sfântă!

Rugăm Consiliul național roman să dispună de noi și să ne țină în curent cu cele ce se vor petrece, pentru că din acestea vom lua duh și putere!”

2.

Curtici**Relatare**

La 4/17 Nov. c. (anul curent n.n.) sub conducerea d-lui locot. Ioan Julean s-a constituit garda națională română din Curtici. Această zi a fost serbată de Curticeni în mod randiose. Cele trei steaguri ale gardei naționale, au fost sfințite în văzul lumii întregi, pe piața din fața bisericii. Steagurile au fost arborate pe casa primăriei și pe edificiile școlare din loc. Salutăm din inimă pe frații Curticeni.

Românul (Arad), Anul VII, nr. 13, 11/24 noiembrie 1918, p. 3.

3.

Hălmagiu**Relatare referitoare la activitatea Gărzii Naționale din Hălmagiu**

Garda națională româna stă sub conducerea lui Dr. E. Costina. Ordinea e completă. Din Hălmagiu se anunță oficios: Garda națională română ține sub pază toate oficiile, se restabilesc mijloacele de comunicație, telefon, telegraf. Urmează restabilirea acestora în cerc. Oficianților vechi li s-a permis transportarea averilor private. În garda din Hălmagiu sânt numai români: 44 oameni bine plătiți și excelent alimentați. Pentru acoperirea speselor momentane locuitorii au dăruit până ieri 50 mii coroane.

Românul, anul VII, nr. 4 din 31 octombrie/13 noiembrie 1918, p. 3.

4.

Sâmbăteni**Protocol**

luat cu membrii com. Partidului Național Rom. ales de poporul din Sâmbăteni în ziua de 5/18 Noemvre 1918 la propunerea membrului muncitorilor din Arad, Pavel Spîn.

Esmisul com. Partidului Național Român – Petru Lupaș aduce la cunoștință membrilor subscriși că este esmis pentru a înființa o gardă națională pentru apărarea și susținerea ordinei și liniștei în comună.

La ce membrii alegându-și de președinte pe membrul Ioan Giurchi, decid ca garda în comună să se facă noapte de noapte, după nrul caselor din comună, fiind îndatorat fiecare locuitor care va fi provocat, să vină în serviciu, să vină fără a-și afla nici o vină. Com. partidului pentru comandarea și împărțirea slujbei alege de comandament pe lugsfirerul^{94*} Petru Precup și Nicolae Mihaescu, sub comanda lui Petru Lupaș, cu toată taxa de zi când e în slujbă de 8 adică opt cor.

Cetindu-se protocolul de față s-a subscris.

Sâmbăteni, la 18 Noemvre 1918

Ioan Giurchi, Nicolae Mihaescu, + Nica Clavici, + Dimitrie Cîntar, Costa Mirku, + Stoia Ardelian, Kantaresczku Lazăr, Leontie Ioții.

Garda Națională Română din Arad

Secția: Arad

^{94*} Probabil, corect, Zugfuhrer, comandant de tren militar, de convoi.

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad. Mărturii documentare

Garda rurală: Sâmbăteni.

Lista nominală a ofițerilor și gardiștilor înrolați în secția de mai sus

Nr. crt.	Rangul	Numele	Regt. vechi	Anul nașterii	Comuna
1.	sublt.	Petru Lupaș	33	1884	Cherechiu
2.	caporal	Roman Pecican	2H.	1874	Sîmbăteni
3.	„	Dimitrie Ioți	„	1892	„
4.	„	Dimitrie Rujan	33	1890	„
5.	Fruntaș	George Van	2H	1891	„
6.	„	Juon Stai	33	1887	„
7.	„	Teodor Stoicu	33	1886	„
8.	Pedestras	Aurel Stoicu	33	1890	„
9.	„	Dimitrie Nichi	37	1894	„
10.	„	Juon Costi	61	1894	Alioș
11.	„	Vasile Tuduri	2H	1888	„
12.	„	Traian Ioți	2H.	1898	„
13.	„	Costa Mircu	„	1877	„
14.	„	Petru Iosif	33	1897	„
15.	„	Petru Goron	„	1884	„
16.	„	Dimitrie Ursu	37	1893	„
17.	„	George Costi	33	1893	„
18.	„	Pavel Brodur	33	1887	„
19.	„	Costa Ciorău	2H	1878	„
20.	„	Petru Cristi	33	1896	„
21.	„	Nicolae Perii	33	1895	„
22.	„	Petru Mircu	2H	1895	„
23.	„	Petru Ursu	verpfl. Mag	1881	„
24.	„	Dimitrie Nicolici	2H	1881	„
25.	„	Lazăr Mircu	28.I.B.	1876	„
26.	„	Petru Suci	13H	1890	„
27.	„	Lazăr Savii	37	1893	„
28.	„	Petru Iancu	33	1887	„
29.	„	Nica Stancu	33	1900	„
30.	„	Costa Ioții	28I.B.	1877	„
31.	„	Nicolae Mircu	33	1885	„
32.	„	Lazăr Gavrilă	3H	1896	„
33.	„	Ilie Nichi	33	1897	„
34.	„	Teodor Stragici	33	1898	„
35.	„	Vasile Van	32H	1894	„
36.	„	Mihăilă Ioți	2H	1877	„
37.	„	Dimitrie Pernevan	39A.R.	1876	„
38.	„	Simieon Ioți	28I.B.	1884	„
39.	„	Petru Glogovicean	33	1876	„
40.	„	Alexa Ciudan	2H	1883	„
41.	„	Teodor Nicolici	„	1892	„
42.	„	George Manuilă	33	1888	„
43.	„	Stoia Coirău	2H	1900	„
44.	„	Costa Petru	2H	1890	„

45.	„	Aurel Ardelean	T.D.16	1883	„
46.	„	Iuon Stoicu	5H	1896	„
47.	„	Dimitrie Baichici	2H	1878	„
48.	„	Costa Mordan	San.21	„	„
49.	„	Petru Sari	28I.B.	1888	„
50.	„	Roman Pântălie	2H	1886	„

S. J. A. N. Arad, *Colecția de documente dr. Lupașiu Octavian*, doc. 29, f. 1-2 (original);
 Andrei Caciora, Roz Alexandru, *Aradul în lupta pentru eliberare socială și națională*, vol. I, Arad, 1978, pp. 275-276.

5.

Șoimuș

Relatare

privind constituirea gărzii naționale locale.

Correspondentul nostru ne scrie: Duminică, în 10 Noemvrie n. a.c. a venit în comuna noastră dl locotenent dr. Beleş, însoțit de protopopul Procopie Givulescu și întreg poporul din Radna, cu steag românesc în frunte, ca să formeze garda națională. Noi, mic cu mare, tot cu steaguri i-am primit și înaintea sfintei biserici cu mare însuflețire am format garda națională română. La cel dintâi cuvânt s-a înrolat 60 de inși. Ofertele pentru susținerea gardei decurg. Serbarea noastră națională a decurs în ordine, cu însuflețire și demnitate. Moment înălțător a fost când părintele protopop, îmbrăcat în odăjdii, a urcat tribuna și, cu sfânta cruce în mână, a luat jurământul frumoasei noastre gărzi. Trecând paza comunei în mâinile gărzii, jafuri și tulburări nu s-au întâmplat.

Românul (Arad), Anul VII, nr. 5, 1/14 noiembrie 1918, p. 3.

Anexa C

Procese-verbale de alegere a delegaților și credenționalele eliberate pentru reprezentare la Adunarea Națională de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918

1.

Arad

PROCES-VERBAL

luat în adunarea electorală a cercului electoral orașul Arad din comitatul Arad, ținută în școala centrală rom. din Arad la 10/23 Novemvre 1918.

Prezident: Traian Vațian protopop.

Notari: Iosif Moldovan înv. direct. școlar Dimitrie Popoviciu învățător.

Prezidentul dă citire ordinului venit de la Consiliul Central Național Român, prin care se ordonă alegerea urgentă a 5 delegați în Marea Adunare Națională Română, care va fi convocată în scurt timp. Constată că publicarea alegerii de azi s-a vestit de cu vreme în toate comunele din cerc. Salută pe alegători și îi provoacă să numească 2 bărbați de încredere.

Se numesc de atari prin aclamațiune dnii dr. Cornel Albu și Dimitrie Muscan.

Prezidentul deschide votarea, care decurgând în ordine, pe baza scrutiniului făcut de biroul adunării se constată că unanimitatea voturilor au întrunit dnii Dr. Cornel Iancu din Arad, Dr. Lazăr Iacob din Arad, Luca Raicu din Arad, Aurel Călnicean din Arad, Dr. Cornel Albu din Arad

ca urmare prezidiul declară pe dnii: Dr. Cornel Iancu, Dr. Lazăr Iacob, Luca Raicu, Aurel Călnicean, Dr. Cornel Albu

aleși din partea românilor din acest cerc cu vot universal ca delegați ai cercului electoral îndreptățiți și îndatorați a lua parte cu vot decisiv în Marea Adunare Națională Română, care se va convoca din partea Consiliului Central Național Român încă în decursul acestui an și la Adunările, cari eventual le va convoca în decursul anului următor.

Prezidiul dispune ca în urma acestei enunțări prezidiale aleșii deputați să fie provăzuți cu credenționale, iar o parie a acestui proces-verbal să se trimită imediat Consiliului Central Național Român.

Spre știre

Despre ce luându-se acest proces-verbal în 2 parii, dintre care unul se va păstra la Consiliul Național Român din fruntea comitatului, actul de alegere se încheie la orele 6,35.

D. c. m. s.

Traian Vațian
prezidentul adunării electorale

Dimitrie Popoviciu
Iosif Moldovan
notarii adunării electorale

dr. Cornel Albu

Dimitrie Muscan
bărbați de încredere din comunele cercului

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. VIII, p. 34.

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim că în cercul electoral al Arad[ului] din comitatul Arad s-au ales azi ca delegați ai acestui cerc electoral dnii:

Dr. Cornel Iancu în Arad, Dr. Lazăr Iacob în Arad, Luca Raicu în Arad, Aurel Călnicean în Arad, Dr. Cornel Albu în Arad, cu unanimitate.

Drept ce sus-numiții delegați sunt prin aceasta autorizați a lua parte cu vot decisiv la Marea Adunare Națională Română ce se va convoca prin Consiliul Central Național Român, în numele tuturor Românilor din acest cerc electoral și la alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual o să mai fie convocate în decursul anului acestuia ori în anul următor, și a contribui cu votul lor la deciderea asupra sorții viitoare a neamului românesc din Transilvania, Ungaria și Bănatul Timișan.

Dat din colegiul electoral al cercului electoral Arad, ținut în ziua de 10/23 Novemvre 1918.

Traian Vațian

prezident

dr. Cornel Albu

Demetriu Muscan

bărbați de încredere din comunele cercului

Dimitrie Popoviciu

notar

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.* vol. VIII, p. 35.

PROCES – VERBAL

luat în ședința Comitetului Reuniunii fem. române din Arad și provincie ținută la 10/23 novembre 1918 în Arad.

Prezident : d-na Sofia Beleş

Notar: Victor Stanciu

Prezidentul dă cetire ordinului venit dela Consiliul Central Național Român, prin care se ordonă alegerea urgentă alor 5 delegați în Marea Adunare Națională Română, care va fi convocată în scurt timp. Constată că publicarea alegerii de azi s-a vestit de cu vreme în comunele din cerc. Salută pe membrele prezente.

Prezidentul deschide votarea și se constată că unanimitatea voturilor au întrunit d-nele: Eugenia Dr. C. Pop din Arad

Elena Goldiș Arad

și Adriana Dr. Ispravnic Arad

ca urmare prezidiul declară pe d-nele Eugenia Dr. C. Pop din Arad

Elena Goldiș Arad

și Adriana Dr. Ispravnic Arad

aleși din partea Românilor din acest cerc cu vot universal ca delegați ai cercului electoral îndreptățiți și îndatorați a lua parte cu vot decisiv în Marea Adunare Națională Română, care se va convoca din partea Consiliului Central Național Român încă în decursul acestui an și la Adunările, cari eventual le va convoca în decursul anului următor.

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad. Mărturii documentare

Prezidiul dispune ca în urma acestei enunțări prezidiale aleșii deputați să fie provăzuți cu credenționale, iar o parie a acestui proces-verbal să se trimită imediat Consiliului Central Național Român.

Spre știre.

Despre ce luându-se acest proces-verbal în 2 parii, dintre cari unul se va păstra la Consiliul Național Român din fruntea comitatului, actul de alegere se încheie la orele 5 h și 30'.

Văd: Sofia Beleş
prezidentul adunării electorale

Victor Stanciu
secretarul reun.

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. X, p. 160.

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim că Reuniunea femeilor române din Arad și provincie a ales azi ca delegați ai acestei reuniuni pe doamnele

Eugenia Dr. C. Pop în Arad

Elena Goldiș în Arad

și Adriana Dr. Ispravnic în Arad cu unanimitate

Drept-ce susnumiții delegați sunt prin aceasta autorizați a lua parte cu vot decisiv la Marea Adunare Națională Română ce se va convoca prin Consiliul Central Național Român, în numele tuturor Românilor din acest cerc electoral și la alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual o să mai fie convocate în decursul anului acestuia ori în anul următor, și a contribui cu votul lor la deciderea asupra sorții viitoare a neamului românesc din Transilvania, Ungaria și Bănatul Timișan.

Dat din ședința Comitetului Reuniunei ținută în ziua de 10/23 Noemvrie 1918.

Văd: Sofia Beleş
Prezident

Victor Stanciu
secretar

Sigiliu

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. X, p. 161.

PROCES-VERBAL

luat în consiliul colegiului profesoral dela Școala civ. gr. or. rom. de fete din Arad ținut în Arad, sala de consilii a școalei, la 13/26 novembrie 1918.

Prezident : directorul Victor Stanciu

Notar: prof. Hermina Arjoca

Prezidentul dă cetire ordinului venit dela Consiliul Central Național Român, prin care se ordonă alegerea urgentă alor 5 delegați în Marea Adunare Națională Română, care va fi convocată în scurt timp, numește 2 bărbați de încredere.

Se numesc de atari prin [...] ^{95*}d-nii Dr. Lazar Iacob și d-na Volumnia Balta.

Prezidentul lasă prezidiul d-lui Dr. Lazar Iacob deschide votarea care decurgând în ordine, pe baza scrutinului făcut se constată că unanimitatea voturilor au întrunit d-nl Victor Stanciu din Arad, ca urmare prezidiul declară pe dl. Victor Stanciu din Arad aleși din partea Românilor din acest cerc cu vot universal ca delegați ai cercului electoral îndreptățiți și îndatorați a lua parte cu vot decisiv în Marea Adunare Națională Română, care se va convoca

^{95*} Spațiu necompletat.

din partea Consiliului Central Național Român încă în decursul acestui an și la Adunările, cari eventual le va convoca în decursul anului următor.

Prezidiul dispune ca în urma acestei enunțări prezidiale alesul deputat să fie provăzut cu credenționale, iar o parie a acestui proces-verbal să se trimită imediat Consiliului Central Național Român.

Despre-ce luându-se acest proces verbal în 2 parii, dintre cari unul se va păstra la Consiliul Național Român din fruntea comitatului, actul de alegere se încheie la orele 10 a.m.

D. c. m. s.

notarul adunării electorale

Hermina Arjoca

Hermina Arjoca

H. Bogdan

Volumnia Balta

Dr. Lazar Iacob

Oct. Ciuhandru

membrii colegiului prof.

Sigiliu

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. X, p. 81.

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim că Școala civ. gr. or. rom. de fete din Arad a ales azi ca delegat a acestei școale pe dl. Victor Stanciu în Arad cu unanimitate.

Drept ce susnumitul delegat este prin aceasta autorizat a lua parte cu vot decisiv la Marea Adunare Națională Română ce se va convoca prin Consiliul Central Național Român, în numele școalei civ. gr. or. rom. de fete din Arad și la alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual o să mai fie convocate în decursul anului acestuia ori în anul următor și a contribui cu votul lor la deciderea asupra sorții viitoare a neamului românesc din Transilvania, Ungaria și Bănatul Timișan.

Dat din consiliul colegiului profesoral ținut în ziua de 26 Noemvrie 1918.

Dr. Lazar Iacob Hermina Arjoca

Prezidentnotar

Hermina Arjoca, Volumnia Balta, H. Bogdan, Dr. Lazar Iacob, Oct. Ciuhandu, bărbați de încredere din comune.

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. X, p. 82.

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim, că dl. Traian Vațian, protopresbiter (protopop n.n.) în Arad, este esmis din partea mai jos indicatei corporațiuni ca delegat al ei în Marea Adunare Națională Română, ce se va convoca în acest an, și în alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual se vor mai ținea în decursul anului următor.

Dat din Arad la ziua de 8/21 nov. 1918.

Pentru Consistoriul român ort.

Ioan I. Papp

episcop-președinte

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. X, p. 183.

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim că dl. dr. Gheorghe Ciuhandu, asesor consistorial în Arad, este esmis din partea mai jos indicatei corporațiuni ca delegat al ei în Marea Adunare Națională Română ce se va convoca în acest an și în alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual se vor mai ținea în decursul anului următor.

Dat în ședința consistorială ținută în Arad, în ziua de 14/27 Noemvrie 1918.

Pentru Consistoriul gr. or. rom. din Arad.

Ioan I. Papp
Episcop președinte

Vasile Goldiș
notar

Sigiliu

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. X, p. 183.

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim că dl. Iuliu Herbay [din] Arad este esmis din partea mai jos indicatei corporațiuni ca delegat al ei în Marea Adunarea Națională Română, ce se va convoca în acest an, și în alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual se vor mai ținea în decursul anului următor.

Dat în ședința comitetului, ținută în Arad în ziua de 14/27 Noemvrie 1918.

Pentru Asociațiunea arădană pentru cultura poporului român (subl. n.)

Vasile Goldiș
președinte

Dr. Ioan Suciu
notar

Aurel Călniceanu
Demetriu Muscariu
bărbați de încredere

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. X, p. 118.

CREDENȚIONAL

Consiliul național central român din Ungaria și Transilvania numește pentru învățământul superior pe dl. profesor de universitate Dr. Iosif Popovici ca reprezentant pentru adunarea constituantă națională română, care va avea loc Duminecă la 1 Decemvrie a.c. n. și-l autorisează a lua parte cu vot decisiv.

Arad la 28 Noemvrie n. 1918.

Pentru consiliul național român central

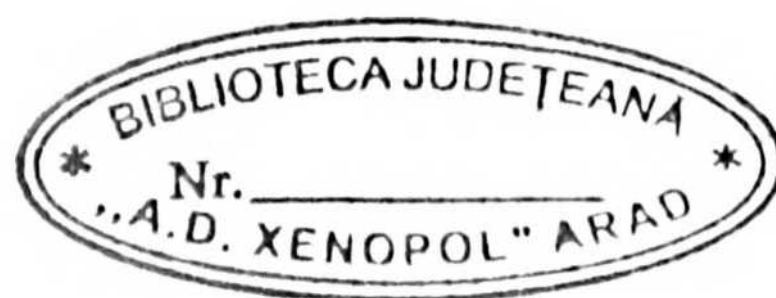
Dr. Cornel Iancu
secretar

Dr. Ștefan C. Pop
președinte

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. X, pp. 104-105.

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim că dl director și prof. Dr. Teodor Botiș este esmis din partea mai jos indicatei corporațiuni ca delegat al ei în Marea Adunare Națională Română ce se va

convoca în acest an și în alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual se vor mai ținea în decursul anului următor.

Dat din ședința colegiului profesoral ținută în Arad la ziua de 10/23 Noemvrie 1918.

Pentru colegiul profesoral dela Inst. Teologic gr. or. român din Arad.

Dr. Lazar Iacob
președinte

Dr. Iustin I. Suci
notar

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.* vol. X, p. 83.

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim că dl. prof. Sabin Evuțian este esmis din partea mai jos indicatei coporațiuni ca delegat al ei în Marea Adunare Națională Română ce se va convoca în acest an și în alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual se vor mai ținea în decursul anului următor.

Dat din ședința colegiului profesoral ținută în Arad la ziua de 10/23 Noemvrie 1918.

Pentru colegiul profesoral dela Inst. Pedagogic gr. or. român din Arad.

Dr. Teodor Botiș
președinte

Silviu Besan
notar

sigiliu

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. X, p. 82.

CREDENȚIONAL

Societatea studenților de la institutul teologic gr. or. român din Arad

Nr. 4/1918-19

Subsemnații adevărim că dl Ștefan Miu student în teologie este exmis din partea mai jos indicatei corporațiuni ca delegat al ei în Marea Adunare Națională Română, ce se va convoca în 18 noemvrie (1 decemvrie) a.c.

Dat din ședința extraordinară a Societății studenților dela institutul teologic gr. or. român din Arad, ținută în 15/28 noemvrie 1918.

St. Miu
președinte
George Buha
Traian Pinteru
bărbați de încrede
Dr. Teodor Botiș
Director

Leontin Domocos
notar

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. X, p. 105.

CREDENȚIONAL

Societatea studenților dela institutul teologic gr.or. român din Arad Nr. 4/1918-19

Subsemnații adevărim că. dl. Emil Petrovici student în teologie este exmis din partea mai jos indicatei corporațiuni ca delegat al ei în Marea Adunare Națională Română, ce se va convoca în 18 noemvrie (1 decemvrie) a.c.

Dat din ședința extraordinară a Societății studenților dela institutul teologic gr. or. român din Arad, ținută în 15/28 Noemvrie 1918.

St. Miu

președinte

George Buha

Traian Pinteru

bărbați de încredere

Dr. Teodor Botiș

director

Leontin Domocos
notar

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. X, pp. 105-106.

CREDENȚIONAL

Reuniunea învățătorilor dela școalele populare confesionale ort. române din protopopiatele arădane I-VII

Subsemnații adevărim: că domnul Iosif Moldovan

învățător în Arad este esmis din partea mai sus indicatei corporațiuni ca delegat al ei în Marea Adunare Națională Română, ce se va convoca în acest an și în alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual se vor mai ținea în decursul anului următor.

Dat din ședința comitetului reuniunii ținută în Arad la 15/28 Noemvre 1918.

Alexiu Doba

președinte

Mihail Vidu

Nicolau Boșcaiu

Ștefan Roja

P. Russu

Vasile D. Ilișu

Savu Mihuția

Todor Mariș

Indescifrabil

Georgiu Popoviciu
notar

Petru Vanculu

Efrem Hedeșanu

Traian Givulescu Radna

Ion Simu

Indescifrabil

Indescifrabil

I. Bugariu

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. X, p. 52.

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim, că din partea presei române s-au ales azi ca delegați: Ion Clopoțel, Arad, Laurențiu Luca, Arad, Nicolae Bratu, Sibiiu, Romulus Damian, Sibiiu, și Dr. Avram Imbroane, Lugoj.

Drept ce susnumiții delegați sunt prin aceasta autorizați a lua parte cu vot decisiv la Marea Adunare Națională Română ce se va convoca prin Consiliul Central Național Român, în numele tuturor Românilor din acest cerc electoral și la alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual o să mai fieconvocate în decursul anului acestuia ori în anul următor și

a contribui cu votul lor la deciderea asupra sorții viitoare a neamului românesc din Transilvania, Ungaria și Bănatul Timișan.

Dat din colegiul electoral al cercului electoral ținut în ziua de [...] ^{96*}Noiemvrie 1918.

V. Goldiș
prezident

Dr. George Crișan
notar

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. X, p. 219.

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim, că în cercul electoral al Comandei Supremă a Gardelor Naționale Române din Ungaria și Transilvania s-au ales delegați ai acestui cerc electoral d-nii:

Maior Alexandru Vlad în Arad

Loc. Romulus Rimbaș în Arad

Căp. Virgil Cernea în Arad

Căp. preot. mil. Vasile Debu în Arad și

Vol. Dr. Victor Hotăran în Arad, cu unanimitate

Drept ce susnumiții delegați sunt prin aceasta autorizați a lua parte cu vot decisiv la Marea Adunare Națională Română ce se va convoca prin Consiliul Central Național Român, în numele tuturor Românilor din acest cerc electoral și la alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual o să mai fie convocate în decursul anului acesta ori în anul următor și a contribui cu votul lor la deciderea asupra sorții viitoare a neamului românesc din Transilvania, Ungaria și Bănatul Timișan.

Dat dela Comanda supremă a G.N.R. în Noemvrie 1918

Al. Vlad maior
Prezident

Rîmbaș loc.
notar

Sigiliu

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. X, p. 212.

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim, că în cercul electoral Comanda Supremă a Gardelor Național Române din Ungaria și Transilvania, din comitatul Arad s-au ales azi ca delegați ai acestui cerc electoral d-nii:

Vicecol. Miron Șerb în Arad

Plut. maior. Dimitrie Brăsescu în Arad, cu unanimitate

Drept ce susnumiții delegați sunt prin aceasta autorizați a lua parte cu vot decisiv la Marea Adunare Națională Română ce se va convoca prin Consiliul Central Național Român, în numele tuturor Românilor din acest cerc electoral și la alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual o să mai fie convocate în decursul anului acestuia ori în anul următor și a contribui cu votul lor la deciderea asupra sorții viitoare a neamului românesc din Transilvania, Ungaria și Bănatul Timișan.

Dat dela Comanda supremă a G.N.R. în Noemvrie 1918.

Al. Vlad maior
prezident

Rîmbaș loc.
notar

Sigiliu

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. X, p. 213.

^{96*} Spațiu necompletat.

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim, că în cercul electoral Comanda Supremă a Gardelor Național Române din Ungaria și Transilvania, din comitatul Arad s-au ales azi ca delegați ai acestui cerc electoral d-nii:

căp. Dr. Vasile Avramescu în Arad

loc. Ioan Montani în Arad, cu unanimitate

Drept ce susnumiții delegați sunt prin aceasta autorizați a lua parte cu vot decisiv la Marea Adunare Națională Română ce se va convoca prin Consiliul Central Național Român, în numele tuturor Românilor din acest cerc electoral și la alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual o să mai fie convocate în decursul anului acestuia ori în anul următor și a contribui cu votul lor la deciderea asupra sorții viitoare a neamului românesc din Transilvania, Ungaria și Bănatul Timișan.

Dat dela Comanda Supremă a G.N.R. în Noemvrie 1918.

Al. Vlad maior
prezident

Rîmbaș loc.
notar

Sigiliu

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. X, p. 213.

CREDENȚIONAL

Reuniunea învățătorilor de la școalele populare confesionale ort. române din protopopiatele arădane I-VII

Subsemnații adevărim că domnul Nicolae Cristea, învățător în Mîndruloc este esmis din partea mai sus indicatei corporațiuni ca delegat al ei în Marea Adunare Națională Română, ce se va convoca în acest an și în alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual se vor mai ținea în decursul anului următor.

Dat în ședința comitetului Reuniunii ținută în Arad la 15/28 Noemvre 1918.

Alexiu Doba
președinte

Georgiu Popoviciu
notar

Mihail Vidu

Petru Vanculu

Nicolau Boșcaiu

Efrem Hedeșanu

Ștefan Roja

Traian Givulescu Radna

P. Russu

Ion Simu

Vasile D. Ilișu

Indescifrabil

Savu Mihuția

Indescifrabil

Todor Mariș

I. Bugariu

Indescifrabil

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. X, p. 53.

CREDENȚIONAL

Clubul sportiv „Gloria” Arad

Subsemnații adevărim că dl. Sabin Moldovan este exmis din partea mai jos indicatei corporațiuni ca delegat al ei în Marea Adunare Națională Română convocată la Alba Iulia.

Arad, la 15/28 noemvrie 1918.

Pentru Clubul sportiv „Gloria” Arad.

Dr. George Crișan
președinte

Rermus C. Moldovan
secretar

Sigiliu

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. X, p. 120.

2.

Aradul Nou**CREDENȚIONAL**

Subsemnații adevărim, că în cercul electoral al Aradul Nou din comitatul Timiș s-au ales azi ca delegați ai acestui cerc electoral dnii:

Dr. Aurel Crișan avocat în Aradul Nou

Sava T. Seculin preot în Snicolaulmic

Nicolae Radu econom în Firigihaz (Firiteaz n.n.)

Aurel Sebeșan preot Felnac

Damian Sebeșan învățător în Secusigiu

cu unanimitate.

Drept-ce susnumiții delegați sunt prin acesta autorizați a lua parte cu vot decisiv la Marea Adunare Națională Română ce se va convoca prin Consiliul Central Național Român, în numele tuturor Românilor din acest cerc electoral și la alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual o să mai fie convocate în decursul anului acestuia ori în anul următor și a contribui cu votul lor la deciderea asupra sorții viitoare a neamului românesc din Transilvania, Ungaria și Bănatul Timișan.

Dat din colegiul electoral al cercului electoral Aradul Nou ținut în ziua de 13/26 Noemvrie 1918.

Alexandru Silaghy

Prezident

Aron Florescu

Dimitrie Putin Snicolaulmic

Dimitrie Drăgoi

Ioani Toager Firigihaz

Todor Boate

Toader indescifrabil Fiscut

Ioan indescifrabil

Isăilă indescifrabil Secusigiu

Indescifrabil

Nicolae Țundre Felnac

bărbați de încredere din comune

Virgil Lugojan
notar

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. IX, p. 120.

3.

Bătania^{97*}**CREDENȚIONAL**

Subsemnații adevărim, că în cercul electoral al Bătaniei din comitatul Cenad s-au ales azi ca delegați ai acestui cerc electoral dnii:

Dr. Romul Veliciu în Arad

Mihai Nicoară în Bătania

Dr. Sever Miclea în Arad

^{97*} În anul 1918, localitatea Bătania făcea parte din comitatul Cenad. Având în vedere că 4 din cei 5 delegați aleși erau din comitatul Arad, am inclus și această așezare în lucrarea noastră. Astăzi, în Ungaria.

Dr. Cornel Ardelean în Chișinău
Dr. Iustin Petruțiu în Chișineu
cu unanimitate.

Drept-ce susnumiții delegați sunt prin acest autorizați a lua parte cu vot decisiv la Marea Adunare Națională Română ce se va convoca prin Consiliul Central Național Român, în numele tuturor Românilor din acest cerc electoral și la alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual o să mai fie convocate în decursul anului acestuia ori în anul următor și a contribui cu votul lor la deciderea asupra sorții viitoare a neamului românesc din Transilvania, Ungaria și Bănatul Timișan.

Dat din colegiul electoral al cercului electoral Bătania ținut în ziua de 11/24 Noemvrie 1918.

Simeon Cornea
prezident
Ștefan Vidolman
Gheorghe Tiriteian Lipovan
Aron Baneș
Traian Mornailă

Mihai Nicoară
notar
Aurel Farkaș
Costa Mureșan
Romulus Șulea
Gheorghe Oreian

bărbați de încredere din comune

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. VIII, p. 183.

4.

Birchiș

MANDAT

Representanții poporului român din Cercul electoral Făget Birchiș ținută la 15/28 noemvrie a.c. în Birchiș au ales pentru Marea Adunare Națională Română din 18 decemvrie (1 decembrie) de la Alba Iulia delegați ordinari pe domnii:

1. Intelectual părintele Laurențiu Barzu.

2. Dimitrie Bulzan (Birchiș) 3. Ion Tomșa (Căpălnaș) 4. Eugen Spinanțiu (Căprioara) 5. Iustin Mihailovici (Ostrov), ca membrii ordinari, iar delegați suplenți pe domnii: 1. Toma Becicherechean (Tela) 2. Efitimiu Diac (Bata) 3. George Catincea (Pojoga) 4. George Murărescu (Bacău de Mijloc) 5. Solomon Madoș (Virișmort), încredințându-i ca la Marea Adunare Națională Română cu deplină putere să represinte poporul român din cercul electoral Făget-Birchiș.

Birchiș, la 15/28 noemvrie 1918.

Dimitrie Budiu
notarul adunării

Laurențiu Barzu
președintele adunării

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. VIII, p. 154.

5.

Buteni

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim că dl. Florian Roxin, protopop în Buteni, este esmis din partea mai jos indicatei corporațiuni ca delegat al ei în Marea Adunare Națională Română, ce se va convoca în acest an, și în alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual se vor mai ținea în decursul anului următor.

Dat din Arad la ziua de 8/21 nov. 1918.

Pentru Consistoriul român ort.

Ioan I. Papp

episcop, președinte

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. X, p. 184.

6.

Chișineu

PROCES-VERBAL

luat în adunarea electorală a cercului electoral Chișineu (Chișineu-Criș n.n.) din comitatul Arad ținută în 11/24 Noemvre la ora 1, la Chișineu 1918.

Prezident: Dr. Demetriu Barbu

Notari: Gheorghe Adam, Dr. Ioan Codrean.

Prezidentul dă citire ordinului venit de la Consiliul Central Național Român, prin care se ordonă alegerea urgentă alor 5 delegați în Marea Adunare Națională Română, care va fi convocată în scurt timp. Constată că publicarea alegerii de azi s-a vestit de cu vreme în toate comunele din cerc. Salută pe alegătorii prezenți și îi provoacă să numească 2 bărbați de încredere.

Se numesc de atari prin unanimitatea voturilor dnii Augustin Boțiocu și Iovu Caba.

Prezidentul deschide votarea, care decurgînd în ordine, pe baza scrutiniului făcut de biroul adunării se constată că unanimitatea voturilor au întrunit dnii:

Dr. Gheorghe Popovici, adv. din Chișineu.

Dr. Adrian Popescu, adv. din Chișineu.

Dr. Iustin Marșieu, adv. din Arad.

Dumitru Muscan, plugar din Socodor.

Ignat Bogdan adv. din Zărand.

ca urmare prezidiul declară pe d-nii:

Dr. Gheorghe Popovici.

Dr. Adrian Popescu.

Dr. Iustin Marșieu.

Dumitru Muscan.

Ignat Bogdan.

aleși din partea Românilor din acest cerc cu vot universal ca delegați ai cercului electoral îndreptățiți și îndatorați a lua parte cu vot decisiv în Marea Adunare Națională Română, care se va convoca din partea Consiliului Central Național Român încă în decursul acestui an și la Adunările, cari eventual le va convoca în decursul anului următor.

Prezidiul dispune ca în urma acestei enunțări prezidiali aleșii deputați să fie provăzuți cu credenționale, iar o parie a acestui proces verbal să se trimită imediat Consiliului Central Național Român.

Spre știre.

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad. Mărturii documentare

Despre ce luându-se acest proces verbal la 2 parii, dintre care unul se va păstra la Consiliul Național Român din fruntea comitatului, actul de alegere se încheie la orele 4.

D. c. m. s.

Dr. Dimitrie Barbu
prezidentul adunării electorale

Teodor Leucuța
George Costa
George Ardelean
Simeon Corpașiu
Petru Marșieu
Augustin Botor
Ioan Popoviciu
Simeon Morariu
Georgiu Brage
Ilie Rafila

George Adam
Dr. Ioan Codrean
notarii adunării electorale
Gheorghe Popoviciu
Toader Memete
Petru Tuleu
Dr. Valer Barbu
Ștefan Bumba
Iovu Caba
Petru Guiu
Mitru Guiu
Teodor Vâlcă

bărbați de încredere din comunele cercului.

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. VIII, pp. 38-39.

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim, că în cercul electoral al Chișineului din comitatul Arad s-au ales azi ca delegați ai acestui cerc electoral dnii:

Dr George Popoviciu avocat în Chișineu
Dr. Adrian Popescu avocat în Chișineu
Dr. Iustin Marșieu avocat în Arad
Dimitrie Muscal plugar în Socodor
și Ignat Bogdan plugar în Zărand

cu unanimitate.

Drept-ce susnumiții delegați sunt prin aceasta autorizați a lua parte cu vot decisiv la Marea Adunare Națională Română ce se va convoca prin Consiliul Central Național Român, în numele tuturor Românilor din acest cerc electoral și la alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual o să mai fie convocate în decursul anului acestuia ori în anul următor și a contribui cu votul lor la deciderea asupra sorții viitoare a neamului românesc din Transilvania, Ungaria și Bănatul Timișan.

Dat din colegiul electoral al cercului electoral Chișineu ținut în ziua de 11/24 Noemvrie 1918.

Dr. Dimitrie Barbu
prezident
Teodor Leucuța
George Costa
Ioan Popoviciu
Petru Marșieu
Augustin Botor [?]
Simeon Morariu
Georgiu Brage

Dr. Ioan Codrean
notar
Simeon Corpașiu
Gheorghe Popoviciu
Toader Memete
Petru Tuleu
Iovu Caba
Petru Guiu
Mitru Guiu

Ilie Rafila
Ștefan Bumba

Teodor Valcan

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. VIII, pp. 39-40.

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim că dl. Dr. Dimitrie Barbu, protopop în Chișineu, este esmis din partea mai jos indicatei corporațiuni ca delegat al ei în Marea Adunare Națională Română, ce se va convoca în acest an, și în alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual se vor mai ținea în decursul anului următor.

Dat din Arad la 8/21 nov. 1918.

Pentru Consistoriul român ort.

Ioan I. Papp

episcop, președinte

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. X, p. 184.

7.

Comlăuș

PROTOCOL

luat în adunarea electorală a Românilor din comuna Comlăuș, cercul electoral al Sântanei, cott. Arad, ținută în 24 nov. st.n. (stil nou n.n.) 1918 în curtea casei comunale din Comlăuș la orele 2 d.a.

Adunarea să constituie alegînd cu aclamație de președinte pe învățătorul pensionar Blașiu Codrean ear de notar pe învățătorul pensionat Ion Funariu și ca membrii de încredere, verificatori, pe economii Mitru Musca și Mateiu Musca.

Medicul local Vasile Cucu cetește din ziarul „Românul” convocarea adunării naționale la Alba Iulia pe 1/XII n.a.c. și în scurte cuvinte explică însemnătatea acestei adunări în viața neamului românesc și cere apoi ca adunarea aceasta să aleagă un delegat la adunarea numită, rămînînd ca celelalte 4 comune românești din cercul electoral al Sântanei să aleagă fiecare câte unul (F. Varșand (Vărșand n.n.), Șimand, Otlaca și Siclău).

Poporul adunat în număr aproape complet alege cu aclamație de delegat pe medicul Dr. Vasile Cucu, căria i se dă credențional subscris de președintele, notarul și membrii de încredere ai adunării, ear protocolul acesta să subșterne Consiliului Național Român în Arad.

După ce medicul Dr. Cucu mulțumește adunării pentru încredere, adunarea să încheie.

Dat în Comlăuș, în 24 nov. st. n. 1918.

Blasiu Codrean
președinte

Mateiu Musca
Dumitru Musca
membrii de încredere

Ioan Funariu
notar

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. VIII, p. 45.

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim că în cercul electoral al Sântanei din Comitatul Aradului s-au ales azi ca delegați ai acestui cerc electoral doi: Vasile Cucu medic de cerc în Comlăuș (cott. Arad) cu unanimitate.

Drept-ce susnumiții delegați sunt prin aceasta autorizați a lua parte cu vot decisiv la Marea Adunare Națională Română ce se va convoca prin Consiliul Central Național Român, în numele tuturor Românilor din acest cerc electoral și la alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual o să mai fie convocate în decursul anului acestuia ori la anul următor și a contribui cu votul lor la deciderea asupra sorții viitoare a neamului românesc din Transilvania, Ungaria și Bănatul Timișan.

Dat din colegiul electoral al cercului electoral al Sântanei ținut în ziua de 24 Noemvrie 1918 st. n.

Blasiu Codrean

prezident al adunării în Comlăuș,

Ioan Funariu

notar al adunării în Comlăuș

Mateiu Musca

Dimitrie Musca

membri de încredere în Comlăuș

George Bătrîn

prezident în Vărșand

Petru Munteanu

notar al ad. în Vărșand

Dimitrie Hurin

Pavel Borod

membri de încredere în Vărșand.

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. VIII, pp. 45-46.

8.

Curtici

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim, că în cercul electoral al Aradului din comitatul Arad s-au ales azi ca delegat al acestui cerc electoral dl Ioan Juliean în Curtici cu unanimitate.

Drept ce susnumitul delegat este prin aceasta autorizat a lua parte cu vot decisiv la Marea Adunare Națională Română ce se va convoca prin Consiliul Central Național Român, în numele tuturor Românilor din acest cerc electoral și la alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual o să mai fie convocate în decursul anului acestuia ori în anul următor și a contribui cu votul lor la deciderea asupra sorții viitoare a neamului românesc din Transilvania, Ungaria și Bănatul Timișan.

Dat din colegiul electoral al cercului electoral Arad ținut în ziua de 15/28 Noemvrie 1918, în Curtici.

Vasile Vlași

prezident

Florea Lucața

notar

S. J. A. N. Arad, *Fond Suciș Ioan*, dosarul nr. 10, fila 9; Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. VIII, p. 35.

9.

Grăniceri (Otlaca, în textul original)**PROCES-VERBAL**

luat în adunarea electorală a cercului electoral Aletea din comitatul Arad ținută la Otlaca la 13/26 noemvrie 1918. Prezident: Gheorghiu Turicu preot, Notari: Nicolae Bâru și Octavian T. Turicu.

Prezidentul dă cetire ordinului venit de la Consiliul Central Național Român, prin care se ordonă alegerea urgentă a celor 5 delegați în Marea Adunare Națională Română, care va fi convocată în scurt timp. Constată că publicarea alegerii de azi s-a vestit de cu vreme în toate comunele din cerc. Salută pe alegătorii prezenți și îi provoacă să numească 2 bărbați de încredere.

Se numesc de atari prin aclamațiune dnii Mihai Bonca și Simion Irimie.

Prezidentul deschide votarea, care decurgînd în ordine, pe baza scrutiniului făcut de biroul adunării se constată că unanimitatea voturilor au întrunit dnii:

Dr. Gheorghe Crișan din Arad

Gheorghe Vidican din Otlaca

Mihai Bonca din Otlaca

Gheorghe Botaș din Otlaca

Simion Irimie din Otlaca supl.

ca urmare prezidiul declară pe dnii:

Dr. Gheorghe Crișan din Arad

Gheorghe Bolaș din Otlaca

Gheorghe Vidican din Otlaca

Mihai Bonca din Otlaca

Simion Irimie din Otlaca supl.

aleși din partea Românilor din acest cerc cu vot universal ca delegați al cercului electoral îndreptățiți și îndatorați a lua parte cu vot decisiv în Marea Adunare Națională Română, care se va convoca din partea Consiliului Central Național Român încă în decursul acestui an și la Adunările cari eventual le va convoca în decursul anului următor.

Prezidiul dispune ca în urma acestei enunțări prezidiali aleșii deputați să fie provăzuți cu credenționale, iar o parie a acestui proces verbal să se trimită imediat Consiliului Central Național Român.

Spre știre

Despre ce luându-se acest proces verbal în 2 parii, dintre care unul se va păstra la Consiliul Național Român din fruntea comitatului, actul de alegere se încheie la orele 11½.

D. c. m. s.

Gheorghiu Turicu
prezidentul adunării electorale

Nicolae Bâru
Octavian Tului Turicu
notarii adunării electorale

Mihai Bonca
Irimion Simion
Ștefan Ungurean
George Botaș
Georgiu Tiapos

Georgie Rus
Iuon Baltă
Georgie Budi
Nicolae Șerbu

bărbați de încredere din comunele cercului

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. VIII, pp. 32-33.

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim, că în cercul electoral al Aletei din comitatul Arad s-au ales azi ca delegați ai acestui cerc electoral d-nii:

Dr. Gheorghe Crișan în Arad

Gheorghe Vidican în Otlaca

Mihai Bonca în Otlaca

Gheorghe Botaș în Otlaca

Simion Irimie în Otlaca

cu unanimitate.

Drept ce susnumiții delegați sunt prin aceasta autorizați a lua parte cu vot decisiv la Marea Adunare Națională Română ce se va convoca prin Consiliul Central Național Român, în numele tuturor Românilor din acest cerc electoral și la alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual o să mai fie convocate în decursul anului acestuia ori în anul următor și a contribui cu votul lor la deciderea asupra sorții viitoare a neamului românesc din Transilvania, Ungaria și Bănatul Timișan.

Dat din colegiul electoral al cercului electoral Aletea ținut în ziua de 13/26 noemvrie 1918.

Gheorghiu Turicu

Prezident

Mihai Bonca

Irimie Simion

Ștefan Ungurean

George Botaș

Georgiu Tiapoș

Nicolae Bîru

notar

Nicolae Serbu

George Rus

Iuon Baltă

Georgie Budi

bărbați de încredere din comune.

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. VIII, p. 33.

10.

Gurahonț

PROCES-VERBAL

luat în adunarea electorală a cercului electoral al Iosășelului din comitatul Arad ținută în Gurahonț la 13/26 Nov. 1918. Prezident: Cornel Lazăr, Notari: Mihail Vidu, Cornel Vodă.

Prezidentul dă cetire ordinului venit de la Consiliul Central Național Român, prin care se ordonă alegerea urgentă alor 5 delegați în Marea Adunare Națională Română, care va fi convocată în scurt timp. Constată că publicarea alegerii de azi s-a vestit de cu vreme în toate comunele din cerc. Salută pe alegătorii prezenți și îi provoacă să numească 2 bărbați de încredere.

Se numesc de atari prin adunare d-nii Teodor Pop, Dr. Sabin Dan și cei ce vor subscrie credenționale.

Prezidentul deschide votarea, care decurgînd în ordine, pe baza scrutiniului făcut de biroul adunării se constată că unanimitatea voturilor au întrunit d-nii Dr. Aurel Grozda din Buteni, Toma Pop din Hălmagiu, George Tomșa din Pleșcuța, Vasiliu Doncea din Buteni, Iva Vrenti din Iosaș

ca urmare prezidiul declară pe d-nii: Dr. Aurel Grozda, Toma Pop, George Tomșa, Vasiliu Doncea, Iva Vrenti

aleși din partea Românilor din acest cerc cu vot universal ca delegați ai cercului

electoral îndreptățiți și îndatorați a lua parte cu vot în Marea Adunare Națională Română, care se va convoca din partea Consiliului Central Național Român încă în decursul acestui an și la Adunările, cari eventual le va convoca în decursul anului următor.

Prezidiul dispune ca în urma acestei enunțări prezidiali aleșii deputați să fie provăzuți cu credenționale, iar o parie a acestui proces verbal să se trimită imediat Consiliului Central Național Român.

Spre știre

Despre ce luându-se acest proces verbal în 2 parii, dintre care unul se va păstra la Consiliul Național Român din fruntea comitatului, actul de alegere se încheie la orele 11 și 40 m.

D. c. m. s.

Cornel Lazăr, p. presb, prezidentul adunării electorale, Mihail Vidu, Corneliu Voda, notarii adunării electorale. Georgiu Costina, Savu Dorea, Ștefan Stan, Const. Lucaciu, Petru Moțocan, Ioan Ianciu, Dr. Sabin Dan, Dr. Teodor Pap, Petru Paștiu, bărbați de încredere din comunele cercului.

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. VIII, pp. 40-41.

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim că în cercul electoral al Iosășelului din comitatul Arad, s-au ales azi ca delegați ai acestui cerc electoral dnii:

Dr. Aurel Grozda adv., în Buteni, Toma Pop meseriaș în Hălmagi, George Tomșa econom în Pleșcuța, Vasile Doncea econom în Buteni și Iva Vrenti econom în Iosaș cu unanimitate.

Drept ce susnumiții delegați sunt prin aceasta autorizați a lua parte cu vot decisiv la Marea Adunare Națională Română ce se va convoca prin Consiliul Central Național Român, în numele tuturor Românilor din acest cerc electoral și la alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual o să mai fie convocate în decursul anului acestuia ori în anul următor și a contribui cu votul lor la deciderea asupra sorții viitoare a neamului românesc din Transilvania, Ungaria și Bănatul Timișan.

Dat din colegiul electoral al cercului electoral al Iosășelului ținut în ziua de 13/26 Noemvrie 1918.

Cornel Lazăr, ppresb prezident. Mihail Vidu, Corneliu Voda notari, Dr. Sabin Dan, Dr. Teodor Pap, Petru Paștiu, Georgiu Costina, Savu Dorca, Ioan Ianciu, Ștefan Stan, Const. Lucaciu, Petruc Moțocan, bărbați de încredere din comune.

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. VIII, p. 41.

11.

Hălmagiu

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim că dl. Cornel Lazar, protopop în Hălmagiu, este esmis din partea mai jos indicatei corporațiuni ca delegat al ei la Marea Adunare Națională Română, ce se va convoca în acest an, și în alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual vor mai ținea în decursul anului următor.

Dat din Arad la ziua de 8/21 nov. 1918.

Pentru Consistoriul român ort.

Ioan I. Papp
episcop, președinte

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. X, p. 185.

12.

Ineu (Boroșineu, în textul original)

PROCES-VERBAL

luat în adunarea electorală a cercului electoral Boroșineu (Ineu n.n.) din comitatul Aradului ținută în 11/24 noemvrie 1918 la Boroșineu.

Prezident: Ioan Popoviciu, preot în Bârsa.

Notari: Dr. Silviu Pascuțiu, adv. Boroșineu, Constantin Feier, preot.

Prezidentul dă cetire ordinului venit de la Consiliul Central Național Român, prin care se ordonă alegerea urgentă alor 5 delegați în Marea Adunare Națională Română, care va fi convocată în scurt timp. Constată că publicarea alegerii de azi s-a vestit de cu vreme în toate comunele din cerc. Salută pe alegătorii prezenți și îi provoacă să numească 2 bărbați de încredere.

Se numesc de atari prin aclamațiune dnii Dr. Teodor Burdan și Pavel Dârlea.

Prezidentul deschide votarea, care decurgînd în ordine, pe baza scrutiniului făcut de biroul adunării se constată că unanimitatea voturilor au întrunit dnii:

Dr. Ioan Suciu din Boroșineu

Iustin Monția din Șicula

Patriciu Covaci din Boroșsebeș (Sebiș n.n.)

Dumitru Nica din Moroda

Teodor Hălmăjian din Repsig (Răpsig n.n.)

ca urmare prezidiul declară pe dnii: Dr. Ioan Suciu din Boroșineu, Iustin Monția din Șicula, Patriciu Covaci din Boroșsebeș, Dumitru Nica din Moroda, Teodor Hălmăgian din Repsig aleși din partea românilor din acest cerc cu votul universal ca delegați ai cercului electoral îndreptățiți și îndatorați a lua parte cu vot decisiv în Marea Adunare Națională Română, care se va convoca din partea Consiliului Central Național Român încă în decursul acestui an și la Adunările, cari eventual le va convoca în decursul anului următor.

Prezidiul dispune ca în urma acestei enunțări prezidiali aleșii deputați să fie prevăzuți cu credenționale, iar o parie a acestui proces verbal să se trimită imediat Consiliului Central Național Român.

Spre știre

Despre ce luîndu-se acest proces verbal în 2 parii, dintre care unul se va păstra la Consiliul Național Român din fruntea comitatului, actul de alegere se încheie la orele. . .

D. c. m. s.

Ioan Popovici, Dr. Silviu Pascuțiu
prezidentul adunării electorale
Constantin Feier, preot
notarii adunării electorale

Dr. Burdan, Pavel Dârlea, Mihaiu Buzgău, Crăciun Buzgău, George Pantea, Ioan Gurban, Pascuțiu Nicolae, Petru Fejer, Georgiu Stepiciu, Ioan Fejér, Ilarie Stepiciu, Nicolau Plisca, Ioan Bota, Moisă Popp, Ioan Bătrâna, Simeon Albu, Ispas Avram, Ioan Tăut, Ioan Muneran, Flore Ungur, Romul Iozsa,
bărbați de încredere din comunele cercului.

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. VIII, pp. 36-37.

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim, că în cercul electoral al Boroșineului în comitatul Aradului s-au ales azi ca delegați ai acestui cerc electoral dnii: dr. Ioan Suciuc avocat în Boroșineu, Iustin Monția preot în Sicula, Patriciu Covaci, învățător Boroșsebiș, Dumitru Nica econom în Moroda, Teodor Hălmăjan econom în Repsig cu unanimitate.

Drept-ce susnumiții delegați sunt prin aceasta autorizați a lua parte cu vot decisiv la Marea Adunare Națională Română ce se va convoca prin Consiliul Central Național Român, în numele tuturor Românilor din acest cerc electoral și la alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual o să mai fie convocate în decursul anului acestuia ori în anul următor și a contribui cu votul lor la deciderea asupra sorții viitoare a neamului românesc din Transilvania, Ungaria și Bănatul Timișan.

Dat din colegiul electoral al cercului electoral Boroșineu ținut în ziua de 11/24 Noemvrie 1918.

Ioan Popoviciu
prezident,

Dr. Silviu Pascuțiu
Constantin Fejér, preot
notari

Pavel Dârlea, Dr, Burdan, bărb. de încredere Simeon Albu, indescifrabil, indescifrabil, Ioan Muneră, Flore Ungur, Romul Jozsa, Nicodin indescifrabil, Păscuțiu Nicolae, Ioan Taut, Ioan Bota, Mihail Buzgău, George Pinte, Ioan Gurban, Georgiu Stepiciu, Ioan Fejér, Crăcsun Bugău, Ilarie Stepiciu, Nicolau Plisca, bărbați de încredere din comune.

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. VIII, pp. 37-38.

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim că dl. Ioan Georgea, protopop în Ienopolea (Ineu n.n.), este esmis din partea mai jos indicatei corporațiuni ca delegat al ei în Marea Adunare Națională Română, ce se va convoca în acest an, și în alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual se vor mai ținea în decursul anului următor.

Dat din Arad la ziua de 8/21 nov. 1918.

Pentru Consistoriul român ort.

Ioan I. Papp
episcop, președinte

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. X, p. 185.

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim că dl. Dr. Silviu Păscuțiu în Ineu (c. Arad) este esmis din partea mai jos indicatei corporațiuni ca delegat al ei în Marea Adunare Națională Română, ce se va convoca în acest an, și în alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual se vor mai ținea în decursul anului următor.

Dat în ședința comitetului ținută în Arad la ziua de 14/27 Noemvrie 1918.

Pentru Asociațiunea arădană pentru cultura poporului român.

Vasile Goldiș
președinte
Aurel Călniceanu

Dr. Ioan Suciuc
notar

Demetriu Muscariu
bărbați de încredere

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. X, p. 119.

13.

Lipova

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim, că dl. Fabrițiu Manoilă, protopop în Lipova, este esmis din partea mai jos indicatei corporațiuni ca delegat al ei în Marea Adunare Națională Română, ce se va convoca în acest an, și în alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual se vor mai ținea în decursul anului următor.

Dat din Arad la ziua de 8/21 nov. 1918.

Pentru Consistoriul român ort.

Ioan I. Papp
episcop, președinte

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. X, p. 186.

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim că Societatea română de lectură din Lipova a ales azi ca delegați ai acesteia pe dnii Camil Manuilă în Lipova și Iuliu Onu în Lipova, cu unanimitate.

Drept ce susnumiții delegați sunt prin aceasta autorizați a lua parte cu vot decisiv la Marea Adunare Națională Română ce se va convoca prin Consiliul Central Național Român, în numele tuturor Românilor din acest cerc electoral, și la alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual o să mai fie convocate în decursul anului acestuia ori în anul următor, și a contribui cu votul lor la deciderea asupra sorții viitoare a neamului românesc din Transilvania, Ungaria și Bănatul Timișan.

Dat din colegiul societății ținut în ziua de 14/27 Noemvrie 1918.

Fabriciu Manuilă
prezident
casaru

Iul. Onu
indescifrabil
notari

Dr. Aurel Ciobanu, L. Halic
bărbați de încredere din comune.

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. X, p. 120.

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim, că în cercul electoral al Lipova din comitatul Timiș s-au ales azi ca delegați ai acestui cerc electoral dnii: Dr. Constantin Misici în Lipova, Dr. Aurel Cioban în Beinți, Dr. Aurel Halic în indescifrabil, Teodor Muntean în Lipova, Mihai Vasiiescu în Lipova cu unanimitate.

Drept-ce susnumiții delegați sunt prin aceasta autorizați a lua parte cu vot decisiv la Marea Adunare Națională Română ce se va convoca prin Consiliul Central Național Român, în numele tuturor Românilor din acest cerc electoral și la alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual o să mai fie convocate în decursul anului acestuia ori în anul următor și a contribui cu votul lor la deciderea asupra sorții viitoare a neamului românesc din

Transilvania, Ungaria și Bănatul Timișan.

Dat din colegiul electoral al cercului electoral Lipova ținut în ziua de 11/24 Noemvrie 1918.

Fabriciu Manuila
prezident

Teodor Neagu
indescifrabi
notari

indescifrabil
indescifrabil Popa
Ivan Cimpoyeriu
Crista Vălean
Tanasie Poppi
Georgie Mihaiesi
Teodor Azraga
Gheorghe Frumosu
Nicolae Rapsig
Nicolae Vasiescu

Avasilie Grozavu
Aleasa Laborian
Alexandru Budur
Teodor Niki
Petru Bojenie
Teodor Crișan
Vasilie Grilean
Ioan Toluțefan
Rista Balint

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. IX, p. 221.

14.

Macea

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim că în cercul electoral al Aradului din comitatul Arad s-au ales azi ca delegați ai acestui cerc electoral.

Ștefan Secui în Macea și s-au ales cu unanimitate.

Drept-ce susnumiți delegați este prin aceasta autorizat a lua parte cu vot decisiv la Marea Adunare Națională Română ce se va convoca prin Consiliul Central Național Român în numele tuturor Românilor din acest cerc electoral și la alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual o să mai fie convocate în decursul anului acestuia ori în anul următor și a contribui cu votul lor la deciderea asupra sorții viitoare a neamului românesc din Transilvania, Ungaria și Bănatul Timișan.

Dat din colegiul electoral al cercului electoral Comuna Macea ținut în ziua de 15 Noemvrie 1918.

Ioan Șandor, prezident

Vasiliu Mândruțian, notar

Terenuție Moți

Teodor Brad

bărbați de încredere din comune.

S. J. A. N. Arad, *Fond Suciș Ioan*, dosarul nr. 10, f. 10; Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. VIII, p. 36.

15.

Nădlac^{98*}

PROCES-VERBAL

luat în adunarea electorală a cercului electoral Nădlac din comitatul Cenad, ținută în Nădlac la 13/26 Noemvrie 1918.

^{98*} La vremea respectivă, făcea parte din comitatul Cenad.

Prezident: Nicolau Chicin. Notari: Uroș Pinte.

Prezidentul dă cetire ordinului venit dela Consiliul Central Național Român, prin care se ordonă alegerea urgentă alor 5 delegați în Marea Adunare Națională Română, care va fi convocată în scurt timp. Constată că publicarea alegerii de azi s-a vestit de cu vreme în toate comunele din cerc. Salută pe alegătorii prezenți și îi provoacă să numească 6 bărbați de încredere.

Se numesc de atari prin Nicolae Morar, Alexa Malis din Nădlac, George Morar, Rusand Gheran din Șeitin, Ignatie Raica și Moș Suciu din Cenadul unguresc.

Prezidentul deschide votarea, care decurgând în ordine, pe baza scrutiniului făcut de biroul adunării se constată că unanimitatea voturilor au întrunit dnii: Uroș Pătean din Nădlac, George Petroviciu din Nădlac, Traian Borneaș gardist oficer din Nădlac, Nicolae Manta din Șeitin, Rusand Gheran gardist din Șeitin, Romul Nestor din Cenadul unguresc (azi în R. Ungară n.n.), Uroș Totorean din Nădlac ca urmare prezidiul declară pe dnii Uroș Pătean, George Petroviciu, Nicolae Manta, Romul Nestor, Traian Borneas, Rusand Gheran gardiști, Uroș Totorean,

aleși din partea Românilor din acest cerc cu vot universal ca delegați ai cercului electoral îndreptățiți și îndatorați a lua parte cu vot decisiv în Marea Adunare Națională Română, care se va convoca din partea Consiliului Central Național Român încă în decursul acestui an și la Adunările cari eventual le va convoca în decursul anului următor.

Prezidiul dispune ca în urma acestei enunțări prezidiali, aleșii deputați să fie provăzuți cu credenționale, iar o parie a acestui proces verbal să se trimită imediat Consiliului Central Național Român.

Spre știre

Despre-ce luându-se acest proces verbal în 2 parii (exemplare n.n.), dintre cari unul se va păstra la Consiliul Național Român din fruntea comitatului, actul de alegere se încheie la orele 1/24 p.m. În urma abzicerii lui Aurel Șuluțiu se alege cu unanimitate Uroș Totorean.

D. c. m. s.

Nicolau Chicin

prezidentul adunării electorale

Nicolae Morariu, Alexa Maliși, Georgiu Morariu, Rusandu Gheran, Ignat Raica, Uroș Suciu,
bărbați de încredere din comunele cercului.

Uroș Pinte

notari adunării electorale

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. VIII, pp. 183-184.

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim că în cercul electoral al Nădlacului din comitatul Cenad s-au ales azi ca delegați ai acestui cerc electoral dnii: Uroș Pătean în Nădlac, George Petroviciu în Nădlac, Nicolae Manta în Șeitin, Romul Nestor în Cenadul unguresc, Rusand Gheran gardist în Șeitin și Uroș Totorean în Nădlac, cu unanimitate.

Drept-ce susnumiții delegați sunt prin aceasta autorizați a lua parte cu vot decisiv la Marea Adunare Națională Română ce se va convoca prin Consiliul Central Național Român în numele tuturor Românilor din acest cerc electoral și la alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual o să mai fie convocate în decursul anului acestuia ori în anul următor și a contribui cu votul lor la deciderea asupra sorții viitoare a neamului românesc din Transilvania, Ungaria și Bănatul Timișan.

Dat din colegiul electoral al cercului electoral Nădlac ținut în ziua de 13/26 Noemvrie

1918.

Nicolau Chicin
prezidentUroș Pinte
notarNicolae Morariu, Alexa Maliș, Rusandu Gheranu, Georgiu Morariu, Ignat Raica, Uroș Suciu,
bărbați de încredere din comunele cercului.Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. VIII, pp.
184-185.**CREDENȚIONAL**

Subsemnații adevărim că „Reuniunea de cetire și cântări a meseriașilor Români din Nădlac” comitatul Cenad și-a ales azi ca delegat al acestei Reuniuni pe Dl Titus Potoran din Nădlac, cu unanimitate.

După ce susnumitul delegat este prin aceasta autorizat a lua parte cu vot deciziv la Marea Adunare Națională Română ce se va convoca prin Consiliul Central Național Român, în numele tuturor Românilor din această Reuniune și la alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual o să mai fie convocate în decursul anului acestuia ori în anul următor și a contribui cu votul său la deciderea asupra sorții viitoare a neamului românesc din Transilvania, Ungaria și Bănatul Timișan.

Dat din ședința „Reuniunii de cetire și cântări a meseriașilor Români din Nădlac” ținută în ziua 13/26 noemvrie 1918.

Petru Anoca
președinteȘtefan Mărginean
notar

Sigiliu

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. X, p. 138.**16.****Pecica****PROCES-VERBAL**

luat în adunarea electorală a cercului electoral Pecica din comitatul Arad ținută în 26 noiembrie 1918. Prezident: Ioan Giulan din Curtici, Notari: Romul Ganea din Semlac, Ioța Pănădan din Micălaca.

Prezidentul dă cetire ordinului venit de la Consiliul Central Național Român, prin care se ordonă alegerea urgentă alor 5 delegați în Marea Adunare Națională Română, care va fi convocată în scurt timp. Constată că publicarea alegerii de azi s-a vestit de cu vreme în toate comunele din cerc. Salută pe alegătorii prezenți și îi provoacă să numească 2 bărbați de încredere.

Se numesc de atari prin [. . .]^{99*} dnii Simion Negru și Ioan Aconi.

Prezidentul deschide votarea, care decurgând în ordine, pe baza scrutiniului făcut de biroul adunării se constată că unanimitatea voturilor au întrunit dnii Dr. Sever Miclea din Arad, Dr. Sever Ispravnic din Arad, Romul Ganea din Semlac, Emanoil Puta tin[ăr] din Pecica, Ștefan Petrisor din Pecica ca urmare prezidiul declară pe dnii Dr. Sever Miclea, Dr.

^{99*} Spațiu necompletat.

Instaurarea administrației românești în comitatul Arad. Mărturii documentare

Sever Ispravnic în Arad, Romul Ganea, Emanuil Puta tiner și Ștefan Petrișor aleși din partea Românilor din acest cerc cu vot universal ca delegați ai cercului electoral îndreptățiți și îndatorați a lua parte cu vot decisiv în Marea Adunare Națională Română, care se va convoca din partea Consiliului Central Național Român încă în decursul acestui an și la Adunările, cari eventual le va convoca în decursul anului următor.

Prezidiul dispune ea în urma acestei enunțări prezidiali aleșii deputați să fie prevăzuți cu credenționale, iar o parie a acestui proces verbal să se trimită imediat Consiliului Central Național Român.

Spre știre

Despre ce luându-se acest proces verbal în 2 parii, dintre care unul se va păstra la Consiliul Național Român din fruntea comitatului, actul de alegere se încheie la orele 12.

D. c. m. s.

Ioan Giulan

prezidentul adunării electorale

Romul Ganea

Ioța Pănădan

notarii adunării electorale

Georgie Istin, Ionuțaș Mitru, Emanuil Socodoran, Iovan Aconi, Arcadie Funar, Dimitrie Tămășdan, Ioan Mara, Dimitrie Cenădan, Mitru Niri, Ion Gabor, Ioan Tuduran, Costa Stretku, Simeon Negru, Ioan Cazan, Vasilie Vlazz, bărbați de încredere din comunele cercului.

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. VIII, pp. 43-44.

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim, că în cercul electoral al Pecica din comitatul Arad s-au ales azi ca delegați ai acestui cerc electoral dnii: Dr. Sever Miclea în Arad, Dr. Sever Ispravnic în Arad, Romul Ganea în Semlac, Emanuil Puta tânăr în Pecica, și Ștefan Petrișor, în [Pecica], cu unanimitate.

Drept-ce susnumiții delegați sunt prin aceasta autorizați a lua parte cu vot decisiv la Marea Adunare Națională Română ce se va convoca prin Consiliul Central Național Român, în numele tuturor Românilor din acest cerc electoral și la alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual o să mai fie convocate în decursul anului acestuia ori în anul următor și a contribui cu votul lor la deciderea asupra sorții viitoare a neamului românesc din Transilvania, Ungaria și Bănatul Timișan.

Dat din colegiul electoral al cercului electoral Pecica ținut în ziua de 26 Noemvrie 1918.

Ioan Giulan

prezidentul adunării electorale

Romul Ganea

Ioța Pănădan

notarii adunării electorale

Georgie Istin, Emanuil Socodoran, Ionuțaș Mitru, Dimitrie Tămășdan, Dimitrie Cenădan, Mitru Niri, Ioan Mara, Arcadie Funar, Iovan Aconi, Ion Gabor, Ioan Tudoran, Costa Stretku, Simeon Negru, Ioan Cazan, Vasilie Vlazz, bărbați de încredere din comune.

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. VIII, p. 44.

17.

Radna

PROCES-VERBAL

luat în adunarea electorală a cercului electoral M. Radna din comitatul Arad ținută în Maria Radna la 13/26 Noemvre 1918.

Prezident: Procopiu Givulescu, Notari: Traian Givulescu, Nicolae Dima.

Prezidentul dă citire ordinului venit de la Consiliul Central Național Român, prin care se ordonă alegerea urgentă alor 5 delegați în Marea Adunare Națională Română, care va fi convocată în scurt timp. Constată că publicarea alegerii de azi s-a vestit de cu vreme în toate comunele din cerc. Salută pe alegătorii prezenți și îi provoacă să numească 2 bărbați de încredere.

Se numesc de atari prin adunarea electorală dnii Demetriu Roman și Cornel Popescu.

Prezidentul deschide votarea, care decurgând în ordine, pe baza scrutiniului făcut de biroul adunării se constată că unanimitatea voturilor au întrunit dnii Vasile Goldiș din Arad, Dr. Eugen Beleş din Radna, Iancu Ștefănuț din Mândruloc, Traian Givulescu din Radna și Stoiu Sîrb din Cuvin

ca urmare prezidiul declară pe d-nii: Vasile Goldiș, Dr. Eugen Beleş, Iancu Ștefănuț, Traian Givulescu și Stoiu Sîrb

aleși din partea Românilor din acest cerc cu vot universal ca delegați ai cercului electoral îndreptățiți și îndatorați a lua parte cu vot decisiv în Marea Adunare Națională Română, care se va convoca din partea Consiliului Central Național Român încă în decursul acestui an și la Adunările, cari eventual le va convoca în decursul anului următor.

Prezidiul dispune ca în urma acestei enunțări prezidiali aleșii deputați să fie prevăzuți cu credenționale, iar o parie a acestui proces verbal să se trimită imediat Consiliului Central Național Român.

Spre știre

Despre ce luându-se acest proces verbal în 2 parii, dintre care unui se va păstra la Consiliul Național Român din fruntea comitatului, actul de alegere se încheie la orele 10 ½.

D. c. m. s.

P. Givulescu

prezidentul adunării electorale

Traian Givulescu

Nicolae Dima

notarii adunării electorale

Dimitrie Roman, Cornel Popescu, Alexandru Bozganu, Constantin Mihulin, Ștefan German, Ostoia Nicolae, Teodor Demșerescu, Ioția Bodea, Nicolae Sav, Pavel Moldovan, Pera Cupărescu, Vasilie Ardelean, Nicolae Mili, Vasilie Spătan, Petru Balan, Ioan Hanciu, Grigoriu D. Farcaș, Manasie Marcu, Ioan Păcurar, Constantin Barb, Iulian Barzu,

bărbați de încredere din comunele cercului.

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. VIII, p. 42.

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim, că în cercul electoral al Radnei din comitatul Arad s-au ales ca delegați ai acestui cerc electoral dnii: Vasile Goldiș în Arad, Dr. Eugen Beleş în Radna, Iancu Ștefănuț în Mândruloc, Traian Givulescu în Radna, și Stoiu Sîrb în Cuvin, cu unanimitate.

Drept ce sus-numiții delegați sunt prin aceasta autorizați a lua parte cu vot decisiv la Marea Adunare Națională Română ce se va convoca prin Consiliul Central Național Român, în numele tuturor Românilor din acest cerc electoral și la alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual o să mai fie convocate în decursul anului acestuia ori în anul următor și a contribui cu votul lor la deciderea asupra sorții viitoare a neamului românesc din Transilvania, Ungaria și Bănatul Timișan.

Dat din colegiul electoral al cercului electoral Radna ținut în ziua ele 13/26 Novembrie 1918.

P. Givulescu
prezidentul adunării electorale

Nic. Dima
Traian Givulescu
notarii adunării electorale

Dimtrie Roman, Cornel Popescu, Alexandru Bozganu, Constantin Mihulin, Ștefan German, Ostoia Nicolae, Teodor Demșerescu, Ioția Bodea, Nicolae Sav, Vasile Ardelean, Nicolae Mili, Pera Cupărescu, Spătan Vasile, Pavel Moldovan, Grigoriu D. Farcaș, Șofron Faur, Ioan Hanciu, Manasie Marcu, Toan Păcurar, Constantin Barb, Iulian Barzu, bărbați de încredere din comune.

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. VIII, p. 43.

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim că dl. Procopiu Givulescu, protopop în Radna, este esmis din partea mai jos indicatei corporațiuni ca delegat al ei în Marea Adunare Națională Română, ce se va convoca în acest an, și în alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual se vor mai ținea în decursul anului următor.

Dat din Arad la ziua de 8/21 nov. 1918

Pentru Consistoriul român ort.

Ioan I. Papp
episcop, președinte

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. X, p. 187.

18.

Semlac

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim că dl. dr. Patriciu Țiucra protopop în Semiclac, este esmis din partea mai jos indicatei corporațiuni ca delegat al ei în Marea Adunare Națională Română, ce se va convoca în acest an, și în alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual se vor mai ținea în decursul anului următor.

Dat din Arad la ziua de 14/27 nov. 1918

Ioan I. Papp
episcop, președinte

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. X, p. 187.

19.

Șimand (Șimandul de Sus, în textul original)

PROCES-VERBAL

luat în adunarea electorală a cercului electoral Sântana, din comitatul Arad, ținută în Șimandul de Sus la 11/24 Noemvrie 1918.

Prezident: Cornel Leucuția

Notari: Demetriu Ciobotă

Prezidentul dă cetire ordinului venit de la Consiliul Central Național Român, prin care se ordonă alegerea urgentă alor 5 delegați în Marea Adunare Națională Română, care va fi convocată în scurt timp. Constată că publicarea alegerii de azi s-a vestit de cu vreme în toate comunele din cerc. Salută pe alegătorii prezenți și îi provoacă să numească 2 bărbați de

încredere.

Se numesc de atari prin cei prezenți d-nii Petru Anghel și Teodor Mișca.

Prezidentul deschide votarea, care decurgînd în ordine, pe baza scrutiniului făcut de biroul adunării se constată că unanimitatea voturilor au întrunit dnii Dr. Vasilie Cucu din Comlăuș, Izidor Mornailă din Șimandul de Jos, Cornel Popescu din Șimandul de Jos, Ștefan Hotăran din Șimandul de Sus, Ioan Mornailă din Șimandul de Jos.

Ca urmare prezidiul declară pe dnii: Dr. Vasile Cucu, Izidor Mornailă, Cornel Popescu, Ștefan Hotăran, Ioan Marnailă

aleși din partea românilor din acest cerc cu vot universal ca delegați ai cercului electoral, îndreptățiți și îndatorați a lua parte cu vot decisiv în Marea Adunare Națională Română, care se va convoca din partea Consiliului Central Național Român încă în decursul acestui an și la Adunările, cari eventual le va convoca în decursul anului următor.

Prezidiul dispune ca în urma acestei enunțări prezidiali aleșii deputați să fie prevăzuți cu credenționale, iar o parie a acestui proces verbal să se trimită imediat Consiliului Central Național Român.

Spre știre

Despre ce luându-se acest proces verbal în 2 parii, dintre cari unul se va păstra la Consiliul național român din fruntea comitatului, actul de alegere se încheie la orele 11 1/2 a.m.

D. c. m. s.

Corneliu Leucuția
prezidentul adunării electorale

Demetriu Ciobotă
notarii adunării electorale

Pătru Angel
Teodor Mișca

bărbați de încredere din comunele cercului

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. VIII, pp. 46-47.

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim că în cercul electoral al Sântanei din comitatul Arad s-au ales azi ca delegați ai acestui cerc electoral dnii: Dr. Vasilie Cucu în Comlăuș, Izidor Mornailă în Șimandul de Jos, Cornel Popescu în Șimandul de Jos, Ștefan Hotăran în Șimandul de Sus, Ioan Mornailă în Șimandul de Jos cu unanimitate.

Drept ce sus-numiții delegați sunt prin aceasta autorizați a lua parte cu vot decisiv la Marea Adunare Națională Română ce se va convoca prin Consiliul Central Național Român, în numele tuturor Românilor din acest cerc electoral, și la alte Mari Adunări Naționale Române cari eventual o să mai fie convocate în decursul anului acestuia ori în anul următor și a contribui cu votul lor la deciderea asupra sorții viitoare a neamului românesc din Transilvania, Ungaria și Bănatul Timișan.

Dat din colegiul electoral al cercului electoral Sântana, ținut în ziua de 11/24 Noemvrie 1918.

Corneliu Leucuția
Președinte

Demetriu Ciobotă
notar

Pătru Angel
Teodor Mișca

bărbați de încredere din comune

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. VIII, p. 47.

20.

Șiria

PROCES-VERBAL

luat în adunarea electorală a cercului electoral Șiria din comitatul Arad ținută la 25 Nov. 1918 în Șiria.

Prezident: Dl. Dr. Iacob Hotăran. Notari: Dl. Dr. Emil Micloși, Dl Mihai Pleș.

Prezidentul dă citire ordinului venit de la Consiliul Central Național Român, prin care se ordonă alegerea urgentă alor 5 delegați în Marea Adunare Națională Română, care va fi convocată în scurt timp. Constată că publicarea alegerii de azi s-a vestit de eu vreme în toate comunele din cerc. Salută pe alegătorii prezenți și îi provoacă să numească 2 bărbați de încredere.

Se numesc de atari subscrișii.

Prezidentul deschide votarea, care decurgând în ordine, pe baza scrutiniului făcut de biroul adunării se constată că unanimitatea voturilor au întrunit dnii: 1. Dr. C. Ștefan Pop din Arad, 2. Dr. Iacob Hotărân din Șiria, 3. Axentie Secula din Șiria, 4. Nicolae Lazarescu din Șiria, Ioan Burza din Pâncota.

ca urmare prezidiul declară pe dnii: Dr. C. Ștefan Pop din Arad, Dr. Iacob Hotăran din Șiria, Axentie Secula din Șiria, Nicolae Lazarescu din Șiria, Ioan Burza din Pâncota

aleși din partea Românilor din acest cerc cu vot universal ca delegați ai cercului electoral îndreptățiți și îndatorați a lua parte cu vot decisiv în Marea Adunare Națională Română, care se va convoca din partea Consiliului Central Național Român încă în decursul acestui an și la Adunările, cari eventual le va convoca în decursul anului următor.

Prezidiul dispune ca în urma acestei enunțări prezidiali aleșii deputați să fie provăzuți cu credenționale, iar o parie a acestui proces verbal să se trimită imediat Consiliului Central Național Român.

Spre știre

Despre-ce luându-se acest proces verbal în 2 parii, dintre care unul se va păstra la Consiliul Național Român din fruntea comitatului, actul de alegere se încheie la orele

D. c. m. s.

Dr. Iacob Hotăran
prezidentul adunării electorale

Dr. Emil Micloși
Mihaiu Pleșu
notarii adunării electorale

George Crișan, George Dumitru, Petru Chebeleu, Ioan Tămaș, Lazăr Petcu, Pavel Bulzan, Todor Truțiu, Mihai Pescaru, Mitra Luca, Nicolae Tălian, bărbați de încredere din comunele cercului.

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. VIII, pp. 47-48.

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim, că în cercul electoral al Șiria din comitatul Arad s-au ales azi ca delegați ai acestui cerc electoral dnii: Dr. Ștefan C. Pop în Arad, Dr. Iacob Hotăran în Șiria, Axente Secula în Șiria, Nicolae Lazarescu în Șiria și Ioan Burza în Pâncota cu unanimitate.

Drept-ce susnumiții delegați sunt prin acesta autorizați a lua parte cu vot decisiv la Marea Adunare Națională Română ce se va convoca prin Consiliul Central Național Român, în numele tuturor Românilor din acest cerc electoral și la alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual o să mai fie convocate în decursul anului acestuia ori în anul următor și a contribui cu votul lor la deciderea asupra sorții viitoare a neamului românesc din Transilvania, Ungaria și Banatul Timișan.

Corneliu Pădurean

Dat din colegiul electoral al cercului electoral [al] Șiriei ținut în ziua de 25 Noemvrie 1918.

Dr. Iacob Hotăran
prezidentul adunării electorale

Dr. Emil Micloși
Mihaiu Pleșu

notarii adunării electorale

George Crișan, George Dumitru, Petru Chebeleu, Ioan Tămaș, Lazăr Petcu, Pavel Bulzan, Todor Truțiu, Mihaiu Pesearu, Dimitrie Luca, Nicolae Tălian, bărbați de încredere din comune.

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. X, pp. 48-49.

CREDENȚIONAL

Subsemnații adevărim că dl. Mihaiu Lucuția, protopop în Șiria, este esmis din partea mai jos indicatei corporațiuni ca delegat al ei în Marea Adunare Națională Română, ce se va convoca în acest an, și în alte Mari Adunări Naționale Române, cari eventual se vor mai ținea în decursul anului următor.

Dat din Arad la ziua de 8/21 nov. 1918

Pentru Consistoriul român ort.

Ioan I. Papp

episcop, președinte

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. X, pp. 187-188.

21.

Vărșand

PROTOCOL

luat în adunarea națională locală din comuna F. Vărșand, ținută cu data de 11 Noemvrie 1918 în cauza alegerii unui delegat pentru adunarea generală națională română ținândă cu datul de 18 Noemvrie a.c. în Alba Iulia.

Prezenți au fost: Tot poporul român din comună, în frunte cu președintele și notarul comitetului național local.

1. Președintele George Bătrân face cunoscut celor prezenți scopul întrunirii de azi, și roagă poporul să-și pună încrederea, adecă să aleagă pe cineva dintre oamenii noștri români de calibru pentru ca cu datul de 18 noem. a.c. să se prezinte la adunarea din Alba Iulia pentru a se sfătui în cauza noastră sfântă românească.

1. Adunarea națională locală din comuna Vărșand cu unanimitate își pune încrederea și alege ca reprezentant pe dl. medic Dr. Vasile Cucu din Comlăuș rugându-l ca cu datul de sus să fie așa de bun să participe și să părtinească cauza noastră, cauza noastră românească în aceia adunare, iar după sosirea dânsului acasă să binevoiască a ne încunoștiința despre cele deliberate în aceia adunare.

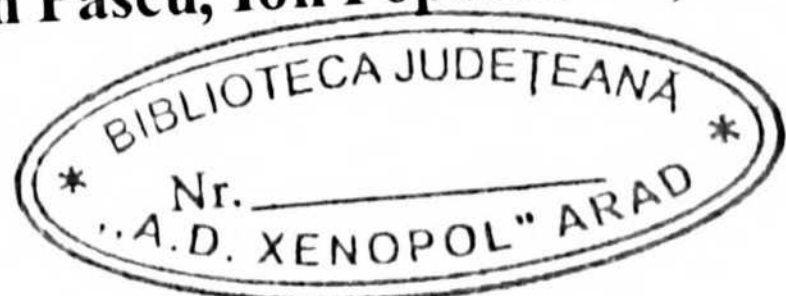
Nefiind alte obiecte de pertractat, protocolul de față să încheie și subscie.

Dat ca mai sus.

George Batrân,
econom ca președinte

Petru Munteanul
înv. ca notar

Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac et alii. (coord.), *op. cit.*, vol. VIII, p. 49.

fiți cu răbdare! Fiți mari la suflet.
ul națiunilor libere, fiți mari la suflet.
încrederea și sprijinul anticipat de națiunile americane
lui mai mare om de astăzi, al președintelui republicii americane
Messia a dus la învingere idea, că fiecare popor și fiecare
pân pe soarta sa.
Român, compus din următorii bărbați: dr. Teodor Mihali,
Vaida-Voevod, dr. Stefan C. Pop, dr. Aurel Vlad și dr.
prezentanții partidului social-democrat român: Ioan Flueaș, Iosif
Albani, Dumitru Surdu și Iosif Rănoi, — reprezintă a-
n, Ungaria și Ardeal, este recunoscut nu numai de puterile mari
guresc revoluționar.
mân, deslegat de jurământul dat împăratului, are liberă voie să intri
(garda națională română, să poarte simbolul mândru al suveran
este supus numai și numai Consiliului Național Român.
ncurând o să apară între voi bravi soldați și oficeri ai gardei naț
și dați-vă brațele și inimile voastre române întru ajutorul și sprijinul
onal Român se adresează către voi și vă cere următoarele lucruri:
toți cei buni și cinstiți, fără deosebire de neam și lege, și susți
utul oamenilor.
încredere bărbații trimiși de Consiliul Național Român între vo
ajută.
i-vă imediat în gardă locală, în care poate fi primit fiecare om de c
i lege.
la cunoștință, că jafuri și omoruri compromit cauza sfântă a democ
a încheagă întreaga lume într'o singură societate, unde vor domni
ții, frățietății și egalității!
oficer și soldat român, care încă nu s'a anunțat și nu are împăr
te fără amânare la biroul Consiliului Național Român (Arad)
Român are datorința să contribuie la susținerea ordinii. Jefuitorii
ar a poporului românesc. Dați-ne mână de ajutor ca să putem pr
trumoasa națiune română în deplina ei curățenie, nepătată, în ir
Pentru Consiliul Național Român:
dr. Stefan C. P.